

การศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับบัณฑิต การศึกษานอกสถานที่ สำหรับบัณฑิตศึกษาระดับ
ระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม
และโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร

พิมพ์ที่
จาก
.....
.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2541

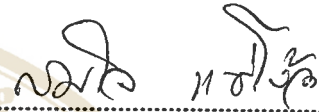
ISBN 974-661-719-2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา :
กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงครามและโรงเรียนวัดปทุมवास กรุงเทพมหานคร

นางสาวสมใจ แซ่ใจ
ผู้วิจัย

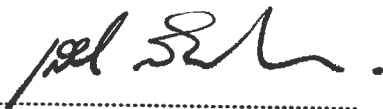

อาจารย์โสพล ศิริไสย์ ศศ.ม.(ภาษาศาสตร์)
M.A.(Anthropology)

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

นางสาวลักขณา ดาวรัตนหงษ์ ศศ.ม.(ภาษาศาสตร์),
D.E.A. (Ethnology) Doctorat de l' EHESS
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์เลียงชัย ลิ้มล้อมวงษ์ Ph.D.
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ เสาวภา พรศิริพงษ์)
ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา :

กรณีศึกษา โรงเรียนวัดชนะสงครามและ โรงเรียนวัดปทุมवास กรุงเทพมหานคร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541

นางสาวสมใจ แซ่ใจ

ผู้วิจัย

อาจารย์โสพล สิริไสย์ ศศ.ม.(ภาษาศาสตร์)

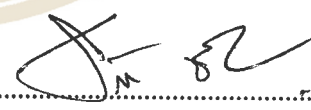
M.A.(Anthropology)

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

นางสาวลักขณา ดาวรัตน์หงษ์ ศศ.ม.(ภาษาศาสตร์),

D.E.A. (Ethnology) Doctorat de l' EHESS

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์รัชชัย ชัยจิรฉายากุล

กศ.ม., Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์เลียงชัย ลิ้มสี่อมวงศ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

(ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุริยา รัตนกุล)

อ.บ.(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง),

Doctorat de l'Universite de Paris

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดปทุมवास กรุงเทพมหานคร สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของท่านอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์โสพล ศิริไสย์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง จนกระทั่งสามารถดำเนินการวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์รัชชัย ชัยจิรฉายากุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำต่างๆ และชี้แนะแนวทาง จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ขอขอบคุณผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร อาจารย์ นักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนวัดปทุมवास และโรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร ที่ให้ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ เพื่อทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ได้ให้ทุนอุดหนุนประเภทนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ มา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมารดา อาจารย์ เพื่อนๆ พี่ๆ ทุกท่านและหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ตำรวจท่องเที่ยว บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัทเอสโซ่ จำกัด (มหาชน) ฯลฯ ที่มีส่วนร่วมใน ส่วนต่างๆ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สมใจ แซ่โจ้ว

3636358 LCCS/M : สาขาวิชา : วัฒนธรรมศึกษา ; ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คำสำคัญ : การศึกษานอกสถานที่ / ประถมศึกษา

สนใจ แสงใจไว้ว : การศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กนักเรียนระดับ

ประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงครามและโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร (AN OPERATIONAL FIELD TRIP STUDY FOR ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN IN CASE OF WATCHANASONGKRAM SCHOOL AND WATPURANAWAD SCHOOL, BANGKOK) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : โสภส ศิริไสย์, ศศ.ม., M.A., ถังขณา คาวรัตน์หงษ์, ศศ.ม., D.E.A., Doctorat de l'EHSS, ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, กศ.ม., Ph.D. 134 หน้า. ISBN 974-661-719-2

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยทดลองจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 63 คน จากโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร โดยก่อนการทดลองปฏิบัติการผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่จากผู้บริหาร จำนวน 16 คน และครูสอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 14 คน จากทั้งสองโรงเรียนด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาหลักของการจัดการศึกษานอกสถานที่คือเรื่องค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะค่าขนพาหนะ ทั้งนี้เพราะสถานที่ที่ไปศึกษาอยู่ห่างไกล สิ่งที่ทางโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือคือ การจัดบริการขนพาหนะในการไปศึกษานอกสถานที่และการติดต่อแหล่งทรัพยากรที่จะไปศึกษา

สำหรับการปฏิบัติการจัดการศึกษานอกสถานที่ ผู้ศึกษาได้นำนักเรียนของโรงเรียนทั้งสองไปศึกษาสถานที่ทางวัฒนธรรม ณ จังหวัดนครปฐม โดยขอความร่วมมือจากชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ และหน่วยองค์กรต่างๆ ในสังคม ในด้านงบประมาณ วิทยากร และความปลอดภัย ผลการจัดพบว่านักเรียนทุกคนต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในด้านระเบียบวินัย และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ในหลายๆ และจากการประเมินผลทางด้านความรู้ของนักเรียนนั้น นักเรียนตอบคำถามได้ในช่วง 95-100% และพึงพอใจอย่างมากในแหล่งทรัพยากรที่ศึกษา รวมถึงวิทยากรนำชมและสันทนทางการตลอดเส้นทาง นอกจากนี้นักเรียนมีความพึงพอใจในการศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนกว่าร้อยละ 90

ลักษณะการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่ได้ทดลองปฏิบัติการนี้น่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่โรงเรียนต่างๆ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนประถมศึกษาต่อไป และสามารถจัดรูปแบบการศึกษานอกสถานที่เฉพาะราย กรณีที่เด็กนักเรียนเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ร่วมกับครอบครัวและผู้ปกครอง

3636358 LCSS/M : MAJOR: CULTURAL STUDIES: M.A. (CULTURAL STUDIES)

KEY WORDS : FIELD TRIP/ELEMENTARY SCHOOL

SOMJAI SAE-NGOVE : AN OPERATIONAL FIELD TRIP STUDY FOR ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN: CASE STUDY OF WATCHANASONGKRAM SCHOOL AND WATPURANAWAD SCHOOL, BANGKOK. THESIS ADVISORS: SOLOT SIRISAI, M.A. LAKANA DAORATANAHONG, PhD. THAWATCHAI CHAIJIRACHAYAKUL, PhD. 134 p. ISBN.974-661-719-2.

This thesis is a study of an operational field trip for elementary school children. A trip was arranged for sixty-three Pathom 5 pupils from Wat Chanasongkram School and Wat Puranawad School. Before the trip, problems about field trip arrangement were studied. The data were collected from two target schools : sixteen administrators and fourteen teachers who teach experience classes. The study found that the economic problem was the most important aspect of field trip arrangement, especially bus expense. This is because the schools are far from the studied area. So, most of the help the schools wanted was bus support and help in communicating with the destination.

For the operational field trip, the researcher brought the pupils to study cultural places in Nakhorn Pathom province. The researcher received good co-operation from the school community and from many organisations in providing the budget, lectures and safety monitoring. All pupils joined in organized activities and were enthusiastic to learn. Pupils' knowledge evaluation had high scores, 95-100%. Pupils were very satisfied with local resources, the lectures and entertainment. Over 90% pupils liked to learn away from the classroom.

This way of arranging the field trip could be one among those which can be chosen by schools. The trip could be a good activity for elementary school pupils. This way of trip organizing can also be good for family trips.

สารบัญ

	หน้า	
กิตติกรรมประกาศ	ก	
บทคัดย่อภาษาไทย	ง	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ	
สารบัญตาราง	ฉ	
สารบัญแผนภาพ	ฎ	
บทที่ 1	บทนำ	
1.1	ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4	ขอบเขตในการศึกษา	4
บทที่ 2	ทบทวนวรรณกรรม	5
2.1	การพัฒนาหลักสูตร : หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	6
2.2	การศึกษานอกสถานที่กับการเรียนการสอนรายวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	16
2.3	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกสถานที่	32
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	37
3.1	รูปแบบการวิจัย	37
3.2	กลุ่มตัวอย่าง	38
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	40
3.6	แนวความคิด	42

บทที่ 4	การศึกษานอกสถานที่	45
	4.1 หลักการดำเนินการศึกษานอกสถานที่	45
	4.1.1 ชั้นศึกษาข้อมูลและเตรียมการเบื้องต้น	45
	4.1.2 ชั้นวางแผนและเตรียมการ	49
	4.1.3 ขั้นตอนดำเนินการระหว่างการเดินทางศึกษานอกสถานที่	54
	4.1.4 ขั้นตอนการภายหลังการศึกษานอกสถานที่	57
	4.1.5 กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษานอกสถานที่	59
	4.2 รูปแบบโดยทั่วไปของการศึกษานอกสถานที่	62
	4.2.1 การว่าจ้างบริษัททัวร์	63
	4.2.2 หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นเอง	66
	4.2.3 ทางโรงเรียนจัดขึ้นเอง	68
บทที่ 5	การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	75
	5.1 สภาพปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียน วัดชนะสงคราม และ โรงเรียนวัดปรณาวาส กรุงเทพมหานคร	75
	5.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	97
	5.3 ประเมินผลสภาพความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในการไป ศึกษานอกสถานที่ของนักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม และ โรงเรียนวัดปรณาวาส กรุงเทพมหานคร	105
บทที่ 6	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	120
	6.1 สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม	120
	6.1.1 การใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน	120
	6.1.2 สภาพปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ แหล่งทรัพยากรในชุมชน	122
	6.1.3 ความต้องการและความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร เกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน	124
	6.2 สรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	124
	6.3 ข้อเสนอแนะ	132

บรรณานุกรม

135

ภาคผนวก

141

ประวัติผู้วิจัย

232

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	ขอบเขตการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน	76
ตารางที่ 2	แสดงวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอน	77
ตารางที่ 3	แสดงวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสถานที่ประกอบการสอน	78
ตารางที่ 4	แสดงวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทบุคคลประกอบการสอน	79
ตารางที่ 5	ลำดับที่แสดงเวลาในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน	80
ตารางที่ 6	แสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติก่อนการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน	81
ตารางที่ 7	แสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติหลังการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน	82
ตารางที่ 8	คำร้อยละแสดงปัญหาในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่	83
ตารางที่ 9	คำร้อยละแสดงความต้องการความช่วยเหลือจากทางโรงเรียนในการจัดการศึกษานอกสถานที่	85
ตารางที่ 10	คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน	87
ตารางที่ 11	คำร้อยละแสดงความต้องการของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารที่ต้องการให้โรงเรียนจัดทำเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน	91
ตารางที่ 12	คำร้อยละแสดงความต้องการของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอน	93
ตารางที่ 13	คำร้อยละคะแนนการบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (คะแนนรวมทั้งข้อเขียนและวาดเขียน)	105
ตารางที่ 14	คำร้อยละแสดงความพึงพอใจของเด็กนักเรียนก่อนไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	106
ตารางที่ 15	คำร้อยละแสดงนักเรียนที่เคยไปในแหล่งทรัพยากรในชุมชนต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม (ก่อนไปศึกษากับโครงการฯ นี้)	107
ตารางที่ 16	คำร้อยละแสดงว่านักเรียนมีการเรียนรู้ ความเข้าใจ และแสดง ความพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ สวนสิริรุกษชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล	108

ตารางที่ 17	คำร้อยละแสดงว่านักเรียนมีการเรียนรู้ ความเข้าใจ และแสดงความพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ เรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล	109
ตารางที่ 18	คำร้อยละแสดงว่านักเรียนมีการเรียนรู้ ความเข้าใจ และแสดงความพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	110
ตารางที่ 19	คำร้อยละแสดงว่านักเรียนมีการเรียนรู้ ความเข้าใจ และแสดงความพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดนครปฐม	113
ตารางที่ 20	คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	115
ตารางที่ 21	คำร้อยละแสดงความพึงพอใจในการศึกษาหาความรู้ของนักเรียน	117
ตารางที่ 22	คำร้อยละแสดงความพึงพอใจในองค์ประกอบต่างๆ (สภาพต่างๆ ไป) ของการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	118

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	30
แผนภูมิสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย	41
รูปแบบจำลองกระบวนการการสื่อสารของเบอร์โล ค.ศ. 1960	44

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมีหลายระดับ แต่การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนระดับประถมศึกษา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในการสร้างรากฐานชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางด้านความรู้ อุนิสัย ทักษะ ทักษะ และสติปัญญา อันจำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

สำหรับประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาระดับประถมศึกษาดังกล่าวจึงได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ขึ้นแทนหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะจัดหลักสูตรฉบับนี้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษาฉบับนี้จะ ได้ผลดีหรือล้มเหลวจึงขึ้นอยู่กับความเข้าใจของครูที่มีต่อหลักสูตรนี้ และครูพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแนวความคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ตนเคยปฏิบัติมาแต่เดิมด้วย นั่นคือ ครูจะต้องเปลี่ยนแนวความคิดจากการสอนหนังสือมาเป็นพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น ค้นคว้า และแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจึงควรเลือกใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ให้มากที่สุด และสนับสนุนให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน เช่น ธนาคาร วัด สถานที่ราชการ และพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม นอกจากนี้ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสังคมและวัฒนธรรมของผู้อื่นด้วยเช่นกัน

ในการพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ในแหล่งชุมชนซึ่งเป็นแหล่งความรู้นั้นมีประโยชน์ต่อการศึกษามาก เพราะชุมชนเหมือนห้องปฏิบัติการที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ภิญญู ตันพิทยคุปต์ (2515 :68) กล่าวว่า “ชุมชนทุกแห่งมีแหล่งความรู้หลายอย่างต่าง ๆ กัน ครูควรสำรวจชุมชนของตนว่ามีแหล่งความรู้อะไรบ้าง ครูควรรู้จักเลือกใช้ตามความสนใจและความสามารถของนักเรียน เมื่อใช้แหล่งความรู้ในชุมชนแล้วทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งดีกว่าไม่ได้ใช้” ดังนั้นครูจึงไม่ควรมองข้ามความจริงที่ว่า ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุด และเป็นแหล่งรวมของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อนักเรียนที่จะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทำให้การสอนมีความหมายลึกซึ้งและช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ทางการเรียนโดยตรง นอกเหนือจากประสบการณ์แทนซึ่งผู้เรียนได้รับอยู่แล้วในห้องเรียน

ดังนั้นการจัดการศึกษานอกสถานที่นับว่าเป็นกิจกรรมเสริมที่มีความสำคัญและช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียนได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง รู้ถึงความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมไทยที่จะต้องสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์จริงไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม และสามารถรู้เท่าทันตามกระแสโลก โดยเฉพาะยุคนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือยุคข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมากและรวดเร็ว โรงเรียนจึงควรสร้างจิตสำนึกความเป็นไทย ความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่จะรับปัญหาและบริหารประเทศต่อไปภายหน้า พร้อมไปกับการให้ความรู้ตามหลักสูตรที่จัดสอนตามปกติ

ในอดีตนั้นการจัดการศึกษานอกสถานที่ ในแต่ละครั้งนั้น นับว่ามีความยุ่งยากในด้านการจัดการและติดต่อประสานงานกับหน่วยงานมากมาย รวมทั้งปัญหาด้านระเบียบของทางราชการต่างๆ และปัญหาเรื่องความปลอดภัยทั้งทางกายและทรัพย์สินที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ดังนั้นโรงเรียนส่วนใหญ่มักจะใช้บริการของบริษัททัวร์เอกชนจัดการศึกษานอกสถานที่นักเรียนแบบสำเร็จรูป แต่อย่างไรก็ตามก็ได้หมายความว่าครูอาจารย์จะหมดภาระ เพราะต้องคอยดูแลนักเรียนและควบคุมการเดินทางไปตลอด บางครั้งการจัดการศึกษานอกสถานที่ของบริษัททัวร์เอกชนนั้นไม่บรรลุเป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้เพราะระยะเวลาในการนำชมจำกัดและเร่งรีบ มักคุเทศก์ไม่มีความรู้เชี่ยวชาญในสถานที่นำชม และการเดินทางเสี่ยงต่อการประสบอุบัติเหตุบนท้องถนนโดยไม่มีรถตำรวจนำขบวน ฯลฯ ปัญหาที่สำคัญอย่างมากและมีผลกระทบต่อตัวนักเรียนโดยตรง คือ นักเรียนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเองในราคาที่สูงมาก ในบางคราวทางโรงเรียนจะมีการจัดให้นักเรียนขึ้นรถบัสปรับอากาศ 60 คน ทั้งๆ ที่รถ 1 คัน สามารถจุคนได้เพียง 40 คน ซึ่งก็จะพบปัญหาในเรื่องที่นั่งและความปลอดภัยบนรถ ทั้งนี้เพราะจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างถูกลง เมื่อทางโรงเรียนได้ว่าจ้างบริษัททัวร์เอกชนจัดทำการศึกษาออกสถานที่และผลัดภาระค่าใช้จ่ายให้นักเรียนเป็นผู้จ่ายเอง ดังนั้นการจัดการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละภาคการศึกษาหรือแต่ละปีมีจำนวนน้อยครั้ง ผู้ปกครองนักเรียนบางคนที่มีรายได้ไม่มากนักก็จะประสบปัญหาในด้านค่าใช้จ่าย ถ้าหากมีการจัดการศึกษานอกสถานที่บ่อยครั้ง

ในทางกลับกัน ถ้าหากครูอาจารย์ในโรงเรียนสามารถจัดการศึกษานอกสถานที่ในรูปแบบจัดทำเอง ด้วยการขอความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่สามารถช่วยได้ โดยมีได้มีการว่าจ้างบริษัททัวร์เอกชนจัดทำอีกต่อไป ก็สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายของนักเรียนและสามารถจัดได้บ่อยครั้งประกอบหลักสูตรการศึกษาที่เรียนในชั้นเรียนได้ ในการจัดการศึกษานอกสถานที่แต่ละครั้งอาจจะสอดคล้องกับรายวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายๆ วิชาก็ได้ เช่น กลุ่มสร้าง

เสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.), กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.), กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ (ประกอบด้วยวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์) และกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ฯลฯ อีกทั้งครูอาจารย์สามารถเข้าใจลักษณะนิสัยนักเรียนของตนได้มากกว่าบุคคลอื่น และสามารถที่จะควบคุมและป้องกันอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ รวมทั้งยังรู้ว่่านักเรียนควรจะเรียนรู้ทางด้านไหน แต่อย่างไรก็ตาม ครูอาจารย์ในโรงเรียนต่างๆ นั้น บางท่านยังขาดประสบการณ์ในการจัดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และขาดแหล่งข้อมูลประกอบการจัดการศึกษานอกสถานที่ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีแนวความคิดที่จะศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการศึกษานอกสถานที่จากแบบสอบถามของโรงเรียนตามกลุ่มเป้าหมาย หลังจากนั้นจึงศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดการศึกษานอกสถานที่ขึ้นมา และประเมินผลนักเรียนตามโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่เอื้อประโยชน์ต่อครูอาจารย์ ในการที่จะนำไปใช้ในการจัดการศึกษานอกสถานที่ได้สำหรับโรงเรียนต่างๆ

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนและสภาพปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
- 1.2.2 เพื่อเป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยวิธีการจัดการศึกษานอกสถานที่ทางวัฒนธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
- 1.2.3 เพื่อให้โรงเรียนเข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนผ่านกระบวนการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษานี้จะช่วยให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของแหล่งทรัพยากรในชุมชนและสามารถจัดการศึกษานอกสถานที่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรศึกษามากยิ่งขึ้น และมีประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง กล่าวคือ ครูอาจารย์สามารถเข้าใจขบวนการจัดการศึกษานอกสถานที่ และนำไปใช้ปรับปรุง รวมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนในห้องเรียนให้มีคุณค่าและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนจะได้เข้าใจเนื้อหาวิชาเรียนได้อย่างถ่องแท้

1.4. ขอบเขตในการศึกษา

1.4.1 ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในรายวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษานอกสถานที่ได้

1.4.2 ศึกษาสภาพการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนผ่านกระบวนการจัดการศึกษานอกสถานที่ตามโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1.4.3 ศึกษาในเชิงปฏิบัติการด้วยการนำเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร ไปศึกษานอกสถานที่ทางวัฒนธรรม ณ จังหวัดนครปฐม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนวัดชนะสงครามและ โรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร” นั้น เพื่อใช้เป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การพัฒนาหลักสูตร : หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
- (2) การศึกษานอกสถานที่กับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- (3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกสถานที่

สุมาลี ตังคณานุรักษ์ (2538:168) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กในวัยประถมศึกษาซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุ 6-12 ปี ควรมีลักษณะและความสมบูรณ์ในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) สมบูรณ์ในร่างกาย หมายถึงความแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค มีสภาวะร่างกายที่อดทนและต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้ดี รวมทั้งมีความเข้าใจหลักการบริหารร่างกายให้แข็งแรงและรู้จักการป้องกันมิให้ร่างกายได้รับอันตราย บาดเจ็บหรือป่วยไข้
- (2) สมบูรณ์ในทางจิต หมายถึงสภาวะแห่งจิตใจที่เติบโตองงามขึ้นไปในทางที่ดีงาม มีความละเอียดละไม อ่อนโยนและเกื้อกูลต่อผู้อื่น มีความรู้สึกยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบผลสำเร็จ ทั้งรู้สึกเห็นใจและเข้าช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นมีความทุกข์และยากแค้นลำบาก
- (3) สมบูรณ์ในทางอารมณ์ หมายถึงสภาวะในทางอารมณ์ที่สมดุล รู้จักระงับข่มอารมณ์โกรธ ไม่พึงพอใจ หรือระงับอารมณ์ยินดีไว้ไม่แสดงออกจนเกินไป รวมทั้งรู้จักวิธีผ่อนคลายอารมณ์หรือหาทางออกในทางที่ถูกเมื่ออารมณ์ผิดปกติกเกิดขึ้น
- (4) สมบูรณ์ในทางสังคม หมายถึงการรู้จักปรับตัวในทางที่ถูกที่ควร มีวินัยและเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ทั้งรู้จักให้ความร่วมมือ ประสานสามัคคีกับหมู่คณะในการทำงาน รู้จักการเสียสละ และรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมายหรืองานในความรับผิดชอบ
- (5) สมบูรณ์ในทางสติปัญญา หมายถึงการมีความรู้และทักษะในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ มีสติปัญญาใคร่ครวญในเหตุและผล ทั้งรู้จักนำเอาความรู้ไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ รวมทั้งรู้จักคิดพิจารณาในเชิงประยุกต์และคิดค้น

เด็กจะบรรลุเป้าหมายทั้งห้าประการหรือไม่นั้น การศึกษาในระบบเป็นตัวจักรกลหนึ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญให้แก่เด็กในการเรียนรู้และที่จะนำความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นหลักสูตรที่ดีจึงควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม และจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เท่าทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับเก่าเป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบของทักษะกระบวนการ โดยได้จัดเนื้อหาสาระให้มีลักษณะเป็นมวลประสบการณ์ตามลักษณะของเนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกัน

2.1 การพัฒนาหลักสูตร : หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา นับว่าเป็นระดับสำคัญยิ่งระดับหนึ่งของประเทศไทย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยสิ้นสุดการศึกษาในรูปแบบปกติของคนในระดับนี้ ถ้าการศึกษามีคุณภาพ จะส่งผลให้ประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน ดังนั้นในการพัฒนาการศึกษาของชาตินั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายๆ ด้านด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการศึกษา คือหลักสูตร ทั้งนี้เพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์ หรือเป้าประสงค์การศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรคือสิ่งที่นำเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษา ไปแปลงเป็นการกระทำขึ้นพื้นฐานในโรงเรียน ดังนั้น ถ้าหากจัดการศึกษาส่วนอื่นๆ ดี แต่ละเลยต่อเรื่องหลักสูตรก็เท่ากับละเลยต่อจุดประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาของชาติ

ในหนังสือและแบบเรียนประถมศึกษาของคุณวิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 22) ได้รวบรวมความหมายของคำว่า “หลักสูตร” ของนักการศึกษาหลายท่านไว้ดังนี้

- ดร.ธำรง บัวศรี ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง “ประสบการณ์ทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอบรมด้านต่างๆ อย่างดีที่สุด (A curriculum is all experiences students go under the director responsibility of the school)”

- ดร.ภิญโญ สาธร กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง “บรรดาประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนพึงปรารถนา”

- ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้ความหมายว่า “หลักสูตรมีความหมายคลุมถึง หลักสูตร ประมวลโครงการสอน แบบเรียน และกิจกรรมการเรียนทั้งหมดที่มุ่งให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน”
- ทาบา (Taba) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง “แผนสำหรับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (A Plan for learning)”
- โบแคม (Beauchamp) ให้ความหมายไว้ว่า “หลักสูตรหมายถึง แผนประสบการณ์เรียนรู้ที่จัดให้แก่ นักเรียน (A plan consisting of learning experience for school pupils)”

อาจสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนจะพัฒนาได้ต้องได้รับความรู้และประสบการณ์ร่วมกันทั้งสองอย่าง จึงจะพัฒนาให้ผู้เรียน สมบูรณ์ทุกด้าน เพราะฉะนั้นหลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหา วิชา เจตคติ พฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม เมื่อประมวลเข้าก็เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในการรับรู้ของเด็กถือว่าเป็นหลักสูตร

เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการค้นพบความรู้ใหม่อยู่เสมอ ใน ขณะเดียวกันความรู้เก่าๆ บางอย่างก็ได้รับการพิสูจน์ว่าผิดหรือไม่เหมาะสมเกิดขึ้นบ่อยๆ จึงเป็น การยากที่นักวิชาการแต่ละสาขาจะรอบรู้อยู่เสมอ เมื่อมีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายเช่นนี้ก็ย่อม จะต้องมีการคัดเลือกความรู้ที่จะให้เด็กเรียนในโรงเรียน ความรู้ใหม่จึงมีบทบาทเข้ามาแทนความ รู้เก่าเพื่อให้นักเรียนได้เตรียมตัวรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ของสังคม (Audrey Nicholls & S. Howard Nicholls, 1972:97-98) ดังนั้นหลักสูตรที่ดีจึงควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม การปกครองและเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพื่อจะได้สร้างคนที่มี คุณภาพอันจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและ เป็นการศึกษาระดับบังคับด้วยแล้ว รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงได้ให้ความสนใจต่อการพัฒนาการศึกษา ระดับนี้เป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากการให้มีการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง และพัฒนา หลักสูตรประถมศึกษาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องมาโดยตลอด เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้อง และทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ ซึ่งครั้ง หลังสุดกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับพุทธศักราช 2521 ให้เป็น หลักสูตรแม่บทสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 เป็นต้นมา ซึ่งเป็น ความพยายามที่จะจัดหลักสูตรฉบับนี้ให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมือง ดำรงความเป็นเอกลักษณ์

ของคนไทย มีความสอดคล้องและตรงกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของสังคมไทย โดยได้จัดกลุ่มเนื้อหาการเรียนเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์คือ กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือและการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ กลุ่มส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มส่งเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

นอกจากนี้หัวใจสำคัญของหลักสูตรฉบับนี้ก็คือ กระบวนการเรียนการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ (Child Center) ซึ่งหมายถึงเน้นกิจกรรมของเด็กโดยเด็กและเพื่อเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดได้ ปฏิบัติด้วยตนเอง และรู้จักแก้ปัญหาทั้งจะได้ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเสียใหม่ โดยเป็นเพียงผู้ช่วยหรือผู้แนะนำให้ผู้เรียนได้ดำเนินกิจกรรมไปตามแนวทางที่แผนการสอนหรือคู่มือครูเสนอแนะไว้ โดยจะต้องจัดประสบการณ์ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการถามตอบ การสาธิต การทดลอง การเชิญวิทยากร ฯลฯ เป็นต้น เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้มากที่สุด ทั้งนี้ต้องอยู่ในความดูแลของครูอย่างใกล้ชิด และครูจะต้องคิดหาวิธีการให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเองมากๆ บ่อยๆ เช่นฝึกให้มีการอภิปราย พาไปศึกษานอกสถานที่ แบ่งกลุ่มทำงานหรือให้เล่นบทบาทสมมติ เป็นต้น เพราะการให้เด็กได้ทำกิจกรรมเช่นนี้ย่อมเป็นโอกาสที่จะฝึกเด็กให้เกิดความกล้า เกิดความคิด รู้จักพูด รู้จักสังเกต มีความรับผิดชอบ รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม เกิดประสบการณ์ตรงและเกิดอย่างอื่นอีกมากมาย สิ่งเหล่านี้จะติดตัวเด็กไปจนโต

แม้ว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะเป็นที่ยอมรับจากนักวิชาการหลายฝ่ายว่าเหมาะสมดีแล้ว แต่ก็ยังมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในหมู่ผู้จัดทำหลักสูตร และผู้ใช้หลักสูตร ทั้งนี้เพราะผู้ใช้หลักสูตรไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดได้ เนื่องจากประสบการณ์ต่างๆ มากมาย (เฉลิมพร ลพอุทัย, 2528:1) นับตั้งแต่โครงสร้างของหลักสูตรบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ จุดหมายของหลักสูตรมีมากเกินไป และจุดหมายบางข้อยังไม่ชัดเจน สำหรับโครงสร้างและ เนื้อหานั้นพบว่า บางกลุ่มประสบการณ์ยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอัตราเวลาเรียน (กรมวิชาการ, 2532:2)

นอกจากนั้นตลอดช่วง 10 กว่าปีที่ได้ประกาศใช้หลักสูตรฉบับดังกล่าว สภาพของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยตรง ทำให้สภาพสังคมไทยที่จะปรากฏในอีก 10 ปีข้างหน้าเปลี่ยนไปในด้านเศรษฐกิจ มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตัวเองให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงไม่เอื้ออำนวยต่อการเตรียมผู้เรียนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่จะเปลี่ยนไปในอนาคต (กรมวิชาการ, 2533 ก. : 3)

2.1.1 ประเด็นสำคัญในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีการพัฒนาปรับปรุง ดังนี้

- (1) คิดและกระชับจุดหมายของหลักสูตรให้ชัดเจนต่อเนืองกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
- (2) ปรับเนื้อหาสาระของวิชาการต่างๆ ไม่ให้มีมากเกินไปจนจำเป้นและซ้ำซ้อนกัน
- (3) การเขียนคำอธิบายกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ในหลักสูตรประถมศึกษา และคำอธิบายรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษา มีสาระสำคัญ 3 ตอน คือ แนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวัง
- (4) ปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตร ลดวิชาและเนื้อหาสาระในส่วนที่เป็นวิชาบังคับแก่นที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนเหมือนกันทั่วประเทศลง ให้มีวิชาบังคับและเลือกเสรีมากขึ้น
- (5) เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ท้องถิ่น คือ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียนจังหวัด เขตการศึกษา กรมต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างหลักสูตรรายวิชาต่างๆ ตามโครงสร้างวิชาบังคับเลือก และเลือกเสรีได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง และเกื้อกูลต่อชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น และส่งเสริมความถนัด ความสามารถ ความต้องการของนักเรียน รวมทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและงานอาชีพ (พนอม แก้วกำเนิด, 2533:4-5)

2.1.2 โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มีการปรับปรุง ดังนี้

- (1) ยังคงจัดกลุ่มประสบการณ์เป็น 5 กลุ่มเหมือนเดิม คือ กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

(2) จำนวนคาบในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ในระดับชั้น ป.1, ป.2, ป.3. และ ป.4 คงเดิม ป.5, ป.6 เปลี่ยนแปลงโดยกำหนดให้เรียนกลุ่มทักษะ 750 คาบ กลุ่มสปช.750 คาบ กลุ่ม สลน. 600 คาบ กลุ่มกพอ.900 คาบ รวม 3,000 คาบ และเสนอให้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีก 600 คาบ

(3) ในกลุ่มประสบการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัย ในกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยเดิมให้ใช้กิจกรรมสร้างนิสัยต่างๆ ร่วมกับกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยูวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ เปลี่ยนเป็นใช้กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยูวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งหมด

(4) กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งกำหนดไว้ในชั้น ป.5, ป.6 โรงเรียนอาจคัดเลือกจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความรู้ทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่นๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษ ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลายๆ กิจกรรมก็ได้

(5) ทุกกลุ่มประสบการณ์ ส่งเสริมให้โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขต การศึกษา กรมต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปรับปรุงเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียน การสอน หนังสือ สื่อ ให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น และส่งเสริมความถนัด ความสามารถพิเศษ รวมทั้งสนองความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง ตามความเหมาะสม (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533:11-12)

การจัดเนื้อหาสาระให้มีลักษณะเป็นประมวลประสบการณ์นั้นจะจัดตามลักษณะเนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกันและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 4 กลุ่ม สำหรับชั้นประถมปีที่ 1-4 และชั้นประถมปีที่ 5-6 มีกลุ่มวิชาประสบการณ์พิเศษเพิ่มขึ้นอีกกลุ่มหนึ่ง (กรมวิชาการ , 2535:5-7)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ มีลักษณะของวิชาเป็นการฝึกทักษะ ซึ่งเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่อง เขียนคล่อง สภาพการเรียนรู้หนังสือและคิดเลขเป็น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มที่ว่าด้วยความรู้ด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิตของสังคมมนุษย์ ทางด้านสุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง พระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความสัมพันธ์ของประเทศในระดับภูมิภาคและโลก วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ซึ่งความรู้ต่างๆ เหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เพื่อให้คนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดี

เรื่องของพระพุทธศาสนากำหนดให้เรียนพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอน พุทธภาษิต ประเพณีของชาวพุทธ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา สำหรับเรื่องหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามีหลายเรื่องที่สอดคล้องกับจริยธรรมในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้พร้อมกันได้

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นประสบการณ์ที่มีค่านิยมเป็นแกนกลาง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้จึงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตร มวลประสบการณ์ที่จะสร้างเสริมและพัฒนา ค่านิยมให้แก่ผู้เรียนได้แก่

- จริยศึกษา กำหนดให้เรียนคุณธรรมต่างๆ และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาบางส่วนที่สอดคล้อง โดยจัดให้มีลักษณะเป็นรูปแบบของการฝึกปฏิบัติ
- ศิลปศึกษา กำหนดให้เรียนกิจกรรมการวาดภาพพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การออกแบบ เพื่อนำไปสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียน
- พลศึกษา ประกอบไปด้วยกิจกรรมเน้นจังหวะ เกมเบ็ดเตล็ด กีฬายืดหยุ่นขั้นพื้นฐาน และนันทนาการ กำหนดให้เลือกเรียนกีฬาชนิดใดชนิดหนึ่งได้ตามต้องการตามสภาพของท้องถิ่น
- ดนตรีและนาฏศิลป์ ประกอบไปด้วยกิจกรรมเน้นจังหวะเป็นกิจกรรมที่สำคัญ

สำหรับระดับประถมศึกษา กิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกิจกรรมที่จะเน้นความมีระเบียบวินัย พัฒนาสุขภาพกาย และใจของผู้เรียน กำหนดให้เรียนลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ โดยเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในกิจกรรมดังกล่าว

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงานและรู้จักปรับปรุงงานอยู่เสมอ กำหนดให้เรียนทั้งงานบังคับและงานเลือก งานบังคับ คืองานบ้านและงานเกษตร ส่วนงานเลือกได้แก่ งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานอื่นๆ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนจึงมีอิสระในการเลือกกิจกรรมที่ตนสนใจ และสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดทำหลักสูตรขึ้นใช้เองได้ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ฉะนั้น โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลุ่มประสบการณ์พิเศษจะประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ
- กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต
- กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์

ทั้ง 4 ได้แก่กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างความรู้หรือมวลประสบการณ์ของหลักสูตรฉบับปรับปรุงที่จัดทำให้ผู้เรียนนั้น ได้จัดไว้อย่างกว้างขวาง โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- (1) ความรู้ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาสามัญขั้นพื้นฐาน
- (2) ทักษะ มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ วิจัย

แก้ปัญหา การสื่อความด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน และมีทักษะในการปฏิบัติ

- (3) ค่านิยม มุ่งให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้และมีคุณธรรม เช่น มีนิสัยรักการทำงาน เสียสละ พึ่งตนเองได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ
- (4) การจัดการ มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ โดยฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านต่างๆ เช่น แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการวางแผนงาน ประเมินผลงานและปรับปรุงงาน ใช้แนวทางและเทคนิคต่างๆ ในการพิจารณาให้แปลกใหม่อยู่เสมอ ฯลฯ (กรมวิชาการ, 2533 ก:6)

และเพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตร จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2537 : 4)

- (1) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

- (2) จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสทำเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

(3) จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด

(4) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการคิด อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์

(5) จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

(6) จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

(7) ให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

(8) ในการเสริมสร้างค่านิยมระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

(9) จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

2.1.3 กระบวนการเรียนการสอน

ทางด้านกระบวนการเรียนการสอนก็มีส่วนสำคัญต่อผลการศึกษาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน อีกประการหนึ่ง จุดมุ่งหวังของกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรปรับปรุงนี้เน้นอยู่ 3 ประการ คือ

2.1.3.1 ให้ครูพัฒนาวิธีการสอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนา รู้จักทำ และมีค่านิยมที่ดีงาม

2.1.3.2 ให้ครูจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น

2.1.3.3 ให้ครูจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองและส่งเสริมความสามารถ ความถนัด สู้ขีดความสามารถสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงรูปแบบหลักในการสอน (ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอันเป็นจุดเน้นของหลักสูตร ครูจะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ผ่านขั้นตาม

กระบวนการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ สอดคล้องกับหลักที่ว่าการศึกษาคือการเสริมนิสัย
ขั้นตอนหลักมีดังนี้

- ก. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- ข. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
- ค. สร้างทางเลือกหลากหลาย
- ง. ประเมินและเลือกทางเลือกปฏิบัติ
- จ. กำหนดและลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ
- ฉ. ปฏิบัติตามแผนให้มีผลทางบวก
- ช. ประเมินผลระหว่างการปฏิบัติ
- ซ. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- ณ. ประเมินผลงานรวมให้เกิดความภูมิใจ

ทักษะกระบวนการดังกล่าวนี้ อาศัยหลักของวิธีการคิดเชิงระบบ ในการวางแผนทาง
หรือขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหา เช่น สมมติว่าเรามีปัญหา สิ่งที่จะ
ต้องการก่อนเป็นอันดับแรก คือ ยังไม่แก้ปัญหาในทันที เราจะต้องมีขั้นตอนในการแก้ปัญหา

กระบวนการทั้ง 9 ขั้นตอนนี้ มิใช่นำมาใช้ในทุกคาบของการสอน แต่จะนำมาใช้
ในการสอนตลอดหน่วยหนึ่ง หรือรายวิชาหนึ่ง ครูต้องฝึกให้นักเรียนใช้กระบวนการเหล่านี้ใน
การปฏิบัติครบทุกขั้นตอนจนกลายเป็นนิสัย (กรมวิชาการ, 2533 ก.:69)

จากการประมวลทุกอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น กระทรวงศึกษาธิการมีความ
ต้องการที่จะให้เด็กมีคุณภาพที่พึงประสงค์ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2533 ข : 7-8)

- (1) สามารถสื่อความด้วยการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน อย่างมี
วิจารณญาณ
- (2) สามารถคิดคำนวณและแก้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเลขที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำ
วัน
- (3) สามารถคาดหมายการเปลี่ยนแปลงในสังคม สิ่งแวดล้อม และปฏิบัติตน
ได้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ
- (4) รักษาสุขภาพทั้งด้านกายและใจของตน เพิ่มพูนอนามัยชุมชนให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้นอยู่เสมอ มีค่านิยมในการประกอบอาชีพสุจริต ปรับปรุงอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

- (5) มีค่านิยมในการเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความยินดีเป็นประจำ
- (6) สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่เกี่ยวกับงานอาชีพและการพัฒนาสังคม
- (7) แสวงหาแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ ให้ได้ผลงานดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ รวมทั้งการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยเสริมการพัฒนา
- (8) สามารถปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นิยมการทำงานร่วมกัน
- (9) ปฏิบัติหน้าที่ของตน ต่อบ้าน ชุมชน ประเทศชาติ ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและชื่นชมในความเป็นไทย
- (10) บำรุงรักษาทรัพยากร ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ด้วยการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และสร้างเสริมภูมิปัญญาไทย

บทสรุปของหลักสูตรประถมศึกษาระดับปรับปรุงนี้คือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา โครงสร้างความรู้ของหลักสูตรมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ สามารถคิดและแก้ปัญหา เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ โครงสร้างหรือเนื้อหาของหลักสูตรยังคงแบ่งเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์เหมือนเดิม สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษได้กำหนดให้เป็นกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน ซึ่งไม่ต้องนำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน แต่มีการวัดและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียน ขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นให้หลักสูตรเป็นตัวนำในการปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย จึงได้เพิ่มแนวทางการใช้หลักสูตรไว้เพื่อเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2534 ข. : คำนำ) ดังนั้นในการปรับปรุงครั้งนี้จึงได้ปรับโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่นทั้งในด้านเนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลให้สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในทุกพื้นที่ และสนองความต้องการของท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2534 ก. : คำนำ)

2.2 การศึกษานอกสถานที่กับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นแหล่งที่เสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาการให้แก่เด็ก รวมทั้งเป็นแหล่งสืบทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังคุณธรรม ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่านั้น มิได้จำกัดขอบเขตอยู่ภายในชั่วโมงสอนหรือภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่ได้ขยายวงกว้างไปถึงประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็กด้วยการให้เด็กศึกษานอกสถานที่และศึกษาจากของจริงนั้นถือได้ว่าเป็นภาระหนึ่งที่จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นในโรงเรียนเพราะจะเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้บรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ และเป็นวิถีทางที่让孩子ได้มีโอกาสแสวงหาประสบการณ์ด้วยตนเอง

2.2.1 ความหมายของการศึกษานอกสถานที่

- จรูญ มลิินทร์และคนอื่น (2505:175) ได้ประมวลความหมายคำว่า การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) ในหนังสือพจนานุกรมศัพท์การศึกษาไว้ว่า หมายถึง การเดินทางระยะสั้นหรือการไปเที่ยวดู ซึ่งโรงเรียนเป็นผู้จัด ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนได้รับการศึกษาหรือได้รับประสบการณ์ นักเรียนจะได้ไปเห็นสิ่งที่ต้องการรู้ ได้มีประสบการณ์โดยตรงจากสิ่งที่ต้องการศึกษา

- ไฮ (High, 1967:173) ได้กล่าวถึงการศึกษานอกสถานที่ไว้ในหนังสือ Teaching Secondary School Social Studies ว่าการศึกษานอกสถานที่หมายถึงการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ที่เรียน เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ วัตถุ หรือขบวนการต่างๆ เป็นการนำชุมชนกับโรงเรียนเข้ามาเกี่ยวข้องกัน การศึกษานอกสถานที่เป็นการใช้แหล่งวัสดุจริง ที่ครูและนักเรียนสามารถศึกษาและก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นจริงได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับภูมิประเทศ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติความเป็นมา เป็นต้น

- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร (2515: 15) กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่ ถือว่าเป็นการออกไปสู่สถานที่ที่แท้จริง ทำให้ผู้เรียนเห็นจริงเห็นจัง หรืออาจจะพบเห็นของที่เคยเห็นมาก่อนด้วยทัศนคติที่ใหม่ก็ได้ นับเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์หรือปฏิกิริยาของสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นเป็นปัจจัยนำไปสู่การคิดหรืออธิบาย ตลอดจนตั้งสมมุติฐานในที่สุด เพราะฉะนั้นการศึกษานอกสถานที่จะทำเมื่อไรก็ได้แต่จะเห็นว่าเหมาะสม จะจัดเป็น

กลุ่มหรือเดี่ยวก็ได้ให้ไปอยู่ที่เรียนเพื่อเก็บข้อมูลโดยตัวเอง แต่อยู่ภายใต้การควบคุมแนะนำของผู้รับผิดชอบโดยตรง

- นิพนธ์ สุขปรีดี และลัดดา สุขปรีดี (2517: 57) กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่ แตกต่างกับการทัศนจร เพราะการทัศนจรมิได้เตรียมปัญหาล่วงหน้าหรือต้องหาคำตอบในเรื่องใดโดยเฉพาะ ไปเพื่อดูสิ่งที่พบเห็นอาจจะได้รับความรู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือไม่ก็ได้ แต่การศึกษานอกสถานที่นั้นครูและนักเรียนจัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหา (หาคำตอบ) เกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจอย่างแจ่มชัดจึงออกไปศึกษานอกสถานที่เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาที่ยังไม่สามารถหาคำตอบจากการค้นคว้าในห้องเรียนได้

- อุทัย บุญประเสริฐ (2517: 63-64) กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่จะเป็นกระบวนการทางการศึกษาแบบสำเร็จรูป ซึ่งต้องการผู้ที่มีความรู้ มีความเข้าใจในปรัชญาของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา มีความสลับซับซ้อนมากในการจัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างจริงจัง การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจะเป็นบทเรียนโดยตรงสำหรับผู้เรียน เป็นบทเรียนซึ่งต้องมีการเตรียมและประเมินผลได้ผลเสียกันอย่างระมัดระวัง ตลอดจนการวางลำดับของกิจกรรมประกอบเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตามเป้าหมายที่ต้องการ ให้คุ้มค่ากับการลงทุนและเวลาที่ต้องใช้เพื่อการนี้โดยเฉพาะ

- รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ รัชดา สุตรา และลินจง อินทร์มพรรษ์ (2526: 95) กล่าวถึงการศึกษานอกสถานที่ว่าเป็นการจัดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสกับสถานที่ที่เป็นจริงทั้งหมด ทักษะสำคัญที่นักเรียนจะต้องใช้มากก็คือการสังเกต การรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล บางโอกาสก็จะมีการอภิปรายซักถามจากวิทยากรด้วย เป็นกิจกรรมที่จัดให้ได้ทุกระดับชั้น และตั้งแต่ง่ายสุดจนถึงมีความยุ่งยากซับซ้อน เช่นตั้งแต่ออกไปเดินดูกระต่ายในกรงข้างห้องเรียนจนกระทั่งถึงการไปสวนสัตว์ทั้งโรงเรียนและทั้งวัน เป็นต้น

สรุปแล้ว การศึกษานอกสถานที่ เป็นการไปศึกษาและสังเกตสิ่งต่างๆ นอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่สอนไปแล้วในชั้นเรียน และยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านสังคม ให้รู้จักความรับผิดชอบต่อชุมชน ต่อตนเอง และส่งเสริมการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วย สถานที่ที่ครูจะพานักเรียนไปศึกษาได้แก่ บริเวณโรงเรียน โรงงาน สถานที่ราชการ โบราณสถานและสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน

การจะพานักเรียนไปดูอะไร ที่ไหน เมื่อไรนั้น ควรจะขึ้นอยู่กับวัยของเด็กด้วย ถ้าเป็นเด็กชั้นประถมศึกษาก็ควรจะไปดูสิ่งที่อยู่นอกห้องเรียนใกล้ๆ โรงเรียน หรือถ้าจำเป็นต้องมีการเดินทางไปศึกษาที่ตำบล หรืออำเภอก็ไม่ควรจะต้องค้างคืน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2521:49) และโดยทั่วไปแล้วอาจจะใช้คำว่า ทัศนศึกษา แทนกันได้ ทั้งนี้เพราะความหมายของทัศนศึกษาตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 มีดังนี้ “ก.ท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ น. การเรียนรู้ด้วยการดูการเห็น, การศึกษานอกสถานที่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538:394) ซึ่งมีความหมายเดียวกัน แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการออกค่ายอาสาสมัครเพื่อชนบท ค่ายลูกเสือ ค่ายเนตรนารี

นอกจากนี้ผู้เขียน บุญประเสริฐ (2517:66-67) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาดังต่อไปนี้

(1) ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง (Direct Experiences) ตามสภาพที่เป็นจริง เป็นการให้ Firsthand Knowledge แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้การถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์มีผลดีที่สุด มีคุณค่าและมีความหมายต่อผู้เรียน

(2) สภาพหรือบรรยากาศของการเรียนจากการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจะแตกต่างไปจากการศึกษาในห้องเรียนธรรมดา เป็นสภาพการณ์ที่ปรากฏในชีวิตจริงๆ น่าสนใจตื่นเต้นช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินไม่เกิดความตึงเครียดในขณะที่เรียนและได้รับความรู้สมดังจุดหมาย

(3) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ถ้าจัดกิจกรรมประกอบให้ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจเรียนมากขึ้น สามารถจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและยาวนาน

(4) ช่วยให้ผู้เรียนเห็นสภาพที่แท้จริง เห็นสภาพชีวิตที่เป็นจริงของชุมชนที่ไปศึกษา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราว เข้าใจสภาพชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชนหรือท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การสร้างสรรคชุมชนและประเทศในอนาคต

(5) วิธีการจัดการศึกษาดูการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจะมีส่วนช่วยให้ครูสามารถจัดหลักสูตรและบทเรียนให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของสังคมหรือท้องถิ่น ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจอันดีต่อบ้านและชุมชน

(6) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียนในแง่ที่ช่วยให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีสามัคคีธรรม รู้จักการร่วมมือกับผู้อื่น รู้จักสังเกตและทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยตัวเอง เกิดความอยากรู้อยากเห็น รู้จักการซักถาม รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

(7) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจากการไปศึกษาในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือสถานที่หนึ่งใด เช่น ไปรษณีย์ โรงพยาบาล โบราณสถาน จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องนั้นอย่างแท้จริง

โดยตลอด มีความซาบซึ้ง และจะสามารถนำเอาความรู้ที่ได้นั้นมาเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้นการศึกษานอกสถานที่นับเป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ประเภทเทคนิค และวิธีการเช่นเดียวกับการสาธิตและการทดลอง เพื่อที่จะให้นักเรียนรับประสบการณ์ตรงใน วัตถุและปรากฏการณ์ต่างๆ แต่ในบางครั้งการสาธิตและการทดลองก็ไม่อาจจะกระทำในห้อง เรียนได้ ดังนั้นการศึกษานอกสถานที่จึงมีความจำเป็น ซึ่งจะช่วยให้รู้จักธรรมชาติและชุมชนดี ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในชุมชนแต่ละชุมชนนั้นอาจจะมีสิ่งที่ควรค่าต่อการศึกษาที่แตกต่างกัน นักเรียนของแต่ละแห่งก็จะศึกษานอกสถานที่ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้จะขึ้น กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย เช่น เวลา ระยะเวลา และจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละวิชา เป็นต้น

นอกจากนี้ในหลายๆ ประเทศต่างให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนที่เรียกว่า การ ศึกษานอกสถานที่มาก อย่างเช่นในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลี จะมีหลักสูตรที่กำหนดให้เยาวชน เดินทางไปยังที่ต่างๆ และขยายวงกว้างขึ้นในชั้นเรียนสูงขึ้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงชั้น มหาวิทยาลัย ในสถานที่สำคัญๆ จะมีครู นักเรียนมาศึกษานอกสถานที่อย่างเนืองแน่น ในงาน วิจัยการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรประถมศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยของผู้ช่วย ศาสตราจารย์ดวงเดือน เทศวานิช ได้กล่าวถึงโรงเรียนญี่ปุ่นดังนี้

“...โรงเรียนญี่ปุ่นส่งเสริมการจัดกิจกรรมพิเศษในหลายรูปแบบ เน้น การทำงานด้วยกันเป็นหมู่คณะ ให้คนทำงานด้วยกัน อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ เช่น จัดกิจกรรมชุมนุมแข่งขันกีฬา การศึกษานอกสถานที่ ตลอดจนให้ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนตามโอกาส เด็กจะเรียนรู้พร้อมกับปฏิบัติ จริง...” (2535:30)

ในบทความทัศนศึกษาการเรียนการสอนของญี่ปุ่น พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากหนังสือมณีพลอยร้อยแสง (สยามรัฐ : 1 เมษายน 2539:16) พระองค์ได้กล่าวถึง การศึกษานอกสถานที่ของประเทศญี่ปุ่นดังนี้

“...เวลาข้าพเจ้าไปเยี่ยมชมวัด หน่วยงานศิลปากรก็เห็นเด็กเล็กๆ มากับครู นำชิ้นชมมากที่เด็กพวกนี้เดินเข้าแถวอย่างเรียบร้อย ครูไม่ต้องต้อนหรือวิ่งไล่จับ ทุกคนมีกระติกน้ำสะอาดไปเอง เคยคิดว่าเด็กอนุบาลไปวัดจะรู้เรื่อง

อะไร ไปดูที่ญี่ปุ่นจึงเกิดความคิดว่า เขาคงจะต้องการให้เด็กมีความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติตั้งแต่เล็กๆ จะได้ช่วยกันรักษาที่เมืองจีนข้าพเจ้าได้เห็นเขาเอาเด็กอนุบาลมาเล่นมอญซ่อนผ้าอยู่ในพระราชวังหลวงเมืองปักกิ่ง ก็คงจะด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ การพาเด็กออกทัศนศึกษาเช่นนี้ยังมีโอกาสสอนอย่างอื่น เช่น ความมีวินัย การทิ้งขยะในที่อันควรที่ญี่ปุ่นนี้จะไม่ค่อยเห็นเศษกระดาษเกลื่อนกลาดตามท้องถนนเลย...”

สำหรับผู้วิจัยเองได้รับประสบการณ์ในการนำพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ในที่ต่างๆ รวมทั้งการไปประสบพบเห็นประเทศอื่นๆ ที่ครูต่างพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ประเทศอังกฤษ คุณครูจะนำพานักเรียนไปชมสถานที่ที่สำคัญ รอบโรงเรียน และที่ต่างๆ ในกรุงลอนดอน เป็นต้นว่า รัฐสภา พิพิธภัณฑสถาน โบสถ์ต่างๆ ฯลฯ และที่ประเทศสิงคโปร์คุณครูพานักเรียนเล็กๆ ไปชมสัตว์น้ำต่างๆ ที่ Underwater World ในเกาะ Sentosa ซึ่งในเกาะนี้ยังมีพิพิธภัณฑสถานหุ่นขี้ผึ้งหรือที่เรียกว่า Images of Singapore ที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ของเกาะสิงคโปร์ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม หรือว่าคุณครูพาเด็กนักเรียนเกรด 4 C.H.I.J Primary School มาชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (National Museum) ชม The Diorama : A Visual History of Singapore. เพื่อให้เด็กเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเกาะสิงคโปร์ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในเกาะสิงคโปร์ ทั้งนี้เพราะประชากรของเกาะสิงคโปร์มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น คนจีน คนมุสลิม คนอินเดีย และกลุ่มอื่นๆ มากมาย ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกที่โรงเรียนต่างๆ จะมีบุตรหลานกลุ่มชนต่างๆ มาเรียนอยู่รวมกัน ดังนั้น เพื่อให้เด็กเหล่านี้ต่างรู้ความเป็นมาของกลุ่มตน และกลุ่มอื่นๆ รวมทั้งเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับกลุ่มชนอื่นๆ ได้อย่างสันติ

แม้แต่ในงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกสถานที่ ต่างก็สรุปถึงการศึกษานอกสถานที่เป็นวิธีปฏิบัติที่ดีที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้สภาพปัญหา และฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งขณะนี้ในต่างประเทศต่างให้ความสำคัญอย่างมาก ดังนั้น ในการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต่างๆ ต่างให้นักเรียนเรียนนอกห้องมากขึ้น

เคนเวอร์ธีย์ (Kenworthy 1962 : 167) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการสอนไว้ใน Guide to Social Studies Teaching ว่าช่วยให้เด็กเจริญงอกงาม

มีประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการศึกษา ช่วยให้นักเรียนเรียนได้ผลดี เพราะสอดคล้องกับหลักการที่ว่าเด็กจะเรียนได้ดีถ้าได้เรียนจากของจริง ช่วยให้หลักสูตรมีความหมาย และมีประสิทธิภาพดีขึ้น ช่วยให้นักเรียนสนุกสนานน่าสนใจ และช่วยให้เด็กได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มากขึ้น

เพ็ค (Peck 1976:4233) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบต่างๆ โดยเปรียบเทียบวิธีสอนใน 3 ลักษณะต่างกัน คือ การสอนในห้องเรียน การสอนนอกห้องเรียน และการสอนทั้งในห้องและนอกห้องเรียนประกอบกัน เมื่อทำการทดสอบคะแนนความรู้และเจตคติของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนนอกห้องเรียนมีคะแนนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ กลุ่มที่เรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียนก็มีคะแนนเพิ่มขึ้นเช่นกัน สำหรับเจตคติเพิ่มขึ้นทั้ง 3 กลุ่ม แต่กลุ่มที่เรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียนมีคะแนนเจตคติเพิ่มขึ้นแต่ไม่เท่ากับกลุ่มแรก แสดงว่าการสอนนอกห้องเรียนเป็นวิธีที่ใช้ในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ดี

สำหรับประเทศไทย กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ได้รับความสนใจไม่มากเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 และได้แก้ไขระเบียบเพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นในปี พ.ศ.2529 แล้วก็ตาม แต่ก็มีบางโรงเรียนเท่านั้นในเขตกรุงเทพมหานครที่จัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การศึกษานอกสถานที่เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหาและความต้องการ รู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดทางเลือกและการตัดสินใจในการดำเนินการอย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดการสำนึกคุณค่าต่อสิ่งรอบตัว และต่อการดำเนินชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในบทเรียน เนื้อหาในการเรียนมุ่งให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตของตนเอง

การศึกษานอกสถานที่ที่มีหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดขึ้นอยู่กับเวลา ความเหมาะสม เนื้อหาวิชา และความพอใจร่วมกันของครูกับนักเรียน ซึ่งอรสา กุมาริ ปุ๊กหุด (2514:14) ได้กล่าวถึงชนิดของการไปศึกษานอกสถานที่ไว้ดังนี้

(1) การศึกษาภายในบริเวณโรงเรียน การศึกษานอกสถานที่ประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กเล็กๆ ซึ่งยากต่อการควบคุมไปในที่ไกลๆ และให้อยู่แต่ภายในบริเวณโรงเรียน

ตามหลักการศึกษาคือศึกษาสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเสียก่อนแล้วจึงค่อยๆ กว้างออกไป และเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักศึกษาสิ่งที่อยู่ภายนอกห้องเรียนอีกด้วย สิ่งที่ต้องศึกษาภายในบริเวณโรงเรียนก็มีสวนดอกไม้ สวนครัว ฯลฯ นอกจากนั้นแล้วการศึกษาประเภทนี้ควรจัดไว้ในเวลาเรียน ซึ่งอาจมีชั่วโมงพิเศษหรือใช้ในวิชาอื่นๆ ก็ได้

(2) การศึกษานอกสถานที่จริงๆ เป็นการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อศึกษาเรื่องราวสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนหรือตรงตามหลักสูตร เช่น การไปชมการทำสวน ไร่ สวนผลไม้ พิพิธภัณฑ์ ศาลากลางจังหวัด สวนสัตว์ ฯลฯ การไปศึกษานอกสถานที่ประเภทนี้อาจใช้เวลาเพียงครึ่งวัน หรืออาจใช้เวลาสักวันหนึ่งซึ่งเป็นวันหยุดราชการ เพื่อพานักเรียนไปศึกษาหลายๆ แห่งซึ่งอยู่ใกล้ๆ กันก็ได้ เช่น ไปศึกษาวัดพระแก้ว แล้วไปวัดโพธิ์ และมาพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

ลัดดา สุขปรีดี (2523:82) ได้แบ่งการศึกษานอกสถานที่ออกเป็น 2 ประเภทคือ

- (1) การศึกษานอกสถานที่ในระยะใกล้ หมายถึงการศึกษานอกสถานที่ในบริเวณใกล้ๆ ได้แก่ในบริเวณโรงเรียน สถานที่สำคัญๆ ในชุมชนที่ใกล้โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น สถานที่ราชการ ตลาด สถานีอนามัย สวนสัตว์ แม่น้ำลำคลอง ฯลฯ
- (2) การศึกษานอกสถานที่ในระยะไกล คือไปศึกษานอกสถานที่ที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาและพาหนะในการเดินทาง

2.2.2 แหล่งทรัพยากรในชุมชน

ในการที่จะพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่นั้น แหล่งทรัพยากรในชุมชนจะมีความสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การไปศึกษานอกสถานที่นั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะแหล่งทรัพยากรในชุมชนเป็นแหล่งความรู้ที่ดีและอยู่ใกล้กับโรงเรียนมากที่สุด และเป็นปัจจัยแรกที่คิดก่อนที่จะเลือกแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ไกลออกไปจากโรงเรียน

แหล่งทรัพยากรในชุมชนนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น แหล่งชุมชน แหล่งวิชาการในชุมชน แหล่งความรู้ในชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน หรือแหล่งทรัพยากรในชุมชน เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก จากหนังสือสารานุกรมการศึกษา (Encyclopedia of Education) ได้นิยามความหมายของแหล่งวิชาชุมชนว่า “แหล่งวิชาชุมชนหมายถึง สถาบันและองค์การต่างๆ บุคคลที่มีความสามารถในท้องถิ่น วัตถุประสงค์ต่างๆ และอำนาจทั้งหลายที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนโดยตรงหรือโดยอ้อม (Nichols, 1971 : 341)

แหล่งวิชาในชุมชนประกอบด้วยสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหมดรวมทั้งประสบการณ์ซึ่งอาจได้รับจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือหลายชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียน ส่วนประกอบดังกล่าว ได้แก่ ธรรมชาติ ประชากร ไร่นา โรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มคน องค์กร และสถาบันต่างๆ ตลอดจนทั้งโครงสร้างและกระบวนการของสังคม และแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Cook & Olsen, 1952:1076)

นิพนธ์ สุขปรีดี (2518:67) ให้ความหมายของแหล่งชุมชนว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชุมชน ซึ่งครูหรือนักเรียนอาจนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ โบราณสถาน โรงภาพยนตร์ แม่น้ำลำธาร และบุคคลที่โรงเรียนอาจจะเชิญมาเป็นวิทยากร หรือวิทยากรและครูออกไปสัมภาษณ์เยี่ยมเยียนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เช่น บุรุษไปรษณีย์ ตำรวจ ชาวสวน พ่อค้า หรือเจ้าหน้าที่ทางราชการ เป็นต้น

จากความหมายของคำว่า “แหล่งทรัพยากรในชุมชน” ดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งทรัพยากรในชุมชน หมายถึง บุคคล สถานที่ วัตถุที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้

นอกจากนี้แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนนั้น ได้มีนักการศึกษาจำแนกประเภทเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

ชูศรี สนิทประชากร (2522:28) แบ่งแหล่งทรัพยากรในชุมชนออกเป็น 4 ประเภทคือ

(1) แหล่งทรัพยากรบุคคล ในชุมชนที่บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ การประกอบอาชีพต่างๆกัน ซึ่งอาจช่วยให้ความรู้แก่นักเรียนตามความสามารถของเขาโดยนักเรียนจะได้สนทนา พูดจาปราศรัย หรือฟังคำบรรยาย อภิปรายจากบุคคลในชุมชน

(2) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนประกอบด้วยพืช สัตว์นานาชนิด แม่น้ำ คลอง หนอง บึง ฯลฯ ที่ทำให้เกิดความสดชื่นและเพลิดเพลิน ซึ่งถ้านักเรียนได้ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้จะเกิดความรู้ ความเข้าใจ และจดจำไปได้นาน เพราะนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและช่วยให้นักเรียนได้รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

(3) แหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม ชุมชนแต่ละแหล่งมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง นักเรียนจะต้องหาทางศึกษาและทำความเข้าใจกับสิ่งเหล่านี้ให้ถ่องแท้ พยายามหาทางส่งเสริมและแก้ไข ปรับปรุงให้วัฒนธรรมเหล่านี้คงอยู่ต่อไป

(4) แหล่งทรัพยากรสังคม ความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชนแตกต่างกัน นักเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ดังนั้นนักเรียนต้องศึกษาและเรียนรู้ความเป็นอยู่ของสังคมให้ถ่องแท้เพื่อจะได้ปรับปรุงตัวเองให้อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข นักเรียนจะต้องศึกษากระบวนการสังคมให้รู้ว่าสังคมนั้นมีระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างไร แล้วศึกษาปัญหาของสังคม วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และรู้แจ้งเห็นจริงในความต้องการของสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524:15) จำแนกแหล่งทรัพยากรในชุมชนเป็น 3 ประเภทคือ

(1) ทรัพยากรบุคคล ในแต่ละท้องถิ่นจะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการต่างๆ การอาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม การปกครอง การสาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

- วิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น นั้น ได้แก่ ข้าราชการ พ่อค้า ชวนา ชาวสวน ชาวไร่ พระสงฆ์ เป็นต้น
- วิทยากรผู้มาเยี่ยม ได้แก่ บุคคลในท้องถิ่นที่มาเยี่ยม หรือเป็นแขกของชุมชน เป็นครั้งคราว ครูควรพิจารณาเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นครั้งคราว เช่น ศึกษานิเทศก์ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ฯลฯ

(2) ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งครูสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ถูกต้อง และซาบซึ้งในคุณค่าเหล่านั้น เช่น แม่น้ำลำคลอง อ่าว ทะเล ป่าไม้ ภูเขา ดิน หิน แร่ น้ำตก พืช สัตว์ในท้องถิ่น ฯลฯ

(3) ทรัพยากรสังคม หมายถึง สิ่งใดๆ ที่สังคมสร้างขึ้นใช้ทุกประเภท เช่น เพื่อความรู้ ความเข้าใจ ความสุข และความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการอบรม ซึ่งได้แก่

- ห้องสมุดประชาชน
- พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
- วัด โบสถ์ และสุเหร่า
- สมาคมต่างๆ

- ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- สถานประกอบการต่างๆ

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2525:59) ได้กล่าวถึงแหล่งความรู้ในชุมชนไว้ 4 ประเภทคือ

(1) แหล่งความรู้ทางบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญพิเศษที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ เช่น ช่างแกะสลัก ช่างเครื่องยนต์ ช่างปั้น ฯลฯ รวมทั้งผู้ปกครอง นักเรียน ตำรวจ ข้าราชการ เป็นต้น

(2) แหล่งความรู้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ ภูเขา พืช สัตว์ป่า ลักษณะของหิน ดิน น้ำ แร่ สิ่งที่มีค่าของชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น

(3) แหล่งความรู้ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ประเพณีของท้องถิ่น เช่น บุญบั้งไฟ การทำขวัญ แต่งงาน งานบวช เป็นต้น

(4) แหล่งความรู้ทางสังคม ได้แก่ การดำเนินชีวิตของชุมชน อาชีพต่างๆ เช่น พ่อค้า ชาวไร่ ชาวนา ช่างตัดผม ช่างตัดเสื้อ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า การศึกษานอกสถานที่ในแหล่งต่างๆ เช่น โรงงานต่างๆ สถานที่ราชการ

พงศธร เกษสำลี (ม.ป.ป.,8-11) ได้จำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

(1) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทิวทัศน์ แม่น้ำ ภูเขา ทะเล ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ ซึ่งน่าจะศึกษาถึงสภาพแวดล้อม สภาพทางภูมิศาสตร์ พฤกษศาสตร์ และความสัมพันธ์ที่สภาพธรรมชาติเหล่านั้นส่งผลต่อสภาพแวดล้อมและสังคม

(2) แหล่งทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีตและที่ได้สร้างขึ้นในปัจจุบัน และมักมีลักษณะเป็นวัตถุ พื้นที่ หรือสิ่งก่อสร้าง เช่น อนุสรณ์สถาน เมืองโบราณ ศาสนสถาน พระราชวัง พิพิธภัณฑ์สถาน สวนสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งน่าจะได้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความสำคัญของสถานที่ รูปแบบศิลปกรรม ปรัชญาของศาสนาแต่ละศาสนาและอื่นๆ

- ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือสืบทอดกันต่อมา เช่น สภาพชีวิตริมแม่น้ำ ลำคลอง ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม งานเทศกาลประเพณีต่างๆ การฟ้อนรำ และศิลปการแสดง ฯลฯ

ซึ่งน่าจะได้ศึกษาถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมที่เป็นเครื่องกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรม

การจำแนกประเภทแหล่งทรัพยากรในชุมชนของนักการศึกษาที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แหล่งทรัพยากรในชุมชนสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) ทรัพยากรทางบุคคล 2) ทรัพยากรทางธรรมชาติ 3) ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และ 4) ทรัพยากรทางสังคม ซึ่งตรงกับคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (2526) ที่ได้กล่าวถึงประเภทของแหล่งทรัพยากรในชุมชนไว้ดังนี้ “ทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยประกอบการเรียนการสอนได้ดี คือ ทรัพยากรทางบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมในชุมชนนั้นๆ ”

ในด้านคุณประโยชน์ของแหล่งทรัพยากรในชุมชนนี้มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างมาก จะช่วยให้เด็กมีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวาง และเป็นประสบการณ์จริง โดยอาศัยการได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส และได้ถาม อันจะทำให้เด็กเข้าใจบทเรียนนั้นๆ ได้มากขึ้น ดังนั้นผู้บริหารหรือครูผู้สอนจะต้องรู้จักนำแหล่งวิชาชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาให้มากที่สุด แหล่งวิชาชุมชนมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนมากมาย พอสรุปได้ดังนี้

(1) ทำให้นักเรียนได้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนของตน สามารถที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้เคยศึกษาจากแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนของตนและช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้น

(2) ทำให้นักเรียนมีโอกาสใช้ความรู้จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนของตนและช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้น

(3) ระยะเวลาฝึกฝนหรือศึกษาหาความรู้ของครูผู้สอนในบางวิชาอาจจะน้อยเกินไป การนำแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาใช้ย่อมจะดีกว่าที่ครูจะสอนโดยตรง เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การป้องกันโรค เป็นต้น

(4) การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนจะช่วยให้เกิดการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ง่าย เพราะทำให้การเรียนการสอนตรงกับเนื้อหาและความเป็นจริง

(5) การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร และประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันยิ่งขึ้น

(6) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในชุมชนของตน ทำให้เกิดความภูมิใจ เห็นคุณค่าและประโยชน์ ทำให้รักท้องถิ่นและช่วยทำนุบำรุงรักษาชุมชนของตนต่อไป

(7) การใช้ทรัพยากรในชุมชนเท่ากับเป็นการระดมทรัพยากรมาสนับสนุนการศึกษา ให้ดีขึ้น จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และช่วยประหยัดเงินงบประมาณด้วย (จรรยา เรื่องมาลัยและคณะ 2523:20)

(8) ช่วยแก้ปัญหาสำหรับครูใหม่ เกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งความรู้และอุปกรณ์การสอน

(9) การใช้แหล่งชุมชน จะช่วยแก้ปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และยังก่อให้เกิดปัญหาใหม่อันจะมีผลต่อการจัดประสบการณ์อื่นๆ ตามมา (นิพนธ์ สุขปรีดี 2518:68)

(10) เป็นการเพิ่มพูนความสมบูรณ์ในเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน เพราะได้เห็นสภาพที่เป็นจริงในชุมชน ขณะเดียวกันยังเป็นการให้โอกาสแก่สังคมส่วนอื่นให้มีส่วนในการให้การศึกษาแก่นักเรียนอีกด้วย

(11) เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับสภาวะแวดล้อมทั้งหลาย เพื่อให้มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ จะได้ดำเนินชีวิตได้ดีในชุมชนต่อไป

(12) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ เพราะผู้เรียนมีความเข้าใจในสภาพชีวิต วัฒนธรรม และสังคมซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

(13) ทำให้บทเรียนสนุกสนาน และน่าสนใจยิ่งขึ้น เพราะผู้เรียนได้เรียนตามที่เขาต้องการ

(14) ทำให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น มีประสบการณ์ตามหลักสูตรและความมุ่งหมายของการศึกษา (เกศินี โชติกเสถียร 2523:89)

2.2.3 การเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2533) มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ทุกคนสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี โดยให้รู้จักคิดเป็นทำเป็น ค้นคว้า และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง จึงเป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม ผู้สอนจึงควรเลือกใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ให้มากที่สุด ทั้งจะต้องเลือกใช้สื่อการเรียนที่เป็นวัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่าย เพื่อเป็นการประหยัดด้วย เพื่อจะได้บุคคลที่มีคุณภาพสำหรับชุมชนและประเทศชาติในอนาคต ดังนั้นโรงเรียนจึงควรสนับสนุนให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน เช่น ธนาคาร วัด สถานที่ราชการ ฯลฯ ครูใหญ่และคณะครูในโรงเรียนต้องใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิด

ประโยชน์แก่นักเรียนให้มากที่สุด พยายามส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมและให้นักเรียนได้เรียนจากสังคมและวัฒนธรรมของผู้อื่นและโรงเรียนควรพยายามเชื่อมโยงการเรียนในชั้นเรียนกับการเรียนจากประสบการณ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน(Barr, 1973: 159) เพื่อเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาของนักเรียนในสังคมต่อไป

เนื่องด้วยผู้วิจัยทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทางการเรียนรู้นอกสถานที่ ประกอบการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอกล่าวเฉพาะกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเท่านั้น ซึ่งเป็นกลุ่มการเรียนที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้ถึงปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ทางด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

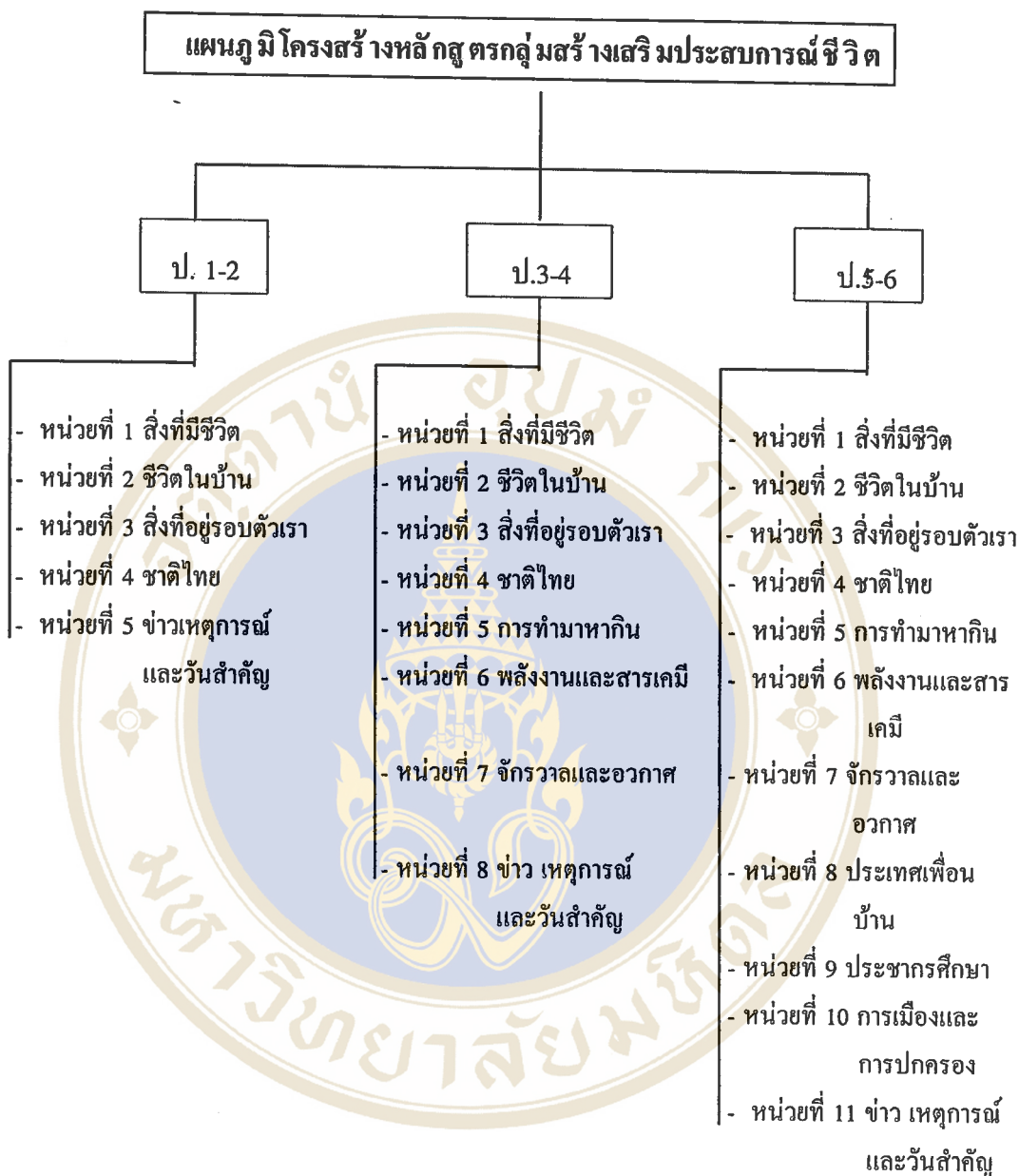
จากหนังสือสาระและกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มรายวิชานี้ ดังนี้ (สุนน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ 2531: 265-266)

- 1) การบูรณาการ (Integration) เนื้อหาและประสบการณ์เข้าด้วยกันตามลักษณะของการบูรณาการ ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะประกอบไปด้วย
 - การผสมกลมกลืน เป็นการผสมเนื้อหาหรือประสบการณ์ที่ใหม่เฉพาะขึ้นมา มิใช่การผสมผสานที่ยังเป็นพื้นฐานของเนื้อหาเดิมอยู่
 - การกำหนดสัดส่วนเพื่อให้ได้มาตรฐาน เกิดคุณภาพ สัดส่วนของการจัดเนื้อหาประสบการณ์ควรเป็นเท่าใดในแต่ละด้านของความรู้ ทักษะ และเจตคติ
 - การเกิดความสมดุลในลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้สอนสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นอกโรงเรียน และอื่นๆ
- 2) การจัดเป็นหน่วย (Units) การเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็นหน่วยต่างๆ ตามระดับชั้นรวมทั้งสิ้น 11 หน่วย แต่ละหน่วยมีลักษณะเบ็ดเสร็จในตัวเอง
- 3) การจัดเนื้อหาประสบการณ์มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคมโดยตรง เริ่มจากการเรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและขยายวงกว้างออกไปสู่ชุมชน ชาติ ประเทศเพื่อนบ้าน โลก และจักรวาล เป็นต้น

4) กระบวนการเรียนรู้ ได้เน้นในเรื่องของการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ การตัดสินใจ การปรับตัว และทักษะอื่นๆ ที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต

การกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับผู้เรียนในช่วงอายุระหว่าง 6-11 ปีในโรงเรียนประถมศึกษา ควรจะคำนึงถึงด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยจัดเนื้อหาสาระที่สำคัญและทักษะกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้นเพียงพอแก่การพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้พัฒนาขึ้นตามแนวคิดและแนวทางดังกล่าวข้างต้น โดยจัดทำเป็นหน่วย เริ่มต้นจากตนเอง และขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นตามวัยและระดับชั้นดังแผนภูมิ โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ส่วนทางด้านจุดประสงค์นั้นกลุ่มวิชานี้ต้องการให้ผู้เรียนนำประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ในชีวิตจริง โดยมุ่งที่จะให้ความรู้และฝึกทักษะที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีพและนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตที่สงบสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ ซึ่งสามารถสรุปจุดประสงค์ต่างๆ ไป ของกลุ่มวิชานี้ได้ดังนี้

1) ให้มีความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัยทางร่างกาย และจิตใจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม

2) ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ

- 3) ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
- 4) ให้มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
- 5) ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
- 6) ให้มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 7) ให้เข้าใจหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติในขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพ
- 8) ให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ เทอดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มนี้มีมากมายหลายวิธีและสามารถจัดหรือปรับกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับวัยเรียน ระดับชั้น พัฒนาการ และเนื้อหาประสบการณ์ ในแต่ละหน่วยได้ดังนี้คือ

- 1) การศึกษาค้นคว้าและการศึกษานอกสถานที่
- 2) การรายงานและการอภิปราย
- 3) การทดลองปฏิบัติและการปฏิบัติจริง
- 4) การสัมภาษณ์ และเชิญวิทยากร
- 5) การใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง
- 6) การให้ข่าว เหตุการณ์ประจำวัน
- 7) การสาธิต การจัดนิทรรศการ
- 8) การใช้กรณีตัวอย่าง
- 9) การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ
- 10) การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน

จะเห็นได้ว่าการศึกษาค้นคว้านอกสถานที่จัดเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สามารถครอบคลุมกิจกรรมอื่นๆ ตั้งแต่ข้อ 2 จนมาถึงข้อ 10 ได้ ครูจะต้องสามารถประยุกต์กิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน และครูสามารถที่จะสอนและฝึกฝนให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ เกิดความชำนาญ สามารถจะปฏิบัติตน

ได้ตามครรลองของสังคม (เส้นทางการศึกษานอกสถานที่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา ได้แสดงไว้ในภาคผนวก)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกสถานที่

ในการที่โรงเรียนจะนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หลาย ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกัน เช่น แหล่งทรัพยากรในชุมชน คุณครู ผู้บริหาร นักเรียน เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือของทุกฝ่าย รวมทั้งความร่วมมือของชุมชนซึ่งจะมีผลต่อการศึกษานอกสถานที่นั้นว่าจะเป็นไปได้ด้วยดีหรือไม่ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่ได้ดังนี้

ทศพร เชาวน์ดี (2516:ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้ประโยชน์แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น” ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่ครูและนักเรียนพบมากที่สุดในการไปทัศนศึกษา คือ นักเรียนขาดระเบียบวินัยและควบคุมมีจำนวนน้อย ไม่มีชั่วโมงพิเศษเพื่อฟังวิทยากร และนักเรียนไม่รู้จักรับประทานในการฟังปัญหาในการติดต่อกับแหล่งความรู้ในชุมชน คือครูไม่มีเวลาและไม่สะดวกในการติดต่อขอยืมเครื่องมือ โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ และเจ้าหน้าที่แหล่งความรู้ในชุมชนพบปัญหาเรื่องผู้ใช้บริการไม่แจ้งรายละเอียดให้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการพานักเรียนไปศึกษา ครู นักเรียนและเจ้าหน้าที่แหล่งความรู้ในชุมชนมีความเห็นว่า แหล่งความรู้ในชุมชนมีประโยชน์ต่อการสอนวิชาภูมิศาสตร์มาก ทศพร เชาวน์ดี ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูควรสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนนั้นๆ ศึกษาวิธีการใช้ให้เข้าใจ เมื่อใช้แล้วควรมีการวัดผลและประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงการใช้ครั้งต่อไป และครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกฝ่าย รวมถึงการหมั่นศึกษาแหล่งความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

วรลักษณ์ รัตติกาลชลากกร (2524:ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” ได้กล่าวถึงปัญหาการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงส่วนมากประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาซึ่งมีจำกัด การวัดและประเมินผลทำได้ไม่เต็มที่ วิทยากรและเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งชุมชนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน นักเรียนบางส่วนยังไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการใช้แหล่งชุมชน รวมทั้งขาดทักษะในการใช้ ครูสังคมศึกษา ส่วนมากมีความเห็นว่าสมควรใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

เพราะมีประโยชน์มาก ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง รู้จักวิธีการค้นคว้าหาความรู้และ
ทำให้นักเรียนเกิดความรักความผูกพันและภูมิใจในท้องถิ่นและชาติของตน

ฉวีวรรณ เต็มพิทักษ์ (2528:ง-จ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชา
การในการใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วน
กลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการใช้สื่อการ
สอนและแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น โรงเรียนยังไม่มีมีการสำรวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อนำมา
ช่วยในการสอน

ประสิทธิ์ อามาตร์ (2529:ง-จ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน
ในการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาใน
เขตการศึกษา 10” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของ
ครูในระดับปานกลางนั้นคือด้านค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อวิทยากร
ที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวางแผนเชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานไว้
ล่วงหน้า เสียค่าใช้จ่ายสูง นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะไปสัมภาษณ์หรือศึกษาค้นคว้าด้วย
ตนเอง ผู้รู้หรือผู้ชำนาญไม่ค่อยมีเวลาว่างและขาดงบประมาณที่จะซื้ออุปกรณ์ที่หายากในท้องถิ่น
ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ครูประสบในระดับน้อยคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเดียวกันไม่
สนับสนุน ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนักเรียน
ไม่ให้ความร่วมมือ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ทรัพยากรในชุมชน มีประเภทต่างๆ มากมาย
และหลากหลาย มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ดังนั้นการนำ
ทรัพยากรในชุมชนเหล่านั้นมาใช้ ควรให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ปัญหาต่างๆ
ที่พบนั้น เช่น ระยะทางห่างไกล ขาดงบประมาณและข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรในชุมชน
และความปลอดภัย เป็นต้น เป็นอุปสรรคต่อการศึกษานอกสถานที่

ส่วนปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ก็เป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ทำให้การศึกษานอกสถานที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะขาดความร่วมมือของชุมชนในการที่จะ
พัฒนาการศึกษาของชุมชน

จากงานสัมมนาปัญหาการบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2520:58) สรุปผลว่ามีปัญหา 2 ประการคือ

1) ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน

- ระเบียบข้อบังคับของทางราชการบางประการเป็นอุปสรรคต่อการสนองความต้องการของชุมชน
- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อยกว่าที่ควร ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากครูไม่มีโอกาสเข้าคลุกคลีกับชุมชน โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และใช้ทรัพยากรของโรงเรียน และโรงเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้บริการแก่ชุมชน
- ประชาชนในชุมชนขาดความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหาร เพราะครูและผู้บริหารวางตัวไม่เหมาะสม และขาดความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ
- โรงเรียนขาดแคลนแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น เนื่องจากตั้งอยู่ในที่ห่างไกลขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ ขาดปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชน และไม่รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

2) ปัญหาที่เกิดจากชุมชน

- ประชาชนในชุมชนส่วนมากไม่เห็นคุณค่าทางการศึกษา เนื่องจากได้รับการศึกษาต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับต่ำ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและความเชื่อมั่นในคตินิยมของศาสนาขัดกัน
- สิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบๆ โรงเรียนเสื่อมโทรม บางแห่งเป็นแหล่งมั่วสุมของอบายมุข มีโจรผู้ร้ายชุกชุม และมีปัญหาสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเมือง
- ผู้บริหารระดับท้องถิ่นขาดการสนับสนุนในเรื่องการศึกษาเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ไม่เข้าใจและมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาน้อยไป และขาดการประชาสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารระดับท้องถิ่นและโรงเรียน
- ความแตกต่างกันทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยประจำถิ่น

ส่วนการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษากระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังไม่มีผู้ใดทำได้ แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

ดุสิต บุญยากร (2518:ง-จ) ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2518 การวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น พบว่า ผู้บริหาร นักวิชาการ และประชาชนเห็นว่างานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ยังมีการปฏิบัติน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง การให้บริการด้านความรู้ และอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ การประชุมกรรมการศึกษาอยู่ในระดับน้อยมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ชุมชนกับโรงเรียนจึงมีการร่วมมือและประสานงานกันน้อย ทำให้ชุมชนไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาว่าก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ก็เพราะโรงเรียนปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับ ชุมชนน้อยไปนั่นเอง

จันทร์ธานี สงวนนาม (2518:ง-จ) ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง ปี 2518 พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานบริหารการศึกษาในทุกๆ ด้านค่อนข้างมาก ยกเว้นงานในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งที่ผู้บริหารและนักวิชาการต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนยังปฏิบัติงานในด้านนี้ค่อนข้างน้อย ส่วนความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติงานบริหารการศึกษาทุกๆ ด้าน ค่อนข้างครบถ้วนและสมบูรณ์ยกเว้นในบางข้อเท่านั้น เช่น การเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาสอนนักเรียน การที่โรงเรียนนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาสอนนักเรียนและการที่โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ประชาชนมีความเห็นว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติค่อนข้างน้อย

สุบรรณ จันทร์कुมา (2519:ง-จ) ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ ปี 2519 ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่าโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือส่วนใหญ่ปฏิบัติงานบริหารการศึกษาในทุกๆ ด้านค่อนข้างมาก ยกเว้นงานในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนที่โรงเรียนยังปฏิบัติงานในด้านนี้ค่อนข้างน้อย ส่วนที่ปฏิบัติมากที่สุดและรองลงไปตามลำดับ

ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านธุรการ ด้านวิชาการและด้านกิจการนักเรียน

บัญชา ภาชัยเทพ (2520:ง-จ) ได้ทำการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2520 การวิจัยส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่า “ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการประสานงานกันน้อยมาก ทำให้ขาดความสัมพันธ์ต่อกัน จึงทำให้ไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาว่าก่อให้เกิดประโยชน์ พัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่ควร”

จากการศึกษางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่างานในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนประถมศึกษายังปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนด้านอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สมควรที่จะทำการศึกษาวิธีการบริหารเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคน เป็นแหล่งคัดเลือกคนในชุมชน เป็นแหล่งรวมวิชาสาขาต่างๆ เป็นแหล่งถ่ายทอด วัฒนธรรม เป็นศูนย์รวมของชุมชน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา โรงเรียนต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยพัฒนาโรงเรียน จึงเป็นภารกิจที่จำเป็นของผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ และจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษาจะมีสภาพเป็นโรงเรียนของ หมู่บ้าน การได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลให้กับทางโรงเรียนก็น้อย ไม่พอที่จะนำเงินมาใช้จ่ายปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ถ้าหากผู้บริหารนำความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนมาดำเนินการอย่างจริงจัง โรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนทั้งกำลังทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะได้นำไปพัฒนาการศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนและสภาพปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน รวมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรค ในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ของครูผู้สอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และผู้ทำหน้าที่บริหารของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆ หลังจากนั้นได้ศึกษาเชิงปฏิบัติการด้วยการจัดโครงการการศึกษาออกสถานที่ทางวัฒนธรรม ณ จังหวัดนครปฐม ขึ้นมา และประเมินผลนักเรียนทั้งสองโรงเรียน เพื่อชี้ให้เห็นบทบาทและความสำคัญของการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนผ่านกระบวนการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.1 รูปแบบการวิจัย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ

3.1.1 สภาพปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่

(ก) สำรวจเกี่ยวกับขอบเขตและลักษณะการใช้ ปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

(ข) สำรวจความต้องการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน

3.1.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม (ไปเช้า-เย็นกลับ)

3.1.3 ประเมินความรู้ความเข้าใจของเด็กนักเรียนหลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการในด้านความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในแหล่งความรู้จากการไปศึกษานอกสถานที่ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพชุมชนในเขตจังหวัดกรุงเทพฯ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนวัดชนะสงคราม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองหลวง และมีแหล่งทรัพยากรในชุมชนจำนวนมาก และเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน เช่น พิพิธภัณฑ์แห่งชาติพระนคร วัดพระแก้ว ท้องสนามหลวง ฯลฯ และกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนวัดปทุมวาสม ซึ่งเป็นโรงเรียนอยู่ในเขตปริมณฑลและมีแหล่งทรัพยากรในชุมชนจำนวนมาก เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง และพุทธมณฑล เป็นต้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้โรงเรียนในเขตเมืองหลวงและโรงเรียนในเขตปริมณฑลเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ และการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่เอื้อต่อแหล่งทรัพยากรในชุมชน

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองหลวงคือครูที่สอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 7 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 33 คน และผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารจำนวน 8 คน จากโรงเรียนวัดชนะสงคราม จังหวัดกรุงเทพฯ และกลุ่มตัวอย่างในเขตปริมณฑล เป็นครูที่สอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 7 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน และผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร 8 คน จากโรงเรียนวัดปทุมวาสม กรุงเทพมหานคร

หมายเหตุ ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง และหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 5 กลุ่ม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

3.3.1 แบบสอบถาม

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับครูแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอน เป็นแบบเติมคำและแบบตรวจสอบ (Check List) จำนวน 23 ข้อ (โปรดดูภาคผนวก)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ความต้องการ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกสถานที่ประกอบการสอน เป็นแบบเติมคำและแบบตรวจสอบ (Check List) จำนวน 39 ข้อ (โปรดดูภาคผนวก)

ชุดที่ 2 แบบสอบถามผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกสถานที่ประกอบการสอน เป็นแบบเติมคำและแบบตรวจสอบ (Check List) จำนวน 26 ข้อ (โปรดดูภาคผนวก)

ชุดที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และข้อคิดเห็นในแหล่งความรู้จากการไปศึกษานอกสถานที่ เป็นแบบตรวจสอบ (Check List) และเติมคำบ้าง จำนวน 28 ข้อ (โปรดดูภาคผนวก)

3.3.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จัดทำโครงการการศึกษานอกสถานที่ทางวัฒนธรรม ณ จังหวัดนครปฐม (ไปเช้า-เย็นกลับ) เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 สำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร และโรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัด กรุงเทพฯ จำนวน 63 คน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เดินทางไปโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส จังหวัด กรุงเทพฯ เพื่อแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอน และปัญหา อุปสรรค ความต้องการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกสถานที่ประกอบการสอนสำหรับคุณครูที่สอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และแบบสอบถามสำหรับผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ความต้องการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกสถานที่ ไปยังฝ่ายหัวหน้าวิชาการทั้งสองโรงเรียน และได้ขอความร่วมมือพร้อมทั้งชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามโดยกำหนดให้ส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้ไปปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เพื่อนำไปศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือทั้งสองโรงเรียนเพื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยการจัดโครงการการศึกษานอกสถานที่ทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2539 โดยการขอเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 33 คน และครูผู้ร่วมเดินทางจำนวน 3 คนจากโรงเรียนวัดชนะสงคราม กรุงเทพมหานคร และเด็กนักเรียนในระดับเดียวกัน จำนวน 30 คน และครูผู้ร่วมเดินทางจำนวน 3 คน จากโรงเรียน

วัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร หลังจากโครงการการศึกษาออกสถานที่ทางวัฒนธรรมแล้ว ผู้วิจัยได้กลับไปยังโรงเรียนเพื่อไปแจกแบบสอบถามให้แก่เด็กนักเรียนที่ได้ไปร่วมโครงการฯ ด้วยการเรียกประชุมเด็กทั้งหมดเพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และข้อคิดเห็นในแหล่งความรู้จากการไปศึกษาออกสถานที่ ให้เด็กนักเรียนทั้ง 2 แห่งทราบ และกำหนดการไปปรับแบบสอบถามและการบ้านภายใน 1 สัปดาห์ รวมทั้งได้สัมภาษณ์ครูผู้ร่วมโครงการฯ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการการศึกษาออกสถานที่ทางวัฒนธรรมที่ผ่านมา หลังจากนั้นนำข้อมูลแบบสอบถามของนักเรียนทั้งหมดมาทำการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วนำข้อมูลสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาทำการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.5 การวิเคราะห์ ข้อมูล

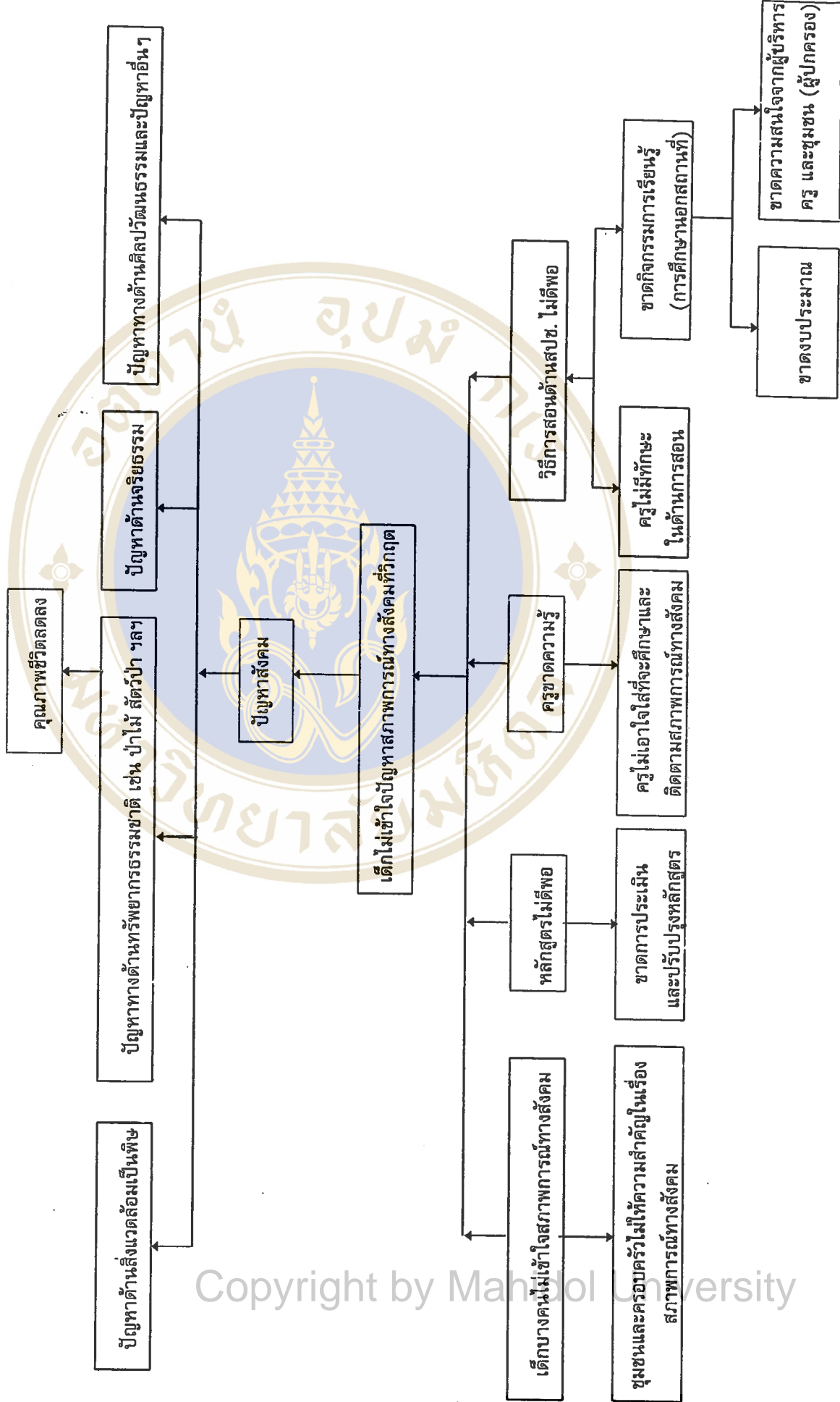
ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 3 ตอน มีวิธีการดังนี้คือ

3.5.1 วิเคราะห์ความเข้าใจของครูและผู้ที่ทำหน้าที่ผู้บริหารในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนด้วยวิธีการพานักเรียนไปศึกษาออกสถานที่ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้โรงเรียนทั้งสองโรงเรียนไม่สามารถจัดนักเรียนไปศึกษาออกสถานที่ได้จำนวนมากครั้งนักใน 1 ปีการศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ หาค่าร้อยละและใช้ลำดับที่ในการเปรียบเทียบและนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีแบบตารางกิ่งบรรยาย

3.5.2 วิเคราะห์เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งสองโรงเรียน ด้วยการพาไปศึกษาออกสถานที่ในจังหวัดนครปฐม ใน 1 วัน (ไปเช้า-เย็นกลับ) เพื่อศึกษาความต้องการ ความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้ต่างๆ และความพึงพอใจของเด็ก จากการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาทำการวิจัยเชิงปริมาณหาค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีแบบตารางกิ่งบรรยาย และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในโครงการฯ ทั้งของผู้วิจัยและครูผู้ร่วมโครงการฯ

3.5.3 หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาความเป็นไปได้ที่จะใช้ความร่วมมือของหน่วยองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม พร้อมทั้งความร่วมมือของชุมชนที่โรงเรียนเหล่านั้นตั้งอยู่ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้ต่างๆ นอกห้องเรียนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศิลปวัฒนธรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเข้าใจและรู้สภาพความเป็นไปของสังคม และร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้เด็กรู้เท่าทันสังคมที่นับวันเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

3.6 แนวความคิด

แนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ

3.6.1 สภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

จากแผนผังข้างต้นชี้ให้เห็นปัญหาหลักในขณะนี้คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเรามีคุณภาพลดต่ำลง อันจะนำไปสู่การทำให้คุณภาพชีวิตต่ำลง วิธีการหนึ่งคือการศึกษา ซึ่งสถาบันการศึกษาจะมีบทบาทในการลดปัญหานั้นและเพื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของโรงเรียน จะเห็นว่าปัจจัยการศึกษาประกอบด้วยนักเรียน ครูอาจารย์ หลักสูตรและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เสริมการเรียนรู้งบประมาณ ผู้บริหาร เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะมีบทบาทที่จะนำไปสู่ปัญหาสังคมและในการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นนั้น กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะมีส่วนเกี่ยวข้องที่จะสร้างจิตสำนึกให้เด็กมีส่วนร่วมรับรู้เห็นปัญหาต่างๆ และร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยการไปบอกต่อถึงครอบครัวและชุมชนที่ตนอยู่ กิจกรรมสร้างเสริมความรู้ โดยเฉพาะการศึกษานอกสถานที่นับเป็นกิจกรรมที่จะให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง แต่ปัจจุบันกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ในโรงเรียนต่างๆ มีจำนวนน้อยลงเพราะขาดงบประมาณ ขาดความสนใจจากผู้บริหาร ครู และชุมชน (ผู้ปกครอง) ทำให้เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้แต่ในห้องเรียนและเด็กขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในสังคม

3.6.2 ความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยองค์กรต่างๆ ในการจัดการศึกษานอกสถานที่

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วใน 3.6.1 นั้น การแก้ปัญหาที่โรงเรียนขอความร่วมมือจากชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่และหน่วยองค์กรต่างๆ ในสังคม ในด้านงบประมาณ องค์ความรู้ วิทยาการที่จะให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน ฯลฯ เพื่อให้มีกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่จะต้องประสานหน่วยองค์กรต่างๆ ในสังคมและแหล่งชุมชนให้ดี

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงทรัพยากรทั้งหมดเข้ามาจัดการศึกษาดังนี้ (มติชน 25 กรกฎาคม 2541:10)

- ครอบครัว ครอบครัวเป็นทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่สำคัญที่สุด ต้องสนับสนุนให้ทุกครอบครัวเป็นฐานการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
- ชุมชน ทั้งในชนบทและในเมืองเป็นแหล่งการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพื่อการทำมาหากินและการดำรงชีวิตร่วมกัน ต้องสนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีการเรียนรู้ที่ดีเต็มพื้นที่

- วัด วัดเป็นทรัพยากรการศึกษาที่สำคัญของสังคม ควรจะเข้ามามีบทบาทจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ
- ทรัพยากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในสังกัดของกรมต่างๆ ควรจะระดมเข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนอย่างเชื่อมโยงกันทั้งจังหวัด อย่างยืดหยุ่น หลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มคนที่แตกต่างกัน และเชื่อมโยงกับการทำงาน
- ทรัพยากรของกระทรวงต่างๆ ทุกกระทรวงที่มีอยู่ในจังหวัด รวมทั้งของกองทัพด้วย ควรระดมมาเพื่อการศึกษา
- สื่อมวลชน ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ต้องนำมาใช้เพื่อการศึกษาของจังหวัดอย่างเต็มที่
- ภาคธุรกิจเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนทุกชนิดเป็นทรัพยากรที่มีค่าเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะการฝึกงานให้ทำเป็น คิดเป็น และรับผิดชอบ รวมทั้งมีรายได้ไปด้วย
- ประชาคม เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมระดับต่างๆ เช่น ประชาคมตำบล ประชาคมอำเภอ ประชาคมจังหวัด ประชาคมเป็นทรัพยากรทางสังคมที่สำคัญที่เข้ามาจัดการศึกษา

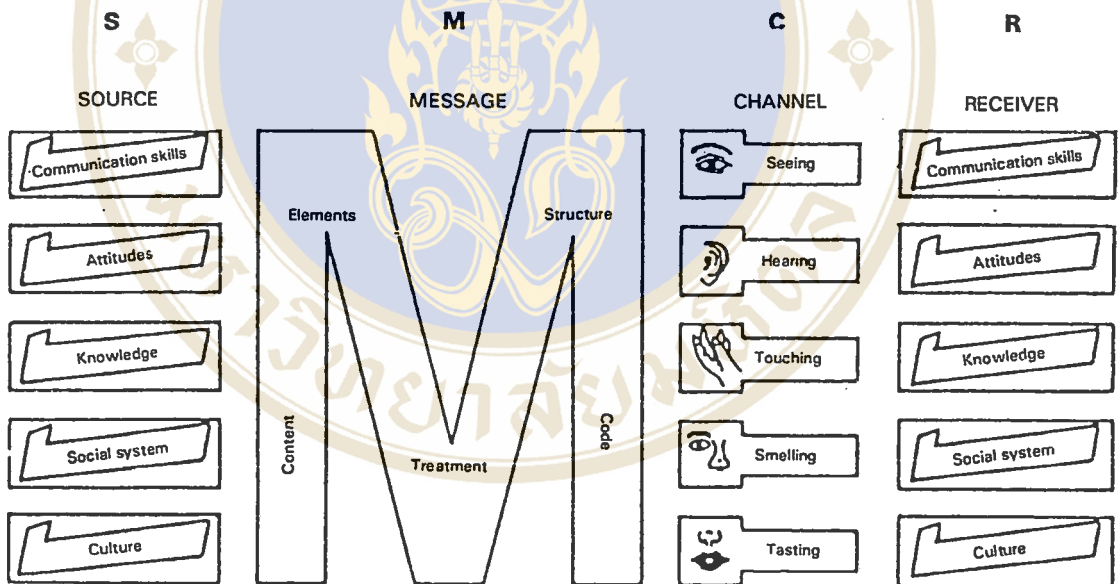

หน่วยองค์กรในสังคม สนับสนุนในด้าน
 องค์กรความรู้ เจ้าหน้าที่ประสานงานต่างๆ
 วิทยาการ และ งบประมาณ ฯลฯ
 เช่น - บริษัทเทเลคอมเอเชีย จำกัด
 - มหาวิทยาลัยต่างๆ
 - กองทัพบก
 - กองทัพเรือ เป็นต้น

ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่สนับสนุนในด้าน
 - แหล่งทรัพยากรในชุมชน เช่น โรงพยาบาล
 สถานีตำรวจ บริษัท โรงงาน มหาวิทยาลัย
 พิพิธภัณฑ์ วัด เป็นต้น
 - วิทยาการให้ความรู้แก่แก่นักเรียน
 - งบประมาณ เช่น บริษัท ห้างร้าน ธนาคาร
 เป็นต้น

3.6.3 การเรียนรู้จากการศึกษานอกสถานที่

การที่เด็กได้ไปเรียนรู้จากของจริงในการศึกษานอกสถานที่ จะทำให้เด็กเข้าใจและทราบปัญหาต่างๆ ในสังคม เพราะเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง ด้วยการเรียนรู้ ด้วยการสังเกต (Observational Learning) ซึ่งมีความสำคัญมากในการกำหนดพฤติกรรมและกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบอร์โลทว่า ผู้รับสาร (นักเรียน) จะเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ในสังคมได้จากประสบการณ์ตรง คือ จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น และการได้รส

รูปแบบจำลองกระบวนการสื่อสารของเบอร์โล ค.ศ.1960
(ดวงพร คำคุณวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง, 2536 : 28)

บทที่ 4

การศึกษานอกสถานที่

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนต่างๆ มีการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

4.1 หลักการดำเนินการศึกษานอกสถานที่

4.2 รูปแบบโดยทั่วไปของศึกษานอกสถานที่

4.1 หลักการดำเนินการการศึกษานอกสถานที่

กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งรวมทั้งบุคลิกภาพและความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน นอกจากนี้การจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็ก ที่ดินนั้นจะต้องประหยัด ปลอดภัย ได้ความรู้ สนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่ก่อความรำคาญให้กับผู้อื่นและไม่ทำลายทรัพยากรของประเทศ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ดีและสอดคล้องกับแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่让孩子สามารถพัฒนาตนเองได้

การศึกษานอกสถานที่ที่จะให้ได้ผลและคุ้มค่านั้นควรมีการดำเนินการอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการศึกษานอกสถานที่ในระยะใกล้หรือระยะไกลก็ตาม แนวทางการดำเนินการศึกษานอกสถานที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้ดังนี้ คือ

4.1.1 ชั้นศึกษาข้อมูลและเตรียมการเบื้องต้น

ขั้นตอนนี้ นับเป็นขั้นแรกของการดำเนินการจัดการศึกษานอกสถานที่ โดยมีขั้นตอนดำเนินการต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

(1) สำรวจความสนใจและความต้องการเบื้องต้น ตามความเหมาะสมและความชอบของนักเรียน โดยอาจจะมีการให้ชมสไลด์ รูปภาพ หรือภาพยนตร์ เกี่ยวกับสถานที่ที่น่าจะไปศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการศึกษานอกสถานที่จะต้องเหมาะกับวัยและระดับชั้นด้วย

(2) กำหนดจุดประสงค์และกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ซึ่งจุดประสงค์ในการจัดการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละกลุ่มนั้นอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นควรให้สอดคล้องกับหลักสูตรและตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียน เช่น ถ้านักเรียนเรียนประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา ครูควรจัดให้ไปศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้เข้าชมศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยาและพระราชวังโบราณ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นนักเรียนชั้นเล็กๆ ไม่ควรจัดให้ไปที่อยู่ห่างไกลโรงเรียน และในแต่ละแห่งที่ครูเลือกไปนอกจากเด็กจะได้รับความสนุกสนานแล้วเด็กควรจะได้มีโอกาสรับความรู้จากสถานที่นั้นๆ ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นทะเล ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ หรือความรู้ด้านต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ สังคม หรือประวัติศาสตร์ เด็กควรจะได้เห็นหรือ เข้าใจสภาพที่เป็นจริงนอกเหนือจากจินตนาการจากการอ่านหนังสือ

(3) วางแผนและเตรียมงานเบื้องต้น หลังจากกำหนดจุดประสงค์และกำหนดกิจกรรมแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการวางแผนและเตรียมงาน การวางแผนนั้นครูอาจจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนภายใต้คำแนะนำของครู หรือในกรณีที่มีการจัดให้ไปในระยะทางไกลอาจจะวางแผนร่วมกับผู้ปกครองด้วยก็ได้ โดยพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนทำที่จะทำได้ เช่น การให้ไปหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว พาหนะเดินทาง อาหาร และความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งนอกจากจะหาได้จากห้องสมุด โรงเรียน สถาบัน หรือหน่วยงานที่มีการรวบรวมหนังสือข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แล้ว ยังสามารถขอคำแนะนำได้ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานต่างๆ ขอได้ที่กรมศิลปากร หรือที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ และข้อมูลแหล่งธรรมชาติ ป่าไม้ ทะเล ขอได้ที่กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ (รายละเอียดของแหล่งข้อมูลต่างๆ แสดงอยู่ในภาคผนวก)

ถ้าในการเดินทางนั้นใช้พาหนะรถไฟ ควรติดต่อที่ การรถไฟแห่งประเทศไทย ส่วนเดินทางโดยรถยนต์ ติดต่อที่บริษัทขนส่ง จำกัด หรือบริษัทรถเช่าต่างๆ ไป (รถทะเบียน 30) รถยนต์โดยสารสามารถแบ่งมาตรฐานรถได้ดังนี้

มาตรฐาน 1 รถโดยสารปรับอากาศพร้อมห้องสุขาภัณฑ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขนาดที่นั่งตั้งแต่ 22-45 ที่นั่ง

มาตรฐาน 2 รถโดยสารปรับอากาศ แต่ไม่มีห้องสุขาภัณฑ์ ขนาดที่นั่งตั้งแต่ 22-50 ที่นั่ง

มาตรฐาน 3 รถโดยสารพัดลม ขนาดที่นั่งตั้งแต่ 50-83 ที่นั่ง

นอกจากนี้อาจจะใช้บริการรถ ขสมก. (องค์การขนส่งมวลชนจำกัด) โดยติดต่อได้ที่ เขตการเดินทางในแต่ละเขตได้ เช่น เขตการเดินทางเขต 8 ถนนพิบูลสงคราม โทรศัพท์ล่วงหน้า 3 วัน ที่เบอร์โทรศัพท์ 526-7438 หรือโทรสาร 526-5227 เป็นต้น หรืออาจใช้บริการรถโรงเรียน (สีเหลือง) ซึ่งเป็นรถปรับอากาศในสังกัดของกรุงเทพมหานคร ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 910-3709 และรถในท้องถิ่นในเมืองหลักๆ ของจังหวัดต่างๆ ซึ่งเช่าเหมาได้

การจะเลือกรถประเภทใดก็ควรพิจารณาตามความเหมาะสมกับงบประมาณ เส้นทาง และจำนวนนักเรียนที่จะเดินทาง ทั้งนี้ในการกำหนดราคาทางผู้ประกอบการจะคิดรายการนำเที่ยวต่อวัน และบางครั้งอาจจะคิดจากระยะทางก็ได้เช่นกัน

ในการขอข้อมูลเกี่ยวกับยานพาหนะควรพิจารณาเกี่ยวกับพนักงานขับรถด้วย เพราะสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนนั้น ได้แก่ ความปลอดภัยในระหว่างการเดินทาง ซึ่งรวมไปถึงการขอข้อมูลของยานพาหนะด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการที่มีระบบจะมีการดูแลรักษาสภาพยานพาหนะอย่างดี มีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับพนักงานขับรถให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง

ส่วนการเดินทางด้วยเรื่อนั้นสามารถติดต่อขอข้อมูลที่บริษัท ขนส่ง จำกัด ผู้ประกอบการเอกชนทั่วไปควรตรวจว่ามีระบบความปลอดภัยหรือไม่ เช่น เสื้อชูชีพ เป็นต้น เมื่อทุกคนได้ร่วมกันวางแผนอย่างดีแล้ว ย่อมทำให้การจัดการศึกษานอกสถานที่ประสบความสำเร็จ คุ่มค่าเวลา ค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ถูกกว่าราคาปกติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทางโรงเรียนมีโอกาสจัดได้บ่อยครั้งขึ้น ดังนั้นครูควรหาความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง ทั้งนี้ทางโรงเรียนจะได้รับพิจารณาให้สิทธิพิเศษ หรือราคาพิเศษ ส่วนขั้นตอนต่างๆ ที่ต้องทำในขั้นการวางแผนและเตรียมงานขั้นต้น มีดังนี้

ก) ศึกษาระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวง ทบวง กรม ที่สังกัด ว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามระเบียบได้ถูกต้อง (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่ พ.ศ.2529 ได้แสดงไว้แล้วในภาคผนวก)

ข) ตำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษานอกสถานที่ เช่น

- ศึกษาความเป็นไปได้ของทรัพยากรในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่สำคัญ โบราณสถาน บุคคลสำคัญ ควรพิจารณาสถานที่ สถาบันต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เหมาะสมที่มีเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่จะไปศึกษา เช่น การแสดงทางศิลปะ วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม ประวัติศาสตร์ ฯลฯ

- ถ้าเป็นการพบปะบุคคลสำคัญ หรือบุคคลตัวอย่างที่ควรศึกษานั้น ทางโรงเรียนควรบอกจุดมุ่งหมายให้บุคคลดังกล่าวทราบล่วงหน้า ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นจะต้องเต็มใจที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนด้วย

- พิจารณาสถานที่ตั้ง ระยะทาง สภาพภูมิประเทศ เวลา ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งหมายความว่าถ้าไปแล้วต้องเตรียมการดูสิ่งต่างๆ ให้คุ้มค่า ไม่ใช่ดูแค่พระราชวังเพียงแห่งเดียวแล้วเดินทางกลับ ซึ่งจัดว่าเป็นการไปทัศนศึกษาที่ไม่คุ้มค่า ครูควรพิจารณาเลือกสถานที่และเดินทางไปสำรวจด้วยตัวเองหลายๆ แห่งก่อนที่จะตัดสินใจพานักเรียนไป รวมทั้งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเอกสารที่มีอยู่กับข้อมูลใหม่ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ในการสำรวจควรเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน อาทิ แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพอย่างไร รถเข้าถึงหรือไม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง เช่น มีโรงพยาบาลหรือคลินิกใกล้ๆ มีโทรศัพท์หรือไม่ มีร้านอาหาร ร้านของที่ระลึก ห้องสุขา รวมถึงการดูว่ามีกฎระเบียบในการเข้าชมอย่างไร เช่น เวลาเปิด-ปิด ค่าธรรมเนียมเข้าชม และผู้เข้าชมต้องปฏิบัติตนอย่างไร เช่น ไม่ถ่ายรูป ต้องถอดรองเท้า หรือต้องแต่งกายสุภาพในเวลาเข้าชม หรือห้ามส่งเสียงดัง หรือห้ามนำอาหารเครื่องดื่มเข้าไป เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ครูผู้สำรวจควรเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน แม้ในระหว่างการเดินทางต้องดูแลสุขภาพถนน ระยะทาง ทางร่วม-ทางแยก ดังนั้นครูควรมีความรู้เรื่องแผนที่และการใช้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้วางแผนเส้นทางการเดินทางได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้สถานที่ที่ไปครูต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนหากเกิดอุบัติเหตุได้ เป็นต้นว่า โบราณสถานที่ปรักหักพังอาจหล่นทับเด็กได้ง่าย ควรหลีกเลี่ยง

- วันเวลา และระยะเวลาในการเดินทาง ตลอดจนจุดนัดพบต่างๆ ตลอดจนรายการ ถ้าเป็นนักเรียนในระดับชั้นเล็กๆ ไม่ควรใช้ช่วงระยะเวลาศึกษาที่นาน และสถานที่ไกลๆ

- ลักษณะของเส้นทางคมนาคม ถ้าเป็นไปได้ในเวลากลับอาจจะเปลี่ยนเส้นทางเพื่อให้นักเรียนจะได้พบเห็นสิ่งที่แปลกใหม่ได้มากยิ่งขึ้น แต่ถ้าเส้นทางใดจราจรคับคั่งหรือเปลี่ยว ควรหลีกเลี่ยงเพราะอาจเกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุได้

- พาหนะที่ใช้ในการเดินทางต้องแน่นอนไว้ใจได้ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ควรจะมีการประกันอุบัติเหตุ รวมทั้งการขอรถตำรวจทางหลวง หรือตำรวจท่องเที่ยวหน้าขบวนเป็นสิ่งที่ควรทำและครูควรติดต่อล่วงหน้า

- สภาพภูมิอากาศของฤดูกาลที่อาจจะมีผลต่อการเดินทาง เช่น ฤดูฝน เป็นต้น ซึ่งต้องมีการตรวจสอบจากกรมอุตุนิยมวิทยา
- ถ้าเป็นวันหยุดจะมีผลกระทบต่อกิจกรรมหรือไม่เพราะบางสถานที่ที่จะไปอาจจะหยุดทำงานได้
- เทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับควรหลีกเลี่ยงหรือไม่ หรือจะให้ตรงกับช่วงเทศกาล ช่วงพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น ซึ่งครูจะต้องพิจารณาให้ดี
- กลุ่มเป้าหมาย และจำนวนผู้ร่วมโครงการหรือกิจกรรม โดยประกาศรับสมัครให้ทราบทั่วกัน ตลอดจนวันปิดรับสมัคร
- ปรึกษาเกี่ยวกับการเดินทางกับหัวหน้าสถานศึกษาและบุคคลที่รู้จักสถานที่นั้นๆ ดี รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมนักเรียน ให้ได้สัดส่วนกับนักเรียนตามระเบียบของหน่วยงานที่สังกัดกำหนด หรือตามที่หน่วยงานที่จะไปศึกษานอกสถานทีนั้นสามารถรองรับจำนวนผู้เข้าชมได้
- วิธีการดำเนินการติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของสถานที่หรือหน่วยงานที่จะไปศึกษานอกสถานที่ โดยการติดต่อด้วยตนเองเมื่อคราวไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้น และอาจติดต่อทางโทรศัพท์ได้เช่นกัน แล้วทำจดหมายเป็นทางการไปทีหลัง
- เตรียมการขั้นต้นกับตัวแทนบริษัทท่องเที่ยวต่างๆ (พาหนะเดินทาง) เกี่ยวกับวันเวลาของการเดินทาง เส้นทาง สถานที่ต่างๆ ที่จะไป ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบในด้านค่าใช้จ่ายและความสะดวกในด้านต่างๆ

4.1.2 ขั้นวางแผนและเตรียมการ

(1) วางแผนกิจกรรม โดยนำข้อมูลจากที่ได้สำรวจและจากนักเรียน ผู้ปกครองที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการหาข้อมูลนั้นๆ มาประกอบการพิจารณาจัดทำกำหนดการเดินทาง ควรคำนึงถึงกฎจราจรที่ได้กำหนดความเร็วไว้ (80 กิโลเมตร/ชั่วโมง) เพื่อจะได้จัดช่วงเวลาเรียนรู้ในแหล่งที่จะไปศึกษาที่เสริมความรู้จากการเรียนให้มากที่สุด และรองลงมาสามารถท่องเที่ยวได้ตามกำหนดเวลาที่ต้องการอย่างพอดี การจะให้เวลาศึกษาในแหล่งต่างๆ นานเพียงใดขึ้นอยู่กับความสำคัญของแหล่งที่จะศึกษานั้นๆ กับวัตถุประสงค์ในการจัดศึกษานอกสถานที่ครั้งนั้น ทั้งนี้จะต้องยึดหลักไม่เหน็ดเหนื่อยเกินไป นอกจากนี้ครูควรเตรียมเสนอโครงการแต่เนิ่นๆ

(2) วางแผนบุคลากร เพื่อหาบุคลากรที่เหมาะสมในงานหน้าที่แต่ละฝ่าย เช่น ประธานกรรมการ กรรมการฝ่ายการเดินทาง กรรมการฝ่ายการเงิน กรรมการฝ่ายวิชาการ กรรมการฝ่ายสวัสดิการ เลขานุการ และฝ่ายสรุปแผนงาน เป็นต้น

(3) ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาหน่วยงานหลักที่สำคัญที่สุดก่อน ควรให้ช่วงระยะเวลาที่หน่วยงานนั้นๆ สะดวก สำหรับแหล่งศึกษาอื่นๆ อาจจะใช้แหล่งอื่นเสริมได้ ถ้าหากมีการขัดข้อง เช่น อยู่ระหว่างการปรับปรุง หรือบูรณะปฏิสังขรณ์ เป็นต้นและในการติดต่อหน่วยงานนั้นจะต้องให้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

- ก. วันที่ และเวลาที่จะไปถึง
- ข. จุดประสงค์ของการไป
- ค. บอกจำนวนนักเรียนและครูผู้ควบคุม ระดับชั้น วิชาที่เรียน เป็นต้น
- ง. เนื้อหาเฉพาะบางอย่างที่นักเรียนต้องการทราบ หรือขอวิทยากรนำชม
- จ. ช่วงระยะเวลาของการศึกษา ณ ที่แห่งนั้น

เมื่อทางโรงเรียนได้รับเรื่องตอบรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วควรติดต่อย้ำอีกครั้งทางโทรศัพท์ก่อนการเดินทาง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่คณะผู้เดินทาง

(4) จัดทำรายละเอียดในการเดินทาง หรือตารางกิจกรรม และตรวจสอบเส้นทางการเดินทางอีกครั้ง ซึ่งรายละเอียดในการเดินทางนี้สำหรับให้ผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ทราบ เช่น อาจารย์ใหญ่ หรือหัวหน้าสถานศึกษา แหล่งที่จะไปศึกษา ฝ่ายยานพาหนะ ผู้ปกครองของนักเรียน นักเรียนผู้ร่วมเดินทาง และครูผู้ควบคุม เป็นต้น

(5) การวางแผนงบประมาณ ซึ่งมีทั้งรายได้และรายจ่ายที่จะต้องสมดุลย์ให้มากที่สุด รายจ่ายต่างๆ มีดังนี้ ค่าเช่ายานพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยงคนขับรถ ค่าเบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่ ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าประกันอุบัติเหตุ ค่าใช้จ่ายในการสำรวจ ค่าผ่านประตู ค่าอุปกรณ์กิจกรรม ค่าจอดรถ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายสำหรับติดต่อสื่อสาร ค่าประชาสัมพันธ์และเบ็ดเตล็ด ฯลฯ ส่วนงบประมาณรายได้ อาจจะมาจากการคิดราคาค่าบริการจากจำนวนนักเรียนทั้งหมด ถ้าเป็นโรงเรียนที่มีผู้ปกครองนักเรียนฐานะยากจน หรือไม่มีโอกาสจัดไปศึกษานอกสถานที่มากนัก อาจจะใช้งบประมาณบางส่วนของโรงเรียนมาช่วยได้ หรือให้โรงเรียนขอความร่วมมือจากชุมชนที่

โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ เช่น บริษัทห้างร้าน ธนาคาร และบุคคลสำคัญ เป็นต้น ได้ในรูปของรายได้
จำนวนเงิน หรือขออนุเคราะห์สิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นในการศึกษานอกสถานที่

(6) ขออนุมัติผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตามระเบียบว่าด้วยการพานักเรียน
ออกนอกสถานที่ โดยอาจจะขออนุมัติโครงการพร้อมการขออนุญาตพานักเรียนไปศึกษานอก
สถานที่ ซึ่งขั้นตอนนี้อาจใช้หนังสือตอบรับของหน่วยงานแนบไปด้วย

(7) ขออนุญาตผู้ปกครอง ถ้าเป็นสถานศึกษาในสังกัดของกระทรวงศึกษา
ธิการ ให้ใช้รูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ถ้าเป็นสถานศึกษาในสังกัดอื่นอาจจะใช้รูปแบบ
อื่นที่ใกล้เคียงกันได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปกครองรับทราบในกรณีที่ครูพจนานุกรม
ของเขาออกนอกบริเวณโรงเรียน ซึ่งในการเดินทางไกลแต่ละครั้งต้องได้รับการยินยอมด้วย
ลายลักษณ์อักษร โดยทางโรงเรียนจะออกจดหมายแจ้งให้ผู้ปกครองเซ็นรับทราบ ครูควรเก็บ
รักษาใบเซ็นรับทราบจากผู้ปกครองเข้าแฟ้มไว้หลังกลับจากไปศึกษานอกสถานที่แล้วไม่ต่ำกว่า 2
เดือน ทั้งนี้อาจจะมีเด็กบางคนที่เกิดเจ็บไข้ในระหว่างทางและเกิดอุบัติเหตุต่างๆ ขึ้นได้ และ
ผู้ปกครองจะฟ้องร้องกล่าวหาทางโรงเรียนไม่ได้ ในใบจดหมายขออนุญาตผู้ปกครองควรมี
รายละเอียด ดังนี้

ก. แจ้งความประสงค์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ และขออนุญาต
ผู้ปกครองเรื่องการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

ข. แจ้งกำหนดการรายละเอียดในการเดินทางและค่าใช้จ่ายให้ผู้ปกครอง
ทราบ

ค. อาจใช้ใบสมัครของนักเรียนที่มีคำอนุญาตหรือคำยินยอมของ
ผู้ปกครองอยู่ในชุดเดียวกัน

(8) เตรียมเกี่ยวกับยานพาหนะ

ก. การติดต่อยานพาหนะควรทำสัญญาให้แน่นอนอย่างละเอียดโดยระบุ
เงื่อนไขต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ในกรณีที่ผิดสัญญา รับผิดชอบ หรืออื่นๆ ตามเงื่อนไขในสัญญา

ข. เลือกคนขับที่มีความชำนาญในการขับรถ และเส้นทางที่จะไป
ตลอดจนการแก้ปัญหาเรื่องยนต์ได้ในกรณีที่จำเป็น

ค. ขนาดของรถต้องเพียงพอกับจำนวนคนที่จะไป

ง. จัดทำป้ายติดข้างรถว่าโรงเรียนอะไร จะไปที่ใดบ้าง

จ. ทำเรื่องขอรดตำรวจนำขบวน ซึ่งอาจจะขอรดตำรวจทางหลวง หรือ รดตำรวจท้องที่ก็ได้ ควรมีกำหนดการแนบไปพร้อมกับเรื่อง เมื่อได้รับเรื่องจากทางตำรวจแล้ว ควรนัดแนะกับนายตำรวจที่จะนำขบวนว่า รถทัศนศึกษานักเรียน จะออกจาก ณ จุดไหน จะออกจากโรงเรียน หรือนอกโรงเรียน เวลาใด วันใดเป็นต้น

(9) ควรจัดหาผู้นำทางที่ชำนาญ หรือมัคคุเทศก์ ถ้าไม่ได้จ้างผู้นำทางหรือมัคคุเทศก์ ครูผู้ทำหน้าที่ควรรู้จักหรือเคยไปที่นั้นมาก่อน ชักซ้อมความเข้าใจกับผู้ควบคุมการเดินทาง และผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออื่นๆ

แม้ว่าระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดอัตราส่วนระหว่างครูกับนักเรียนเป็นอัตราส่วน 1:20 ก็ตาม แต่ถ้าจะให้สัมฤทธิ์ผลมาก ๆ ควรให้อัตราส่วนเป็นครูผู้ควบคุม 1 คน ต่อจำนวนนักเรียนระหว่าง 8-10 คน ซึ่งจะดีกว่าและสามารถดูแลได้ทั่วถึง นอกจากนี้ครูผู้ควบคุมจะต้องทราบหน้าที่ของตนที่จะต้องทำอะไรบ้าง

(10) ประชุมนักเรียนหรือปฐมนิเทศนักเรียนที่ร่วมโครงการ เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อยและแจ้งสิ่งที่ควรให้นักเรียนทราบหรือเตรียมตัวได้ถูกต้อง เช่น

ก. ให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ของการจัดศึกษานอกสถานที่อีกครั้ง
 ข. เพื่อซักซ้อมปัญหา ความเข้าใจต่างๆ ให้ตรงกัน แนวคำถาม คำตอบ และตรวจสอบข้อแนะนำต่างๆ สำหรับนักเรียน สรุปเนื้อหา (ประวัติความเป็นมาของสถานที่) ที่จะได้ศึกษา เป็นการเตรียมตัวล่วงหน้า อาจจะมีชมสไลด์ ภาพยนตร์ เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะไปพบกับสถานการณ์จริง หรือครูดัดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะให้บริการด้านนี้ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร กรมศาสนา ฯลฯ ซึ่งจะมีวิทยากรตลอดจนสื่อต่างๆ

ค. เพื่อทราบจุดนัดพบหรือจุดเริ่มต้นของการเดินทาง และจุดหมายปลายทางของการเดินทาง ซึ่งต้องแน่นอนเพราะบางทีอาจจะสับสนได้ เป็นเหตุให้ผู้ปกครองที่มาส่งนักเรียน หรือนักเรียนมายังจุดนัดพบต่างหากัน ถ้าเป็นการศึกษานอกสถานที่หลายๆ แห่ง ควรจะมีรายการเดินทางหรือกำหนดการแจกแก่นักเรียนและคณะทำงานทุกๆ คน สำหรับประกอบการเดินทางหรือใช้สำหรับแนะเส้นทาง เพื่อนักเรียนจะได้มีโอกาสพบสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ

ง. การปฏิบัติตนในการเดินทางและระหว่างศึกษานอกสถานที่ ตลอดจนการขึ้น-ลงรถ ความเป็นระเบียบวินัยต่างๆ เช่น การรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาด การรักษากิริยามารยาท การตรงต่อเวลาและการแต่งกาย เป็นต้น

จ. วางแผนด้านความปลอดภัย โดยอาจจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ

กลุ่มละ ประมาณ 5-10 คน คอยตรวจสอบกันเอง หรือทำกิจกรรมด้วยกัน หรืออาจใช้ระบบคู่หู (Buddy System) ถ้าเป็นนักเรียนระดับประถมไม่ควรเกิน 6 คนในแต่ละกลุ่มก็ได้ นอกจากนี้ถ้าสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารชนิดเคลื่อนที่ได้ก็จะดียิ่งนัก เช่น โทรศัพท์มือถือ และวิทยุรับส่ง เป็นต้น เพื่อติดต่อกับคณะทำงานที่อยู่ในรถคันอื่น และเพื่อประสานงานกันในกรณีที่พาไปศึกษา นอกสถานที่เป็นขบวน

ข. ข้อควรปฏิบัติที่ครูและนักเรียนควรร่วมกันปฏิบัติ

- กำหนดเครื่องแต่งกายของนักเรียนที่เหมาะสมและถูกกาลเทศะ
- แบ่งหน้าที่รับผิดชอบของนักเรียน เช่น ถ่ายภาพ บันทึกเสียง
- ครูกับนักเรียนควรร่วมรับผิดชอบในการเตรียมของต่างๆ เมื่อจะ
- เดินทางศึกษานอกสถานที่ เช่น
- แก้วน้ำ ถาด เข็ยอกน้ำ ผ้าเช็ดมือ กระดาษชำระ ถุงขยะ กระเป๋าล่วมยา โทรโข่ง นกหวีด
- เตรียมอาหารเช้า (กรณีรับประทานบนรถ) และของว่าง เครื่องดื่ม
- เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งศึกษาต่างๆ ที่จะไปชม อาจจะเป็น
- แผ่นพับหรือครูทำข้อมูลเป็นกลุ่มแจกเด็กก็ได้
- ป้ายชื่อของเด็กนักเรียนเพื่อให้ติดไว้ตลอดเวลา
- แผ่นป้ายติดข้างรถ (บอกหมู่คณะ)
- กำหนดการเดินทาง แบบสอบถาม รายชื่อผู้เดินทางทั้งหมด
- เทปเพลง ม้วนเทปวิดีโอที่เป็นความรู้เสริมการเดินทาง
- เตรียมเกมส์ต่างๆ (กิจกรรมนันทนาการ)บนรถระหว่างการเดินทาง
- ร่ม หมวก (เตรียมไว้บ้างกรณีจำเป็นต้องใช้เมื่อเข้าชมแหล่งศึกษา
- กระเป๋าล่วมยา และยารักษาเฉพาะโรคของนักเรียน
- กรณีการท่องเที่ยวทางน้ำ ต้องเตรียมเครื่องชูชีพ เพื่อความปลอดภัย
- ของที่ระลึกสำหรับมอบให้วิทยากรของแต่ละแห่งตามความเหมาะสม

(11) ประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันในเรื่องเป้าหมายและเรื่องที่เกี่ยวข้องต่างๆ ก่อนการเดินทาง 1-2 วันอีกทีหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นสถานที่นัดพบ การแต่งกาย ค่าใช้จ่ายและเงินติดตัว อาหาร ยารักษาโรค สิ่งของที่จำเป็นยามฉุกเฉินอื่น ๆ ความปลอดภัยของอุปกรณ์ที่นำติดตัว เช่น กล้องถ่ายภาพ เทปบันทึกภาพ/เสียง และการเตรียมความพร้อมต่างๆ ของแต่ละคน เป็นต้น

4.1.3 ขั้นตอนดำเนินการระหว่างการเดินทางศึกษานอกสถานที่

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นปฏิบัติที่สำคัญขั้นหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติไปตามที่วางแผนกันไว้ในขั้นตอนต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว บุคคลที่สำคัญในขั้นนี้อาจจะเป็นครูหรือมัคคุเทศก์ ก็ขึ้นอยู่กับว่าในการจัดนั้นครูเป็นมัคคุเทศก์หรือมีการว่าจ้างมัคคุเทศก์อีกทีหนึ่ง ในช่วงระหว่างศึกษานอกสถานที่นั้นไม่ว่าจะในระหว่างการเดินทาง ก่อนออกเดินทาง หรือถึงสถานที่ที่ไปศึกษาแล้วก็ตาม ควรปฏิบัติตามนี้

(1) ก่อนออกเดินทางนั้น มัคคุเทศก์ (ครู) พร้อมผู้ช่วย (อาจจะเป็นครูผู้ควบคุมนักเรียน) นำของสัมภาระอุปกรณ์ขึ้นรถนักเรียนและต้องตรวจสอบความพร้อมของรถ เช่น เครื่องเสียง ห้องน้ำ แก้วน้ำและเครื่องดื่ม เป็นต้น และติดป้ายโรงเรียน ป้ายหมายเลขที่รถข้างหน้าและข้างหลังเพื่อให้เด็กจำได้เมื่อจะขึ้นรถ นอกจากนี้ควรจดชื่อพนักงานขับรถ พนักงานประจำรถ และป้ายทะเบียนรถนั้น เพื่อทำรายงานส่งบริษัทรถ ถ้าหากเกิดมีเหตุฉุกเฉินหรือมีความไม่เรียบร้อยของรถในระหว่างการเดินทางครั้งนี้ ดังนั้นควรที่จะเตือนพนักงานขับรถให้ขับรถด้วยความระมัดระวัง และบอกเส้นทางที่จะไปศึกษาในแต่ละแห่ง ซึ่งจะต้องบอกนายตำรวจที่จะนำขบวนในเรื่องเส้นทางด้วยเช่นกัน

(2) ก่อนรถจะออกเดินทาง ควรตรวจสอบจำนวนนักเรียนให้แน่นอน

(3) ครูควรแนะนำมัคคุเทศก์ (ถ้ามี) หรือครูผู้ควบคุมให้นักเรียนรู้จัก (ในกรณีที่นักเรียนที่ยังไม่คุ้นเคย)

(4) มัคคุเทศก์ (ครู) จะต้องทำการปฐมนิเทศให้ครูผู้ควบคุมและนักเรียนรู้สภาพการใช้รถ เช่น การปรับเก้าอี้ที่นั่ง ห้องน้ำ เป็นต้น รวมทั้งแจ้งกำหนดการเดินทางด้วยเช่นกัน และที่สำคัญ คือ การนัดให้ตรงเวลาทุกครั้ง而去ศึกษาสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะการนัดมารวมกันขึ้นรถซึ่งสำคัญมาก ถ้าเป็นไปได้ควรเทียบเวลาของทุกคนให้ตรงกันแล้วนัดหมายให้แน่ชัด

(5) ครูต้องช่วยนักเรียนในส่วนที่นักเรียนต้องการคำตอบ ซึ่งครูอาจจะบอกจุดที่สนใจ และคำถามที่ต้องการทราบไปยังมักคุเทศก์ หรือผู้ต้อนรับของหน่วยงานนั้นๆ นอกจากนี้ครูควรช่วยแนะให้นักเรียนรู้จักการสังเกตมากยิ่งขึ้น

(6) ระวังเรื่องความสะดวกสบายของอาหารและเครื่องดื่มระหว่างการศึกษา นอกสถานที่ และไม่รับประทานอาหารขณะรถกำลังวิ่ง

(7) ให้หัวหน้าคณะนักเรียนหรือครูผู้ควบคุมได้พบปะกับหัวหน้าคณะที่มาต้อนรับหรือหัวหน้าสถานที่ก่อน ส่วนผู้ร่วมเดินทางอื่นๆ ควรรออยู่ในอาคารสำรวจจนกว่าหัวหน้าคณะหรือเจ้าหน้าที่ที่มาต้อนรับจะมาทักทาย ผู้ร่วมเดินทางจึงจะเริ่มดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ หรือตามที่หัวหน้าคณะเสนอแนะหรือให้ปฏิบัติ

(8) ต้องเช็ฟังหัวหน้ากลุ่ม หรือหัวหน้าคณะมักคุเทศก์และครู ซึ่งครูต้องคอยดูแลความปลอดภัยของนักเรียนด้วย

(9) ระวังเรื่องความปลอดภัยของกลุ่ม เพราะอาจจะส่งผลในครั้งต่อไปได้ เช่น ไม่ไปแทรกแซงกิจกรรมของสถานที่นั้นๆ ที่กำลังดำเนินอยู่ ไม่ส่งเสียงดังหรือรบกวนผู้อื่น จะต้องตระหนักว่านักเรียนเหล่านี้เป็นตัวแทนของโรงเรียนซึ่งจะไม่เหมือนกับนักท่องเที่ยวทั่วไป

(10) อย่าให้นักเรียนไปจับต้องเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่กำลังทำงานอยู่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของสถานที่ เพราะอาจจะไปทำให้ระบบงานที่ดำเนินอยู่นั้นผิดพลาดได้ นอกจากนี้ควรระวังอุปกรณ์ที่ติดตัวนักเรียน เช่น กระเป๋ายาม กล้องถ่ายรูป หรือสิ่งของติดตัวอื่นๆ ไปเกี่ยวหรือถูกอุปกรณ์บางอย่างพลัดตกเสียหายได้ เพราะฉะนั้นบางสถานที่จึงให้ฝากของที่ช่องฝากของก่อนเข้าไปชมข้างในสถานที่ต่างๆ

(11) ควรตระหนักในเรื่องความปลอดภัย โดยครูผู้ควบคุมบอกอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น ให้ระวังหรือควรหลีกเลี่ยงในเรื่องต่างๆ เช่น ให้อยู่เป็นกลุ่ม อยู่ห่างจากเครื่องจักรหรือวัตถุอันตรายต่างๆ อย่าขึ้นหรือลงก่อนรถหยุด อย่าเล่นกัน อย่ายื่นแขนหรือศีรษะออกนอกพาหนะ การรับประทานและเครื่องดื่มต้องสะอาด ฯลฯ นอกจากนี้ในบางสถานที่โดยเฉพาะโบราณสถานที่กำลังบูรณะปฏิสังขรณ์อยู่ หรืออยู่ในสภาพปรักหักพังอยู่แล้ว ไม่ควรให้เด็กเข้าไปใกล้หรือเข้าไปในสถานที่นั้นเพราะเด็กอาจได้รับอันตรายจากสิ่งปรักหักพังหรือวัสดุบูรณะปฏิสังขรณ์หล่นใส่ทับเด็กเป็นได้ อีกทั้งยังอาจเป็นการทำลายโบราณสถานก็ได้ เพราะจำนวนเด็กเข้าชมมากๆ ทำให้โบราณสถานพังลงมาได้เช่นกัน

(12) พยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ โดยให้รู้จักถามคำถามที่เด็กอยากรู้หรือไม่เข้าใจ

(13) ควรให้เด็กมีมารยาทในการฟัง พูด อ่าน เขียน หรือตั้งใจศึกษาอย่างแท้จริง

(14) ควรมีการจดบันทึก อัดเทป หรือถ่ายภาพ หรืออาจสเก็ตภาพ ก็ได้ ทั้งนี้ต้องดูว่าเขาอนุญาตหรือไม่ด้วย

(15) ไม่ควรให้นักเรียนเร่งรีบจนเกินไป เพราะการเรียนรู้ต้องอาศัยเวลาพอสมควร

(16) อยู่เป็นกลุ่มๆ ตามที่แบ่งไว้ โดยหัวหน้ากลุ่มและครูควบคุมดูแลกลุ่มให้อยู่ด้วยกัน ควรตรวจสอบอยู่เสมอว่าทุกคนอยู่ครบ โดยอาจจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละไม่เกิน 10 คน และในแต่ละกลุ่มควรมีผู้นำกลุ่ม เพื่อช่วยตรวจสอบดูแลสมาชิกในกลุ่ม และให้อยู่ในบริเวณที่กำหนดเท่านั้น

(17) การลงนามในสมุดเยี่ยมต่อสถานที่หรือหน่วยงาน ควรเป็นหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าคณะเท่านั้น นอกจากจะเป็นความประสงค์ของเจ้าของสถานที่ที่ต้องการจะให้บุคคลอื่นๆ ในคณะนั้นๆ ลงนามด้วย

(18) ก่อนที่จะเสร็จสิ้นกิจกรรมศึกษานอกสถานที่ในแต่ละแห่งนั้น ควรให้ผู้แทนที่ได้รับมอบหมายกล่าวขอบคุณวิทยากรนำชมและเจ้าของสถานที่แห่งนั้นอย่างเป็นทางการ และถ้าจะมีการมอบของที่ระลึกควรมอบในช่วงเวลานี้ โดยให้หัวหน้าคณะเป็นผู้มอบ (ทั้งนี้ธรรมเนียมบางแห่งอาจแตกต่างกัน เช่น นิยมมอบของที่ระลึกทันทีที่พบกัน)

(19) ก่อนออกจากสถานที่นั้นๆ ครูต้องตรวจสอบจำนวนนักเรียนและอุปกรณ์หรือวัสดุที่นำติดตัวอีกครั้ง เพื่อป้องกันการสูญหาย

(20) เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่แล้ว (ศึกษาแหล่งสุดท้ายแล้ว) ควรมีการประเมินผลโดยอาจจะมีแบบสอบถามให้นักเรียนกรอกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้ และอาจจะมีการบ้านให้ไปทำต่อหลังจากศึกษานอกสถานที่แล้วได้เช่นกัน นอกจากนี้ควรให้นักเรียนกล่าวขอบคุณผู้ร่วมงานในครั้งนี้อย่างเป็นมัคคุเทศก์ ครูผู้ควบคุม หัวหน้าคณะ พนักงานขับรถ ฯลฯ

(21) เมื่อถึงโรงเรียน (ตอนกลับ) ก่อนลงจากรถ ต้องตรวจสอบสัมภาระของนักเรียนและของทางโรงเรียน เช่น กระติกน้ำ โทรโฆ่ง กระเป๋าล่วมยา แก้วน้ำ ป้ายโรงเรียน ฯลฯ ว่าได้ลงหมดแล้ว

(22) หากเดินทางกลับผิดเวลาจากที่กำหนด ครูควรพิจารณาเรื่องความปลอดภัยก่อนปล่อยกลับที่พัก

หมายเหตุ ลำดับขั้นตอนบางข้ออาจไม่จำเป็น ถ้าเป็นการศึกษานอกสถานที่ที่เป็นสถานที่สาธารณะ ซึ่งการไปศึกษานั้นใครๆ ก็ไปได้โดยไม่ต้องมีการติดต่อประสานงานล่วงหน้าใด ๆ

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดหลายข้อนั้น อาจสรุปได้ว่าควรเน้นการให้เด็กตรงต่อเวลา ศึกษาครบตามกำหนดการ และผู้จัดควรจะต้องดูแลเด็กเป็นอย่างดี ทั้งนี้ควรแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลกลุ่ม และเน้นการให้ความช่วยเหลือกันให้มากที่สุดเพื่อบรรลุในการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่ถูกรีวิว

4.1.4 ขั้นตอนการภายหลังการศึกษานอกสถานที่

ภายหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษานอกสถานที่แล้ว ควรดำเนินการต่างๆ ดังนี้

(1) รายงานผลต่อผู้ส่งอนุญาตให้ศึกษานอกสถานที่ โดยเสนอให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น

(2) ส่งจดหมายขอบคุณเจ้าของสถานที่ที่อนุญาตให้เข้าชม โดยอาจจะให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกัน

(3) ขอบขอบคุณผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

(4) จัดให้มีการอภิปราย หรือสัมมนาเพื่อสรุปและประเมินผลการจัดการศึกษานอกสถานที่ตามเป้าหมาย ประเมินผลวิธีการจัดและประเมินผลการทำงานของบุคลากร ประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนขณะศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น ซึ่งอาจจะใช้วิธีประเมินจากการให้ตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือประเมินโดยการประชุมกลุ่ม การสรุปและประเมินผลนี้จะช่วยให้ทราบปัญหาที่ควรจะได้แก้ไข หรือนำไปใช้อ้างอิงประกอบการจัดการศึกษานอกสถานที่ในอนาคตได้ ซึ่งการสรุปผลดังกล่าวควรจะสามารถตอบคำถามเหล่านี้ได้

ก. ตรงตามเป้าหมายของการเรียนหรือไม่ บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ตรงตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

ข. มีอะไรที่น่าสนใจมากที่สุดและน้อยที่สุด

ค. มีคุณค่าต่อการสอนและสามารถสัมพันธ์กับวิชาอื่นได้เพียงใด

ง. นักเรียนสามารถเพิ่มพูนทักษะและทัศนคติอย่างไรบ้าง

จ. มีปัญหาที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นหรือไม่ และอะไรเป็นสาเหตุของปัญหา

นั้น

ฉ. สภาพการศึกษานอกสถานที่ที่ไม่คาดหวังและไม่พึงประสงค์เพื่อครั้งต่อไปจะได้ไม่เกิดขึ้นอีก

ช. มีการวางแผนดีเพียงใด ทั้งการวางแผนกับนักเรียน กับครูผู้ร่วมงาน กับผู้บังคับบัญชา กับหน่วยงาน หรือเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา และกับผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ซ. เวลาเพียงพอหรือไม่ รีบเร่งหรือช้าเกินไป

ฅ. การจัดศึกษานอกสถานที่ในหัวข้อดังกล่าวหรือคล้ายกันนี้ ควรจะแนะนำกลุ่มอื่นๆ ไปศึกษาหรือไม่ ถ้าไม่เพราะอะไร และถ้าจะไปอีกครั้งควรจะเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

ฉ. คุ่มค่ากับเวลาและค่าใช้จ่ายหรือไม่

ค. ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน หรือแหล่งที่ไปศึกษานอกสถานที่กับโรงเรียนหรือไม่

ค. พาหนะที่ใช้เดินทางดีหรือไม่

ง. ความเหมาะสมของเส้นทาง

จ. มีปัญหาด้านผู้นำทางหรือมีคฤหัสถ์หรือไม่

(5) ให้นักเรียนประเมินข้อดี ข้อเสีย ข้อบกพร่องต่างๆ ในทุกๆ เรื่อง นอกจากในข้อ (4) แล้ว แม้แต่เรื่องเวลาพักผ่อน และอาหาร ควรประเมินด้วยเช่นกัน เพื่อจะได้นำมาแก้ไขในโอกาสต่อไป

(6) ให้นักเรียนนำเนื้อหาที่ได้มาอภิปรายกันหรือทำรายงาน และสรุปผลที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่ โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ต่างๆ กันในกลุ่ม และควรเน้นประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ได้รับ

(7) จัดกิจกรรมต่อเนื่อง ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ เช่น อาจจะเป็นการเขียนบทความ กลอน ภาพถ่ายแสดงเรื่องราว หรือจัดนิทรรศการ เป็นต้น เพื่อจะทำให้การจัดการศึกษานอกสถานที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถให้ความรู้แก่นักเรียนห้องอื่นๆ ด้วย

(8) ครูควรบันทึกผลการศึกษาจากการจัดการศึกษานอกสถานที่ เพื่อใช้เป็นแหล่งทรัพยากรการสอนในโอกาสต่อไป ซึ่งตัวอย่างของสิ่งที่ควรบันทึกไว้ เช่น

ก. จุดประสงค์ของการจัดการศึกษาออกสถานที่

ข. สถานที่สำหรับการศึกษานอกสถานที่ บุคคลที่เกี่ยวข้องและโทรศัพท์

- ค. ระยะทางจากโรงเรียน
- ง. พาหนะที่ใช้เดินทาง ราคา ค่าใช้จ่าย
- จ. ช่วงเวลาการเดินทาง
- ฉ. สิ่งที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงครั้งแรกของแต่ละคน
- ช. การรับประทานอาหาร
- ซ. ห้องน้ำ
- ฅ. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกสถานที่ในครั้งต่อไป
- ญ. ผู้ควบคุมการเดินทางและหัวหน้าคณะ
- ฎ. สำเนาหนังสืออนุญาตเลขที่ ลงวันที่
- ฏ. หนังสือขอบคุณส่งไปที่ วันที่
- ฐ. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกสถานที่

4.1.5 กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษานอกสถานที่

การจัดกิจกรรมไม่ควรจะมีแต่วิชาการจนเกินไปและไม่ควรมีแต่ความสนุกสนานจนเกินไป กล่าวคือในการจัดการศึกษานอกสถานที่นั้นควรมีกิจกรรมทั้งวิชาการและกิจกรรมนันทนาการสลับกันไป ทั้งนี้เพราะเด็กจะได้รับความรู้ที่เพิ่มพูนในขณะที่เรียนรู้ไปและได้รับความเพลิดเพลินพร้อมไปด้วย ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน สามารถจดจำได้แม่นยำ รวมทั้งยังเกิดความสำนึกและความเข้าใจในเนื้อหาสาระอย่างถ่องแท้ เนื่องจากเด็กสามารถเห็นตัวอย่างของจริงและสามารถสัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเองในบรรยากาศจริงด้วย จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์ต่อเด็กอย่างมาก ในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้สามารถจำแนกได้ ดังนี้ (เรียบเรียงมาจากหนังสือคู่มือท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป. : (18-29))

(1) กิจกรรมทางวิชาการ ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้ง 3 ระยะ คือ ก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และหลังจากเสร็จสิ้นการเดินทาง ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของการจัดการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละครั้ง รวมถึงระดับความรู้ ความสนใจของกลุ่มเด็กที่จะไปศึกษา และเนื้อหาสาระของแหล่งที่จะไปศึกษา ว่ามีความสำคัญมากน้อยประการใด ดังนั้นครูผู้จัดหรือคณะผู้จัดควรพิจารณาวางแผนเลือกไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อให้การศึกษานอกสถานที่นั้นได้รับประโยชน์สูงสุด สำหรับตัวอย่างของกิจกรรมทางวิชาการในการศึกษานอกสถานที่ มีสังเขปดังนี้

ก. มอบหมายให้นักเรียนที่จะร่วมเดินทางไปศึกษา ค้นคว้าเรื่องราวของแหล่งที่จะเดินทางไปชม โดยกำหนดให้หัวข้อครอบคลุมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นย่อยๆ ให้เด็กแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้ามา เช่น ด้านภูมิศาสตร์ ด้านนิเวศวิทยา ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเล ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ด้านศิลปะและสถาปัตยกรรม ด้านภาษาและวรรณคดี ด้านวัฒนธรรม และประเพณี ฯลฯ กิจกรรมนี้จะเป็นการส่งเสริมทักษะในการศึกษาค้นคว้า เรื่องราวความรู้ต่างๆ จากห้องสมุด ศูนย์ข้อมูลจากสถานที่ราชการ และเอกชน จากการสัมภาษณ์หรือสอบถามผู้รู้ หรือเสาะหาจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ แล้วนำมารวบรวมและเรียบเรียงนำเสนอต่อเพื่อนๆ ที่จะร่วมเดินทางไปศึกษา ทั้งนี้ อาจให้จัดหาสื่อประกอบอื่นๆ เช่น รูปภาพ สไลด์ วีดีโอ แผนที่ หรือแผนภูมิอื่นๆ เท่าที่จะค้นคว้ามาได้ พร้อมทั้งให้เปิดซักถามข้อสงสัยได้ตามสมควร กิจกรรมนี้สามารถกระทำได้ทั้งก่อนเดินทาง โดยการนัดประชุมขึ้นที่สถานศึกษาหรือจะมอบหมายให้เป็นการบรรยายสรุประหว่างการเดินทางก็ได้ เพราะจะเป็นการปูพื้นความรู้ ความเข้าใจให้ผู้ที่จะไปศึกษาก่อนจะได้สัมผัสของจริง

ข. ในการเข้าไปศึกษาในสถานที่ต่างๆ ควรต้องจัดเตรียมวิทยากร หรือมัคคุเทศก์ ที่สามารถนำชมและให้ความรู้อย่างถูกต้องไว้ เป็นต้นว่า สามารถบอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่ ลักษณะทางกายภาพ ความสำคัญ และการดำเนินงานของสถานที่นั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นคณะครูที่ควบคุมการศึกษานอกสถานที่เป็นผู้ให้ความรู้ดังกล่าว หรือทำเรื่องขอความร่วมมือวิทยากรจากหน่วยงานเจ้าของสถานที่ เช่น หากเข้าชม โบราณสถานก็ทำหนังสือขอวิทยากรจากกรมศิลปากรนำชมไว้ล่วงหน้า หากเข้าชม พระบรมมหาราชวัง ก็ทำหนังสือขอวิทยากรจากสำนักพระราชวังนำชมหรือเข้าชมอุทยานแห่งชาติ ก็ทำหนังสือขอวิทยากรจากกรมป่าไม้มาบรรยายสรุป เป็นต้น (รายละเอียดต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษาได้จากภาคผนวก) นอกจากนี้ หากมีเอกสารแผ่นพับหรือแผ่นปลิว หรือเป็นสรุปสาระสถานที่นั้น ก็ควรขอไว้แจกจ่ายแก่นักเรียนแล้วในตอนท้ายการบรรยายให้เตรียมผู้แทนนักเรียนกล่าวขอบคุณวิทยากรไว้ด้วย เพื่อเป็นการฝึกทักษะการพูด และความเชื่อมั่นของเด็ก

ค. มอบหมายให้นักเรียนจดบันทึกข้อมูลและสิ่งที่ได้พบเห็นหรือประสบการณ์ในแต่ละที่

ง. จัดเล่นทายปัญหาถึงสิ่งที่ได้พบเห็นจากการศึกษานอกสถานที่โดยแบ่งฝ่ายและให้ตั้งคำถามนำมาตอบกันเอง โดยคณะครูจะต้องคอยช่วยพิจารณาความยากง่ายของปัญหาและความถูกต้องของคำตอบ พร้อมทั้งเป็นกรรมการให้คะแนน และจัดรางวัลชมเชยหรือให้กำลังใจแก่ฝ่ายชนะ

จ. จัดบรรยายสรุปหลังจากเสร็จสิ้นแหล่งการศึกษานอกสถานที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กสามารถสรุปได้ว่า ได้รับความรู้ ประสบการณ์อะไรบ้าง โดยอาจขอความสมัครใจของนักเรียน พร้อมทั้งเปิดให้ซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาด้วยไม่ควรใช้เวลายาวนานเกินไป

ฉ. จัดนิทรรศการ การอภิปรายหรือโต้วาที และการบรรยายเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่ไปศึกษานอกสถานที่แล้วภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นการทดสอบความรู้ที่ได้มาให้กับเพื่อนคนอื่นๆ ที่ไม่ได้มีโอกาสร่วมเดินทางไปด้วย โดยการจัดนิทรรศการประกอบด้วยรูปภาพ ภาพวาด ภาพถ่าย แผนที่ หรือการบรรยายสรุปในห้องประชุมประจำสถานศึกษา พร้อมทั้งอาจมีกิจกรรมอื่นประกอบ เช่น การจัดแข่งขันทายปัญหา การแข่งขันแต่งกลอน การประกวดเรียงความ หรือให้ทำรายงาน เป็นต้น

กิจกรรมทางวิชาการต่างๆ ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงแต่ตัวอย่างเท่านั้น ซึ่งยังสามารถทำได้อีกหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานที่ เวลา และความร่วมมือของกลุ่มนักเรียนและคณะครูที่จะให้ความสนใจ นับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่จะช่วยประเทืองปัญญาให้สาระประโยชน์ และเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนเพิ่มจากการทัศนศึกษานักเรียนได้มากยิ่งขึ้น กับทั้งเป็นการฝึกฝนทักษะการทำงานร่วมกัน การรวบรวมข้อมูล การเขียนรายงาน การฝึกพูดและการจัดนิทรรศการของนักเรียนได้ด้วย

(2) กิจกรรมนันทนาการระหว่างการเดินทาง ในการเดินทางศึกษานอกสถานที่ภายในประเทศนั้น ส่วนใหญ่จะใช้ยานพาหนะเป็นรถยนต์โดยสาร รถไฟ และเรือ ซึ่งจะต้องใช้ช่วงเวลายาวนานพอสมควร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องมีกิจกรรมนันทนาการ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานและเรียนรู้จักตนเองกับกลุ่มเพื่อนๆ กิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่สามารถจัดหรือกระทำได้ในช่วงระหว่างการเดินทาง หรือระหว่างรอการเข้าชมในสถานที่ที่จะศึกษา ในกรณีมีผู้เข้าชมมากต้องรอเวลานาน จึงต้องมีกิจกรรมนันทนาการเข้ามาช่วยด้วย ซึ่งจะมีดังนี้

ก. กิจกรรมกลุ่มและมนุษย์สัมพันธ์และเกมส์ระหว่างการเดินทาง หรือระหว่างรอการเข้าชม นับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างเด็กกันเอง ก่อให้เกิดความเข้าใจในกลุ่ม ได้รับความรู้ความสนุกสนาน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้การจัดการศึกษานอกสถานที่ มีความหมาย มีคุณค่าและมีความประทับใจมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม

ที่ดี กิจกรรมต่างๆ ก็มีข้อจำกัดในบริเวณรถยนต์ หรือสถานที่ ดังนั้น ควรมีอุปกรณ์การสื่อสารที่ดี เช่น ไมโครโฟน หรือโทรโข่ง อุปกรณ์การเล่นเกมส์ ผู้นำจะต้องนำเสนอในบริเวณที่เห็นเด่นชัดและเป็นกิจกรรมที่ทุกคนสามารถเล่นได้ เหมาะสมตามเพศ วัย และความสนใจของนักเรียน

ข. กิจกรรมเกร็ดความรู้สถานที่ต่างๆ สองข้างทาง เกร็ดความรู้ต่างๆ เหล่านี้ควรเกี่ยวข้องกับสถานที่ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของมัคคุเทศก์ หรือผู้นำที่จะต้องชี้ทางหรือนำเกร็ดความรู้เหล่านี้ให้แก่ นักเรียน เพื่อให้เด็กเกิดความประทับใจและเรียนรู้ตลอดเวลา ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงเพศ วัย และระดับความรู้ของนักเรียน เพื่อที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ตรง และนำความรู้หลายสาขาวิชามาประยุกต์ใช้ด้วย

ค. กิจกรรมชมวิดีโอและกิจกรรมนันทนาการ อ่าน พุด เขียน นอกจากกิจกรรมสองกิจกรรมที่กล่าวไปแล้ว อาจจะใช้กิจกรรมชมวิดีโอ โดยการใช้วิดีโอแนะนำจุดสนใจของแหล่งศึกษาที่กำลังมุ่งสู่จุดหมายปลายทาง องค์การหรือศูนย์กลางผลิตวิดีโอมีหลายแห่ง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งได้จัดทำวิดีโอแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย มากกว่า 1,000 เรื่อง ซึ่งสามารถติดต่อโดยตรงที่ฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นๆ อีกเช่น กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้จัดทำสื่อวิดีโอเพื่อการเผยแพร่ ศูนย์วิทยบริการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษา ก็ให้บริการเกี่ยวกับวิดีโอเพื่อการศึกษา ฯลฯ ในปัจจุบันนี้มีบริษัทเอกชนต่างๆ ก็สามารถผลิตวิดีโอเพื่อการท่องเที่ยวและเพื่อการจำหน่ายทั่วไป ส่วนกิจกรรมนันทนาการ อ่าน พุด เขียน สามารถจัดได้ในขั้นตอนของการเดินทาง อันเป็นหนึ่งในการจัดกิจกรรมบนรถหรือยานพาหนะ ดังนั้นควรเลือกเวลาที่เหมาะสมจัดกิจกรรมร้องเพลง ประกวดคำขวัญ โคลงกลอน รายงานในหัวข้อต่างๆ อาจจะทำเป็นกลุ่มหรือแสดงเดี่ยวก็ได้ตามความสนใจและสมัครใจของเด็ก

ดังนั้นการจะเลือกกิจกรรมใดๆ นั้น ผู้นำหรือมัคคุเทศก์ควรจะเลือกจัดตามความเหมาะสมกับเวลา สถานที่ เพศ วัย และระดับความรู้ของเด็ก รวมทั้งความสนใจและการให้ความร่วมมือของเด็กด้วยเช่นกัน

4.2 รูปแบบโดยทั่วไปของการศึกษานอกสถานที่

ในปัจจุบันนี้การศึกษานอกสถานที่ในโรงเรียนต่างๆ ในเขตกรุงเทพฯ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท

4.2.1 การว่าจ้างบริษัททัวร์โดยบริษัททัวร์จะมีรายการการศึกษานอกสถานที่ ไปเสนอบตามโรงเรียนต่างๆ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

รายการที่ 1 ชมสวนนกชัยนาท เขื่อนเจ้าพระยา วัดพระนอนจักรสีห์ วัดพิบูลทอง
จังหวัดชัยนาท และจังหวัดสิงห์บุรี

อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 90 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 135 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 155 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 185 บาท

รายการที่ 2 ชมศูนย์ศิลปาชีพบางไทร พระราชวังบางปะอิน วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล
อุทยานประวัติศาสตร์ วิหารหลวงพ่อมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 90 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 135 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 155 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 185 บาท

รายการที่ 3 ชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย พระปฐมเจดีย์ ฟาร์มจระเข้ และสวนสามพราน
ชมการแสดงของช้างแสนรู้ การละเล่นพื้นเมือง การต่อสู้กับจระเข้ด้วยมือเปล่า
จังหวัดนครปฐม

อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 115 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 145 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 175 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 195 บาท

รายการที่ 4 เที่ยวเมืองโบราณ ฟาร์มจระเข้ และสวนสัตว์สมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 115 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 145 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 175 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 195 บาท

รายการที่ 5 ชมแหล่งประวัติศาสตร์วัดราชนาค วัดเทพธิดาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 65 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 85 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 90 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 115 บาท

รายการ 6 ชมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) พระบรมมหาราชวัง พิพิธภัณฑ์
สถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ
อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 65 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 85 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 90 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 115 บาท

รายการที่ 7 ชมประวัติศาสตร์พระนครคีรี เขาวัง หาดชะอำ พระราชวังมฤคทายวันราชินีเวสท์
จังหวัดเพชรบุรี
อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 95 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 135 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 160 บาท

4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 190 บาท

หมายเหตุ ราคาค่าบริการนี้ไม่รวมค่ารถรางขึ้นเขาวัง คนละ 10 บาท (สำหรับนักเรียน)

รายการที่ 8 ชมตลาดน้ำดำเนินสะดวก ถ้ำจอมพล โรงงานปั้นโอ่งมังกร พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม

อัตราค่าบริการ

1. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นประถม) จำนวน 80 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 95 บาท
2. โดยรถบัสพัดลม (ชั้นมัธยม) จำนวน 56 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 135 บาท
3. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 60 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 160 บาท
4. โดยรถบัสปรับอากาศ จำนวน 42 ที่นั่ง/คัน ค่าบริการคนละ 190 บาท

หมายเหตุ ราคาค่าบริการนี้อยู่ในช่วงปีประมาณ พ.ศ.2535-2539 ของบริษัท

เพชรเทรเวล จำกัด ราคาค่าบริการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เช่น ถ้าเป็นในรูปแบบ การจัดแบบทัวร์เหมา กล่าวคือ การจัดให้เด็กนั่งในจำนวนมากว่าที่นั่งปกติ ซึ่งจะมีราคาค่าบริการที่ลดลงและขึ้นกับฤดูกาลการท่องเที่ยว คือถ้าเป็นในช่วงฤดูร้อนในเดือนมีนาคม-พฤษภาคม และฤดูหนาวในเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ จะมีราคาค่าบริการที่สูงขึ้น เป็นต้น

ในฐานะที่ผู้วิจัยเคยเป็นมัคคุเทศก์ของบริษัท เพชรเทรเวล จำกัด ที่จัดรายการการศึกษาออกสถานที่สำหรับนักเรียนมาก่อน และมีประสบการณ์มาได้ประมาณ 4-5 ปี ดังนั้นจึงใคร่ขอแสดงความคิดเห็นการศึกษาออกสถานที่ ในรูปแบบนี้ว่า คุณครูหรือทางโรงเรียนจะไม่ได้รับผิดชอบในการจัดการหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพราะทางบริษัทพร้อมจะจัดทำเองและมีมัคคุเทศก์นำทาง แต่ในรูปแบบนี้จะเป็นการผลักภาระการเสียค่าใช้จ่ายไปที่นักเรียนผู้เดียว และบางครั้งทางโรงเรียนอาจจัดศึกษาออกสถานที่ในรายการเดียวกันแต่ไปทุกระดับชั้น เช่น ชมศูนย์ศิลป์บางบัวทอง พระราชวังบางปะอิน วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล อุทยานประวัติศาสตร์ วัดหลวงพ่อมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะพานักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น ป.2-6 ไปศึกษาออกสถานที่ ในกรณีที่โรงเรียนนั้นมีจำนวนนักเรียนน้อย หรือจำนวนชั้นน้อย ทั้งๆ ที่ทางโรงเรียนมิได้มีการศึกษาว่าเหมาะสมกับวิชาเรียน หรือระดับอายุของเด็กไม่ แต่กลับตามใจบรรดาคุณครูต่างๆ เสมือนหนึ่งว่าคุณครูจะไปศึกษาออกสถานที่เอง และบางครั้งเป็นการ

ประหยัดโดยการให้เด็กนั่งรถไปอย่างแออัด เบียดเสียด แล้วให้มีการเสียดค่าใช้จ่ายด้วยการเฉลี่ยกันเอง หรือเก็บเต็มจำนวน เป็นต้น

นอกจากนี้มักเหตุผลที่นำไปส่วนใหญ่ก็เป็นบุคคลที่ไม่ใคร่มีความรู้อย่างแท้จริง ในรายการศึกษานอกสถานที่ต่างๆ ที่บริษัททัวร์นำเสนอทางโรงเรียน และบางครั้งไม่เข้าใจพฤติกรรมเด็กด้วยเช่นกัน รวมทั้งความปลอดภัยก็ไม่ใคร่จะมี เช่น ในด้านสภาพรถที่เก่าและไม่มีตำราจนำขบวน เป็นต้น แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าบริษัททัวร์มีการจัดการที่ดี คิดถึงผลประโยชน์ที่ได้รับน้อยลง และมีความปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งจะเป็นวิถีทางที่ทำให้การไปศึกษานอกสถานที่ของนักเรียนได้รับผลประโยชน์และคุ้มค่าสมควรกับราคาค่าบริการที่นักเรียนเป็นผู้จ่ายเอง ซึ่งในปัจจุบันนี้มีบริษัทที่จัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนจำนวนน้อยราย ทั้งนี้เพราะจะมีการตัดราคากันเองในแต่ละบริษัท แต่นั่นมิใช่หมายความว่าค่าบริการจะเท่าเดิม แต่กลับน้อยลงตามสภาพของราคา และคุณครูจะต้องเห็นคเห็น้อยมากที่จะต้องคุมนักเรียนจำนวนมากให้อยู่ในระเบียบ รวมทั้งความปลอดภัยด้วยเช่นกัน

4.2.2 หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นเอง ในที่นี้จะต้องมีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ บริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) มีการจัดการศึกษานอกสถานที่และการออกค่าย เช่น โครงการห้องเรียน ศิลปวัฒนธรรมเทเลคอมเอเชีย เป็นต้น

ห้องเรียนศิลปวัฒนธรรมเทเลคอมเอเชีย ครั้งที่ 6 “พิพิธภัณฑ...สี่อประวัติศาสตร์ชาติไทย”

1. หลักการและเหตุผล

พิพิธภัณฑ คือ สถานที่ที่เก็บโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยแบ่งได้ตามสมัยทางประวัติศาสตร์ที่สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจถึงเรื่องราวต่างๆ ในอดีตหรือเรื่องราวที่สำคัญๆ ของชาตินั้นๆ โดยวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ เป็นสิ่งที่มาสนับสนุนความเป็นมาของประวัติศาสตร์ แต่ในปัจจุบันแทนที่คนไทยเราจะได้แสวงหาความรู้จักพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑกลับกลายเป็นสถานที่ที่ทำไว้สำหรับเก็บของเก่า หรืออาจจะเรียกกันว่า “กรุสมบัติ” ไปเสีย พิพิธภัณฑไทยจึงถูกลบเลือนความสำคัญลงไป และสิ่งของในพิพิธภัณฑก็ดูด้อยค่าลงตามไปด้วย ดังนั้น ทางบริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของพิพิธภัณฑ จึงอยากปลูกฝังให้เยาวชนของชาติได้ใช้พิพิธภัณฑเป็นสถานที่เรียนรู้นอกจากห้องเรียนแล้ว และยังเป็น การปลูกฝังให้เยาวชนรักและหวงแหนสมบัติของชาติอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยให้พิพิธภัณฑ์ เป็นสื่อ
2. เพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุเหล่านั้น ว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชาติไทยได้
3. เพื่อให้เยาวชนเกิดความรัก และหวงแหนสมบัติของชาติ
4. เพื่อสร้างนิสัยการเก็บสะสมสิ่งของที่ในอนาคตอาจมีความสำคัญกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม

3. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จากโรงเรียนประจำภิบาลและโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ เขตบางเขน อายุระหว่าง 8-12 ปี จำนวน 60 คน

4. วัน/เวลา/สถานที่

วันเสาร์ที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2538 ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

5. ผู้รับผิดชอบ

ฝ่ายชุมชนสัมพันธ์ บริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

(ข้อมูลจากเอกสารอัดสำเนา)

นอกจากนี้ บริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้ร่วมกับสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทยจัดโครงการห้องเรียนธรรมชาติขึ้น เพื่อให้ความรู้รวมทั้งสร้างจิตสำนึกแก่น้องๆ ชั้นประถม 4-6 ตามโรงเรียนต่างๆ ให้รู้จักการดูแลแบบอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหนึ่งที่แต่ละสำนักงานจะมีการจัดศึกษานอกสถานที่ไปเข้าเียนกลับสำหรับเด็กๆ โอกาสในวันเด็กทุกปี เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา (สอຍ.) พาเด็กจากวัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง ไปทัศนศึกษาทางวัฒนธรรมที่หุ่นขี้ผึ้ง สวนสามพราน เนื่องในวันเด็ก เป็นต้น

สำหรับหน่วยงานสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล จัดทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กปี 2539 นั้น ผู้วิจัยได้ทำโครงการขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างให้คุณครูทั้งสองโรงเรียน คือ โรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส ดูแบบอย่างการจัดการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรมแบบไปเช้า-เย็นกลับ ซึ่งจะขอล่าไว้ในบทต่อไป

หน่วยงานอื่นๆ ที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางความรู้จะมีการเปิดตัวให้เด็กเข้าไปเรียนรู้ด้วยเช่นกัน เช่น พิพิธภัณฑ์ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ที่ให้นักเรียนจาก 15 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ไปทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์ และสมาคมดาราศาสตร์ไทยจัดค่ายดาราศาสตร์ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนไทยเห็นถึงความสำคัญและเกิดความสนใจทางด้านดาราศาสตร์ ด้วยการสอบคัดเลือกนักเรียนมัธยมจากโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศเป็นตัวแทนของจังหวัดๆ ละ 1 คน มาร่วมเข้าค่าย ซึ่งทั้งสองแหล่งต่างมีความรู้มากมายที่นักเรียนจะได้แสวงหานอกจากความรู้ในห้องเรียน และมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญโดยตรงเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน

4.2.3 ทางโรงเรียนจัดขึ้นเอง โรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลต่างก็มีข้อจำกัดในการไปศึกษานอกสถานที่ ดังนั้นจึงมีจำนวนโรงเรียนน้อยรายที่จัดเอง และ ส่วนมากจะว่าจ้างบริษัททัวร์จัดขึ้น นอกจากโรงเรียนที่มีความห่วงใยเด็กและความปลอดภัยของเด็กจะจัดขึ้นเอง ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ประถมศึกษา) โรงเรียนสาครวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ โรงเรียนวัดหนองหมู อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

ตัวอย่างโครงการจัดทัศนศึกษาให้นักเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (สุภาพรรณ พวงจันทร์, 2536,73-77)

1. หลักการและเหตุผล

การไปทัศนศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ภายหลังจากที่ได้เรียนรู้ถึงประวัติ และความเป็นมาของกรุงศรีอยุธยา อดีตราชาธิปไตยของไทย เด็กได้พบของจริงทำให้การเรียนรู้มีความหมาย เด็กได้เข้าใจแนวคิดต่างๆ ได้ถูกต้อง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความรุ่งเรืองของชาติตน ซึ่งทำให้เกิดความคิดที่จะช่วยกันหวงแหนรักษาศิลปวัตถุอันล้ำค่านี้ไว้ ตลอดจนพยายามสร้างความสามัคคีระหว่างชนในชาติ

เพื่อมิให้สิ่งที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตที่ทำลายกรุงศรีอยุธยาให้พินาศย่อยยับนั้นจะเกิดอีกในโอกาสต่อไป

อนึ่ง การที่เด็กได้ไปทัศนศึกษาเป็นหมู่คณะ จะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสที่จะปรับตัวในการที่จะอยู่ร่วมกัน ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งรวมถึงบุคลิกภาพและความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนที่จะต้องพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาทางวิชาประวัติศาสตร์ และได้เห็นของจริง ซึ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่ถูกต้อง

2.2 เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ที่เรียนจากในห้องเรียนมาฝึกปฏิบัติ เช่น ฝึกสังเกต ฝึกการสัมภาษณ์ ชักถามเจ้าหน้าที่ ฝึกการจดงานจับใจความสำคัญ ตลอดจนฝึกการทำงานกลุ่ม

2.3 เพื่อสร้างสำนึก และความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับเด็ก

2.4 เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจ และเกิดความซาบซึ้งในวีรกรรมของบรรพบุรุษผู้กล้าหาญ

2.5 เพื่อให้นักเรียนหวงแหน และช่วยกันรักษาศิลปวัตถุอันล้ำค่าอันไว้ไม่คิดทำลาย หรือลักขโมยไปเป็นสมบัติส่วนตัว

2.6 เพื่อให้นักเรียนฝึกการมีระเบียบวินัยและจริยธรรม

3. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงกำหนดวิธีดำเนินงานดังนี้

3.1 สํารวจสถานที่ กำหนดวันเวลาที่จะไป ดังนี้

1) ศูนย์ประวัติศาสตร์ กรุงศรีอยุธยา

2) พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยา

3) พระราชวังโบราณ

3.2 ประชุมอาจารย์ผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ครั้ง ก่อนนำเด็กไปทัศนศึกษาเพื่อแบ่งหน้าที่

3.3 ทำหนังสือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ไว้ล่วงหน้า ในนามของโรงเรียน เพื่อขอลดค่าธรรมเนียม และมัคคุเทศก์นำชมสถานที่

3.4 ทำจดหมายติดต่อขอรถตำรวจทางหลวงเพื่อนำขบวน

3.5 ทำจดหมายถึงผู้ปกครองเพื่อขออนุญาตเด็กไปทัศนศึกษา และขอเก็บเงินทั้งค่าเข้าชมสถานที่ ค่ารถ (หรือค่าใช้จ่ายอย่างอื่น เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำ ฯลฯ)

3.6 จัดสรรงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่ารถ ค่าตำรวจทางหลวง ค่ามัคคุเทศก์ และค่าของขวัญสำหรับผู้อำนวยความสะดวกต่างๆ

3.7 เตรียมจัดหาภาพเลื่อน วิดีทัศน์หรือเอกสารสรุปเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับเด็กเพื่อเป็นแนวทางให้เด็กได้รับทราบเรื่องราวก่อนไปทัศนศึกษา

ตัวอย่างเอกสารสรุปเพื่อเสริมประสบการณ์ เรื่องพระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เคยเป็นเมืองหลวงอันยิ่งใหญ่ของไทย ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ 76 กิโลเมตร กรุงศรีอยุธยาหรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เคยเป็นเมืองหลวงที่เจริญรุ่งเรืองเป็นระยะเวลายาวนานถึง 417 ปี

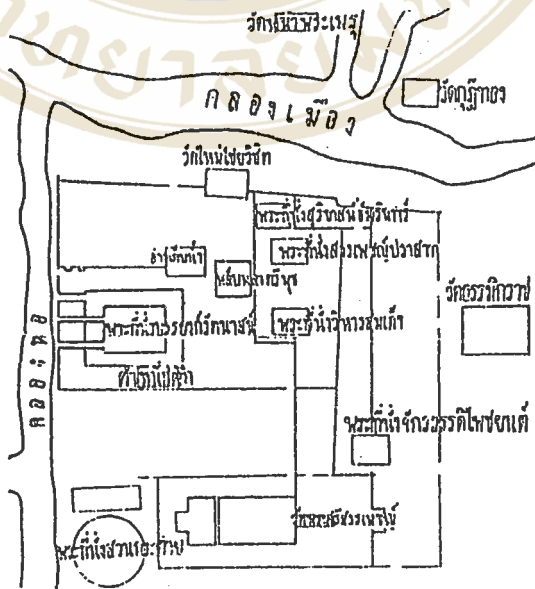
ในปัจจุบันแม้เวลาจะล่วงเลยมากกว่า 600 ปีแล้ว ก็ยังเห็นร่องรอยของอดีตอันรุ่งเรือง เมืองใหม่สร้างทับซ้อนทำเลเดิมของเมืองเก่าใน “เกาะเมือง” ที่มีลำน้ำสามสายล้อมรอบเป็นคูขอบเมืองธรรมชาติ เป็นเส้นทางคมนาคมไปสู่ดินแดนที่เจริญมาก่อนทางเหนือ และอยู่ในตำแหน่งที่คุมเส้นทางการติดต่อของเมืองเหนือจนปลายพุทธศตวรรษที่ 19 เกาะเมืองแห่งนี้ได้รับการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ จนกลายเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรไทย

กรุงศรีอยุธยาสถาปนาขึ้นเป็นราชธานี เมื่อพ.ศ.1879 โดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทองหรือพระเจ้าอู่ทองเป็นปฐมกษัตริย์ ปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น 33 พระองค์ สมเด็จพระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) เป็นพระมหากษัตริย์องค์สุดท้าย ก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า เมื่อพ.ศ.2310 ก่อนที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจะกอบกู้อิสรภาพ แล้วย้ายราชธานีจากกรุงศรีอยุธยาสถาปนาขึ้นใหม่ ณ กรุงธนบุรีในปีเดียวกันนั่นเอง

เมื่อสถาปนากรุงศรีอยุธยามีพระบรมมหาราชวัง ประกอบด้วยพระที่นั่งสำคัญ 3 องค์ ซึ่งต่อมาถูกเพลิงไหม้ในปี พ.ศ. 1983 พระที่นั่งที่ยังปรากฏชื่อในสมัยหลังมีเพียงพระที่นั่งตรีมุข ในรัชสมัยพระบรมไตรโลกนาถทรงสร้างวังใหม่ โดยขยายไปด้านทิศเหนือ ติดแม่น้ำลพบุรี แล้วใช้บริเวณที่เป็นพระราชวังเดิมสร้างเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ พระที่นั่งที่สร้างขึ้นใหม่คือ พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท พระที่นั่งเบญจรัตนมหาปราสาท สมัยต่อมาปรากฏชื่อพระที่นั่ง

องค์อื่นๆ ตลอดจนการซ่อมแซมพระราชวังและสร้างเพิ่มเติม ที่เหลือซากให้เห็นปัจจุบันที่สำคัญ ได้แก่ พระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ ทั้งสองพระที่นั่งเป็นที่ประทับส่วนพระองค์ขององค์พระมหากษัตริย์ พระที่นั่งวิหารสมเด็จ เป็นที่ประทับทำพิธีต่างๆ พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์ เป็นที่ประทับเวลาเสด็จออกทอดพระเนตรการแสดงพลและงานประเพณีต่างๆ ตลอดจนรับแขกเมืองในบางครั้ง พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทเป็นที่รับแขกเมือง และประกอบพิธีในบางครั้ง ภายในพระราชวังยังมีโรงช่างเผือก โรงม้่าต้น ตำหนักต่างๆ พระราชอุทยาน สระน้ำ มีถนนปูอิฐเป็นทางเดินเชื่อมตลอด ร่องรอยอื่นๆ ที่สร้างด้วยอิฐที่ยังปรากฏให้เห็น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแบบระบบประปา อ่างสงรับน้ำของพระมหากษัตริย์ แนวท่อส่งน้ำ และระบายน้ำ ระหัดวิดน้ำจากแม่น้ำลพบุรีเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง ฉนวนกันเขตฝ่ายใน สิ่งก่อสร้างทั้งหมดนี้อยู่ในวงล้อมของกำแพงก่ออิฐมีป้อมและประตูทางเข้าออกหลายๆ ด้าน กำแพงทางด้านใต้มีแนวต่อยื่นไป โอบล้อมวัดพระศรีสรรเพชญ์ มีถนนปูอิฐจากพระบรมมหาราชวัง และช่องทางการเข้าสู่วัดพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งเป็นวัดประจำพระบรมมหาราชวัง คติการสร้างวัดในพระบรมมหาราชวังเช่นนี้ สืบทอดต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

แผนผังพระราชวังโบราณ กรุงศรีอยุธยา

1. พระที่นั่งบรมยงค์รัตนาสน์	6. พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์	11. วัดพระศรีสรรเพชญ์
2. อ่างเก็บน้ำ	7. พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท	12. วัดธรรมิกราช
3. พลับพลาตรีมุข	8. พระที่นั่งวิหารสมเด็จ	13. วัดกุฎีทอง
4. ตำหนักตึก	9. ตำหนักสวนกระต่าย	14. วัดหน้าพระเมรุ
5. วัดใหม่ไชยวิชิต	10. พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์	

นอกจากพระราชวังหลวงยังมีวังหน้าและวังหลัง สันนิษฐานว่าวังหลังอยู่บริเวณกำแพงเมืองด้านตะวันตก เดิมเป็นพระราชอุทยานเรียกว่า สวนหลวง มีตำหนักขึ้นก่อน แล้วจึงสร้างเป็นวังในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ. 2112 - 2133) เป็นที่ประทับของพระราชโอรส (พระเอกาทศรถ) โดยสร้างคราวเดียวกับวังจันทร์เกษม ซึ่งเป็นวังหน้าอันเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อเสด็จสู่พระนครขณะยังเป็นยุพราช ครองเมืองพิษณุโลก

รวบรวมจากแผ่นพับของฝ่ายวิชาการ โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กองโบราณคดี กรมศิลปากร

ภายหลังกลับจากทัศนศึกษา - ประเมินผล

เมื่อกลับจากทัศนศึกษา ควรจะมีการประเมินผลของการเดินทางโดยเร็วที่สุด เพราะถ้าปล่อยเวลาให้เนิ่นนานออกไป จะทำให้ลืมได้ทั้งครู และนักเรียน สิ่งที่ต้องประเมิน คือ

1. เนื้อหาที่จะต้องนำมาอภิปรายกัน ข้อมูลต่างๆ
2. นักวิชาการ และข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นขั้นตอน
3. ประเมินพฤติกรรมของนักเรียนขณะทัศนศึกษา
4. ครูเน้นความรู้ แนวคิดที่ควรจะได้
5. เขียนจดหมายตอบขอบคุณเจ้าของสถานที่ที่อำนวยความสะดวกให้

กรณีคุณครูสุรินทร์ กิจนิษฐ์ณ์ แห่งโรงเรียนสาธิตวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและผสมผสานกลมกลืนไปกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชุมชน ณ โรงเรียนสาธิตวิทยานี้ นักเรียนได้รับโอกาสค่อนข้างมากในการเข้าไปเรียนรู้สภาพชีวิตและหัตถ์งานต่างๆ ในชุมชนควบคู่ไปกับการเรียนในห้องเรียน โดยมีครูเป็นผู้แนะนำเพื่อนำให้นักเรียนค่อยๆ บังเกิดความรักความผูกพันกับชุมชนกับญาติมิตรต่างวัยในชุมชนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และในขณะเดียวกันก็ทำให้ชีวิต

การเรียนรู้ของนักเรียนสนุกมากขึ้น ด้วยการนำเรื่องราวเล่าขานในชุมชนมาเป็นเครื่องปรุงรสให้กับหลักสูตร ครูสุรินทร์พูดถึงการเรียนรู้ที่คู่เคียงไปกับชุมชนนี้ว่า

“...เราได้คำตอบว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนต้องเปลี่ยนไป ให้เด็กเป็นตัวตั้ง ดูตามความถนัดความสนใจของเขา ซึ่งผู้ปกครองทุกคนเห็นด้วย เราสอนภาควิชาการในครึ่งวันแรก ส่วนครึ่งวันหลังให้เด็กลงกิจกรรมภาคสนามที่เขาสนใจ ดูว่าในชุมชนมีอะไรที่น่าจะเติบโตได้ในอนาคต ส่วนชุมชนก็ต้องปรับวิธีการเรียนรู้ไปแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ บ้าง เชิญผู้รู้ต่างๆ มาให้ความรู้กับชาวสาธิตบ้างว่าจะปรับตัวในกระแสเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้อย่างไร”

(คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” 2539 :112-113)

นอกจากนี้ยังมี “หลักสูตรระบบนิเวศวิทยาในนาข้าว” ที่โรงเรียนวัดหนองหม้อ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ นำเด็กนักเรียนประถมศึกษาเข้าดูถึงประโยชน์และความสัมพันธ์ของสัตว์และแมลงประเภทต่างๆ ในนาข้าว เพื่อนำไปสู่การปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมศัตรูพืชด้วยวิธีธรรมชาติ ลดปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรซึ่งรังแต่จะเพิ่มต้นทุนของเกษตรกรและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (เรื่องเดียวกัน : 113)

มีโรงเรียนอีกมากมายที่สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆ ให้นักเรียน ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน การร่วมมือกับโรงงาน หรือแหล่งหัตถกรรมในชุมชน จัดกิจกรรมฝึกหัดการทำงานให้แก่ นักเรียน สิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นประโยชน์กับนักเรียนในแง่การได้เห็นชีวิตจริงและได้ประยุกต์ใช้ความรู้กับชีวิตจริงแล้ว บทเรียนสำคัญที่ครูและผู้ใหญ่จำนวนมากค้นพบคือ เด็กบางคนที่อาจดูเชื่องซึมในห้องเรียนกลับกลายเป็นคนกระปรี้กระเปร่าและฉายแววแห่งการเป็นผู้นำ หลังจากที่ได้ลงไปสัมผัสชุมชนแล้ว (จากบทสัมภาษณ์ ดร.กษมา วรวรณ ฅ อยุรยา อดีตอธิบดีกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในหนังสือความฝันของแผ่นดิน) (เรื่องเดียวกัน : 113-114)

จากตัวอย่างต่างๆ ที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า จะต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ และความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะชุมชน ที่โรงเรียนนั้นๆ ตั้งอยู่ รวมทั้งในปัจจุบันนี้มีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีความหลากหลายของเนื้อหา

เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น ความพยายามที่จะปรับโครงสร้างหลักสูตรเพื่อให้มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกระตุ้นให้องค์กรประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของบุตรหลานตนเองและติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างใกล้ชิด

ในการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเองนั้น มีบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้ลักษณะและวิธีการนำทรัพยากรแต่ละประเภทมาใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับการเรียนการสอนของแต่ละวิชา เพราะมีความสำคัญที่สุดที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและค่านิยมต่างๆ จนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติ ได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในบทนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาต่างๆ ในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนผ่านกระบวนการจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียนตามกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาทดลองจัดโครงการการศึกษานอกสถานที่ทางวัฒนธรรม ณ จังหวัดนครปฐมด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยองค์กรต่างๆ ซึ่งในที่นี้คือ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ตำรวจท่องเที่ยว และบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ฯลฯ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งให้กับโรงเรียน ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้ประเมินผลนักเรียนหลังกลับจากโครงการฯ ดังกล่าวแล้ว

5.1 สภาพปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ศึกษาสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน ในกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ของครูผู้สอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารผู้บริหารของระดับประถมศึกษาทั้งสองโรงเรียน คือ โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเมืองหลวง และมีแหล่งทรัพยากรในชุมชนจำนวนมาก และเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น บางลำพู พิพิธภัณฑ์แห่งชาติพระนคร วัดพระแก้ว ท้องสนามหลวง ฯลฯ และโรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นโรงเรียนในเขตปริมณฑล และมีแหล่งทรัพยากรในชุมชนจำนวนมาก เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง และพุทธมณฑล เป็นต้น ซึ่งสภาพปัญหาในการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

5.1.1 การสำรวจการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ สถานที่ และบุคคล รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ความต้องการและความคิดเห็นในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ประกอบการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตทั้งสองโรงเรียน ดังนี้

ตารางที่ 1 ขอบเขตการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

<p>-แหล่งทรัพยากร ในชุมชน ประเภทต่าง ๆ</p>	<p>ประเภทสิ่งที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ พืช สัตว์ ดวงดาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดิน หิน แร่ธาตุ ฯลฯ</p>	<p>ประเภทสถานที่ เช่น สถานี ตำรวจ ตลาดสด วัด สถานี อนามัย ไร่นา สวนผัก โบราณสถาน ไปรษณีย์ โรงงาน บริษัท ห้างร้าน สวนสาธารณะ แหล่งอากาศ เป็นพิษ แหล่งน้ำเน่า ฯลฯ</p>	<p>ประเภทบุคคล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบอาชีพ ต่าง ๆ ผู้ให้บริการชุมชน ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พระ ผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ</p>
<p>-หน่วยการเรียนรู้ ในกลุ่มวิชา สร้างเสริม ประสบการณ์ ชีวิต (ทั้ง 2 โรงเรียน)</p>	<p>หน่วยที่ 1 สิ่งที่มีชีวิต หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบ ตัวเรา หน่วยที่ 6 พลังงานและ สารเคมี หน่วยที่ 7 จักรวาลและ อวกาศ หน่วยที่ 11 ข่าวด เหตุการณ์ และวันสำคัญ</p>	<p>หน่วยที่ 1 สิ่งที่มีชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน หน่วยที่ 6 พลังงานและสารเคมี หน่วยที่ 7 จักรวาลและอวกาศ หน่วยที่ 8 ประเทศเพื่อนบ้าน หน่วยที่ 9 ประชากรศึกษา หน่วยที่ 10 การเมืองและการ ปกครอง หน่วยที่ 11 ข่าวด เหตุการณ์ และวันสำคัญ</p>	<p>หน่วยที่ 1 สิ่งที่มีชีวิต หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน หน่วยที่ 6 พลังงานและสาร เคมี หน่วยที่ 9 ประชากรศึกษา หน่วยที่ 10 การเมืองและ การปกครอง หน่วยที่ 11 ข่าวด เหตุการณ์ และวันสำคัญ</p>

จากตารางที่ 1 เนื้อหาของวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ประกอบด้วย 11 หน่วยการศึกษา จากผลการสำรวจปรากฏว่า ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาทั้งสองโรงเรียนมีขอบเขตการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสถานที่มากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งครบทั้ง 11 หน่วยการศึกษา ส่วนที่ครูมีขอบเขตการใช้รองลงมาคือ แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทบุคคล ใช้ประกอบการสอน 9 หน่วยการศึกษา และแหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอน 5 หน่วยการศึกษา

ตารางที่ 2 : แสดงวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอน

วิธีใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนประเภทสิ่งที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติ	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปรณवास เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. นำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาประกอบการสอน	100	1	100	1	100	1
2. นำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์ ประกอบการสอน	85.71	2	85.71	2	85.71	2
3. ไปศึกษานอกสถานที่	57.14	3	71.42	3	64.28	3
4. อื่นๆ ถ้ามี (ไปรกระบุ)	0	-	0	-	0	-

ตารางที่ 2 แสดงว่าครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาทั้งสองโรงเรียนได้ใช้แหล่งทรัพยากร
ในชุมชนประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอน โดยวิธีนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
ประกอบการสอนมากที่สุด รองลงมาคือการนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์
ประกอบการสอน ส่วนวิธีที่ใช้น้อยที่สุด คือ การไปศึกษานอกสถานที่

ตารางที่ 3 : แสดงวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ประเภทสถานที่ประกอบการสอน

วิธีใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนประเภทสถานที่	ครูโรงเรียนวัดชนนสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปรณา วาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. แนะนำหรือพานักเรียนไปร่วม กิจกรรม	71.42	1	100	1	85.71	1
2. แนะนำนักเรียนให้ไปค้นคว้า เพิ่มเติม	57.14	2	57.14	2	57.14	2
3. ไปใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม	57.14	2	28.57	3	42.85	4
4. ไปศึกษานอกสถานที่	42.85	3	57.14	2	50.00	3
5. อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ)	0	-	0	-	-	-

จากตารางที่ 3 แสดงว่าครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาทั้งสองโรงเรียนได้ใช้แหล่ง
ทรัพยากรในชุมชนประเภทสถานที่ประกอบการสอนโดยวิธีแนะนำหรือพานักเรียนไปร่วมกิจ
กรรมมากที่สุด รองลงมาคือ แนะนำนักเรียนให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติม และวิธีไปศึกษานอกสถานที่
เป็นอันดับสาม ส่วนวิธีใช้น้อยที่สุดคือการไปใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม และไม่มีครูผู้สอนคน
ใดได้ระบุวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนแบบอื่นๆ เลย

ตารางที่ 4 : แสดงวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ประเภทบุคคลประกอบการสอน

วิธีใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนประเภทบุคคล	ครู โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครู โรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. แนะนำหรือพานักเรียนไป ให้สัมภาษณ์บุคลากร	28.57	4	57.14	3	42.85	4
2. เชิญบุคลากรเป็นวิทยากร ในขณะที่ไปศึกษานอกสถานที่	57.14	2	42.85	4	50.00	3
3. เชิญบุคลากรเป็นวิทยากร พร้อมวัสดุอุปกรณ์การสอน ร่วมประกอบการสอนกับครู	42.85	3	71.42	2	57.14	2
4. เชิญบุคลากรมาร่วมใน การจัดกิจกรรมของโรงเรียน	71.42	1	85.71	1	78.57	1
5. อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ)	0	-	0	-	0	-

จากตารางที่ 4 แสดงว่าครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาได้ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ประเภทบุคคลประกอบการสอน โดยเชิญบุคลากรมาร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ การเชิญบุคลากรเป็นวิทยากรพร้อมวัสดุอุปกรณ์การสอนร่วมประกอบการสอนกับครู ส่วนวิธีที่ใช้มากในอันดับสาม คือ เชิญบุคลากรเป็นวิทยากรในขณะที่ไปศึกษานอกสถานที่ วิธีที่ใช้น้อยที่สุดคือ การแนะนำหรือพานักเรียนให้ไปสัมภาษณ์บุคลากร และไม่มีครูผู้สอนคนใดได้ระบุวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนแบบอื่นๆ เลย

ตารางที่ 5 : ลำดับที่แสดงเวลาในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

เวลาในการใช้แหล่งทรัพยากร ในชุมชนด้วยกิจกรรม การศึกษานอกสถานที่	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. ในเวลาเรียน	71.42	1	57.14	1	64.28	1
2. วันเสาร์หรือวันอาทิตย์	42.85	2	28.57	2	35.71	2
3. นอกเวลาเรียนหรือหลังเลิกเรียน	0	-	0	-	0	-
4. วันหยุดราชการอื่นๆ	14.28	4	28.57	2	21.42	4
5. ไม่เคยเลย	28.57	3	28.57	2	28.57	3
	0	-	0	-	0	-

ตารางที่ 5 แสดงว่าเวลาที่ครูทั้งสองโรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่มากที่สุดคือ ในเวลาเรียน รองลงมาคือ ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ส่วนเวลาที่ใช้น้อยที่สุดคือ วันหยุดราชการอื่นๆ และเวลาในการจัดกิจกรรมที่ไม่ได้ใช้คือ นอกเวลาเรียนหรือหลังเลิกเรียน

ตารางที่ 6 : แสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติก่อนการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

กิจกรรมก่อนการใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีใช้ ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากร ในชุมชนและอภิปรายเรื่องที่จะ ไปศึกษา	85.71	1	85.71	1	85.71	1
2. แบ่งกลุ่มนักเรียนและกำหนด หน้าที่ความรับผิดชอบให้ ปฏิบัติ	71.42	2	85.71	2	78.57	2
3. ครอบบรมารยาที่พึงปฏิบัติ ในการใช้ประโยชน์จากแหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	71.42	2	71.42	3	71.42	3
4. จัดแสดงภาพเกี่ยวกับเรื่องที่จะ ไปศึกษา	71.42	2	57.14	4	64.28	4
5. ให้นักเรียนอ่านหนังสือตาม หัวข้อที่กำหนดไว้	42.85	3	57.14	4	50.00	5
6. ไม่มีกิจกรรมใดๆ	0	-	0	-	0	-
7. อื่นๆ (โปรดระบุ)	0	-	0	-	0	-

จากตารางที่ 6 แสดงว่ากิจกรรมที่ครูทั้งสองโรงเรียนปฏิบัติก่อนการใช้แหล่ง
ทรัพยากรในชุมชนที่ใช้มากที่สุดคือ ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากร
ในชุมชน และอภิปรายเรื่องที่จะไปศึกษา รองลงมาคือ แบ่งกลุ่มนักเรียนและกำหนดหน้าที่ความ
รับผิดชอบให้ปฏิบัติ ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ให้นักเรียนอ่านหนังสือตามหัวข้อที่
กำหนดไว้ และไม่มีครูผู้สอนคนใดได้ระบุว่าไม่มีกิจกรรมใดๆ หรือระบุกิจกรรมอื่นๆ เลย

ตารางที่ 7 : แสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติหลังการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

กิจกรรมหลังการใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่	ร้อยละ	ลำดับที่
	1. สรุบทเรียนร่วมกับครู	71.42	2	85.71	1	78.57
2. อภิปรายในชั้นเรียนถึงสิ่งที่ได้รู้ มาและปัญหาในการปฏิบัติงาน	85.71	1	57.14	2	71.42	2
3. เขียนรายงานส่ง	57.14	3	57.14	2	57.14	3
4. จัดแสดงนิทรรศการ	42.85	4	42.85	3	42.85	4
5. ไม่มีกิจกรรมใดๆ	14.28	5	-	0	14.28	5
6. อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ)	-	0	-	0	-	0

จากตารางที่ 7 แสดงว่ากิจกรรมที่ครูทั้งสองโรงเรียนปฏิบัติหลังการใช้แหล่ง
ทรัพยากรในชุมชนที่ใช้มากที่สุด คือ ครูและนักเรียนสรุบทเรียนร่วมกัน รองลงมาคือ อภิปราย
ในชั้นเรียนถึงสิ่งที่ได้รู้มาและปัญหาในการปฏิบัติงาน ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การจัด
แสดงนิทรรศการ และมีครูเป็นส่วนน้อยไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมใดๆ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ไม่มีครู
ผู้สอนคนใดได้ระบุไว้เลย

ตารางที่ 8 : คำร้อยละแสดงปัญหาในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

ปัญหาในการไปศึกษา นอกสถานที่	ครู โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครู โรงเรียนวัดปรณา วาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
	1. ขาดระเบียบวินัยของนักเรียน	85.71	14.29	71.43	28.57	78.57
2. ความปลอดภัยในการเดินทางของ นักเรียน	28.57	71.43	42.86	57.14	35.71	64.29
3. นักเรียนได้รับประสบการณ์ไม่ตรง จุดที่ครูต้องการ	-	100.00	57.14	42.86	28.57	71.43
4. นักเรียนไม่สนใจไปศึกษานอก สถานที่	14.29	85.71	14.29	85.71	14.29	85.71
5. นักเรียนขาดการสรุปและรายงาน ผลหลังจากไปศึกษานอกสถานที่	28.57	71.43	85.71	14.29	57.14	42.86
6. จำนวนครูผู้ควบคุมมีน้อยไม่ได้ สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน	71.43	28.57	42.86	57.14	57.14	42.86
7. ครูไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง ทรัพยากรในชุมชนนั้นอย่าง เพียงพอ	71.43	28.57	57.14	42.86	64.29	35.71
8. ครูและนักเรียนขาดการวางแผน และเตรียมตัว	28.57	71.43	28.57	71.43	28.57	71.43
9. ผู้บริหารไม่สนับสนุน	42.86	57.14	14.29	85.71	28.57	71.43
10. ผู้ปกครองไม่สนับสนุน	57.14	42.86	42.86	57.14	50.00	50.00
11. เจ้าหน้าที่แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ	-	100.00	14.29	85.71	7.14	92.86
12. การติดต่อแหล่งทรัพยากรใน ชุมชนมีพิธีการมากเกินไป	42.86	57.14	14.29	85.71	28.57	71.43
13. การคมนาคมไม่สะดวก	71.43	28.57	57.14	42.86	64.29	35.71

ตารางที่ 8 : ค่าร้อยละแสดงปัญหาในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ (ต่อ)

ปัญหาในการไปศึกษา นอกสถานที่	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปทุมวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
	14. ค่าใช้จ่ายสูง	85.71	14.29	100.00	-	92.86
15. เสียเวลา	57.14	42.86	42.86	57.14	50.00	50.00
16. อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ)	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 8 แสดงว่าในการพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ของทั้งสองโรงเรียนมีปัญหามากที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายสูง คิดเป็นร้อยละ 92.86 ปัญหารองลงมาคือ นักเรียนขาดระเบียบวินัย คิดเป็นร้อยละ 78.57 และสิ่งที่เป็นปัญหาน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่แหล่งทรัพยากรในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 7.14 ส่วนปัญหาอื่นๆ ไม่มีครูคนใดได้ระบุไว้เลย

**ตารางที่ 9 : ค่าร้อยละแสดงความต้องการความช่วยเหลือจากทางโรงเรียนในการจัดการศึกษา
นอกสถานที่**

ความต้องการความช่วยเหลือ	ครู โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครู โรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ไม่ต้องการ
1. การจัดทำบัญชีสำรวจจาก แหล่งทรัพยากรในชุมชน	71.43	28.57	85.71	14.29	78.57	21.43
2. การประชุมครูเพื่อชี้แจง หลักการและวิธีการใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	85.71	14.29	85.71	14.29	85.71	14.29
3. การติดต่อแหล่งทรัพยากรใน ชุมชน	85.71	14.29	100.00	-	92.86	7.14
4. การจัดบริการในเรื่อง ยานพาหนะในการไปศึกษา นอกสถานที่	100.00	-	100.00	-	100.00	-
5. การจัดผู้ควบคุมนักเรียนใน การไปศึกษานอกสถานที่ให้ ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน	100.00	-	85.71	14.29	92.86	7.14
6. การประชาสัมพันธ์กับผู้ ปกครองและนักเรียนให้เห็น ความสำคัญของการไปศึกษา นอกสถานที่	100.00	-	85.71	14.29	92.86	7.14

ตารางที่ 9 : คำร้อยละแสดงความต้องการความช่วยเหลือจากทางโรงเรียนในการจัดการศึกษา
นอกสถานที่นักเรียน (ต่อ)

ความต้องการความช่วยเหลือ	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปทุม วาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ไม่ต้องการ
7. การพิจารณาเลือกและทำแบบ สำรวจการหารายละเอียด เกี่ยวกับวิทยากร	85.71	14.29	85.71	14.29	85.71	14.29
8. การทำหนังสือเชิญวิทยากร	71.43	28.57	100.00	-	85.71	14.29
9. การจัดสรรเงินค่าตอบแทน วิทยากร	100.00	-	85.71	14.29	92.86	7.14
10. การติดต่อขอข้อมิวัสดุอุปกรณ์	85.71	14.29	71.43	28.57	85.71	7.14
11. อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ)	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 9 แสดงว่าสิ่งที่ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาทั้งสองโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ การจัดบริการในเรื่องยานพาหนะในการไปศึกษานอกสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ความช่วยเหลือที่ต้องการรองลงมาคือ การติดต่อแหล่งทรัพยากรในชุมชน, การจัดผู้ควบคุมนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการไปศึกษานอกสถานที่และการจัดสรรเงินค่าตอบแทนวิทยากร คิดเป็นร้อยละ 92.86 และสิ่งที่ครูผู้สอนต้องการเป็นลำดับสุดท้ายนั้นคือการจัดทำบัญชีสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 78.57 สรุปแล้วครูทั้งสองโรงเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการความช่วยเหลือในด้านการจัดการศึกษานอกสถานที่นักเรียนสูงในทุกๆ เรื่อง ส่วนความต้องการอื่นๆ ไม่มีครูคนใครระบุไว้เลย

ตารางที่ 10 : คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

ความคิดเห็นในการใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชนของครู ผู้สอนวิชากลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปทุมวาสนา เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย
1. ควรจะใช้แหล่งทรัพยากร ในชุมชนมาประกอบการ สอนในระดับประถมศึกษา	100.00	-	100.00	-	100.00	-
2. การใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนมาประกอบการสอน จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ รอบตัวและประสบการณ์ กว้างขวาง	100.00	-	100.00	-	100.00	-
3. การใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนมาประกอบการสอน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจ สภาพแวดล้อมที่แท้จริง	100.00	-	100.00	-	100.00	-
4. นักเรียนของท่านมีความสนใจ ในการใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนประกอบการสอนมาก	71.43	28.57	85.71	14.86	78.57	21.43

ตารางที่ 10 : คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน (ต่อ)

ความคิดเห็นในการใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชนของครู ผู้สอนวิชากลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	ครูโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 7 คน)		ครูทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 14 คน)	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
5. ควรให้นักเรียนมีส่วนใน การใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนให้มากที่สุดนับตั้งแต่ การวางแผน การเชิญ วิทยากร การทำกิจกรรม การรายงานผล ประเมินผล	71.43	28.57	85.71	14.86	78.57	21.43
6. ท่านมีความรู้ความเข้าใจใน การใช้ประโยชน์จากแหล่ง ทรัพยากรในชุมชนเพียงพอ แล้ว	57.14	42.86	57.14	42.86	57.14	42.86
7. ครูควรจะได้รับความร่วมมือ จากเจ้าหน้าที่ประจำแหล่ง ทรัพยากรในชุมชนให้มาก กว่านี้	100.00	-	100.00	-	100.00	-
8. ผู้บริหารควรให้ใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชนมา ประกอบการสอนให้มากขึ้น	100.00	-	100.00	-	100.00	-

จากตารางที่ 10 แสดงว่าครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาทั้งสองโรงเรียนจำนวนมากที่สุด
มีความคิดเห็นว่าการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา จะช่วย
ให้นักเรียนมีความรู้รอบตัวและประสบการณ์กว้างขวาง ช่วยให้นักเรียนเข้าใจสภาพแวดล้อมที่
แท้จริง ครูควรจะได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากขึ้น และ
ผู้บริหารควรจะสนับสนุนให้ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนให้มากขึ้นเช่นกัน

ครูจำนวนมาก รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 78.57 มีความคิดเห็นว่านักเรียนมีความสนใจในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนอย่างมาก และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด นับตั้งแต่การวางแผน การเชิญวิทยากร การทำกิจกรรม การรายงานผล ประเมินผล และครูร้อยละ 57.14 มีความคิดเห็นว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพียงพอแล้ว

5.1.1.1 สรุปข้อเสนอแนะของครูทั้งสองโรงเรียนในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา

- ครูไม่สนใจการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน .ไม่มีข้อมูล และไม่ได้ประจำอยู่ในชุมชนนั้น ดังนั้นครูควรทำความรู้จักชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยการเข้ากับชาวบ้าน และหมั่นเยี่ยมผู้ปกครองของนักเรียน

- ครูควรใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนให้มากที่สุดและให้สม่ำเสมอ เพราะจะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์จริง

- ให้โรงเรียนช่วยจัดทำบัญชีสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน และควรมีเอกสารแนะนำการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนแจก

- ครูควรมีการวางแผนในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนไว้เป็นปีๆ ไป

- ครูควรแนะนำผู้ปกครองให้เห็นคุณค่าของการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน และให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่นักเรียน

- ครูควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ให้มากขึ้น

- ให้ผู้บริหารสนับสนุนการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

- ควรให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชน รวมทั้งขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ มาสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษานอกสถานที่นักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

- ต้องการวิทยากรที่มีความรู้มาให้ความรู้แก่นักเรียน

- โรงเรียนควรมีงบประมาณในการใช้จ่ายในการจัดการศึกษานอกสถานที่นักเรียนไว้ด้วย

- สร้างจิตสำนึกให้นักเรียนรักท้องถิ่นของตนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนมากขึ้น

5.1.1.2 สรุปการจัดการศึกษานอกสถานที่ของครูผู้สอนกลุ่มวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตทั้งสองโรงเรียน

- การจัดการศึกษานอกสถานที่ที่นักเรียนของโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ จัดประมาณปีละครั้งและไม่จัดทุกปี ทั้งนี้เพราะขาดบุคลากรในการพานักเรียนไปและขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนและงบประมาณของโรงเรียน ส่วนใหญ่จะให้นักเรียนไปศึกษาในสถานที่ใกล้กับโรงเรียน เช่น ในเทศกาลเข้าพรรษา จะพานักเรียนไปแห่เทียนพรรษาที่วัดชนะสงคราม เป็นต้น

- การจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ จัดประมาณปีละครั้ง และไม่จัดทุกปี ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมของชุมชน และสภาพภูมิอากาศในแต่ละปีที้อาจเกิดน้ำท่วม ทำให้ไม่สะดวกในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ และส่วนใหญ่จะให้นักเรียนไปศึกษาในสถานที่ใกล้โรงเรียน เช่น วัดและสถานีอนามัย เป็นต้น

5.1.1.3 สรุปความเห็นของครูทั้งสองโรงเรียนที่จะให้ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนในด้านต่างๆ

- เห็นด้วยที่จะให้ชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ มาให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียน ทั้งนี้เพราะนักเรียนเป็นบุตรหลานของคนในชุมชน ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังให้เด็กรักชุมชนของตนและเข้าใจชุมชนมากขึ้น

- ให้คนในชุมชนหรือคนในหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความรู้ในเรื่องที่นักเรียนจะศึกษามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน

- ให้ความร่วมมือในด้านการเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ โดยเฉพาะยานพาหนะในการเดินทาง

- ให้ความร่วมมือในด้านการติดต่อประสานงาน มีการแลกเปลี่ยนทางด้านความรู้วิชาการ และภูมิปัญญาของชุมชน

- ให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมและช่วยเหลือชุมชน เช่น การรักษาความสะอาดของชุมชน เป็นต้น

- ให้ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เป็นแหล่งที่ศึกษาจริงของนักเรียน

**5.1.2 ผลการสำรวจการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนในวิชากลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ในด้านปัญหา อุปสรรค ความ
ต้องการ และความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียน ดังนี้**

**ตารางที่ 11 : คำร้อยละแสดงความต้องการของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารที่ต้องการให้โรงเรียนจัดทำ
เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน**

การใช้ประโยชน์จากแหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 16 คน)	
	ต้องการ	ไม่ ต้องการ	ต้องการ	ไม่ ต้องการ	ต้องการ	ไม่ ต้องการ
1. การจัดทำบัญชีสำรวจจาก แหล่งทรัพยากรในชุมชน	100.00	-	100.00	-	100.00	-
2. การประชุมครูเพื่อชี้แจง หลักการและวิธีการใช้ แหล่งทรัพยากรในชุมชน	100.00	-	100.00	-	100.00	-
3. การติดต่อแหล่งทรัพยากร ในชุมชน	100.00	-	100.00	-	100.00	-
4. การจัดบริการในเรื่อง ยานพาหนะในการไปศึกษา นอกสถานที่	100.00	-	100.00	-	100.00	-
5. การจัดครูผู้ควบคุมนักเรียน ในการไปศึกษานอกสถานที่ ให้ได้สัดส่วนกับจำนวน นักเรียน	100.00	-	100.00	-	100.00	-
6. การประชาสัมพันธ์กับผู้ ปกครองและนักเรียนให้ เห็นความสำคัญของการ ไปศึกษานอกสถานที่	100.00	-	100.00	-	100.00	-

ตารางที่ 11 : ค่าร้อยละแสดงความต้องการของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารที่ต้องการให้โรงเรียนจัดทำเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน (ต่อ)

การใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน	ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดปทุมवास เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 16 คน)	
	ต้องการ	ไม่ ต้องการ	ต้องการ	ไม่ ต้องการ	ต้องการ	ไม่ ต้องการ
7. การพิจารณาเลือกและทำแบบสำรวจการหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร	100.00	-	75.00	25.00	87.00	12.50
8. การทำหนังสือเชิญวิทยากร	100.00	-	100.00	-	100.00	-
9. การจัดสรรเงินค่าตอบแทนวิทยากร	100.00	-	100.00	-	100.00	-
10. การติดต่อขอยืมวัสดุอุปกรณ์	100.00	-	100.00	-	100.00	-
11. อื่นๆ ถ้ามี โปรดระบุ....	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 11 แสดงว่าผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 100 มีความเห็นตรงกันว่าต้องการให้โรงเรียนจัดทำบัญชีสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน ประชุมครูเพื่อชี้แจงหลักการและวิธีการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ทำหน้าที่ติดต่อแหล่งทรัพยากรในชุมชน จัดบริการในเรื่องยานพาหนะในการไปศึกษานอกสถานที่ จัดครูผู้ควบคุมนักเรียนในการไปศึกษานอกสถานที่ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการไปศึกษานอกสถานที่ รวมทั้งการทำหนังสือเชิญวิทยากร จัดสรรเงินค่าตอบแทนวิทยากร และติดต่อขอยืมวัสดุอุปกรณ์ ส่วนผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีความต้องการให้โรงเรียนพิจารณาเลือกและทำแบบสำรวจการหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร และความต้องการอื่นๆ ไม่มีผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนใดๆ ระบุไว้เลย

ตารางที่ 12 คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารในการใช้แหล่งทรัพยากรใน
ชุมชนประกอบการสอน

การใช้ประโยชน์จากแหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดปฐมवास เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 16 คน)	
	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย
1. ควรจะใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนมาประกอบการสอน ในระดับประถมศึกษา	100.00	-	100.00	-	100.00	-
2. การใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนมาประกอบการสอน จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ รอบตัวและประสบการณ์ กว้างขวาง	100.00	-	100.00	-	100.00	-
3. การใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนมาประกอบการสอน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจ สภาพแวดล้อมที่แท้จริง	100.00	-	100.00	-	100.00	-
4. นักเรียนของท่านมีความ สนใจในการใช้แหล่ง ทรัพยากรในชุมชนประกอบ การสอนอย่างมาก	50.00	50.00	87.50	12.50	68.75	31.25
5. ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน การใช้แหล่งทรัพยากรใน ชุมชนให้มากที่สุด นับตั้งแต่ การวางแผน การเชิญวิทยากร การทำกิจกรรม รายงานผล ประเมินผล	100.00	-	100.00	-	100.00	-

ตารางที่ 12 : คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอน (ต่อ)

การใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน	ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 16 คน)	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
6. ครูในบังคับบัญชาของท่านได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเป็นที่น่าพอใจ	50.00	50.00	62.50	37.50	56.25	43.75
7. ครูของท่านมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพียงพอแล้ว	50.00	50.00	12.50	87.50	31.25	68.75
8. ตัวท่านเองมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพียงพอแล้ว	37.50	62.50	12.50	87.50	25.00	75.00
9. ตัวท่านเองได้สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนอย่างเพียงพอแล้ว	50.00	50.00	37.50	62.50	43.75	56.25
10. สภาพของชุมชนของท่านเป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน	75.00	25.00	62.50	37.50	68.75	31.25
11. ระเบียบในการเชิญวิทยากรมีความยุ่งยากมาก	37.50	62.50	75.00	25.00	56.25	43.75

ตารางที่ 12 : ค่าร้อยละแสดงความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารในการใช้แหล่งทรัพยากรใน
ชุมชนประกอบการสอน (ต่อ)

การใช้ประโยชน์จากแหล่ง ทรัพยากรในชุมชน	ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนวัดปทุมวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ (จำนวน 8 คน)		ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหาร ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 16 คน)	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
12. ระเบียบในการไปศึกษา นอกสถานที่ที่มีความยุ่งยาก มาก	50.00	50.00	12.50	87.50	68.75	31.25
13. ควรมีการจัดสรรเงินงบประมาณ เพื่อเป็นค่าตอบแทน วิทยากร	100.00	-	62.50	37.50	87.50	12.50

จากตารางที่ 12 แสดงว่า

ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 100.00 มีความเห็นตรงกันว่าควร
จะใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา และการใช้แหล่ง
ทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้รอบตัว และประสบการณ์กว้าง
ขวาง รวมทั้งเข้าใจสภาพแวดล้อมที่แท้จริง นอกจากนี้มีความเห็นตรงกันว่า ควรให้นักเรียนมี
ส่วนร่วมในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด นับตั้งแต่การวางแผน การเชิญวิทยากร
การทำกิจกรรม การรายงานผล ประเมินผล

ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 87.50 เห็นด้วยว่าควรมีการจัด
สรรเงินงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากร และร้อยละ 68.75 เห็นว่านักเรียนมีความสนใจใน
การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนอย่างมาก สภาพชุมชนของโรงเรียนเป็นอุปสรรค
ต่อการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน และเห็นด้วยว่าระเบียบในการไปศึกษานอก
สถานที่ที่มีความยุ่งยากมาก ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารส่วนน้อยที่สุดร้อยละ 25 มีความเห็นว่ามี
ความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพียงพอแล้ว

5.1.2.1 สรุปข้อเสนอแนะของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา

- ควรทำหนังสือแนะนำวิธีการต่างๆ ในการใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากรในชุมชน

- ควรมีการอบรมครูในเรื่องการใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากรในชุมชน

- สนับสนุนให้ความสำคัญ และให้เกิดกรณีศึกษาที่สร้างชื่อเสียงและประโยชน์แก่ชุมชน

- ควรมีวิद्यากรที่เชิญมาให้ความรู้แก่นักเรียนได้โดยไม่คิดค่าตอบแทน

- ควรชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญ
ของแหล่งทรัพยากรในชุมชน

- ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางและติดต่อประสานงานกับชุมชน
อยู่เสมอ

5.1.2.2 สรุปความเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนที่จะให้ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ในการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนในด้านต่างๆ

- ให้มีการประชาสัมพันธ์ การเชิญชวนเข้าชมในกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน

- ให้หน่วยงานต่างๆ จัดการอบรมครูในด้านการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ให้หน่วยงานต่างๆ จัดกิจกรรมร่วมกับทางโรงเรียนในการจัดการศึกษานอกสถานที่ เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงานในแหล่งที่เด็กจะไปศึกษาหาความรู้ได้เป็นอย่างดี

- ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกสถานที่ในด้านวิทยากรให้ความรู้และให้มีความสะดวกในการให้นักเรียนเข้าไปศึกษาได้อย่างเต็มที่

5.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้เป็นการนำหลักการศึกษานอกสถานที่ต่าง ๆ ที่ผ่าน มา ประมวลและนำมาปฏิบัติจริง ซึ่งจะขอล่าถึงวิธีดำเนินการตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นขบวนการการศึกษานอกสถานที่ และจะขอล่าถึงอุปสรรคต่างๆ ที่พบได้ในการจัดการครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

5.2.1 ขั้นตอนการหาข้อมูลจัดการศึกษานอกสถานที่ นักเรียน

(1) ตั้งกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในวัยกำลังเรียนรู้ และจัดการการศึกษานอกสถานที่ขึ้นมา โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรหรือวิชาที่เด็กเรียนอยู่คือ วิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

(2) ค้นหาข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่จะไปศึกษา ซึ่งแต่ละแหล่งจะไม่ไกลกันมากนัก จะอยู่ในอาณาบริเวณใกล้กัน ดังนั้นจึงเลือกพื้นที่ในบริเวณจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา ตั้งอยู่ ซึ่งเป็นหน่วยงานของผู้วิจัยสังกัดอยู่ และมีแหล่งที่จะให้ศึกษาหาความรู้มากมาย เช่น เรือนไทยและสวนสิริรุกขชาติ (สวนสมุนไพร) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพุทธมณฑลที่จะให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมทั้งพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากศาลายานัก และทำการสำรวจแหล่งศึกษาต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการหาข้อมูลทั่วไปและไปดูสถานที่ต่างๆ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลไปศึกษาและศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการทำรายการไปศึกษานอกสถานที่ภายใน 1 วัน

(3) ทำการติดต่อทางโทรศัพท์ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดต่อขอเข้าชมแหล่งที่จะศึกษาที่กล่าวมา รวมทั้งขอวิทยากรจากหน่วยงานนั้นๆ เป็นผู้ให้ความรู้และนำชมให้แก่เด็กนักเรียน ทั้งนี้เป็นการติดต่อทางวาจาล่วงหน้า ถึงความเป็นไปได้ในการเข้าชม หลังจากนั้นจึงจะทำจดหมายทางราชการติดต่อไปในภายหลัง เหตุที่ทำอย่างนี้เพื่อสามารถติดต่อแหล่งศึกษาได้ก็ได้อีกสถานที่อื่นๆ ไม่พร้อมที่จะรองรับนักเรียน ก็สามารถหาแหล่งศึกษาอื่นๆ แทนได้

(4) เมื่อทำรายการการศึกษานอกสถานที่ได้แล้ว จึงทำการติดต่อขอกลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่กำหนดไว้จากโรงเรียนวัดชนะสงคราม ซึ่งอยู่ในเขตพระนคร โดยติดต่อพบผู้อำนวยการโรงเรียนด้วยตัวเอง ว่าท่านสนใจโครงการนี้หรือไม่ ทั้งนี้ท่านได้สังเกตเห็นประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับนั้นมีมากมาย ท่านจึงอนุญาตให้พานักเรียนไปได้ ก็เป็นการติดต่อทางวาจาและจะทำจดหมายราชการส่งมาภายหลัง พร้อมโครงการฉบับสมบูรณ์ การที่เลือกเด็กโรงเรียนนี้สืบเนื่องมาจากเด็กไม่ค่อยมีโอกาสไปศึกษานอกสถานที่มากนัก เพราะ 1. ฐานะครอบครัวยากจน 2. โรงเรียนไม่มีแหล่งทุนที่จะ

ทำการจัดการศึกษานอกสถานที่ได้ และ 3. เด็กนักเรียนบางคนต้องช่วยครอบครัวหาเลี้ยงชีพด้วย เพราะฉะนั้นจึงต้องติดต่อขอจำนวนเด็กไปประมาณ 40 คน (1 ห้องเรียน) และกลุ่มเป้าหมายนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน จากโรงเรียนวัดปฐมวาส เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ใกล้แหล่งที่จะศึกษามากที่สุด ทั้งนี้เพราะเด็กส่วนมากไม่เคยมาศึกษาในแหล่งศึกษาที่ผู้วิจัยทำรายการไว้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสวนสมุนไพรสิริรุกขชาติ และเรือนไทย ในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา

5.2.2 ขั้นวางแผนและดำเนินการ

(1) ร่างโครงการการศึกษานอกสถานที่ขึ้นมา โดยใช้ข้อมูลต่างๆ จากทุกข้อที่ผ่านมา และเสนอให้หัวหน้าสำนักงานวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ตรวจสอบและผ่านขั้นตอนต่างๆ เพื่อหาอาจารย์ท่านต่างๆ สนับสนุนโครงการนี้ หลังจากนั้นจึงนำเสนอขออนุมัติจากท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท อิกที (โครงการการศึกษานอกสถานที่ที่สามารถดูได้ในภาคผนวก)

(2) เมื่ออนุมัติแล้วจึงออกจดหมายราชการถึงหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ทางคณะผู้จัดทำได้ทำการติดต่อทางวาจาแล้วหน้าไปแล้ว ซึ่งบางสถานที่ได้ทำการตอบรับทางจดหมายมาด้วยเช่นกัน เช่น พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย และโครงการปลูกสวนสมุนไพรสิริรุกขชาติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น จดหมายต่างๆ สามารถดูได้ในภาคผนวก

(3) ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนทำจดหมายถึงผู้ปกครองนักเรียนทุกคนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ นี้

(4) ตามเรื่องยานพาหนะที่ใช้เดินทาง ตอนแรกจะใช้บริการรถบัสของกองทัพเรือ จำนวน 2 คัน ซึ่งทางคณะผู้จัดทำนั้นจะเสียเพียงแต่ค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าเบี้ยเลี้ยงพนักงานขับรถ รวมทั้งขอรถตำรวจท่องเที่ยวนำขบวน 1 คัน โดยทำจดหมายราชการออกไป แต่ผลปรากฏว่ารถบัสของกองทัพเรือติดงานวันเด็กแห่งชาติ ซึ่งทางกองทัพเรือจะใช้รถบัสของหน่วยงานของเขาบริการเด็กๆ ที่มาเที่ยวงานวันเด็กของกองทัพเรือ ส่วนรถตำรวจท่องเที่ยววันนั้นติดต่อได้และทำการนัดสถานที่มารับขบวนเด็ก ดังนั้นจึงได้ทำการเช่ารถนักเรียน (รถปรับอากาศสีเหลือง) จำนวน 2 คัน เช่าเหมาคันละ 3,000 บาท

(5) ขอแหล่งทุนสนับสนุนโครงการนี้ โดยขอให้หน่วยงานตำรวจท่องเที่ยวทำจดหมายขอแหล่งทุนและขอความอนุเคราะห์สิ่งของจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน

ตำรวจท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งทุนเหล่านี้จะมาช่วยเสริมการแก้ปัญหาการเช่ารถและช่วยเหลือในด้านการขอ
งบประมาณจากทางสถาบันฯ ซึ่งขอมาได้จำนวนไม่มากนัก หน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือมี
ดังนี้

- บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ช่วยออกค่าใช้จ่ายในด้าน
ค่าอาหารว่าง, นมกล่อง และอาหารกลางวันทั้งหมด
- บริษัท เอสโซ่ จำกัด (มหาชน) ให้ความอนุเคราะห์ในด้านหมวก
(ใส่กันแดด) และเสื้อ
- บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด ให้ความอนุเคราะห์ในด้านเครื่องดื่ม
และป้ายผ้าจำนวน 4 ผืน
- บริษัท มาสเตอร์ทัวร์ จำกัด ให้ความอนุเคราะห์ในด้านหมวก
(ใส่กันแดด)
- บริษัท ทูริสโมไทย จำกัด ให้ความอนุเคราะห์ในด้านเครื่องเขียน
ต่างๆ ให้แก่นักเรียนทุกคน เช่น สมุดวาดเขียน ดินสอ และสีเทียน เป็นต้น
- คณะอาจารย์และครอบครัวของผู้จัดทำโครงการให้ความ
อนุเคราะห์ในด้านทุนทรัพย์ และเครื่องเขียนให้นักเรียน รวมทั้งขนมต่างๆ

ซึ่งทุกฝ่ายต่างก็ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีเพราะเป็นการสนับสนุนการ
ศึกษาไทยในด้านหนึ่งได้ (เหตุที่ให้หน่วยงานตำรวจท่องเที่ยวหาแหล่งทุนสนับสนุนต่างๆ ทั้งนี้เพราะ
ระยะเวลาในการหาแหล่งทุนกระชั้นชิด ประกอบกับค่าใช้จ่ายสูงมาก เมื่อมาติดปัญหาเรื่องยานพาหนะ
ที่จำเป็นต้องเช่าต่างๆ ที่ไม่มีงบประมาณในด้านนี้ รวมทั้งหน่วยงานตำรวจท่องเที่ยวเป็นหน่วยงานที่
ให้บริการแก่สังคมโดยตรง และขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ได้ง่ายและดีกว่า)

(6) เมื่อใกล้วันที่จะเดินทาง ทางคณะผู้จัดได้ทำการติดต่อหน่วยงานต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องกับจัดการโครงการการศึกษานอกสถานที่อีกครั้ง ทางโทรศัพท์ เพื่อความแน่นอนและมั่นใจ
ในการจัดครั้งนี้ รวมทั้งติดต่อกับแหล่งทุนต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือโดยทำการติดต่อเรื่องอาหาร
กลางวันให้แก่เด็กนักเรียนกับร้านอาหารและไปรับอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้มาจากความอนุเคราะห์หน่วยงาน
ต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว

(7) ทางคณะผู้จัดทำได้วางแผนและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน รวมทั้งช่วยกันเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในวันเดินทาง เช่น ป้ายชื่อนักเรียน เอกสารแจกให้แก่เด็ก จัดถุงอุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์เกมส์ต่างๆ ที่เล่นบนรถ เป็นต้น

หมายเหตุ กลุ่มเป้าหมายทั้งสองโรงเรียนลดลงเหลือ 63 คน กล่าวคือ จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงครามจาก 40 คน จะลดลงไปเหลือ 33 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดปฐมवास จาก 40 คน เหลือ 30 คน ทั้งนี้เพราะติดงานวันเด็กซึ่งเด็กบางคนไม่สามารถมาได้ เพราะพ่อแม่เด็กพาไปเที่ยวงานวันเด็กที่อื่น และเด็กบางคนติดการ์ตูนหรือรายการโทรทัศน์

5.2.3 การศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

วันเดินทาง คณะผู้จัดโครงการฯ นัดพบครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม เวลา 7.00 น. ซึ่งจำนวนนักเรียนที่มานั้นมีจำนวน 33 คน และได้ทำการมอบถุงอุปกรณ์การศึกษา หมวก และเสื้อแก่เด็กทุกคน นอกจากนี้ให้เด็กได้รับประทานของว่าง (ขนมปัง) และนมกล่องในบริเวณโรงเรียน ช่วงเวลาที่ปล่อยให้เด็กรับประทานอาหารว่างอยู่นั้นก็ให้ทางคณะผู้จัดคอยสัมภาษณ์ต่างๆ ขึ้นรถและแบ่งของให้เท่าๆ กันทั้ง 2 คัน พร้อมทั้งตรวจสอบสภาพรถ ไมโครโฟน ที่นั่ง และแจ้งรายการการศึกษานอกสถานที่ให้แก่พนักงานขับรถทั้ง 2 คน เมื่อเด็กรับประทานเสร็จก็ทำการแบ่งเด็กขึ้นรถทั้ง 2 คันให้จำนวนเท่าๆ กัน ทั้งนี้เพื่อจะไปปรับเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดปฐมवासอีกกลุ่มหนึ่ง ครูผู้ช่วยจากทางโรงเรียนวัดชนะสงครามมีจำนวน 3 คน แบ่งเป็นครูชาย 2 คน และครูหญิง 1 คน ก็แบ่งกันไปขึ้นรถไปควบคุมนักเรียนทั้ง 2 คัน ส่วนผู้นำรถทั้ง 2 คันนั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท 2 คน คันแรกคือตัวผู้วิจัยเป็นผู้นำ ส่วนคันที่สองมีคุณฉัตรวิ ทศรฐ เป็นผู้นำ และมีพี่เลี้ยงช่วยดูแลเด็กและทำหน้าที่บันทึกภาพ จำนวน 2 คนคือ นายวิระพงษ์ มีสถาน และนายธนัย เจริญกุล และอาจารย์ 1 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญญา บัวสรวง เป็นที่ปรึกษาโครงการฯ

รถออกเดินทางเวลา 8.00 น. โดยให้รถตำรวจท่องเที่ยวนำขบวนเป็นคันแรก และรถปรับอากาศทั้ง 2 คัน ขับตามหลังรถตำรวจ ระหว่างการเดินทางไปที่ศาลาฯ เพื่อไปปรับเด็กนักเรียนอีกกลุ่มนั้นก็ได้มีการทำกิจกรรมบนรถ กล่าวคือ มีการแนะนำมัคคุเทศก์ (ผู้นำ) ครูผู้ช่วย พี่เลี้ยงพนักงานขับรถ รายการการศึกษานอกสถานที่ และกล่าวถึงกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนทุกคนต้อง

ร่วมกันปฏิบัติ เช่น ไม่เล่นกันบนรถ ไม่ส่งเสียงดังเกินไป ไม่ทำให้รถสกปรก ไม่ลุกจากที่นั่งระหว่างรถเดินทาง เป็นต้น และบอกเส้นทางที่ใช้ คือ เส้นทางปิ่นเกล้า-นครชัยศรี เพื่อไปยังสถานที่ที่ศึกษา ระหว่างทางก็กล่าวถึงเกร็ดความรู้ทั่วไปสองข้างทางถนน เช่น ผ่านท้องสนามหลวงก็กล่าวถึงประวัติว่าในสมัยก่อนมีสถานที่นี้เพื่ออะไร และปัจจุบันใช้ประโยชน์ในด้านไหน และผ่านเส้นทางวงแหวนรอบนอกตะวันตก สามารถช่วยแก้ไขปัญหาการจราจร ผ่านมหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและมีคณะอะไรบ้าง เป็นต้น ซึ่งในขณะนี้ยังไม่เล่นเกมส์ เพราะต้องรอเด็กอีกกลุ่มหนึ่งก่อน เมื่อถึงโรงเรียนวัดปฐมวาสวีสถิตมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร่วมโครงการฯ นี้ จำนวน 30 คน และครูผู้ช่วยผู้หญิง 2 คน ก็ได้ทำการมอบถุงอุปกรณ์การศึกษา หมวก และเสื้อพร้อมอาหารว่างและนมกล่องให้ทาน และให้เด็กแบ่งกันขึ้นรถเท่าๆ กัน ดังนั้นคันที่ 1 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 32 คน ครูผู้ช่วย (ผู้ชาย) 2 คน พี่เลี้ยง 1 คน ส่วนคันที่ 2 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 31 คน ครูผู้ช่วย (ผู้หญิง) 3 คน พี่เลี้ยง 1 คน

เมื่อเด็กขึ้นรถหมดแล้วก็ทำการตรวจสอบจำนวนเด็กอีกครั้งแล้วบอกกล่าวแนะนำตัวเหมือนที่ได้กล่าวไปแล้วในช่วงแรก หลังจากนั้นก็ทำการเล่นเกมส์โดยเล่นเกมส์ลมพัดให้นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมานั่งคู่กัน ห้ามเข้าโรงเรียน และเล่นเกมส์จับคู่สัมภาษณ์โดยแจกกระดาษ 1 แผ่นให้ทั้งคู่สัมภาษณ์ในสิ่งที่ชอบ และไม่ชอบ ไม่ว่าจะเป็อาหาร ดอกไม้ อาชีพ ฯลฯ นอกจากนั้นยังให้ทุกคนถือว่าเพื่อนที่คู่กับตนนั้นเป็นคู่หู (Buddy) ที่จะต้องดูแลกัน ช่วยเหลือกัน ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการตรวจสอบจำนวนนักเรียนในรถได้ง่ายและเร็วขึ้น ในระหว่างทางก็มีการกล่าวนำข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐม และเส้นทางที่จะไปในแต่ละที่ สถานที่ที่จะไปศึกษาคือสวนสิริรุกขชาติ ทั้งนี้อาจให้เด็กดูจากเอกสารที่แจกไปประกอบการศึกษาครั้งนี้ (เล่มสีชมพู)

ขบวนรถมาถึงสวนสมุนไพรมหาวิทยาลัยมหิดล เวลา 9.00 น. ให้เด็กแต่ละคันลงจากรถและจัดแถวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และหัวหน้าคณะกล่าวแนะนำวิทยากรนำชมของสวนสมุนไพรมหาวิทยาลัยมหิดลทั้ง 3 คน (ผู้ช่วยศาสตราจารย์พร้อมจิตร์ ศรีลัมภ์ และผู้ช่วยอาจารย์อีก 2 คน) และบอกจุดประสงค์ของการเดินทางมาศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งแจกกระดาษคำถามของโครงการสวนสมุนไพรมหาวิทยาลัยมหิดลแก่นักเรียนทุกคน หลังจากนั้นก็มอบโทรโข่งให้วิทยากรไปแต่ละท่าน โดยแบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่มตามวิทยากรให้กระจายกันไปศึกษาไม่ให้ชนกันทั้ง 3 กลุ่ม วิทยากรแต่ละท่านต่างก็มีวิธีชักจูงเด็กให้สนใจพืชสมุนไพรมหาวิทยาลัยมหิดล ชิมพืชสมุนไพรมหาวิทยาลัยมหิดล และให้เด็กสามารถเด็ดพืชสมุนไพรมหาวิทยาลัยมหิดลแปลกๆ ที่ไม่เคยเห็นเก็บเป็นตัวอย่าง

ได้ หรือไม่ก็มีการตั้งคำถามให้เด็กคิดวิเคราะห์ไปในตัว หรือไม่ก็มีการสอนร้องเพลงพีชสมุนไพรร่วมกันเพื่อจำชื่อได้ง่ายและสนุกสนานกัน เป็นต้น เมื่อถึงเวลา 10.30 น. วิทยากรทั้ง 3 คนต่างเรียกเด็กให้มารวมกันเพื่อให้พักผ่อนโดยให้นั่งและดื่มน้ำ และสรุปผลการศึกษาคั้งนี้ว่า นักเรียนรู้จักพีชสมุนไพรมากกว่าเดิมหรือไม่ โดยให้เด็กตอบคำถามและเสนอความคิดเห็นได้ หลังจากนั้นทางคณะผู้จัดได้กล่าวขอบพระคุณวิทยากรทั้ง 3 คน และกล่าวเชิญอาจารย์ลักษณะ คาวรัตน์หงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ เป็นผู้มอบของที่ระลึกแก่วิทยากรทั้ง 3 คน รถออกจากโครงการสวนสมุนไพรรฯ เวลา 10.45 น. และไปถึงเรือนไทย เวลา 11.00 น.

ณ เรือนไทย ทางคณะผู้จัดได้รวมกลุ่มทั้ง 2 คันทร เพื่อแนะนำวิทยากร 2 คน คือ อาจารย์ลักษณะ คาวรัตน์หงษ์ และอาจารย์วัชรภรณ์ วรรณดี อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และทำการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มให้ตามวิทยากรทั้งสอง โดยผลัดกันศึกษาที่ละส่วน เช่น กลุ่มแรกศึกษาได้ดูเรือนไทย และบริเวณรอบ ๆ เรือนไทย ว่ามีหน้าที่ ประโยชน์ใช้สอยอย่างไร ศึกษาต้นไม้ไทยที่ปลูกอยู่รอบๆ บริเวณ ศึกษาความเชื่อของการตั้งศาลพระภูมิ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่ 2 ก็ขึ้นไปศึกษาตัวเรือนไทยให้รู้จักส่วนต่างๆ ของเรือนไทย และหน้าที่ใช้สอยและประโยชน์ รวมทั้งภูมิปัญญาของคนไทยในอดีตในการสร้างบ้านเรือนไทย เมื่อแต่ละกลุ่มศึกษาเสร็จแล้วก็เวียนกันศึกษาในส่วนต่อไป ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความแออัด และกลุ่มใหญ่เกินไปที่จะศึกษาเด็กสามารถถามและตอบคำถามจากวิทยากรได้มากขึ้น เมื่อใกล้เวลาทานข้าวกลางวัน จึงทำการเรียกเด็กทั้งสองกลุ่มมารวมกันที่ได้ดูเรือนไทย และกล่าวขอบพระคุณวิทยากรทั้ง 2 คน และเชิญหัวหน้าคณะมอบของที่ระลึกแก่วิทยากรทั้ง 2 คน นอกจากนี้ยังกล่าวขอบพระคุณหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนโครงการฯ ครั้งนี้ และมอบของที่ระลึกแก่บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ที่อุดหนุนอาหารเช้า (นมกล่อง และขนมปัง) อาหารกลางวันและไอศกรีม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ ได้มาร่วมกิจกรรมวันเด็กด้วยการตัดอาหาร ทำเครื่องดื่มน้ำ และตัดไอศกรีมให้แก่เด็กทุกคน บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และบริษัทต่างๆ ที่สนับสนุนการจัดทำโครงการฯ ครั้งนี้ (รายชื่อผู้สนับสนุนจะอยู่ในเอกสารที่แจกเด็กนักเรียนทุกคน) และหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างมากคือ ตำรวจท่องเที่ยว (เฉพาะกิจนำขบวน) ที่ช่วยกันหาหน่วยงานเอกชนมาสนับสนุนโครงการฯ ครั้งนี้ และยินดีช่วยเหลือนำขบวนตลอดทั้งวัน สุดท้ายคือหน่วยงานของคณะผู้จัดทำคือสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ที่สนับสนุนโครงการฯ นี้ ด้านทุนทรัพย์ บุคลากร และสถานที่

ในช่วงเวลาทานอาหารกลางวันนั้น จะให้เด็กเข้าคิวรับอาหารและเครื่องดื่ม และให้ไปนั่งรับประทานอาหารใต้ถุนเรือนไทย ซึ่งได้ปูเสื่อรองรับไว้เป็นที่นั่งรับประทานอาหาร โดยให้นั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน และให้ช่วยรักษาวินัยในการรับประทานอาหาร เช่น ห้ามพูดคุยระหว่างรับประทานอาหาร ห้ามทิ้งเศษอาหารบนเสื่อ หรือให้ช่วยกันรักษาความสะอาดรอบๆ บริเวณที่ทานข้าว และช่วยกันเก็บจานข้าวที่ทานเสร็จแล้วไปวางในอ่างงานข้าวที่ทางร้านอาหารจัดเตรียมไว้ เมื่อทุกคนทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นักเรียนเข้าห้องน้ำก่อนออกไปยังสถานที่อื่นๆ

รถออกจากเรือนไทยเวลา 12.45 น. ถึงสี่แยกพุทธมณฑล ตรงไปยังพุทธมณฑลสายสี่ เพื่อเดินทางต่อไปยังพุทธมณฑล ซึ่งเต็มไปด้วยเด็กๆ เพราะวันนี้เป็นวันเด็ก จึงมีการแสดง การเล่นเกม การแข่งขัน มอบรางวัลแก่เด็ก เพื่อรักษาเวลาจึงพาเด็กไปยังสวนตาล ที่ซึ่งเป็นจุดนัดพบกับวิทยากรของพุทธมณฑล โดยได้พากลุ่มนักเรียนไปยังที่ห่างไกลจากกิจกรรมในวันเด็ก เพื่อให้เด็กมีสมาธิมากขึ้นในการรับฟังรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับพุทธมณฑล

ผู้วิจัยแนะนำวิทยากรและมอบหน้าที่แก่วิทยากร วิทยากรได้ชักจูงเด็กโดยการเล่าพุทธประวัติแบบเล่าไปและตั้งคำถามไปด้วย เพื่อให้เด็กยกมือและตอบคำถาม เด็กคนใดตอบถูกจะมอบหนังสือประวัติพุทธมณฑลคนละเล่ม วิทยากรได้เล่าไปจนจบ หลังจากนั้นวิทยากรให้เด็กไปร่วมกิจกรรมวันเด็ก โดยให้เล่นเกมส่เก้าอี้ดนตรีร่วมกับเด็กคนอื่นๆ ที่มาร่วมงานวันเด็กของพุทธมณฑล 2 รอบ เพื่อมิให้เด็กเครียดกับวิชาการมากเกินไป แล้วพาขึ้นรถ 1 คัน นำชมสถานที่สำคัญต่างๆ เกี่ยวเนื่องกับพุทธประวัติหรือพุทธศาสนา โดยมีวิทยากรนำชม 1 คน (เป็นการนำชมบนรถเพื่อมิให้เสียเวลามากนัก) แล้วมาส่งวิทยากรยัง ณ ที่เดิม คือสวนตาล และกล่าวขอบพระคุณและมอบของที่ระลึกแก่วิทยากร เดินทางออกจากพุทธมณฑลเวลา 14.30 น. ถึงสี่แยกพุทธมณฑลสายสี่ก็เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี เพื่อไปยังพิพิธภัณฑน์หุ่นจีผึ้งไทย

ณ พิพิธภัณฑน์หุ่นจีผึ้งไทย ซึ่งรายรอบไปด้วยกิจกรรมวันเด็ก เช่นเวทีการแสดง เต้นที่เล่นเกมต่างๆ ที่ทางพิพิธภัณฑน์ฯ ได้จัดเตรียมไว้ เมื่อถึงพิพิธภัณฑน์ฯ ได้พาเด็กไปยังสถานที่รองรับส่วนหน้าพิพิธภัณฑน์ฯ เพื่อแจ้งการมาของเด็กนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน แก่เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑน์ฯ (วันเด็กเปิดให้เข้าชมโดยมิต้องเสียค่าบัตรผ่านประตู) ส่วนการนำเด็กเข้าชมพิพิธภัณฑน์ฯ นั้น วิทยากรของพิพิธภัณฑน์ฯ ไม่มีการจัดให้ เพราะไปช่วยงานกิจกรรมวันเด็กซึ่งเด็กมากันจำนวนมาก ดังนั้นจึง

ได้ให้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม แบ่งตามคันรถ) คันที่ 1 ให้ขึ้นไปชมพิพิธภัณฑ์ฯ ข้างบนก่อนแล้ววนกลับลงมาข้างล่าง นำโดยผู้วิจัย ส่วนกลุ่มที่ 2 ให้นำชมข้างล่างก่อนแล้วพาขึ้นชมข้างบนทีหลัง นำโดยคุณณัฐวิ ทศรฐ ตัวหุ่นขี้ผึ้งที่เด็กจะให้ความสนใจมาก คือ การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้มีการเล่าประวัติการมีทาสในสมัยนั้น และพระองค์มีวิธีการอย่างไรในการเลิกทาส เด็กจะเข้าใจเรื่องราวอย่างมาก เพราะหุ่นได้สะท้อนสภาพการซื้อทาส การลงโทษทาสในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งหุ่นชุดพระอภัยมณีก็จะเล่าตัวละครสำคัญๆ ในเรื่องว่ามีตัวละครอะไรบ้าง เด็กจะให้ความสนใจแก่สุดสาร ม้านิลมังกรมาก เพราะใกล้กับวัยของเด็กๆ และได้เห็นสัตว์แปลกประหลาดด้วย คือ ม้านิลมังกร และหุ่นชุดหัวล้านชนกัน ซึ่งเด็กๆ จะสนใจเพราะเด็กไม่เคยรู้มาก่อนว่า หัวล้านชนกันเป็นการละเล่นของไทยโบราณ ก็ได้เล่าว่า การละเล่นชนิดนี้เล่นอย่างไร ที่ไหน บุคคลประเภทใดที่มีลักษณะพิเศษที่จะได้ร่วมการละเล่นชนิดนี้ (ดูจากลักษณะศีรษะผู้เล่น) เป็นต้น สรุปได้ว่าเด็กๆ จะชอบที่นี่เพราะหุ่นจะคล้ายคนมาก บางครั้งเด็กๆ จะเข้าใจและร่วมรับรู้ประสบการณ์บางอย่างได้ที่พบในปัจจุบัน เช่น หุ่นคนเล่นหมากรุก หุ่นคนอ้วนคนผอมรอกุณหมอบ เป็นต้น

หลังจากนั้นจึงได้ปล่อยให้เด็กๆ ไปร่วมงานกิจกรรมวันเด็ก เช่น ราชการตอบปัญหา ปั่นดินน้ำมัน วาดรูป เป็นต้น จนใกล้เวลา 16.00 น. จึงเรียกเด็กๆ ทุกคนมารวมกัน และตรวจสอบจำนวนเด็กแต่ละคันก่อนขึ้นรถ เมื่อขึ้นรถเรียบร้อยแล้วจึงทำการสรุปการเดินทางที่ผ่านมาทั้งวัน และตอบปัญหาเด็กในสิ่งที่ไม่เข้าใจ หรือตอบปัญหาในแต่ละที่ที่ไป รวมทั้งให้ทำการบ้านตอบคำถามท้ายสมุดโครงการฯ (สีชมพู) ซึ่งให้เด็กทำประมาณ 1 อาทิตย์ แล้วจึงนัดไปปรับการบ้านของแต่ละโรงเรียน หลังจากนั้นจึงไปส่งเด็กนักเรียนวัดบูรณาวาส ซึ่งเด็กๆ ต่างก็อำลาและแลกเปลี่ยนที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์กัน รวมทั้งถ่ายรูปร่วมกันทั้งหมดก่อน กลับจากโรงเรียนวัดบูรณาวาส แล้วจึงไปส่งเด็กนักเรียนวัดชนะสงคราม โดยใช้เส้นทางถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี และใช้เส้นทางถนนสิรินธร ข้ามสะพานซังอี่เข้าถนนสามเสน จนถึงหน้าวัดชนะสงคราม ซึ่งใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง ทั้งนี้เพราะมีรถตำรวจท่องเที่ยวนำขบวนจึงรวดเร็วและถึงที่หมายโดยไวถึงโรงเรียน 17.00 น. ตามเวลากำหนดการพอดี ผู้ปกครองต่างก็มารับบุตรหลานของตัวเอง

5.3 ประเมินผลสภาพความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ของนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงครามและโรงเรียนวัดบูรณาวาส กรุงเทพมหานคร

5.3.1 ประเมินผลการศึกษาด้านความรู้ที่นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับจากการไป
ศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม ด้วยการทำการบ้านทั้งข้อเขียนและวาดเขียน ดังนี้

ตารางที่ 13 : ค่าร้อยละคะแนนการบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (คะแนนรวมทั้งข้อเขียน
และวาดเขียน)

คะแนนการบ้านเต็ม 200 คะแนน (ช่วงคะแนน)	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะ สงคราม (จำนวน33 คน)	นักเรียน โรงเรียนวัดบูรณาวาส (จำนวน30 คน)	นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)
150 - 159 คะแนน (75-79.5%)	-	6.67	3.17
160 - 169 คะแนน (80-84.5%)	3.03	13.33	7.94
170 - 179 คะแนน (85-89.5%)	12.12	13.33	12.70
180 - 189 คะแนน (90-94.5%)	30.30	30.03	30.16
190 - 200 คะแนน (95-100%)	54.55	36.67	46.03

จากตารางที่ 13 แสดงว่า นักเรียนส่วนมากทั้งสองโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.03
สามารถทำคะแนนการบ้านได้ในช่วง 190-200 คะแนน (95-100%) ส่วนนักเรียนทั้งสองโรงเรียน
จำนวนมากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 30.16 สามารถทำคะแนนการบ้านได้ในช่วง 180-189 คะแนน
(90-94.5%) และนักเรียนทั้งสองโรงเรียนจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.17 สามารถทำคะแนน
การบ้านได้ในช่วง 150-159 คะแนน (75-79.5%)

5.3.2 ประเมินผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในแหล่งความรู้จากการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม ดังนี้

ตารางที่ 14 คำร้อยละแสดงความพึงพอใจของเด็กนักเรียนก่อนไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

ความพึงพอใจของนักเรียนก่อนไปศึกษานอกสถานที่	นักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียนโรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)			นักเรียนทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด
	1. นักเรียนทราบการไปศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้แล้ว นักเรียนยินดีและตั้งใจมากน้อยเพียงใด	96.97	-	3.03	93.33	6.67	-	95.24	3.17
2. นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ก่อนไปศึกษานอกสถานที่ในแหล่งที่จะไปศึกษาครั้งนี้มากน้อยเพียงใด (สวนสมุนไพรมะพร้าว, เรือนไทย, พุทธมณฑล และพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง)	60.61	27.27	12.12	76.67	20	3.33	68.25	23.81	7.94

จากตารางที่ 14 แสดงว่านักเรียนมีความยินดีและตั้งใจเมื่อทราบการไปศึกษานอกสถานที่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 95.24 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 3.17 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 1.59 และนักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ก่อนไปศึกษานอกสถานที่ในแหล่งที่จะไปศึกษาครั้งนี้ (สวนสมุนไพรมะพร้าว, เรือนไทย, พุทธมณฑล และพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง) มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.25 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 23.81 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 7.94

ตารางที่ 15 : ค่าร้อยละแสดงนักเรียนที่เคยไปในแหล่งทรัพยากรในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐม (ก่อนไปศึกษากับโครงการฯ นี้)

แหล่งทรัพยากรในชุมชน จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)		นักเรียน โรงเรียนวัดปรณาวาส (จำนวน 30 คน)		นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)	
	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย
1. สวนสมุนไพรสิริรุกชาติ ม.มหิดล	-	100.00	26.67	73.33	12.70	87.30
2. เรือนไทย ม.มหิดล	6.06	93.94	20.00	80.00	12.70	87.30
3. พุทธมณฑล	45.45	54.55	96.67	3.33	69.84	30.16
4. พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง	30.30	69.70	70.00	30.00	49.21	50.79

จากตารางที่ 15 แสดงว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนที่เคยไปสวนสมุนไพรสิริรุกชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล คิดเป็นร้อยละ 12.70 ไปเรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล คิดเป็นร้อยละ 12.70 เช่นกัน ไปพุทธมณฑล คิดเป็นร้อยละ 69.84 และไปพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง คิดเป็นร้อยละ 49.21

ตารางที่ 16 : คำร้อยละแสดงว่านักเรียนมีการเรียนรู้ ความเข้าใจ และแสดงความพึงพอใจในการไป
ศึกษานอกสถานที่ ณ สวนสิริรุกขชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

แหล่งทรัพยากรในชุมชน สวนสิริรุกขชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดบูรณาวาส (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
1. วิทยากรนำชมสวนสิริรุกข- ชาติทั้งสามท่านนั้นนักเรียน พึงพอใจ	78.79	21.21	-	86.67	10.00	3.33	82.54	15.87	1.59
2. นักเรียนได้รับความรู้จาก การชมสวนสิริรุกขชาติ	48.49	39.39	12.12	80.00	13.33	6.67	63.49	26.99	9.52
3. นักเรียนได้รับความรู้ เกี่ยวกับพืชสมุนไพรมากขึ้น กว่าเดิมจากการเรียนวิชากลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในห้องเรียน	39.39	51.52	9.09	66.67	30.00	3.33	52.38	41.27	6.35
4. นักเรียนได้รับความ เพลิดเพลินใจและสนุกกับ การเรียนรู้ในการเข้าชมสวน สมุนไพรสิริรุกขชาติ	57.58	36.36	6.06	86.67	10.00	3.33	71.43	23.81	4.76

จากตาราง 16 แสดงว่านักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในวิทยากรนำชมสวน
สิริรุกขชาติทั้งสามท่านมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 82.54 มากรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 15.87 และ
ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 1.59

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้จากการชมสวนสิริรุกขชาติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ
63.49 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 26.99 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 9.52

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรมากขึ้นกว่าเดิมจากการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.38 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 41.27 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 6.35

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ในการเข้าชมสวนสมุนไพรสิริรุกชาติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 71.43 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 23.81 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 4.76

ตารางที่ 17 ค่าร้อยละแสดงนักเรียนมีการเรียนรู้ความเข้าใจและพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ เรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล

แหล่งทรัพยากรในชุมชน : เรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปรณาวาส (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
1. วิทยากรนำชมทั้งสองท่านนั้น นักเรียนพึงพอใจ	66.67	21.21	12.12	80.00	20.00	-	73.01	20.64	6.35
2. นักเรียนได้รับความรู้จากการ ชมเรือนไทย	57.58	30.30	12.12	50.00	30.00	20.00	53.97	30.16	15.87
3. นักเรียนได้รับความรู้เรื่อง เรือนไทยมากขึ้นกว่าเดิม จากการเรียนในวิชากลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ในชีวิต ในห้องเรียน	57.58	21.21	21.21	60.00	36.67	3.33	58.73	28.57	12.70
4. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลิน ใจและสนุกกับการเรียนรู้ใน การเข้าชมเรือนไทย	54.55	33.33	12.12	83.34	13.33	3.33	68.25	23.81	7.94

จากตารางที่ 17 แสดงว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในวิทยากรนำชมทั้งสองท่านมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 73.01 ภากรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 20.64 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 6.35

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้จากการชมเรือนไทยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.97 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 30.16 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 15.87

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้เรื่องเรือนไทยมากขึ้นกว่าเดิมจากการเรียนวิชากลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.73 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 28.57 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 12.70

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้เพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ในการเข้าชมเรือนไทยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.25 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 23.81 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 7.94

ตารางที่ 18 : ค่าร้อยละแสดงนักเรียนมีการเรียนรู้ความเข้าใจและพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

แหล่งทรัพยากรในชุมชน : พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
1. วิทยากรนำชมทั้งสองท่านนั้น นักเรียนพึงพอใจเพียงใดกับการเล่าพุทธประวัติและให้ให้นักเรียนตอบคำถามในเวลาเดียวกัน รวมทั้งมอบรางวัล เป็นหนังสือให้ 1 เล่มหรือการนำชมแหล่งสถานที่สำคัญๆ ภายในพุทธมณฑล	60.61	21.21	18.18	76.76	20.00	3.33	68.25	20.64	11.1

ตารางที่ 18 : คำร้อยละแสดงนักเรียนมีการเรียนรู้ความเข้าใจและพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (ต่อ)

แหล่งทรัพยากรในชุมชน: พุทธมณฑล จังหวัด นครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	มาก ที่สุด	มาก กลาง	ปาน	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง
2. นักเรียนได้รับความรู้จาก การชมพุทธมณฑล	57.58	33.33	9.09	73.33	23.34	3.33	65.08	28.57	6.35
3. นักเรียนศึกษาพุทธ- ศาสนาในวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตในชั้น ชั้นเรียนแล้ว นักเรียน คิดว่าการออกมาชม ปูชนียสถานที่สำคัญ เช่น พุทธมณฑลนั้น แล้วได้ รับความรู้ ความเข้าใจ มากขึ้นกว่าเดิมเพียงใด	45.46	33.33	21.21	46.67	53.33	-	46.03	42.86	11.11
4. นักเรียนได้รับความ เพลิดเพลินใจและสนุก กับการเรียนรู้หรือ ไม่เพียงใดในการไป พุทธมณฑลครั้งนี้	51.52	36.36	12.12	73.33	20.00	6.67	61.91	28.57	9.52

จากตารางที่ 18 แสดงว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในวิทยากรทั้งสองท่านในการเล่าพุทธประวัติและให้นักเรียนตอบคำถามในเวลาเดียวกัน รวมทั้งมอบรางวัลเป็นหนังสือให้ 1 เล่ม หรือการนำชมแหล่งสถานที่สำคัญๆ ภายในพุทธมณฑล มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.25 มาก รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 20.64 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 11.11

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้จากพุทธมณฑล มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65.08 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 28.57 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 6.35

นักเรียนศึกษาพุทธศาสนาในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนคิดว่าการออกมาชมปูชนียสถานที่สำคัญ เช่นพุทธมณฑลนั้นแล้วได้รับความรู้และความเข้าใจมากขึ้นกว่าเดิมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46.03 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 42.86 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 11.11

นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ในการไปพุทธมณฑลครั้งนี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.91 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 28.57 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 9.52

ตารางที่ 19 : คำร้อยละแสดงนักเรียนมีการเรียนรู้ความเข้าใจและพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดนครปฐม

แหล่งทรัพยากรในชุมชน : พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดบูรณาวาส (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
1. นักเรียนเรียนรู้และได้รับความรู้เองจากการเดินชมในห้องจัดแสดงต่างๆ และดูจากเอกสารประกอบหรือคำบรรยายประกอบ รวมทั้งฟังจากวิทยากรที่บรรยายในแต่ละห้องการแสดงนั้น นักเรียนมีความพึงพอใจเพียงใด	55.54	42.42	3.03	63.33	33.34	3.33	58.73	38.10	3.17
2. นักเรียนได้รับความรู้จากพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง	48.49	42.42	9.09	60.00	36.67	3.33	53.97	39.68	6.35
3. นักเรียนคิดว่าความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากการชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งนั้นมากขึ้นกว่าเดิมจากการเรียนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียนเพียงใด	51.52	36.36	12.12	63.33	30.00	6.64	57.14	33.33	9.35

ตารางที่ 19 : คำร้อยละแสดงนักเรียนมีการเรียนรู้ความเข้าใจและพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดนครปฐม (ต่อ)

แหล่งทรัพยากรในชุมชน : พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
4. นักเรียนได้รับความ เพลิดเพลินใจและสนุก กับการเรียนรู้ในการเข้า ชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง	66.67	30.30	3.03	73.33	26.67	-	69.84	28.57	1.59

จากตารางที่ 19 แสดงว่านักเรียนทั้งสองโรงเรียนเรียนรู้และได้รับความรู้จากการเดินชมในห้องจัดแสดงต่างๆ และดูจากเอกสารประกอบหรือคำบรรยายประกอบ รวมทั้งฟังจากวิทยากรที่บรรยายในแต่ละห้องการแสดงนั้น นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.73 มากรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 38.10 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 3.17

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้จากพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.97 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 39.68 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 6.35

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนคิดว่าความรู้ต่างๆ ที่ได้รับการชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งนั้นมากขึ้นกว่าเดิมจากการเรียนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.14 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 33.33 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 9.53

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกสนานกับการเรียนรู้ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.84 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 28.57 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 1.59

ตารางที่ 20 : คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

ความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับการศึกษานอก สถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง
1. ในการศึกษาออกสถานที่ครั้งนี้แต่ละสถานที่นั้นเป็นเรื่องที่นักเรียนเรียนแล้วในห้องเรียนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตถ้าเรียนในห้องแล้วมีการพาไปศึกษานอกสถานที่ ไปชมของจริง สถานที่จริงหรือพิพิธภัณฑ์ นักเรียนคิดว่าชอบและพอใจ มากน้อยเพียงใด	36.36	60.61	3.03	66.67	30.00	3.33	50.79	46.03	3.18
2. ความรู้ที่ได้รับจากการไปครั้งนี้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใดเช่น พบเรือนไทยในที่ต่างๆ แล้วนักเรียนสามารถรู้ได้ว่าเรือนไทยเป็นอย่างไร มีหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยอะไรบ้าง เป็นต้น	51.52	30.30	18.18	50.50	50.50	-	50.80	39.86	9.52

ตารางที่ 20 คำร้อยละแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม (ต่อ)

ความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่ ที่ ณ จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
3. จากการไปศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้นักเรียนได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยแบบเก่าๆ ที่นับวันจะหมดไปแล้ว นักเรียนรู้สึกเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยมากน้อยเพียงใด	72.73	27.27	-	63.33	36.67	-	68.25	31.75	-
4. นักเรียนคิดว่าควรอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยต่อไป	100.00	-	-	100.00	-	-	100.00	-	-
5. นักเรียนให้ความร่วมมือกับพี่ๆ บนรถและวิทยากรนำชม หรือการเข้าชมในแต่ละสถานที่มากน้อยเพียงใด	60.61	33.33	6.06	60.00	36.67	3.33	60.32	34.92	4.76
6. นักเรียนนำเอกสาร (เล่มสีชมพู) ที่แจกในการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้ไปใช้ประกอบความรู้ในการทำบ้านหรือในวิชาที่เรียนมากน้อยเพียงใด	42.42	39.40	18.18	33.33	46.67	20.00	38.09	42.86	19.05

จากตารางที่ 20 แสดงว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความคิดเห็นชอบและพอใจในการมีกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ เสริมจากการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.79 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 46.03 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 3.18

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนสามารถประยุกต์นำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันได้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.80 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 39.68 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 9.52

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความรู้สึกเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในที่ต่างๆ ซึ่งนับวันจะหมดไป มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.25 ภากรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 31.75

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าควรจะอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยต่อไป มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 100.00

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่บรรณและวิทยากรนำชม หรือการเข้าชมในแต่ละสถานที่ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.32 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 34.92 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 4.76

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนนำเอกสาร (เล่มสีชมพู) ที่แจกในการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้ ไปใช้ประกอบความรู้ในการทำการบ้านหรือในวิชาที่เรียน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.09 ภากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 42.86 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 19.05

ตารางที่ 21 : ค่าร้อยละแสดงความพึงพอใจในการศึกษาหาความรู้ของนักเรียน

ความพึงพอใจในการศึกษาหา ความรู้ของนักเรียน	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)	นักเรียน โรงเรียนวัดปฐมवास (จำนวน 30 คน)	นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)
1. ศึกษานอกห้องเรียน	96.67	100.00	93.65
2. ศึกษาในห้องเรียน	13.33	-	6.35

จากตาราง 21 แสดงว่านักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในการศึกษาหาความรู้ นอกห้องเรียนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 93.65 และศึกษาในห้องเรียนคิดเป็นร้อยละ 6.35

ตารางที่ 22 : คำร้อยละแสดงความพึงพอใจในองค์ประกอบต่างๆ (สภาพทั่วไป) ของการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

ความพึงพอใจในองค์ประกอบต่างๆ ในการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม	นักเรียน โรงเรียนวัดชนะสงคราม (จำนวน 33 คน)			นักเรียน โรงเรียนวัดปรณาวาส (จำนวน 30 คน)			นักเรียน ทั้งสองโรงเรียน (จำนวน 63 คน)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
1. สภาพรถปรับอากาศ สีเหลือง (รถนักเรียน)	24.24	72.73	3.03	60.00	33.33	6.67	41.27	53.97	4.76
2. อาหาร, ขนม และ เครื่องดื่ม	30.30	66.67	3.03	33.33	66.67	-	31.74	66.67	1.59
3. สถานที่ที่พาไป	33.33	63.64	3.03	50.00	50.00	-	41.27	57.14	1.59
4. การเล่นเกมส์ (แนะนำ นักเรียน, ร้องเพลงบน รถ ฯลฯ)	39.39	57.58	3.03	26.67	70.00	3.33	33.33	63.49	3.18
5. การพบเพื่อนใหม่ต่าง โรงเรียน	30.30	63.64	6.06	30.00	63.33	6.67	30.16	63.49	6.35
6. เอกสารที่แจกบนรถ (เล่มสีชมพู)	30.30	66.67	3.03	30.00	66.67	3.33	30.16	66.66	3.18
7. ของรางวัลต่างๆ และคำ ชมที่ได้รับจากการตอบ คำถามหรือเล่นเกมส์	39.39	60.61	-	43.33	56.67	-	41.27	58.73	-
8. เจ้าหน้าที่ต่างๆ (พี่เลี้ยง) ของสถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรมฯ	51.51	48.49	-	33.33	66.67	-	42.86	57.14	-

จากตารางที่ 22 แสดงว่า

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในสภาพรถปรับอากาศสีเหลือง (รถนักเรียน) มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.27 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 53.97 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 4.76

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในอาหาร ขนม และเครื่องดื่มมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.74 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 66.67 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 1.59

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในการเล่นเกมส์ (แนะนำเพื่อน, ร้องเพลงบนรถ ฯลฯ) มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 มากรองลงมา 63.49 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 3.18

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในการพบเพื่อนใหม่ต่างโรงเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.16 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 63.49 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 6.35

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในเอกสารที่แจกบนรถ (เล่มสีชมพู) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.16 มากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 66.66 และปานกลางคิดเป็นร้อยละ 3.18

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจของรางวัลต่างๆ และคำชมที่ได้รับจากตอบคำถามหรือเล่นเกมส์ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.27 และมากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 58.73

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในเจ้าหน้าที่ต่างๆ (พี่เลี้ยง) ของสถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมฯ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.86 และมากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 57.14

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจในด้านการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนผ่านกระบวนการจัดการศึกษานอกสถานที่ของโรงเรียนตามกลุ่มเป้าหมายแล้วศึกษาสภาพปัญหาต่างๆ และแสวงหาแนวทางในทางปฏิบัติด้วยรูปแบบการศึกษานอกสถานที่ที่เหมาะสมกับโรงเรียนนั้น

6.1 สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม

6.1.1 การใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน

6.1.1.1 ขอบเขตการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนพบว่าครูทั้งสองโรงเรียนได้มีขอบเขตการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนทั้งประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สถานที่ และบุคคลประกอบการสอน ซึ่งตรงกับจุดหมายในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ที่ว่า “จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน” (กรมวิชาการ, 2537:4)

6.1.1.2 ลักษณะการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

ก. วิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

- จากการวิจัยพบว่าครูทั้งสองโรงเรียนมีวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยการนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประกอบการสอนโดยตรงมากที่สุด และนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์การสอนเป็นลำดับรองลงมา ซึ่งตรงกับความจริงที่ว่า การใช้วัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอนโดยตรงนั้น ครูไม่ต้องเสียเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งนักเรียนได้เห็นของจริง ซึ่งดีกว่าการนำวัสดุมาประดิษฐ์หรือดัดแปลงเป็นอุปกรณ์การสอน ส่วนวิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทการพาไปศึกษานอกสถานที่ ครูทั้งสองโรงเรียนใช้น้อยเพราะการไปศึกษานอกสถานที่มีขั้นตอนมาก นักเรียนขาดระเบียบวินัยและครูควบคุมมีจำนวนน้อย

- วิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสถานที่ประกอบการสอนพบว่า ครูทั้งสองโรงเรียนใช้วิธีแนะนำหรือพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยการเรียนรู้มีลักษณะของกิจกรรมที่เอื้อต่อการใช้วิธีนี้หลายหน่วย เช่น สิ่งที่มีอยู่รอบตัวเรา การทำมาหากิน และข่าว เหตุการณ์ และวันสำคัญ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญต่างๆ ครูสามารถแนะนำหรือพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เช่น ในวันวิสาขบูชา

ครูสามารถพานักเรียนไปเวียนเทียน ปฏิบัติธรรมที่วัดหรือในวันเข้าพรรษา ครูสามารถพานักเรียนไปแห่เทียนพรรษาที่วัด เป็นต้น ส่วนการแนะนำนักเรียนให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ครูใช้วิธีนี้เป็นลำดับรองลงมา สำหรับวิธีไปศึกษานอกสถานที่ และวิธีไปใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมที่ครูเลือกใช้ให้น้อยลงมา อาจเป็นเพราะมีปัญหาดังกล่าวแล้วในเรื่องการไปศึกษานอกสถานที่

- วิธีใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทบุคคลประกอบการสอนพบว่า ครูทั้งสองโรงเรียนใช้วิธีเชิญบุคลากรมาร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมากที่สุด เฉพาะในโอกาสที่เห็นว่าสำคัญ เช่น การประชุมกรรมการผู้ปกครอง วันแม่ วันประณมศึกษาแห่งชาติ และวันแจกประกาศนียบัตร เป็นต้น และวิธีรองลงมาคือ เชิญบุคลากรเป็นวิทยากรพร้อมวัสดุอุปกรณ์การสอนมาร่วมประกอบการสอนกับครู ซึ่งครูจะต้องมีการวางแผนการสอนให้ดีและสอดคล้องกับวิทยากร แต่ในบางครั้งครูจะต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ถ้าวิทยากรไม่ว่าจะมาสอนได้ รวมทั้งจะต้องมีค่าใช้จ่ายให้แก่วิทยากรด้วยเช่นกัน ส่วนการเชิญบุคลากรเป็นวิทยากรในขณะที่ไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับการไปศึกษานอกสถานที่ที่มีปัญหาดังกล่าวมาแล้วในเบื้องต้น จึงใช้เป็นรองอันดับสามรองลงมา และวิธีแนะนำหรือพานักเรียนให้ไปสัมภาษณ์บุคลากร ใช้น้อยที่สุด เพราะจะมีปัญหาเรื่องความปลอดภัยของนักเรียนและเกี่ยวข้องกับปัญหาในเรื่องการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เช่นกัน

จากวิธีการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนของครูทั้งสองโรงเรียนจะพบว่าแหล่งทรัพยากรในชุมชนประเภทสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ประเภทสถานที่ และประเภทบุคคลจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ทุกกรณี แม้บางประเภทสามารถจะนำมาสอนในห้องได้ แต่จะทำให้ให้นักเรียนไม่เกิดภาวะในการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันถ้านำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่นักเรียนจะได้ศึกษาสภาพชุมชน หรือได้รับความรู้อื่นๆ ที่เป็นองค์รวมของวิชาอื่นๆ ได้ กล่าวคือ นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงและสภาพที่เป็นจริงของสภาพชุมชนนั้นๆ แต่ครูก็ใช้วิธีพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่น้อยมาก เพราะมีปัญหาดังกล่าวและอุปสรรคตามที่กล่าวไปแล้วนั้น

ข. เวลาที่ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

- จากการวิจัยพบว่าครูทั้งสองโรงเรียนใช้เวลาไปศึกษานอกสถานที่ในเวลาเรียนมากที่สุด เพราะการไปศึกษานอกสถานที่ในระดับประถมศึกษานั้น เป็นการศึกษาในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับบริเวณโรงเรียน เช่น โรงพยาบาล สถานที่ราชการ โรงงาน สวนผลไม้ เป็นต้น (ลัดดา สุขปรีดี 2523:82) ซึ่งมักจะใช้เวลาไม่มากนัก สามารถกลับเข้าห้องเรียนเพื่อเรียนวิชาอื่นต่อไปได้ ส่วนวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ครูใช้นานเป็นอันดับสอง เพราะครูและนักเรียนสามารถ

ใช้เวลาศึกษานอกสถานที่ได้มากและไม่กระทบกับรายวิชาอื่นๆ และส่วนการใช้เวลาวันหยุดราชการอื่นๆ เพื่อไปศึกษานอกสถานที่ที่ครูใช้น้อยที่สุดก็เพราะวันหยุดราชการนั้นเป็นการหยุดราชการเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางชาติ ศาสนา ซึ่งครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรม และแหล่งทรัพยากรในชุมชนบางแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์ ไปรษณีย์ และห้องสมุด เป็นต้น จะหยุดทำการเพราะเป็นวันหยุดราชการด้วยเช่นกัน ดังนั้นครูจึงมีโอกาสนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่น้อย

ค. กิจกรรมที่ปฏิบัติก่อนและหลังการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

- กิจกรรมที่ครูปฏิบัติมากที่สุด ก่อนการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน พบว่า ครูทั้งสองโรงเรียนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน และอภิปรายเรื่องที่จะไปศึกษา รองลงมาคือครูแบ่งกลุ่มนักเรียนและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ปฏิบัติ ซึ่งตรงกับหลักการในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ที่จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ควรศึกษา ซึ่งแจ่มแนมนักเรียนในสิ่งที่ควรศึกษา และจัดความเป็นระเบียบของกลุ่มนักเรียน (ลัดดา สุขปรีดี, 2523:83) ส่วนกิจกรรมให้นักเรียนอ่านหนังสือตามหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งครูปฏิบัติน้อยที่สุด เพราะในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หากมีแหล่งทรัพยากรในชุมชนที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ครูย่อมเลือกใช้ชีวิตที่จะให้นักเรียนปฏิบัติจริงมากกว่าการให้นักเรียนรู้จากการศึกษาเอกสาร (กรมวิชาการ, 2537:4)

- กิจกรรมที่ครูทั้งสองโรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดหลังการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน คือ ครูและนักเรียนสรุปบทเรียนร่วมกัน รองลงมาคือ อภิปรายในชั้นเรียนถึงสิ่งที่ได้รู้มา และปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอแนะแนวการใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ เรื่องการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ที่กล่าวว่า เมื่อกลับจากการไปศึกษานอกสถานที่แล้วควรให้นักเรียนประเมินผลการไปศึกษาครั้งนั้นๆ ว่าได้รับประโยชน์อะไรบ้าง สามารถตอบปัญหาที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ โดยให้เขียนเป็นรายงานหรืออภิปรายสรุป (กรมวิชาการ, 2533 ก. : 77) ส่วนการจัดนิทรรศการที่ครูปฏิบัติน้อยที่สุดนั้น เนื่องจากลักษณะกิจกรรมการจัดนิทรรศการมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อนและต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์มาก ครูจะให้นักเรียนจัดบ่อยครั้งย่อมกระทำได้ยาก

6.1.2 สภาพปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

6.1.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน กล่าวโดยสรุปครูทั้งสองโรงเรียนมีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะในการพา

นักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการแก้ปัญหาเรื่องนี้โรงเรียนควรจะขอความร่วมมือจากแหล่งชุมชนและผู้ปกครอง และปัญหารองลงมาคือนักเรียนขาดระเบียบวินัย ซึ่งจะทำให้ชื่อเสียงของโรงเรียนเสียหาย ทั้งนี้เพราะเด็กสวมชุดนักเรียนในขณะที่ไปศึกษานอกสถานที่ และในทางแก้ปัญหานี้คุณครูสามารถขอความร่วมมือจากนักเรียนด้วยการสร้างกฎและชี้ให้เห็นผลได้ผลเสียของการขาดระเบียบวินัยในขณะที่ไปศึกษานอกสถานที่ให้นักเรียนทราบ

6.1.2.2 ความต้องการความช่วยเหลือในการจัดการศึกษานอกสถานที่
นักเรียน ครูทั้งสองโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียน ในด้านการจัดบริการในเรื่องยานพาหนะในการไปศึกษานอกสถานที่ รองลงมาคือการติดต่อแหล่งทรัพยากรในชุมชน การจัดผู้ควบคุมนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการไปศึกษานอกสถานที่ และความต้องการความช่วยเหลือในเรื่องอื่นๆ อยู่ในเกณฑ์สูงทุกรายการ ให้เห็นความสำคัญของการไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน แม้บางครั้งครูผู้สอนจะเคยปฏิบัติด้วยตนเองมาแล้ว แต่ก็ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดเวลาส่วนหนึ่งในการบริหารงานเพื่อปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการความช่วยเหลือแก่ครูในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

6.1.2.3 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ครูทั้งสองโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมีประโยชน์แก่นักเรียนมากในทุกๆ เรื่อง ทำให้นักเรียนมีความรู้กว้างขึ้น นอกจากนี้ครูควรจะได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากขึ้น รวมทั้งผู้บริหารควรจะสนับสนุนให้ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนให้มากขึ้นเช่นกัน ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้อ 6.1.2.2 ในเรื่องเกี่ยวกับผู้บริหาร ส่วนที่พบว่าครูขาดการสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน ในเรื่องนี้ ทศพร เชาวนดี (2510: ง-จ) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูควรสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนนั้นๆ ศึกษาวิธีการใช้ให้เข้าใจ เมื่อใช้แล้วควรมีการวัดผลและประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงการใช้ครั้งต่อไป และครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทุกฝ่าย รวมถึงการหมั่นศึกษาแหล่งความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

6.1.3 ด้านความต้องการและความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

6.1.3.1 ความต้องการของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนนั้น มีความต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในทุกๆ เรื่อง ตรงกับความต้องการความช่วยเหลือของครูผู้สอนดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับความเข้าใจของครูที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่ผู้บริหาร หากมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดหรือสม่ำเสมอก็จะช่วยให้ครู ได้ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนได้อย่างสะดวก และตรงตามความต้องการของครูผู้สอน

6.1.3.2 ความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารทั้งสองโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนนั้น มีความเห็นว่า การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้รอบตัวและเกิดประสบการณ์กว้างขวาง รวมทั้งเข้าใจสภาพแวดล้อมที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของจรรยา เรื่องมาลัย และคณะ (2523:20) และเกศินี โชติกเสถียร (2528 : 89) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนไว้แล้ว ในความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารบางท่านเสนอว่าควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมากที่สุด นับตั้งแต่การวางแผน การเชิญวิทยากร การทำกิจกรรม การรายงานผล และประเมินผล เพราะนักเรียนอาจมีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนมกับแหล่งทรัพยากรในชุมชนได้มากกว่าครู ส่วนการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรนั้น ผู้วิจัยได้เสนอแนะแก้ไขไปแล้วในข้อ 6.1.2.1 และความคิดเห็นของผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารบางท่านที่ว่าสภาพชุมชนของโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนนั้นอาจเป็นเพราะแหล่งที่จะศึกษาอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน

6.2 สรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

จากสภาพปัญหาต่างๆ และอุปสรรคและความต้องการของครูและผู้บริหารที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคอันดับแรก คือ ค่าใช้จ่ายในการพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ในด้านค่าการเดินทางและค่าวิทยากร รวมทั้งนักเรียนขาดระเบียบวินัย ซึ่งทำให้ทางโรงเรียนมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนค่อนข้างน้อยมาก

ทางผู้วิจัยขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานั้นคือ ขอความร่วมมือจากชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่และหน่วยองค์กรต่างๆ ในสังคม ในด้านงบประมาณ และวิทยากรที่จะให้

ความรู้แก่นักเรียน เช่นที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการการศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีหลายหน่วยงานต่างให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี เช่น สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานพุทธมณฑล พิพิธภัณฑน์หุ่นขี้ผึ้ง ตำรวจท่องเที่ยว และหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ องค์ความรู้ อุปกรณ์การศึกษา ความปลอดภัย และอาหารเครื่องดื่ม ส่วนนักเรียนทั้งสองโรงเรียน ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในด้านมารยาทการเข้าไปชม และเรื่องระเบียบวินัยทั้งบนรถปรับอากาศและในสถานที่ที่จะไปศึกษา ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และนักเรียนมีความกระตือรือร้นใคร่รู้ในความรู้ต่างๆ ที่ได้รับ ไม่ว่าจะเป็นที่สวนสมุนไพรมหิดลและเรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล พุทธมณฑล และพิพิธภัณฑน์หุ่นขี้ผึ้ง ทั้งนี้เพราะได้สัมผัสของจริง โดยเฉพาะพืชสมุนไพรมหิดล ได้สัมผัสในด้านการเห็น การชิม เพื่อรูรสของสมุนไพรมหิดล และความรู้ในคุณประโยชน์ของสมุนไพรมหิดล ซึ่งวิทยากรในทุกสถานที่ที่ไปศึกษาจะใช้วิธีการชวนให้เด็กถาม-ตอบ และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งสอนร้องเพลง เช่นเพลงสมุนไพรมหิดล เป็นต้น ให้เข้ากับเรื่องที่จะไปศึกษา เพื่อให้เด็กจำได้ง่ายและสนุกสนานไปในตัว นักเรียนทุกคนจะถือสมุดจดไปทุกที่เพื่อจดความรู้ต่างๆ ที่ได้รับมา วิทยากรแต่ละท่านต่างก็มีความเป็นกันเองและรู้จักวิทยาของเด็กเป็นอย่างดี ไม่มีการดุ มีแต่ความใจดี ประารณาดีต่อเด็กๆ ทุกคน นักเรียนทุกคนรักษาเวลาและระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเด็กจะได้รับความรู้และสนุกสนานในทุกที่ที่ไปศึกษา นักเรียนบางคนเก็บพืชสมุนไพรมหิดลบางอย่างที่เห็นว่ามีชื่อแปลกๆ ลักษณะแปลกๆ ซึ่งนักเรียนขออนุญาตจากวิทยากรแล้ว เพื่อนำไปให้คุณพ่อคุณแม่และญาติพี่น้องที่บ้านได้รู้จักพืชสมุนไพรมหิดลชนิดนั้นด้วยเช่นกัน

การประเมินสภาพความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในการไปศึกษานอกสถานที่

(1) การประเมินผลทางด้านความรู้ของนักเรียน

จากการวัดผลการบ้านของนักเรียนทั้งสองโรงเรียนพบว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนสามารถทำคะแนนได้มากในช่วง 190-200 คะแนน (95-100%) และมากรองลงมาในช่วง 180-189 คะแนน (90-94.5%) และน้อยที่สุดในช่วง 150-159 คะแนน (75-79.5%) ซึ่งถือได้ว่าการประเมินผลความรู้ที่นักเรียนได้รับมีคะแนนค่อนข้างสูงมาก ทั้งนี้นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้ไปประสพมา ผวนกกับความรู้ในเอกสารที่นักเรียนจดเองและเอกสารเล่มสีชมพูมาตอบการบ้าน ส่วนวาดเขียนนั้นนักเรียนส่วนใหญ่วาดรูปบ้านเรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดลมากที่สุด ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ประทับใจในเรือนไทยมาก รองลงมาเป็นพืชสมุนไพรมหิดล และภาพพุทธมณฑลเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งการประเมินผลนี้แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่ดีและมากขึ้น ตรงกับ

ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์ (2515:68) กล่าวว่า “...เมื่อครูใช้แหล่งความรู้ในชุมชนแล้วทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งดีกว่าไม่ได้ใช้” และจะตรงกันกับผลการศึกษาของ เพ็ค (Peck, 1976: 4233 A) ที่ว่านักเรียนที่เรียนนอกห้องเรียนมีคะแนนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งแสดงว่าการสอนนอกห้องเรียนเป็นวิธีที่ใช้ในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ดี

(2) ความเข้าใจและความพึงพอใจในแหล่งความรู้จากการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม (สวนสมุนไพรรสิริรุกษชาติ และเรือนไทยในมหาวิทยาลัยมหิดล พุทธมณฑล และพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง)

- นักเรียนทั้งสองโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยไปศึกษาที่สวนสมุนไพรรสิริรุกษชาติ และเรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล โดยเฉพาะนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร ส่วนโรงเรียนวัดปฐมวาสน จังหวัดนครปฐม จะมีนักเรียนส่วนน้อยมากที่เคยไปกับผู้ปกครองซึ่งทำงานในมหาวิทยาลัยมหิดล และที่พุทธมณฑลนักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าเคยไปกับผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง และโรงเรียน ส่วนที่พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งนั้นมีนักเรียนประมาณครึ่งหนึ่งที่เคยไป ส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนวัดปฐมวาสน เมื่อนักเรียนทั้งสองโรงเรียนทราบว่าจะทางสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดลจัดโครงการการศึกษานอกสถานที่ทางวัฒนธรรมเนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ปี พ.ศ.2539 นั้น นักเรียนส่วนใหญ่เกินร้อยละ 80 มีความยินดีและดีใจ เพราะนักเรียนทั้งสองโรงเรียนไม่มีใครได้ไปศึกษานอกสถานที่มากนัก ซึ่งทางโรงเรียนจัดปีละครั้งหรือไม่จัด ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียน และสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

- นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในวิทยากรนำชมในทุกสถานที่ที่กล่าวมาค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะวิทยากรแต่ละท่านเข้าใจธรรมชาติของเด็ก และกระบวนการคิดของเด็กเป็นอย่างดี และทุกท่านต่างมีความเมตตาปราณีต่อเด็กทุกคน ซึ่งวิทยากรแต่ละท่านจะฝึกให้เด็กลองคิด ลองทำดู เช่น ให้ชิมรสพืชสมุนไพร เป็นต้น และวิทยากรต่างก็เชื่อในศักยภาพของเด็กแต่ละคน ว่าเป็นนักสำรวจและนักทดลองที่ใคร่รู้เรื่องต่างๆ มากมาย รวมทั้งฝึกให้เด็กคิดและหาคำตอบ นอกจากนี้ทั้งนักเรียนทั้งสองโรงเรียนได้รับความรู้ในหลายๆ จากการชมและประสบพบเห็น และได้รับความรู้มากขึ้นกว่าเดิม จากการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียน รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ในที่ต่างๆ ค่อนข้างมากเกินร้อยละ 80 แสดงว่านักเรียนทั้งสองโรงเรียนต่างก็ได้รับความรู้ในหลายๆ มากมาย ที่ไม่สามารถค้นหาคำตอบในห้องเรียนได้ และนักเรียนรู้สึกมีชีวิตชีวา กระตือรือร้น และไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่พบเห็น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนิพนธ์ สุขปรีดี และถัดดา สุข

ปรีดี (2517:57) ที่ว่าการศึกษานอกสถานที่ที่ครูและนักเรียนจัดขึ้นนั้นเพื่อแก้ปัญหา (หาคำตอบ) เกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจอย่างแจ่มชัด จึงออกไปศึกษานอกสถานที่เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาที่ยังไม่สามารถหาคำตอบจากการค้นคว้าในห้องเรียนได้ และงานของอุทัย บุญประเสริฐ (2517:66-67) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาว่าจะมีบรรยากาศของการเรียนแตกต่างไปจากการศึกษาในห้องเรียนธรรมดา เป็นสภาพการณ์ที่ปรากฏในชีวิตจริง น่าสนใจ ตื่นเต้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินไม่เกิดความตึงเครียดในขณะที่เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจเรียนมากขึ้น สามารถจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและยาวนาน นอกจากนี้การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียนให้รู้จักการร่วมมือกับผู้อื่น รู้จักสังเกตและทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยตัวเอง เกิดความอยากรู้อยากเห็น รู้จักการซักถาม รู้จักการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และนักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจที่จะศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนมากถึงร้อยละ 93.65 เพราะเด็กให้เหตุผลว่าได้สัมผัสของจริง ได้เปลี่ยนบรรยากาศ และเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบอร์โล ที่ว่า ผู้รับสาร (นักเรียน) จะเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ในสังคมได้จากประสบการณ์ตรงคือ จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น และการได้รส

- นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความพึงพอใจในสภาพรถปรับอากาศ อาหาร ขนม เครื่องดื่ม การเล่นเกมสัปดาห์เพื่อนใหม่ เอกสารที่แจกบนรถ ของรางวัลต่างๆ และเจ้าหน้าที่ต่างๆ (พี่เลี้ยง) ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มากเกินร้อยละ 90 แสดงว่าการไปศึกษานอกสถานที่ในครั้งนี้นักเรียนทั้งสองโรงเรียนต่างได้ไปพบสิ่งใหม่ๆ และความเอื้ออาทรของผู้ร่วมทาง เช่น เด็กบางคนไม่เคยนั่งรถปรับอากาศสี่ล้อ (รถนักเรียน) หรือการเล่นเกมที่ทำให้รู้จักเพื่อนใหม่ต่างโรงเรียน และการเอื้ออาทรดูแลกันระหว่างเพื่อนกับเพื่อน และระหว่างพี่เลี้ยงกับนักเรียนทุกๆ คน หรือการแบ่งปันขนมและเครื่องดื่มซึ่งกันและกัน ซึ่งผลที่ตามมาคือ นักเรียนแต่ละโรงเรียนได้เพื่อนใหม่ ได้เรียนรู้ชีวิตของเพื่อนใหม่ แล้วมีการแลกเปลี่ยนที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งจากกันด้วยรอยยิ้มและความคิดถึงต่อกัน

ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม

- นักเรียนทั้งสองโรงเรียนแสดงความคิดเห็นชอบและพึงพอใจมากในการมีกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เสริมจากการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียน และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษานอกสถานที่ในครั้งนี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดี และมากเกินร้อยละ 90 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุทัย บุญประเสริฐ (2517:66-67) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบ้าน

และชุมชน หรือการไปศึกษาในสถานที่หนึ่งสถานที่ใดจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องนั้นอย่างแท้จริง โดยตลอด มีความซาบซึ้งและจะสามารถนำเอาความรู้ที่ได้นั้นมาเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนในด้านการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยที่นับวันจะหมดไปและการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยต่อไปนั้น ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมาก เพราะเด็กรู้สึกว่าเรือนไทยที่มหาวิทยาลัยมหิดล นั้น นับวันจะหาดูได้ยากที่แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยในการสร้างบ้านเรือนที่ตกทอดสืบกันมาและทำให้เด็กรู้สึกรักท้องถิ่นมากขึ้นกว่าเดิม และอยากเก็บไว้ชนรุ่นหลังได้ดู ซึ่งตรงกับการศึกษาของอุทัย บุญประเสริฐ (2517:66-67) ที่ว่าการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเห็นสภาพที่แท้จริง เห็นสภาพชีวิตที่เป็นจริงของชุมชนที่ไปศึกษา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราว เข้าใจสภาพชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน ทำให้เกิดความ รู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชน หรือท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ชุมชนและประเทศในอนาคต และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเอกสาร (เล่มสีชมพู) ที่ใช้ประกอบความรู้ในการทำการบ้าน และในวิชาที่เรียนนั้น นักเรียนนำไปใช้มากเกินร้อยละ 80 ซึ่งสอดคล้องกับการบ้านที่นักเรียนทำส่งกลับมา ซึ่งได้คะแนนในช่วง 190-200 คะแนน (95-100%) มากที่สุด

สถานการณ์และแนวทางการศึกษานอกสถานที่ในปัจจุบันและอนาคต

จากสภาพประเทศไทยในปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำลง ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด จนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เข้าขั้นวิกฤต ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยขาดภูมิปัญญาที่จะช่วยป้องกันกระแสโลกาภิวัตร์ที่นำความเจริญต่างๆ เข้ามาในประเทศไทย ทำให้สังคมไทยเข้าขั้นวิกฤต ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยควรจะมีการปฏิรูปการศึกษาด้วยการส่งเสริมให้คนเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมความเข้มแข็งทางปัญญา และการรวมพลังในชุมชนเพื่อการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน รวมทั้งที่จะฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

แต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนยังไม่เอื้อต่อการที่จะพัฒนาคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากระบบโรงเรียนเป็นระบบที่ปิดกั้นตัวเองออกจากชุมชนและสังคม การเรียนการสอนมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริงและไม่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งๆ ที่ชุมชนเหล่านั้นสามารถเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าต่อเด็กที่จะได้ศึกษา ผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารและครูเป็นผู้มี

บทบาทและสำคัญยิ่งที่จะให้มีความคิดริเริ่มที่ให้นักเรียนไปสัมผัสคน สัมผัสธรรมชาติ สัมผัสสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยโรงเรียนควรเข้าหาชุมชน ครูจะต้องมีความเสียสละและความอดทนอย่างมากที่จะต้องไปศึกษาชุมชนก่อนที่นักเรียนไปศึกษา แต่ในทางกลับกันคุณครูของโรงเรียนวัดชนะสงครามส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ประกอบกับทางโรงเรียนไม่มีใครขอความร่วมมือจากหน่วยงานองค์กรอื่นๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะขาดข้อมูลข่าวสาร ประกอบกับครอบครัวนักเรียนเองก็มีฐานะยากจน ดังนั้นทางโรงเรียนจึงไม่ค่อยจัดการศึกษานอกสถานที่ให้นักเรียนบ่อยครั้งนัก นอกจากนี้คุณครูบางคนเป็นตัวแทนของบริษัทประกันชีวิตบ้างก็มี ซึ่งจะต้องไปพบปะลูกค้า ครูบางคนต้องรีบไปรับบุตรจาก โรงเรียนอื่นและรีบกลับบ้านก่อนที่จะจรรยาจะคับคั่งและติดขัด เราจะเห็นว่าครูที่โรงเรียนวัดชนะสงครามบางคนมิใช่คนในท้องถิ่นแต่มาจากท้องถิ่นอื่น จึงเป็นการยากที่จะสร้างความคิดริเริ่มให้เด็กไปสัมผัสกับชุมชน

อย่างกรณีของโรงเรียนวัดปรณาวาสเช่นกัน ทางผู้บริหารกล่าวว่าทางโรงเรียนเคยได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากท่านส.ช. ในเขตของโรงเรียนท่าน แต่บางครั้งพอหมดสมัยท่านท่านก็ไม่ให้ความช่วยเหลืออีก และประกอบกับทางโรงเรียนไม่เคยเข้าหาชุมชน ทั่วๆ ที่ชุมชนคือแหล่งทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างมาก แต่โรงเรียนมองไม่เห็นความสำคัญจึงไม่เขียนแผนงานรองรับสิ่งเหล่านี้ เช่นกรณีของมหาวิทยาลัยมหิดล ทางโรงเรียนไม่เคยทราบว่าในวิทยาเขตศาลายามีแหล่งความรู้อะไรบ้างที่จะมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้ ไม่ทราบว่ามีส่วนร่วมในไพร่สุริรุกขชาติ และเรือนไทย และคณะอื่นๆ มากมาย ท่านผู้บริหารกล่าวอีกว่า มีนักศึกษาของสถาบันวิจัยโภชนาการหรือคณะสาธารณสุขศาสตร์ มาทำวิจัยเรื่องนมที่โรงเรียนเพียงครั้งเดียวเท่านั้น และมีโอกาสอีกครั้งที่ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนวัดปรณาวาส ส่งเด็กชายและหญิงมาร่วมงานลอยกระทงกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมฯ โดยให้เด็กๆ เหล่านี้แต่งชุดเด็กในสมัยก่อนและเล่นการละเล่นของไทย เช่น ม้าก้านกล้วย เป็นต้น มาเดินร่วมขบวนแห่นางนพมาศและกระทงเพื่อไปร่วมประกวดกับคณะ หรือสถาบันอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยมหิดล ในงานลอยกระทงประจำปี 2539 จะสังเกตได้ว่าทางโรงเรียนวัดปรณาวาสจะรอรับวิทยาทานจากหน่วยงานอื่นๆ มากกว่าที่จะไปเข้าหาชุมชน และทางสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมฯ เคยจัดนิทรรศการของนักศึกษาสาขาพิพิธภัณฑศึกษา เรื่องความเป็นอยู่อย่างไทย ที่เรือนไทย และส่งข่าวประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม ต่างก็ส่งเด็กมาชมนิทรรศการ จะมีบางโรงเรียนเท่านั้นติดขัดเรื่องการเดินทาง คือไม่มียานพาหนะมา บางโรงเรียนคุณครูแก้ไขปัญหาโดยจ้างเหมารถสองแถวใหญ่โดยเก็บเงินค่าโดยสารจากนักเรียนแทน

จากกรณีทั้งสองโรงเรียนนี้ นอกจากไม่เข้าหาชุมชนแล้ว สิ่งที่สำคัญของปัญหาในการจัดศึกษานอกสถานที่ กล่าวคือ ด้านงบประมาณในการเดินทางซึ่งบางครั้งต้องใช้ยานพาหนะแห่งความรู้ ซึ่งไม่มีข้อมูลในการติดต่อ และวิทยากร เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่มีเด็กฐานะปานกลางจนถึงยากจน แต่ในขณะที่บางโรงเรียนมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน และถือว่าเป็นโอกาสอันดีที่เด็กเหล่านั้นได้รับสิ่งที่มีค่าจากครูของโรงเรียนนั้น เช่น กรณีของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ คือ โรงเรียนรุ่งอรุณ เขตราชวัตรบูรณะ ที่เน้นการเรียนการสอนนอกห้องเรียนในปรัชญาแนวมนุษยนิยม กล่าวคือ ไม่มีการจัดชั้นเรียนและตารางสอนที่แน่นอน แต่ให้เด็กมีการเรียนรู้ดำเนินไปแต่ละวัน โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเลือกสิ่งที่เขาสนใจขึ้นมาเป็นกิจกรรมในการเรียนรู้ เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กำลังศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี คุณครูจะพานักเรียนไปศึกษาองค์ความรู้จากนอกโรงเรียน เป็นต้นว่าพานักเรียนไปร่วมงานสัมมนาที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และไปร่วมศึกษาแหล่งทวารวดีที่จังหวัดนครปฐม และเขาวงพระจันทร์ ที่จังหวัดนครสวรรค์ โดยให้เด็กมองภาพรวมของประวัติศาสตร์สมัยทวารวดีให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิมที่จะเรียนจากหนังสือเพียงอย่างเดียว ซึ่งทางโรงเรียนรุ่งอรุณนี้สอนระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนในแต่ละชั้นไม่มากนัก คุณครูกล่าวว่าทาง โรงเรียนเพิ่งเริ่มเปิดตัวแนวการสอนแบบใหม่ เป็นโรงเรียนแนวมนุษยนิยม ดังนั้นเด็กมาเรียนยังจำนวนน้อย แต่ก็มีคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ และโรงเรียนนี้มีหน่วยองค์การอิสระที่มาร่วมกันคิดร่วมกันทำ รวมทั้งนักวิชาการของไทย เช่น บริษัท แปลน จำกัด และคุณหมอประเวศ วะสี เป็นต้น (สัมภาษณ์คุณครูอารี สิริโยธิน) จะเห็นได้ว่าทางโรงเรียนสามารถจัดการศึกษานอกสถานที่ขึ้นเอง มิได้เป็นการว่าจ้างบริษัททัวร์เอกชนทำขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเสียสละความอดทนของคุณครู รวมทั้งครอบครัวของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะจึงมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนวัดชนะสงครามและโรงเรียนวัดปรณาวาส

การขาดโอกาสของเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงครามและโรงเรียนวัดปรณาวาส นั้น ทางผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีทางเลือกที่โรงเรียนเหล่านั้นจะทำให้เด็กมีโอกาสที่จะไปศึกษานอกสถานที่ได้บ่อยครั้ง ด้วยความร่วมมือและประสานกับหน่วยองค์กรต่างๆ และชุมชนให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากภาคเอกชน ซึ่งมีโครงการมากมาย อย่างเช่น บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทบางจากปิโตรเลียมและอื่นๆ อีกมากมายนั้น ที่ชี้ให้เห็นว่าภาคธุรกิจเอกชนเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการมองภาพการศึกษาและการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมที่ต้องอาศัยกำลังความคิดและกำลังทรัพยากรจากทุกฝ่าย เช่น ห้องเรียนธรรมชาติทะเลคอมเอเชีย ตอน “ดูนก สวนลุม” หรือห้องเรียนศิลปวัฒนธรรมทะเลคอมเอเชีย ครั้งที่ 2 “พิพิธภัณฑ...สื่อประวัติ

ศาสตร์ชาติไทย” โครงการชิงค์เอิร์ธ ของกลุ่มสยามกลการ โครงการค่ายเด็กเจสิยวที่เยาวชนลาดของบริษัทแปลน และโครงการโรงเรียนเรื่อรักเจ้าพระยากับดาวพิเศษ ของสมาคมสร้างสรรค์ไทย เป็นต้น หรือแม้กระทั่งโรงเรียนก็สามารถขอความร่วมมือจากคนในชุมชนได้เช่นกัน เช่นกรณีโรงเรียนสาคลีวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนวัดหนองหมู ที่จังหวัดนครสวรรค์ ก็อาศัยผู้เฒ่าผู้แก่ที่อยู่ในชุมชนที่เป็นกรรมการโรงเรียน เป็นผู้ชี้ทางในการหาทรัพยากรมาอุดหนุนทำตัวเป็นแหล่งสรรพวิทยาการให้เด็กๆ จนทำให้เกิดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขึ้นมา ซึ่งคุณลุงแคล้ว นิลสุ่ม ประธานกรรมการโรงเรียนวัดหนองหมู ได้กล่าวให้ข้อคิดว่า

“ผมว่าการที่ครูมีวแต่สอนอยู่หน้าชั้น อธิบายอยู่กับกระดานดำ มันก็อธิบายได้จริงแต่กลับบ้านแล้วเด็กๆ มันก็ลืม ความรู้มันติดอยู่กับกระดาน แต่ถ้าผมเรียนอย่างที่อาจารย์พาเด็กๆ จงไปเดินในท้องไร่ท้องนา มันเป็นความรู้ที่ติดตา ติดใจ ติดมือไปทำได้จริง เด็ก ๆ ไม่เคยเรียนรู้ว่าข้าวกว่าจะได้กินนั้นมันยากเย็นแค่ไหน เด็กๆ เรียนแต่การวาดรูปรวงข้าว แต่ไม่เคยลองจับคันไถ ดูว่ามันเหนื่อยยากอย่างไร ไม่เคยรู้ว่าคานาถอนกล้า เกี่ยวข้าวมันเหนื่อย ผิดกันหรือเปล่า”

(คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”, 2541:53)

ในขณะที่เดียวกันถ้าทางโรงเรียนวัดชนะสงครามและโรงเรียนวัดปุณณวาสพาเด็กไปศึกษานอกสถานที่ด้วยการไปสัมผัสชีวิตคนที่สวนลุมพินี และไปศึกษาเรื่องจักรวาลและอวกาศที่ท้องฟ้าจำลอง กรุงเทพฯ ทางโรงเรียนก็สามารถจะขอความอนุเคราะห์ยานพาหนะจากกองทัพเรือหรือกองทัพบก และขอความอนุเคราะห์จากรถตำรวจในสถานีตำรวจวัดชนะสงคราม เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักเรียน ขอความอนุเคราะห์ขอวิทยากรจากแหล่งความรู้ทั้งสวนลุมพินีและท้องฟ้าจำลอง กรุงเทพฯ มาให้ความรู้แก่นักเรียน และให้นักเรียนเตรียมอาหารกลางวันจากบ้านไปรับประทานระหว่างการเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งในการไปศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้นักเรียนและทางโรงเรียนมิได้เสียค่าใช้จ่ายเลย หรือทางโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนสามารถที่จะขอเข้าร่วมโครงการของหน่วยองค์กรต่างๆ เช่น การร่วมโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรมเนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ของทางหน่วยงานผู้วิจัยเอง เป็นต้น

จากตัวอย่างเรื่องการเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติศึกษาทั้งของโครงการผู้วิจัยเองและกรณีของทั้งสองโรงเรียนนั้น วิทยากรสามารถสอดแทรกความรู้ต่างๆ อยู่ได้ในแทบทุกวิชา ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการมองหลักสูตรเป็นองค์รวม เป็นต้นว่าในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะสอนวิชาสุขศึกษาซึ่งครูไม่ควรสอนให้นักเรียนท่องจำแต่สุขบัญญัติ 10 ประการ แต่ให้เขาเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลด้านสุขภาพอนามัย เช่น การนำพืชสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ และสอนให้เขารู้ประวัติศาสตร์ชุมชน ความเป็นมาของท้องถิ่นของตน เช่น ศาลา เป็นต้น ให้เขาวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชน รวมทั้งใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นฐานแห่งความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถปลูกฝังค่านิยมในทุกด้านๆ ได้ ในบทความทัศนศึกษาการเรียนการสอนของญี่ปุ่น พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากหนังสือมณีพลอยร้อยแสง พระองค์ได้กล่าวถึงการศึกษาในสถานศึกษาที่ ว่า

“...ไปดูที่ญี่ปุ่นจึงเกิดความคิดว่า เขาคงต้องการให้เด็กมีความรู้ผูกพันกับสถานที่ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติตั้งแต่เล็กๆ จะได้ช่วยกันรักษา.... ในการพาเด็กออกทัศนศึกษาเช่นนี้ยังมีโอกาสสอนอย่างอื่น เช่น ความมีวินัย การทิ้งขยะในที่อันควรที่ญี่ปุ่นนี้จะไม่ค่อยเห็นเศษกระดาษเกลื่อนกลาดตามท้องถนนเลย....”

(สยามรัฐ 1 เม.ย.39:16)

ไม่ว่าการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นในสังคมไทยนี้คือ การปฏิรูปการศึกษาให้เป็นการศึกษาแบบใหม่ ที่พร้อมจะให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม คือคนทุกคน องค์กร ทุกองค์กรทั้งของรัฐและเอกชน หน่วยงานต่างๆ มูลนิธิต่างๆ หน่วยงานราชการต่างๆ ฯลฯ ต่างร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนและใช้ทรัพยากรร่วมกัน การศึกษาแบบนี้จะพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตวิญญาณของเด็ก

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับทางโรงเรียน

โรงเรียนแต่ละแห่งต่างมีฐานะที่แตกต่างกัน แล้วแต่องค์ประกอบของโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ฯลฯ ของโรงเรียนนั้น เช่น โรงเรียนสาธิตจุฬา

ลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโรงเรียนรุ่งอรุณ นับเป็นตัวอย่างโรงเรียนที่มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านงบประมาณ รวมทั้งความอดทนและเสียสละของครูทั้ง 2 โรงเรียนที่จัดการศึกษานอกสถานที่โดยโรงเรียนจัดขึ้นเอง ทั้งๆ ที่สามารถว่าจ้างบริษัททัวร์เอกชนทำได้ แต่คุณครูเหล่านั้น มีใจให้กับการศึกษาของเด็กมากกว่า สามารถชี้แนะให้เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจด้วยตนเอง

ในขณะที่เดียวกันยังมีโรงเรียนอีกมากมายที่ยังขาดโอกาสการสนับสนุนทางการศึกษา และงบประมาณก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาสำหรับ โรงเรียนเหล่านี้เช่นกัน แต่ก็ยังมีโรงเรียนอื่นอีกจำนวนมากที่สามารถมีทางเลือกให้กับ โรงเรียนในการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียน โดยการเข้าร่วมโครงการกับหน่วยองค์กรต่างๆ ที่ร่วมกันจัดโครงการรณรงค์ทางด้านวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทางโรงเรียนจะขอความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานองค์กรต่างๆ ในชุมชน ให้เด็กนักเรียนศึกษาองค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นก่อนที่จะไปศึกษาแหล่งความรู้ที่ไกลตัวออกไป เหมือนกับที่โรงเรียนสาธิตวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนวัดหนองหมู จังหวัดนครสวรรค์ ที่ประสบความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น

ในการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษานอกสถานที่ในรูปแบบที่ทางโรงเรียนว่าจ้างบริษัททัวร์ดำเนินการ ทางโรงเรียนจัดขึ้นเอง เข้าร่วมกับโครงการของหน่วยองค์กรอื่นๆ หรือแบบที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรในชุมชนนั้น ซึ่งแบบหลังสุดนี้เป็นทางเลือกที่กำลังก่อเริ่มขึ้นในสังคมไทย และโรงเรียนต่างๆ สามารถที่จะใช้การศึกษานอกสถานที่แบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพฐานะและความเหมาะสมของโรงเรียน ดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้เด็กยังสามารถที่จะไปเรียนรู้แหล่งทรัพยากรในชุมชน หรือแหล่งความรู้อื่นๆ ได้จากการไปกับครอบครัวญาติพี่น้องของเด็กเองในวันหยุดต่างๆ หรือในช่วงเด็กปิดภาคเรียน ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้่อีกวิธีหนึ่ง ทางผู้วิจัยหวังว่าเด็กจะได้เรียนรู้สภาพสังคมต่างๆ รอบตัวได้มากกว่าที่จะเรียนแต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว และเป็นเด็กไทยที่เติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาที่ดีพร้อมจะเผชิญกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคม

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

- ควรมีการอบรม หรือเพิ่มพูนความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงความสำคัญของแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียนในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด

- ควรมีการติดตามผลและประเมินการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพื่อปรับปรุงการใช้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

- ควรสร้างแบบจูงใจให้ครูพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่โดยทางผู้บริหารจัดหาแหล่งทุนและให้มีผู้สนับสนุนในการจัดการศึกษานอกสถานที่

6.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับครู

- ควรศึกษาแผนการสอนคู่มือครูเพื่อเลือกใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประยุกต์กับการสอนให้เหมาะสมและมีคุณค่า

- ควรจัดทำแบบสำรวจทรัพยากรในชุมชนเพื่อสะดวกในการนำแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอน

- ควรสนับสนุนนักเรียนให้มีจิตสำนึกที่จะรักถิ่นที่อยู่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนให้มากขึ้น

- ควรสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่กับครอบครัวในวันหยุด หรือปิดภาคเรียน

6.3.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ควรที่จะศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนระหว่างโรงเรียนในเขตเมือง และโรงเรียนเขตปริมณฑล หรือ โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน

- ควรมีการศึกษาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2536). ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว. ม.ป.ท.
- _____ (ม.ป.ป.) คู่มือท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน. ม.ป.ท.
- เกศินี โชติกเสถียร. (2523). เอกสารประกอบการสอนเทคโนโลยีทางการสอนในห้องเรียน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- กรมวิชาการ. (2521). แผนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- _____ (2532). รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. (ฉบับย่อ). เอกสารวิชาการลำดับ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ (2533 ก.). คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ฉบับใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร. ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- _____ (2533 ข.). เอกสารแนะนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____ (2534 ก.). คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____ (2534 ข.). หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ (2535). คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ (2537). หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะศึกษาโครงการ. (2539). การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ หลักสูตรยุคไร้พรมแดน. ใน ความฝันของแผ่นดิน (112-114). กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน).

- _____ . (2541). หลักสูตรไร้พรมแดนในวิถีแห่งชุมชน. ใน ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ 1 : กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กฯ และชุมชนของเรา (53 และ 65-66).
กรุงเทพมหานคร : บริษัท เจ.ฟิล์ม โปรเซส จำกัด.
- _____ . (2541). ชุมชนแห่งการเรียนรู้. ใน ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ 1 : กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กฯ และชุมชนของเรา (71 และ 83-84).
กรุงเทพมหานคร : บริษัท เจ.ฟิล์ม โปรเซส จำกัด.
- จรรยา เรืองมาลัย และคณะ. (2523). การประยุกต์นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสอนระดับ ประถมศึกษา. เอกสารสัมมนาการประถมศึกษาานิสิตปริญญาโท ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดสำเนา.
- จรูญ มลิินทร์ และคณะ. (2505). FIELD TRIP. ใน พจนานุกรมศัพท์การศึกษา (175).
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2518). งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (ก.ค.-ส.ค.2515). การศึกษานอกสถานที่. วารสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 12-20.
- ฉวีวรรณ เต็มพิทักษ์. (2528). ปัญหาการบริหารงานวิชาการในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลายพุทธศักราช 2524 โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมพร ลพอุทัย. (2528). ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับ ปัญหาการจัดและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี สนิทประชากร. (2522). การประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วิชาการพิมพ์.
- คูสิต บุญยากร. (2518). งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงเดือน เทศวานิช. (2535). การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรประถมศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร. ม.ป.ท.
- ดวงพร คำณูวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง. (2536). พัฒนาการแนวคิดการสื่อสาร ใน สื่อสาร...การประชาสัมพันธ์. (หน้า 28). กรุงเทพมหานคร : บริษัท ที.พี.พี. จำกัด.
- ทศพร เขาวนดี. (2516). การใช้ประโยชน์แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนศึกษาการเรียนการสอนของญี่ปุ่น พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี จากหนังสือมณีพลอยร้อยแสง. (1 เมษายน 2539). สยามรัฐ. หน้า 16.
- นิพนธ์ สุขปริดี. (2518). โสตทัศนศึกษา. ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา.
- นิพนธ์ สุขปริดีและลัดดา สุขปริดี. (2517). เทคโนโลยีทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- นภพร ทัศนัยนา (2538). เทคนิคการนำเกมส์ ใน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. (หน้า 13-16). นครปฐม : โครงการการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัญชา นภัชเทพ. (2520). งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). (2538) ห้องเรียนศิลปวัฒนธรรมเทเลคอม เอเชีย ครั้งที่ 6 “พิพิธภัณฑ์...สื่อประวัติศาสตร์ชาติไทย” ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- ประเวศ วะสี. (25 กรกฎาคม 2541). การปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเพื่อคนทั้งมวล. มติชน, หน้า 10.
- ประสิทธิ์ อามาตร์. (2529). การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้น ป.6 ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 10. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา นิพนธ์พิทยา. (2525). การประถมศึกษากับการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

- พะยอม แก้วกำเนิด. (2533). หลักการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- พงศธร เกษสำลี. (ม.ป.ป.). ทรัพยากรการท่องเที่ยว. ใน คู่มือการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน. (หน้า 8-11). ม.ป.ท.
- ภิญโญ ดันพิทยกุลต์. (2515). การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ และคณะ. (2526). กิจกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต. ใน สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ (บรรณาธิการ), หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา (หน้า 90-108). กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- ลัดดา สุขปรีดี. (2523). เทคโนโลยีการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- วนิดา เลหาวิวัฒน์. (2527). การใช้ประโยชน์จากแหล่งวิชาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. (2522). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. (หลักการและแนวปฏิบัติให้หลักสูตรใหม่สัมฤทธิ์ผล). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2537). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร. (2535). การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุบรรณ จันทร์कुณา. (2519). งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา. สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรรณ พวงจันเพชร. (2536). กิจกรรมการสอนวิชาประวัติศาสตร์. ใน กิจกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา (หน้า 73-77). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุมาลี ตังคณานุรักษ์. (2538). ครูประจำชั้น : หัวใจสำคัญของการพัฒนานักเรียน. ใน กวีสรารัตนากร (บรรณาธิการ), คู่มือครูประจำชั้นระดับประถมศึกษา (ชุดเสริมประสิทธิภาพครู) เล่มที่ 9 (พิมพ์ครั้งที่ 2) (หน้า 167-169). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมน อมรวินวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ. (2531). สาระและกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2520). สรุปผลการสัมมนาเรื่องปัญหาการบริหารโรงเรียนประชาบาลของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2516. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อรสา กุมารี ปุกหุด. (ม.ย. 2514). การไปศึกษานอกสถานที่. วิทยสาร, 22, 26-29.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (ก.พ. -พ.ค.2517). การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษ. วารสารครุศาสตร์, 4, 63-71.
- Barr, R. D. (1973, April). Beyond the New social Studies. The Social Studies, LXIV , 157-159.
- Cook, L. A. & Olsen, E. G. (1952). School and Community. In Encyclopedia of Educational Research (Revised Edition) (1076-1078). n.p.
- High, J. (1967). Teaching Secondary School Social Studies. New York : John Wiley & Sons.
- Kenworthy, L. S. (1962). Guide to School Studies Teaching in Secondary School. Belmont California : Woodworth.
- Nichols, M. (1971). Community Resources for School. In Encyclopedia of Education. (2, 341-347). n.p.
- Nicholls A. & Nicholls S. H. (1972). Developing a Curriculum : A Pratical Guide. London : George Allen and Urwin.
- Peck, R. A. (1976, January). A Study Comparing Outdoor, Indoor, and Outdoor-Indoor Setting for teaching Specific Environmental Education Objective. Dissertation Abstract International, 36 (7), 4233.

รายนามผู้ให้ข้อมูล

1. โรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขาวเรศ	ศรีเบญจรัตน์
2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการปรัชญา	ทิ้งทองคำ
3. คุณครูรอยพิมพ์	เสตภาภรณ์
4. คุณครูอรุณรัตน์	แหวนหรั่ง
5. คุณครูพรณี	วิเศษพงษา
6. คุณครูวิภาวดี	นิตสุวรรณ
7. คุณครูสุรภีย์	อยู่ชัชวาล
8. คุณครูสุณี	ลัทธวิวงศ์วณิช
9. คุณครูรัตนา	ชูศรี
10. คุณครูพวงพันธ์	งามเนตร
11. คุณครูศิริลักษณ์	หิรัญศรี
12. คุณครูจันทร์นิภา	ใจสมักร

2. โรงเรียนวัดบูรณาวาสเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสุชาติ	สร้างตนเอง
2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำเร็จ	โสภากิมุข
3. คุณครูศิริพรรณ	หมีเงิน
4. คุณครูขวัญเรียม	ถิ่นรัตน์
5. คุณครูปราณี	อยู่พุ่ม
6. คุณครูราทัม	หมีเงิน
7. คุณครูณัฐพล	พรหมมี
8. คุณครูกฤษฎา	ดาวลอย
9. คุณครูอัจฉรา	มหกรรมโกลา
10. คุณครูลาวัลย์	ศรีอินทรางกูร
11. คุณครูชัยโรจน์	ศรีธรรมพงษ์
12. คุณครูพัชรินทร์	คัมภีระพันธ์

3. โรงเรียนรุ่งอรุณ เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร

1. คุณครูอารี	สิริโยธิน

ภาคผนวก

1. เส้นทางการศึกษาออกสถานที่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา

การพิจารณาแหล่งทรัพยากรในชุมชนต่างๆ ที่เหมาะสมในการศึกษาออกสถานที่นั้น สำหรับนักเรียนควรกำหนดให้สอดคล้องกับความสนใจในช่วงอายุของกลุ่ม และให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในชั้นเรียน การจัดการศึกษาออกสถานที่ที่ดีควรเป็นการเสริมความรู้ที่นักเรียนได้รับจากชั้นเรียนให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น ลึกซึ้งขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่ได้สัมผัสกับสถานที่จริงๆ โดยที่นักเรียนจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อมกัน การได้รับความรู้ด้วยความเต็มใจและใจรักนั้นย่อมจะเป็นความรู้ความเข้าใจที่ยั่งยืน

เส้นทางการศึกษาออกสถานที่ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 (ไปเช้า-เย็นกลับ)

- สวนสัตว์ดุสิต (เขาดินวนา)
- สวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์
- สวนลุมพินี และสวนงูสภาคาชาดไทย
- สวนหลวง ร.9 และศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (ชมการแสดงในหอประชุม)
- แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อศึกษาบุคคลสำคัญในแหล่งชุมชน

เช่น พระสงฆ์ นายอำเภอ กำนัน ช่างฝีมือ ฯลฯ และสถานที่สำคัญในแหล่งชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล วัด และตลาด ฯลฯ

หมายเหตุ - เส้นทางการศึกษาออกสถานที่ทั้งหมดนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ตัวอย่างการจัดเส้นทาง	กรุงเทพมหานคร : สวนหลวง ร.9 และศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
08.00 น.	ออกเดินทางจากโรงเรียน
09.30 น.	ถึงสวนหลวง ร.9 ฝั่งบรรยายสรุปและนำชม
12.00 น.	รับประทานอาหาร (ที่สวนหลวง ร.9)
13.00 น.	ออกเดินทาง
14.00 น.	ถึงศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ฝั่งบรรยายสรุปและนำชม

- 15.30 น. ออกเดินทาง
- 16.30 น. ถึงโรงเรียน โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

จากเส้นทางการศึกษานอกสถานที่ต่างๆ นี้ตรงตามหน่วยการเรียนรู้หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยที่ 4 ชาติไทย และหน่วยที่ 5 ข่าวดูเหตุการณ์ และวันสำคัญ

เส้นทางการศึกษานอกสถานที่ สำหรับ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3-4 (ไปเช้า-เย็นกลับ)

จังหวัด กรุงเทพมหานคร

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระที่นั่งวิมานเมฆและพิพิธภัณฑ์รถม้าพระที่นั่ง
- พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์
- แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อศึกษาสถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญ

และอาชีพต่างๆ ในแหล่งชุมชนนั้น

จังหวัด นครปฐม

- ตลาดน้ำบางคูเวียง บ้านเครื่องปั้นดินเผาอยุธยาโบราณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งชาติวิทยา

จังหวัด ฉะเชิงเทรา

- วัดโสธรวรารามวรวิหาร โครงการศูนย์พัฒนาการพัฒนาเขาหินซ้อน โครงการพระราชดำริสวนป่าสมุนไพรมะรุณเสลา

จังหวัด สมุทรปราการ

- เมืองโบราณ ฟาร์มจระเข้

จังหวัด สมุทรสาคร

- ตลาดน้ำคลองโพธิ์หัก ชมสวนผลไม้แถวอำเภอกะทู้มเบนและอำเภอบ้านแพ้ว

จังหวัด นครปฐม

- ลานแสดงช้างและสวนสัตว์สามพราน พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง

จังหวัดราชบุรี

- ตลาดน้ำดำเนินสะดวก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี และโรงงานรัตนโกสินทร์ (การปั้นโอ่ง)

จังหวัดชลบุรี

- สวนสัตว์เปิดเขาเขียว ชายหาดบางแสน และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา
- ฟาร์มจระเข้ เมืองจันทอง สวนนงนุช

จังหวัดสุพรรณบุรี

- อุทยานมัจฉา วัดพระนอน วัดป่าเลไลยก์ และพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์

หมายเหตุ - เส้นทางศึกษานอกสถานที่ทั้งหมดนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ตัวอย่างการจัดเส้นทาง จังหวัดชลบุรี : สวนสัตว์เปิดเขาเขียว, ชายหาดบางแสน, และศูนย์วิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา

07.00 น.	ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ
09.00 น.	ถึงสวนสัตว์เปิดเขาเขียว ฟังบรรยายสรุปและนำชม
11.00 น.	ออกเดินทาง
11.30 น.	ถึงชายหาดบางแสน รับประทานอาหารกลางวัน
12.45 น.	ออกเดินทาง
13.00 น.	ถึงศูนย์วิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา ฟังบรรยายสรุปและนำชม
14.45 น.	ออกเดินทาง
15.00 น.	แวะตลาดหนองมน เลือกซื้ออาหารทะเลแห้งและของฝาก
15.30 น.	ออกเดินทาง
17.30 น.	ถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

จากเส้นทางการศึกษานอกสถานที่ต่างๆ นี้ตรงตามหน่วยการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต, หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน หน่วยที่ 6 พลังงานและสารเคมี หน่วยที่ 7 จักรวาลและอวกาศ และ หน่วยที่ 8 ข่าวดูเหตุการณ์ และวันสำคัญ
เส้นทางการศึกษานอกสถานที่ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 (ไปเช้า-เย็นกลับ)

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง
- วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) วัดอรุณราชวราราม และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี
- พิพิธภัณฑ์ศิริราช
- พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์
- พิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ และสถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ
- แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อศึกษาศาสนาที่สำคัญ บุคคลสำคัญ และอาชีพต่างๆ ในแหล่งชุมชนนั้น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- วัดใหญ่ชัยมงคล, ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์, พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา, อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, วิหารมงคลบพิตร และวัดราชบูรณะ
- ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร , โบราณสถานในเกาะบางปะอิน และวัดนิเวศน์ธรรมประวัติ

จังหวัดสระบุรี, จังหวัดลพบุรี

- รอยพระพุทธบาทวัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี, ศาลพระกาฬ, พระปรารักษ์ 3 ยอดและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

จังหวัดสมุทรสงคราม

- ตลาดน้ำและอุทยานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

จังหวัดนครปฐม

- เรือนไทย และสวนสมุนไพรสิริรุกขชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล, พุทธมณฑล, พิพิธภัณฑน์หุ่นขี้ผึ้ง
- พระปฐมเจดีย์, พิพิธภัณฑน์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์, พระราชวังสนามจันทร์ และอนุสาวรีย์ย่าเหล

จังหวัดราชบุรี

- พิพิธภัณฑน์พื้นบ้านวัดม่วง, หนังกใหญ่วัดขนอน, จิตรกรรมฝาผนังที่วัดคงคาราม และสहरณ์โคนมหนองโพ

จังหวัดกาญจนบุรี

- เขื่อนวชิราลงกรณ์, พิพิธภัณฑน์อักษะเชลยศึก วัดไชยชุมพลชนะสงคราม, สะพานข้ามแม่น้ำแคว, พิพิธภัณฑน์บ้านเก่าและปราสาทเมืองสิงห์

จังหวัดเพชรบุรี

- อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) วัดใหญ่สุวรรณาราม, พระรามราชนิเวศน์ (พระราชวังบ้านปืน) และพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
- หมายเหตุ - เส้นทางการศึกษาศึกษานอกสถานที่ทั้งหมดนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ตัวอย่างการจัดเส้นทาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: วัดใหญ่ไชยมงคล, ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์, พิพิธภัณฑน์เจ้าสามพระยา, อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, วิหารมงคลบพิตร และวัดราชบูรณะ

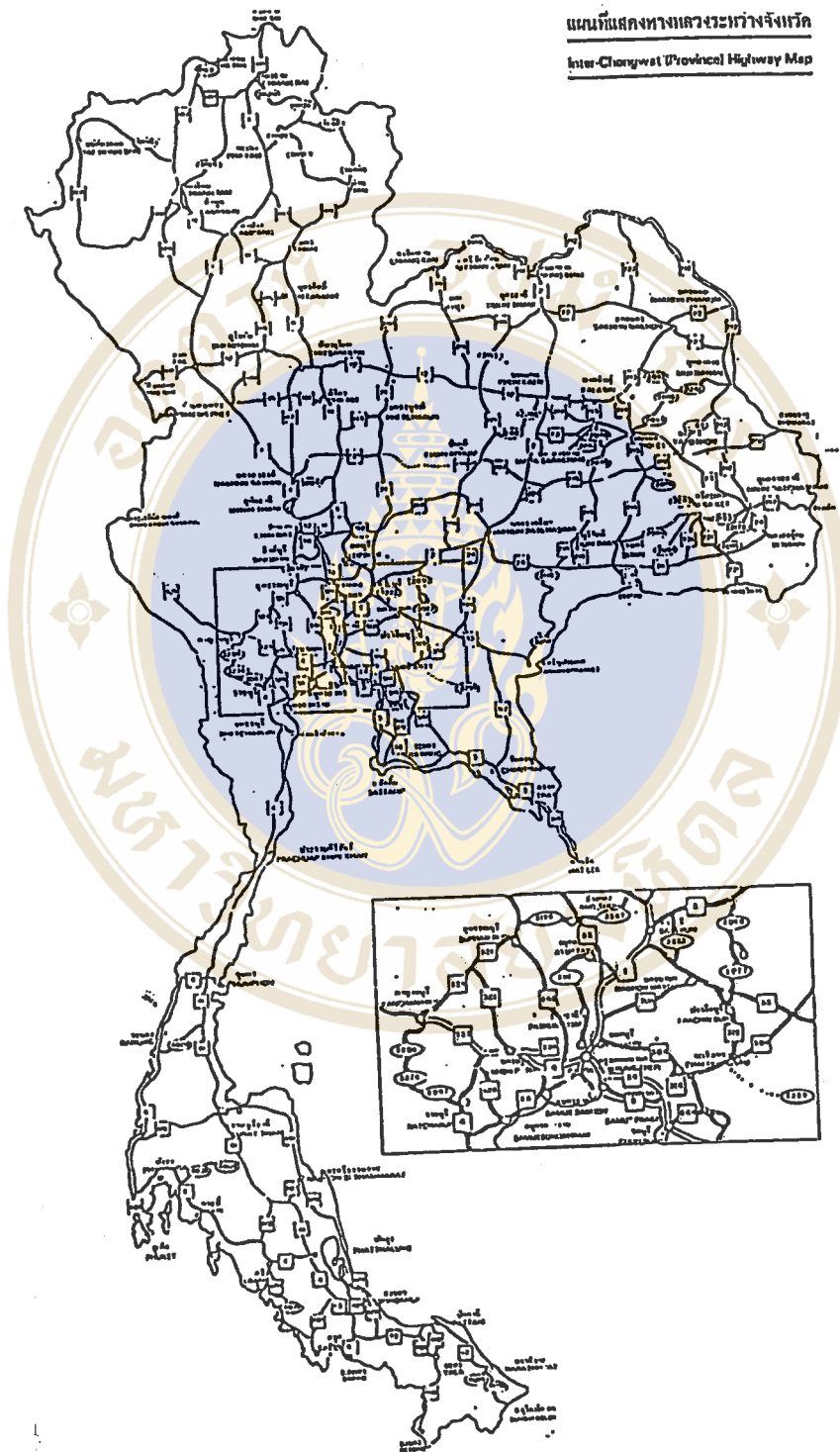
07.00 น.	ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ
08.30 น.	ถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำชมวัดใหญ่ไชยมงคล
09.15 น.	ออกเดินทาง
09.30 น.	ถึงศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ฟังบรรยายสรุปและนำชม
10.45 น.	ออกเดินทาง
11.00 น.	ถึงพิพิธภัณฑน์เจ้าสามพระยา

- 12.15 น. รับประทานอาหาร ณ พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยา (ลานสนามหญ้าหน้าพิพิธภัณฑ)
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 13.15 น. ถึงอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ฟังบรรยายสรุปและนำชม หลังจากนั้นชมวิหารมงคลพิตร
- 14.45 น. ออกเดินทาง
- 15.00 น. ถึงวัดราชบูรณะ ฟังการบรรยายสรุปและนำชม
- 15.45 น. ออกเดินทาง
- 17.30 น. ถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

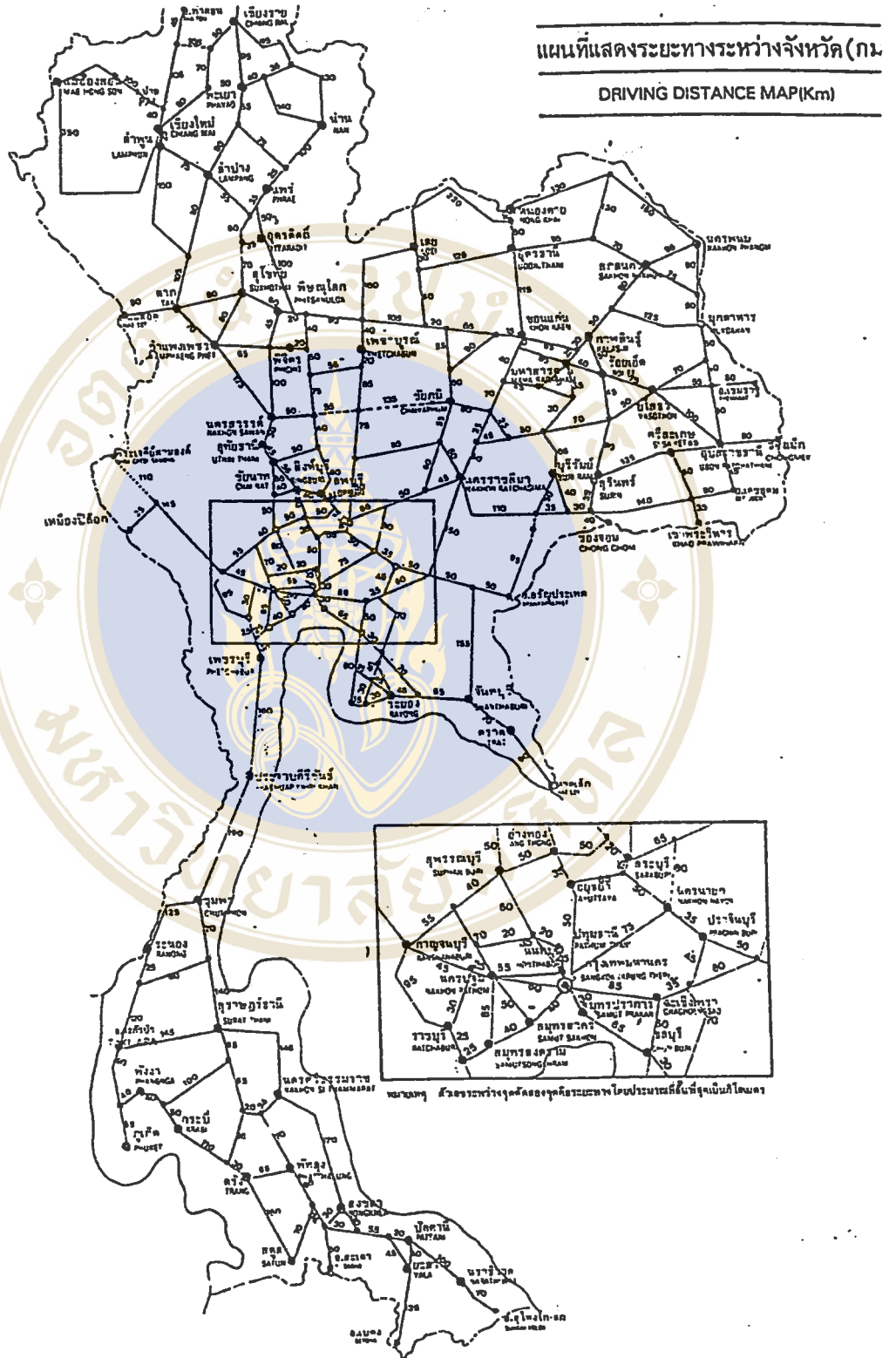
จากเส้นทางการศึกษานอกสถานที่ต่างๆ นี้ตรงตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา, หน่วยที่ 4 ชาติไทย, หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน, หน่วยที่ 9 ประชากรศึกษา หน่วยที่ 10 การเมืองและการปกครอง และหน่วยที่ 11 ขาว เหตุการณ์ วันสำคัญ

2. ภาพแผนที่แสดงทางหลวงระหว่างจังหวัด

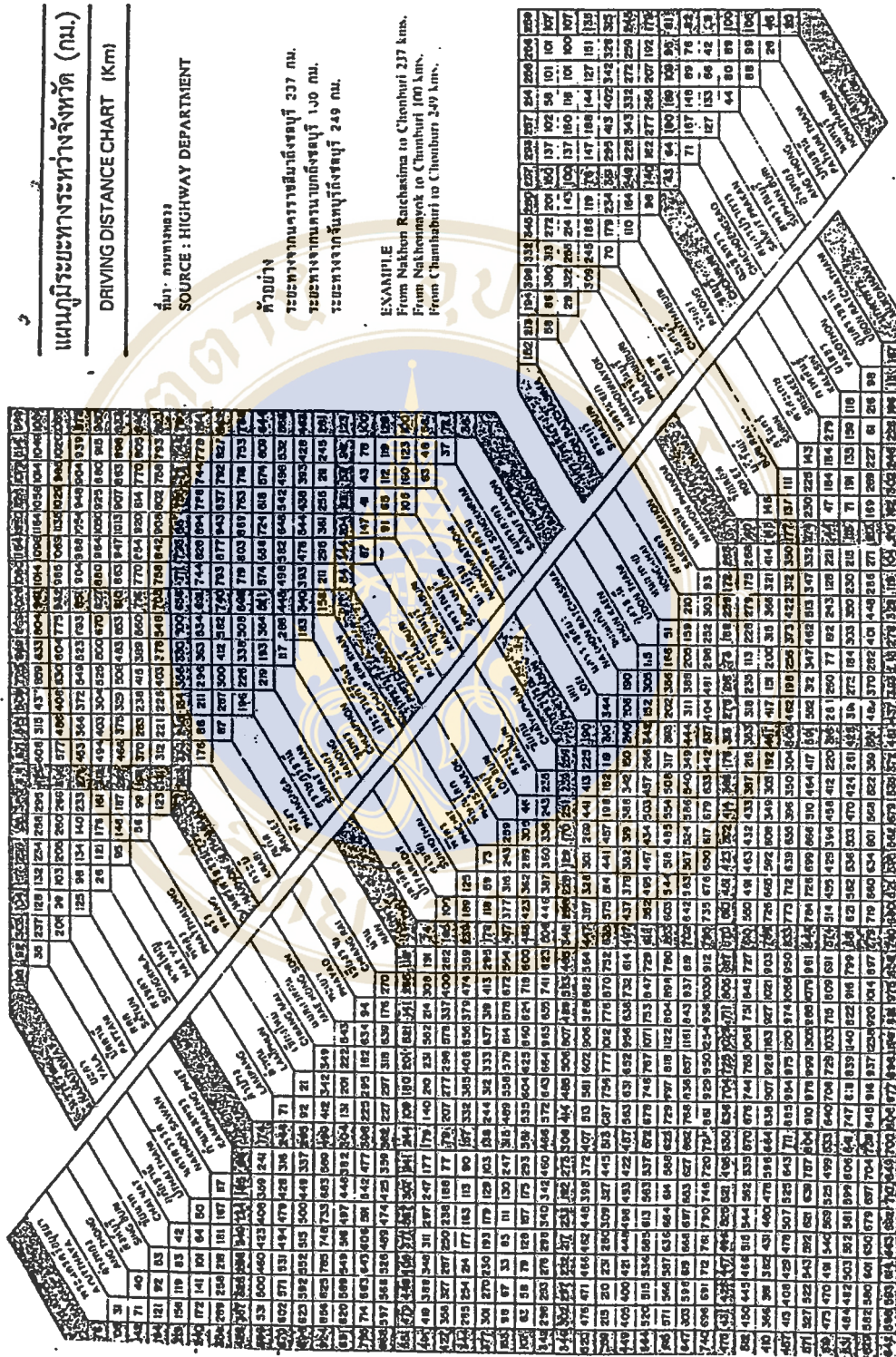
ที่มา : ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว,
งานพัฒนาข่าวสารกองบริการท่องเที่ยว ฝ่ายส่งเสริมการตลาด 2536 : 4.

3. ภาพแผนที่แสดงระยะทางระหว่างจังหวัด (กม.)

ที่มา : ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว, งานพัฒนาข่าวสาร
กองบริการท่องเที่ยว ฝ่ายส่งเสริมการตลาด 2536 : 5.

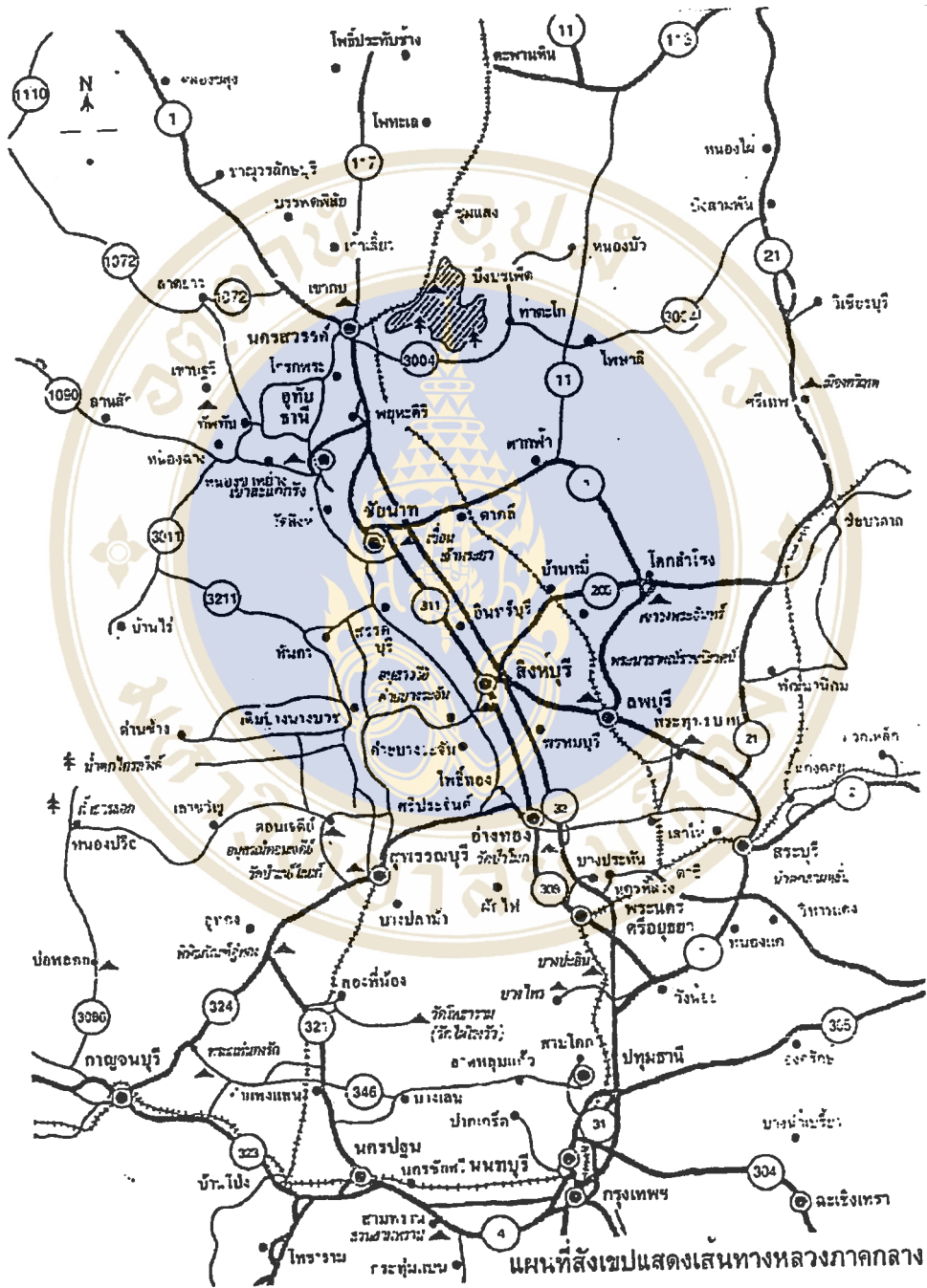
4. ภาพแผนภูมิ ระยะทางระหว่างจังหวัด (กม.)

ที่มา : ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว,

งานพัฒนาข่าวสาร กองบริการท่องเที่ยว ฝ่ายส่งเสริมการตลาด 2536 : 6.

5. ภาพแผนที่ สังเขปแสดงเส้นทางหลวงภาคกลาง

ที่มา : ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว,

งานพัฒนาข่าวสาร กอบริการท่องเที่ยว ฝ่ายส่งเสริมการตลาด 2536 : 17.

6. หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกสถานที่

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ 319 วังจันทน์เกษม ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10100 โทร. 281-7044 มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดระบบและควบคุมเกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 14 หน่วยงาน และ 1 รัฐวิสาหกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่

1. กรมศิลปากร ถนนหน้าพระลาน เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 221-7811

กรมศิลปากรมีหน้าที่รับผิดชอบในการผดุงรักษา ส่งเสริมเผยแพร่ศิลปวิทยาการทางด้านการบริการประชาชนคืองานของกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่เปิดบริการให้ประชาชนเข้าชมหลายแห่ง สถาบันการศึกษาที่จัดทัศนศึกษาควรทำหนังสือติดต่อการเข้าชมพิพิธภัณฑฯ ไปที่อธิบดีกรมศิลปากรล่วงหน้า เพื่อขอยกเว้นค่าธรรมเนียมการเข้าชม และขอวิทยากรนำชม ควรแต่งเครื่องแบบ หรือมีเครื่องหมายแสดงถึงสถาบันการศึกษาอย่างชัดเจน เข้าชมอย่างสนใจ ไม่ส่งเสียงดังเป็นที่รบกวนบุคคลอื่นและรักษากฎระเบียบของพิพิธภัณฑฯ ที่ไม่อนุญาตถ่ายภาพภายใน นอกจากนี้จะได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจากอธิบดีกรมศิลปากร

2. กรมพลศึกษา 154 ถนนพระราม 1 ตำบลวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10500

โทร. 214-4520

กรมพลศึกษามีหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่วิชาความรู้เกี่ยวกับพลศึกษาและการนันทนาการอื่นๆ ให้แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชน รวมทั้งงานของลูกเสือและยุวกาชาด มีการจัดกิจกรรมและการบริการทางด้านที่พักในราคาถูกลำหรับเยาวชน มีหนังสือถึงอธิบดีกรมพลศึกษาล่วงหน้า เพื่อขอลดหย่อนค่าที่พักแรม การจัดวิทยากร กิจกรรมนันทนาการ

**ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่
พ.ศ. 2529**

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพทางอุปนิสัยของนักเรียนและนักศึกษา ให้เหมาะสมกับสังคมในระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นสมบัติของชาติที่ได้สร้างสรรค์ไว้ให้ ซึ่งตนเองมีส่วนเป็นเจ้าของเพื่อปลูกฝังให้บังเกิดความรักประเทศชาติยิ่งขึ้น

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่ พ.ศ.2529”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียน นิสิตและนักศึกษาไปนอกสถานที่ พ.ศ.2504

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“นักเรียนและนักศึกษา” หมายความว่าบุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาในสถานศึกษา

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่สังกัดหรืออยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ

“หัวหน้าสถานศึกษา” หมายความว่าครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในลักษณะเดียวกัน และให้หมายความรวมถึงผู้จัดการของโรงเรียนเอกชนด้วย

“การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา” หมายความว่ากรณีที่ครูอาจารย์หรือผู้ที่เป็นหัวหน้าสถานศึกษาของสถานศึกษา พานักเรียนและนักศึกษาไปเป็นหมู่คณะ จะเป็นเวลาเปิดทำ

การสอนหรือไม่ก็ตาม แต่ไม่หมายความรวมถึงการเดินทางไกล และการอยู่ค่ายพักแรมของลูกเสือ ยุว
 กษัตริย์ และเนตรนารี และการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่ตามระเบียบแบบแผนหรือคำสั่ง
 ในทางราชการ

ข้อ 5 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาจำแนกเป็น 3 ประเภทคือ

- (1) การพาไปนอกสถานศึกษาและไม่ค้างคืน
- (2) การพาไปนอกสถานศึกษาและค้างคืน
- (3) การพาไปนอกราชอาณาจักร

ข้อ 6 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาทุกประเภท ให้ปฏิบัติดังนี้

- (1) ต้องได้รับอนุญาตก่อน แบบการขออนุญาตให้ใช้ตามที่กำหนดไว้ท้าย
 ระเบียบนี้
- (2) นักเรียนและนักศึกษาที่จะไปนอกสถานศึกษาตามข้อ 5(1) ให้อยู่ในดุลพินิจ
 ของหัวหน้าสถานศึกษา ว่าควรจะได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือไม่ แต่การพาไปตามข้อ 5(2) และ
 (3) จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง เป็นหนังสือตามแบบที่กำหนดไว้ท้ายระเบียบนี้
- (3) ให้หัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานศึกษา
 เป็นผู้ควบคุม และจะต้องมีครูหรืออาจารย์อื่นๆ เป็นผู้ช่วยผู้ควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการเดินทาง
 โดยถือเกณฑ์นักเรียนและนักศึกษา 20 คน ต่อครูหรืออาจารย์ 1 คน
 ถ้านักเรียนและนักศึกษามากกว่านี้ ให้มีครูหรืออาจารย์หญิงควบคุมไปด้วยตามความ
 เหมาะสม
- (4) ผู้ควบคุมและผู้ช่วยผู้ควบคุมต้องช่วยกันควบคุมนักเรียนและนักศึกษาให้อยู่
 ในระเบียบวินัย และต้องใช้ระมัดระวังเป็นอย่างดี ให้การเดินทางไปโดยมีระเบียบอันเหมาะสมกาล
 เทศะ และยานพาหนะที่ใช้เดินทาง ทั้งนี้เพื่อความเรียบร้อยและปลอดภัย
 ห้ามผู้ควบคุม ผู้ช่วยผู้ควบคุมเสพหรือชักชวนให้พนักงานขับรถหรือผู้ขับเรือ
 เสพสุรา หรือของมึนเมาอย่างอื่นขณะเดินทาง
- (5) ผู้ควบคุมและผู้ช่วยผู้ควบคุม ควรจะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการรักษา
 ความปลอดภัยตามโอกาสอันควร
- (6) ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเส้นทางที่จะเดินทาง เลือกยานพาหนะที่อยู่ใน
 สภาพใหม่ มั่นคงแข็งแรง และก่อนออกเดินทางให้ตรวจสอบสภาพของยานพาหนะที่จะใช้ให้เรียบร้อย
 ควรดูรถที่มีเครื่องดับเพลิงติดอยู่ด้วย

เพื่อความปลอดภัย ควรเดินทางโดยรถไฟหรือรถยนต์โดยสารของบริษัท
ขนส่ง จำกัด (บ.ข.ส.)

(7) ให้พิจารณาเลือกพนักงานขับรถหรือผู้ขับเรือที่มีประวัติความปลอดภัย
มีความชำนาญสุ่มรอบคอบก่อน รู้เส้นทางที่จะไปดี โดยคำรับรองของเจ้าของหรือ ตัวแทนของ
เจ้าของยานพาหนะนั้น

(8) ในการเดินทางโดยใช้ทางหลวง ให้ขอความร่วมมือไปยังตำรวจทางหลวง
ถ้าเดินทางโดยรถไฟให้ขอความร่วมมือจากการรถไฟแห่งประเทศไทย หรือขอความร่วมมือไปยังกรม
เจ้าท่า หรือตำรวจน้ำกรณีเดินทางโดยทางน้ำ เพื่อจัดรถหรือเรือนำทางให้ และเพื่อขอคำแนะนำ หรือ
ขอความร่วมมืออื่นๆ ที่จำเป็น

(9) ให้หัวหน้าสถานศึกษาจัดให้มีแผ่นป้ายข้อความในลักษณะแสดงให้เห็นว่า
ยานพาหนะนั้น ใช้บรรทุกนักเรียนและนักศึกษา

(10) ในการเดินทางนักเรียนและนักศึกษาต้องแต่งเครื่องแบบ แต่ในบาง
โอกาสให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาให้แต่งกายได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 7 ผู้พิจารณาอนุญาตให้นักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา ดังนี้

(1) หัวหน้าสถานศึกษา สำหรับการพาไปตามข้อ 5(1)

(2) ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หรือผู้อำนวยการการประถม
ศึกษากรุงเทพมหานคร สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือ สำนักงาน
การประถมศึกษากรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี สำหรับการพาไปตามข้อ 5(2)

(3) อธิบดีกรมเจ้าสังกัดหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็น
กรม สำหรับสถานศึกษาในส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับสถานศึกษาซึ่งอยู่ในความควบคุม
ดูแลของจังหวัดสำหรับการพาไปตามข้อ 5(2)

(4) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการสำหรับการพาไปตามข้อ 5(3)

ผู้พิจารณาอนุญาต (3) และ (5) อาจมอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นอนุญาต
แทนได้

ในการพิจารณาอนุญาต ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตพิจารณาถึงความเหมาะสม
กาลเทศะและฤดูกาล เพื่อความปลอดภัยในการเดินทางประกอบการพิจารณาอนุญาตด้วย

ข้อ 8 ในการขออนุญาตพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา ให้ส่งคำขออนุญาตถึงผู้มีอำนาจอนุญาตก่อนเวลาออกเดินทางไม่น้อยกว่า 15 วัน และให้แนบโครงการที่จะไปนอกสถานศึกษาประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ 9 การเดินทางในเวลากลางคืนมีสาเหตุหลายประการทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย จึงควรเดินทางเฉพาะกลางวันเท่านั้น เว้นแต่เป็นการเดินทางโดยรถไฟ

ข้อ 10 ในกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือมีเหตุการณ์อื่นที่แก้ไขได้โดยยาก ให้ผู้ควบคุมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือนุคคลอื่นใดที่ไปด้วยตามแต่กรณีแห่งความจำเป็น รายงานให้ผู้บังคับบัญชาอนุญาต หรือผู้บังคับบัญชาเหนือชั้นขึ้นไปทางโทรเลข โทรศัพท์ทราบทันที หากใช้เวลาเดินทางไม่มาก ให้รีบเดินทางไปรายงานให้ทราบด้วยตนเอง แล้วรายงานเป็นหนังสืออีกครั้งภายในกำหนด 7 วัน นับแต่เกิดอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์นั้นขึ้น

ข้อ 11 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาตามข้อ 5 สถานศึกษาจะต้องวางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติไว้ กับให้หัวหน้าสถานศึกษากำหนดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเท่าที่จำเป็น

ข้อ 12 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่ตามระเบียบให้เป็นด้วยความสมัครใจเพื่อทัศนศึกษาเท่านั้น มิใช่พาไปเพื่อทดสอบสมรรถภาพหรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเป็นการวัดผลหรือให้คะแนน หากเป็นไปได้ให้จัดในสถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษามากที่สุด เพื่อมิให้เป็นการบังคับให้นักเรียนและนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ จำเป็นต้องร่วมเดินทางไปด้วย มิฉะนั้นจะไม่ได้คะแนน สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็ให้เป็นไปด้วยความสมัครใจของนักเรียนและนักศึกษาด้วย

ข้อ 13 การพานักเรียนและนักศึกษาไปตามข้อ 5(2) และ (3) เมื่อพากลับมาแล้ว ให้สถานศึกษารายงานผลการพาไปนอกสถานศึกษาต่อผู้สั่งอนุญาตตามแบบทำยระเบียบนี้

ข้อ 14 ครู อาจารย์ หรือผู้ควบคุมนักเรียนและนักศึกษาให้ถือว่าไปปฏิบัติราชการให้เบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้

ข้อ 15 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 4 มิถุนายน 2529

(ลงชื่อ) นายชวน หลีกภัย

(นายชวน หลีกภัย)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงคมนาคม

กระทรวงคมนาคม ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10100 โทร. 281-3244 กระทรวงคมนาคม มีหน้าที่รับผิดชอบในระบบการขนส่ง การสื่อสารคมนาคมของประเทศแบ่งส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจในความดูแลออกเป็นหลายส่วน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดศึกษานอกสถานที่ได้แก่

1. กรมการขนส่ง ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ 10900 โทร.271-0120-2, 271-0123

2. กรมทางหลวง ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพฯ 10400 โทร.281-7577 แผนกประชาสัมพันธ์กรมทางหลวง จะช่วยให้ข่าวสารตามเส้นทางหลวงและแผนที่ทางหลวงจำหน่าย กองที่เกี่ยวข้องโดยตรงอีกกองหนึ่ง ซึ่งปฏิบัติงานประสานนโยบายกรมทางหลวง คือ กองตำรวจทางหลวง ซึ่งมีหน้าที่รักษาความเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่ผู้ใช้พาหนะเดินทางบนเส้นทางหลวงทั่วประเทศ สำนักงานตั้งอยู่คู่กับกรมทางหลวง การติดต่อขอรถนำขบวนมีหนังสือติดต่อล่วงหน้าไปที่ผู้บังคับการตำรวจทางหลวง (รายละเอียดดูข้อความปฏิบัติของผู้ขอรถนำขบวน) นอกจากนี้ตำรวจทางหลวงยังมีบริการให้ข้อมูลสภาพเส้นทางหลวงทั่วประเทศ

3. กรมอุตุนิยมวิทยา 612 ถนนสุขุมวิท เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10110 โทร. 258-0437, 258-0438

กรมอุตุนิยมวิทยามีหน้าที่รับผิดชอบการพยากรณ์สภาพอากาศทั่วประเทศเพื่อประโยชน์ต่อการเกษตรกรรม การเดินทางขนส่ง และการประกอบธุรกิจทั่วไป ประชาชนสามารถสอบถามข้อมูลลักษณะอากาศได้จากกองพยากรณ์อากาศ โทร.258-7059

รัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงคมนาคม

1. การท่าเรือแห่งประเทศไทย ถนนสุนทรโกษา ตำบลคลองเตย เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10110 มีหน่วยงานย่อยคือ ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ จังหวัดชลบุรี เปิดให้เข้าชมกิจกรรม

2. การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ 10210 โทร. 523-6201, 523-7222

3. การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ถนนรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10500 โทร.223-0314 (ดูรายละเอียดการลดค่าโดยสารให้แก่เยาวชนนอกโรงเรียน)

4. การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ถนนพหลโยธิน ลาดยาว เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10900 โทร.579-5380-9 มีสถานที่เปิดให้ชมและฟังการบรรยายที่ทางด่วนมหานคร
5. บริษัทการบินไทย จำกัด สำนักงานใหญ่ 89 ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ 10900 โทร. 511-0121
6. บริษัทขนส่ง จำกัด 1034/39 ตลาดหมอชิต ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ 10900 งานประชาสัมพันธ์ 271-2378 (ดูรายละเอียดระเบียบของบริษัทขนส่ง)
7. การสื่อสารแห่งประเทศไทย 1160 ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ 10501 มีสถานที่เปิดให้เยาวชนเข้าชมกิจการหลายแห่ง เช่น สถานีคมนาคมภาคพื้นดินผ่านดาวเทียม ศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี สถานีโทรคมนาคมเคเบิลใต้น้ำชาติ 1-เพชรบุรี ตำบลหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี สถานีโทรคมนาคมเคเบิลใต้น้ำชาติ 2-สงขลา หมู่บ้านเก้าเส้ง ตำบลเขาลูกซ้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
8. บริษัทเดินเรือทะเล จำกัด 59 ถนนเจริญกรุง เขตยานนาวา กรุงเทพฯ 10120 โทร.234-4945
9. องค์การรับส่งและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.) 485/1 ถนนศรีอยุธยา เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร.245-3231-9

ระเบียบการลดค่าโดยสารให้แก่เยาวชนนอกโรงเรียน

การรถไฟแห่งประเทศไทย
ฝ่ายการเดินรถ

24 พฤศจิกายน 2523

เรื่อง ระเบียบการลดค่าโดยสารให้แก่เยาวชนนอกโรงเรียน

ด้วยทางการเห็นสมควรลดค่าโดยสารให้แก่เยาวชนนอกโรงเรียนในการเดินทางไปทำกิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชน หรือทัศนศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีความรอบรู้เกี่ยวกับประเทศของตน ทั้งนี้โดยผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งจะแจ้งขอลดค่าโดยสารมาเป็นครั้งคราว

ฉะนั้น จึงกำหนดระเบียบปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์การลดค่าโดยสาร

การรถไฟฯ จะลดค่าโดยสารให้แก่เยาวชนนอกโรงเรียน หรืออยู่ในความควบคุมดูแลขององค์การ หรือสมาคมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย หรือสำนักงานของรัฐบาล

1.1 ต้องเป็นเยาวชนนอกโรงเรียนที่เป็นสมาชิก หรืออยู่ในความควบคุมดูแลขององค์การ หรือสมาคมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย หรือสำนักงานของรัฐบาล

1.2 มีอายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์ และไม่มีอาชีพ

1.3 การเดินทางของเยาวชนต้องมีจำนวนเยาวชนตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป เดินทางไปกลับพร้อมกันในรถชั้นเดียวกัน จาก-ถึงสถานีเดียวกันและต้องมีหัวหน้า ผู้นำหรือผู้ควบคุมเดินทางควบคุมดูแลไปด้วยอย่างน้อยคนละ 1 คน โดยอนุญาตให้ผู้ควบคุมดูแลเสียค่าโดยสารในอัตราเดียวกันตามชั้นที่นั่งของเยาวชน ในอัตราส่วน 1 คน ต่อเยาวชน 10 คน ถ้าผู้ควบคุมมีจำนวนเกินกว่าอัตราส่วนดังกล่าว ผู้ควบคุมที่เกินจำนวนจะต้องเสียค่าโดยสารเช่นผู้โดยสารทั่วไป

1.4 เลขธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ หรือผู้รับมอบอำนาจจะต้องแจ้งขอลดค่าโดยสารเป็นการล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน ก่อนเดินทาง

1.5 การลดค่าโดยสาร ลดให้เฉพาะการเดินทางไปกลับในรถชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 เท่านั้น โดยคิดค่าโดยสารตามอัตราปกติผู้ใหญ่เรียงบุคคลเพียงเที่ยวเดียว ค่าธรรมเนียมต่างๆ ไม่ลดให้

2. การปฏิบัติในการขอลดค่าโดยสาร

โดยที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติจะเป็นผู้จัดการ และควบคุมการเดินทางของเยาวชนนอกโรงเรียนแต่เพียงหน่วยเดียว ดังนั้นในการติดต่อขอลดค่าโดยสารแต่ละครั้ง เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการรถไฟแต่ละครั้งที่จะขอลดค่าโดยสารให้กับเยาวชนนอกโรงเรียนแต่ละกลุ่มทุกครั้ง โดยแนบหนังสือรับรองว่า เยาวชนที่จะเดินทางมีอายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์ และยังไม่อาชีพรอดตามตัวอย่างในใบแนบที่ 1 ท้ายคำสั่งนี้ไปเป็นหลักฐานด้วยทุกครั้ง

3. การเดินทางของเยาวชน

เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติหรือผู้รับมอบอำนาจ จะต้องออกหนังสือรับรองใช้แทนบัตรประจำตัวให้แก่เยาวชนที่จะเดินทางเป็นรายบุคคลไว้ สำหรับแสดงในการตรวจสอบของพนักงานขบวนรถในขณะเดินทาง ตามตัวอย่างในใบแนบที่ 2 ท้ายคำสั่ง

4. อำนาจในการสั่งการลดค่าโดยสาร

ให้เป็นอำนาจของหัวหน้ากองโดยสาร หรือผู้ได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติแทนเป็นผู้พิจารณาสั่งการลดค่าโดยสารให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กล่าว สำหรับการจำหน่ายตั๋วให้ออกตัวพิเศษไปกลับ หมายเหตุในตัวพิเศษคณะเยาวชนนอกโรงเรียนว่า “คิดค่าโดยสารตามอัตราปกติผู้ใหญ่เรียงบุคคลเพียงเที่ยวเดียว ตามคำสั่งที่ พ.5/คส.1/38 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2523” และสั่งการให้สำรองที่นั่งทั้งเที่ยวไปและเที่ยวกลับให้เรียบร้อยด้วย

5. การตรวจสอบขบวนรถ

การตรวจพบเยาวชนในคณะคนใดไม่มีหนังสือรับรองของเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ หรือผู้รับมอบอำนาจ หรือมีแต่จำนวนผู้โดยสารเหลืออยู่ไม่ครบตามหลักเกณฑ์ลดค่าโดยสารให้ปฏิบัติดังนี้

5.1 ในกรณีจำนวนเยาวชนที่มีหนังสือรับรองยังครบเกณฑ์การลดค่าโดยสารให้เรียกเก็บค่าโดยสารจากเยาวชนที่ไม่มีหนังสือรับรอง เพื่อให้ครบค่าโดยสารไปกลับตามปกติ โดยออกตั๋วบางเที่ยวเดียว (ถ้ามีหลายคนก็ให้ออกตั๋วบางฉบับเดียวใช้ร่วมกันได้) หมายเหตุในที่ว่างตอนบนของตั๋วว่า “ไป-กลับ” และหมายเหตุการใช้ควบในตั๋วบางกับในตั๋วพิเศษให้ข้อความยืนยันกัน โดยมีรายละเอียดให้ตรวจสอบได้

5.2 ในกรณีเยาวชนที่มีหนังสือรับรองมีจำนวนเหลืออยู่ไม่ครบตามเกณฑ์ลดค่าโดยสาร ให้ถือว่าเยาวชนทั้งหมดนี้ไม่ได้รับสิทธิลดค่าโดยสารตามระเบียบการนี้ ให้เรียกเก็บค่าโดยสารเพิ่มจากที่ได้ชำระไว้แล้วให้ครบค่าโดยสารไปกลับปกติ ตามจำนวนเยาวชนที่เดินทางทั้งหมด โดยออกตั๋วบางเที่ยวเดียวให้ใช้ควบทำนองเดียวกับข้อ 5.1

อนึ่ง ในกรณีที่เยาวชนในขณะเดินทางไม่ครบจำนวนจากที่ชำระค่าโดยสารไว้ ให้ พร. บันทึกในตั๋วพิเศษว่า “ผู้โดยสารไม่ครบ เดินทางจริง...คน” ลงลายมือชื่อตำแหน่ง วัน เดือน ปี กำกับไว้แล้วแนะนำให้ผู้ควบคุมนำตั๋วพิเศษไปยื่นคำร้องขอคืนเงินในส่วนที่เกินอยู่กับ สน.ปลายทางในเที่ยวกลับและให้สน. ดังกล่าวปฏิบัติในการคืนเงินค่าตั๋วตามระเบียบที่จะต้องให้ทางพิจารณา ก่อนจ่ายคืนเงินต่อไป

6. การเลื่อนชั้น

อนุญาตให้ทำได้เช่นเดียวกับการเลื่อนชั้นของคณะบุคคล คือใช้ตั๋วพิเศษอื่นๆ ยกเว้น การเลื่อนชั้นเป็นชั้นที่ 1 ซึ่งทางการไม่ลดค่าโดยสารให้ หากผู้โดยสารประสงค์จะขอเลื่อนเป็นชั้นที่ 1 ก็ให้เรียกเก็บค่าโดยสารให้ครบค่าโดยสารเต็มราคาของชั้นที่ 1

7. การกรอกรายการในใบรวมยอดรายได้การโดยสารรายวันให้กรอกจำนวนตั๋วและรายได้ค่าโดยสารประเภทนี้ลงในช่อง “รัฐบาล” ด้วย วิธีปฏิบัติอื่นๆ ซึ่งไม่ได้กล่าวไว้ในระเบียบการนี้ ให้อนุโลมถือปฏิบัติตามระเบียบการที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ลงนาม พงนา นาควิชระ

(นายพงนา นาควิชระ)

ผู้อำนวยการฝ่ายการเดินรถ

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
ว่าด้วย
การขอลดราคาค่าโดยสารรถไฟสำหรับเยาวชน

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เห็นเป็นการสมควรว่าในการเดินทางไปทำกิจกรรม หรือไปทัศนศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชน ได้มีความรอบรู้เกี่ยวกับประเทศของตนยิ่งขึ้นของเยาวชนเป็นกลุ่มคณะ ควรได้รับการส่งเสริมจึงประสานงานกับการรถไฟแห่งประเทศไทย ขอลดราคาค่าโดยสารรถไฟจากอัตราปกติเป็นกรณีพิเศษ และการรถไฟแห่งประเทศไทยยินดีลดค่าโดยสารให้ โดยผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ดังนั้นเพื่อเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดในการขอลดราคาค่าโดยสารรถไฟของเยาวชนเป็นกรณีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1

บทที่ 1

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบการขอลดราคาค่าโดยสารรถไฟ”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ใช้กับเยาวชนนอกโรงเรียนเท่านั้น

หมวดที่ 2

ผู้มีสิทธิ

ข้อ 3 เยาวชนที่จะขอลดราคาได้ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

3.1 อายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์ (นับถึงวันสิ้นสุดการเดินทางเป็นวันมีอายุครบ)

3.2 ไม่มีอาชีพ

3.3 เป็นสมาชิกหรือเยาวชนในความควบคุมดูแลขององค์การหรือสมาคมที่จดทะเบียนถูกต้องหรือสำนักงานรัฐบาล

ข้อ 4 หัวหน้า ผู้นำ หรือผู้ควบคุม

หมวดที่ 3

การเดินทาง

ข้อ 5 ต้องเป็นการเดินทางไปเพื่อกิจกรรมด้านเยาวชน หรือที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนหรือไปเพื่อทัศนศึกษา

ข้อ 6 ต้องเป็นการเดินทางเป็นหมู่ เหล่า หรือคณะ กลุ่มละไม่ต่ำกว่า 10 คน โดยมีหัวหน้า ผู้นำ หรือผู้ควบคุมกลุ่ม

ข้อ 7 ต้องเป็นการเดินทางไป-กลับพร้อมกันในรถชั้นเดียวกัน จาก-ถึงสถานีเดียวกัน

หมวดที่ 4

การลดราคา

ข้อ 8 ขอลดราคาค่าโดยสารได้เฉพาะชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 โดยเสียดำรงธรรมเนียมต่างๆ ตามราคาดปกติ

ข้อ 9 ลดราคาได้ในราคาค่าโดยสารไป-กลับ คิดเพียงเที่ยวเดียว

ข้อ 10 หัวหน้า ผู้นำ หรือผู้ควบคุมกลุ่ม มีสิทธิ์ขอลดราคาค่าโดยสารตามข้อ 9 ได้ในอัตราส่วน 1 ต่อเยาวชน 10 คน

ข้อ 11 ถ้ามีหัวหน้า ผู้นำหรือผู้ควบคุมกลุ่มเกินกว่าอัตราส่วนตามข้อ 10 ไม่ได้รับสิทธิ

หมวดที่ 5

การขอรับรอง

ข้อ 12 ผู้ขอรับรองจะต้องทำเอกสารตามแบบที่แนบท้ายระเบียบนี้ โดยกรอกแบบฟอร์มและลงนาม พร้อมตำแหน่งประทับตรา

ข้อ 13 ผู้ขอรับรองจะต้องเป็นหัวหน้าสำนักงาน หัวหน้าส่วนของสำนักงานรัฐบาล หรือองค์การ หรือสมาคมที่จดทะเบียนถูกต้อง

ข้อ 14 ผู้ขอรับรองจะต้องแนบเอกสารตามข้อ 12 และสำเนา 1 ชุดมาพร้อมกับคำขอด้วย

หมวดที่ 6
การยื่นคำขอรับรอง

ข้อ 15 ให้ยื่นคำขอโดยทำเป็นหนังสือ ระบุรายละเอียดดังนี้

- 15.1 วัตถุประสงค์ในการเดินทาง
- 15.2 ระยะเวลาในการเดินทาง
- 15.3 วันไปและวันกลับ
- 15.4 เกี่ยวของรถไฟที่จะไป และเที่ยวกลับกับขบวนรถไฟ
- 15.5 สถานที่ตั้งต้น และสิ้นสุดการเดินทาง
- 15.6 ชั้นโดยสาร
- 15.7 จำนวนเยาวชน
- 15.8 จำนวนหัวหน้า ผู้นำ หรือผู้ควบคุมกลุ่ม

ข้อ 16 ให้ยื่นคำขอล่วงหน้าอย่างน้อย 20 วัน ก่อนกำหนดการเดินทาง

ข้อ 17 ให้ยื่นคำขอได้ที่สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

หมวดที่ 7

การรับรอง

ข้อ 18 เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ หรือผู้รับมอบอำนาจเป็นผู้พิจารณารับรอง

ข้อ 19 เมื่อรับรองแล้วจะส่งเอกสารการรับรองไปยังการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อขอลดค่าโดยสารต่อไป

หมวดที่ 8

การเสียดำโดยสารอื่นๆ

ข้อ 20 ให้ผู้ยื่นคำขอติดต่อเสียดำโดยสาร ได้ที่กองโดยสาร การรถไฟแห่งประเทศไทย สำนักงานตั้งอยู่ที่สถานีกรุงเทพฯ

ข้อ 21 การสำรองที่นั่งผู้โดยสารหรืออื่นๆ ให้ผู้ยื่นคำขอตกลงกับกองโดยสารการรถไฟแห่งประเทศไทยด้วยตนเอง

ข้อ 22 การโดยสารรถไฟให้ผู้ได้รับส่วนลดราคาถือเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติที่ออกให้ตามแบบท้ายระเบียบนี้สำหรับแสดงต่อพนักงานรถไฟเพื่อตรวจสอบ

ข้อ 23 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2523

(นายกำจร พรหมะวัน)

เลขาธิการ

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

หลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติในการนำ ขบวนกองตำ รวจทางหลวง

1. ในวันเดินทางต้องมีรถวิทยุเพียงพอที่จะนำขบวนได้ (ไม่ติดภารกิจหลัก)
2. ต้องทำหนังสือขอมาล่วงหน้าก่อนเดินทางไม่น้อยกว่า 3 วัน โดยมีรายละเอียดในเส้นทาง จำนวนผู้เดินทาง จำนวนรถที่เดินทางในขบวน และหมายเลขทะเบียนรถ พร้อมกับรายชื่อผู้ประสานงาน สถานที่ติดต่อได้ และหมายเลขโทรศัพท์ เมื่อทำหนังสือขอมมาแล้ว ต้องติดต่อขอทราบผล หรือจุดนัดหมายกับรถวิทยุนำขบวน
3. ต้องมีจำนวนรถในขบวนดังนี้
 - 3.1 รถยนต์โดยสาร (บัส) จำนวน 5 คันขึ้นไป
 - 3.2 รถยนต์เก๋ง จำนวน 8 คันขึ้นไป
 - 3.3 รถยนต์เก๋งและรถยนต์โดยสารรวมกัน จำนวน 8 คันขึ้นไป
4. ต้องถึงจุดนัดหมายตามเวลาที่ตกลงไว้เพราะรถวิทยุจะรออยู่ไม่เกิน 30 นาที นับจากเวลานัดและต้องมีจำนวนรถในขบวนตามที่แจ้งมา
5. ผู้ขับรถในขบวน
 - 5.1 ก่อนนำรถเข้าขบวน ควรตรวจสภาพให้เรียบร้อย และควรคำนึงถึงขีดความสามารถของรถว่าจะใช้ความเร็วตามขบวนได้อย่างสม่ำเสมอหรือไม่
 - 5.2 เปิดไฟใหญ่หน้ารถ
 - 5.3 ไม่แข่งขันกันในขบวน
 - 5.4 ขับรถในช่องทางเดินรถที่รถวิทยุนำ
 - 5.5 ขับรถ ใช้ความเร็วตามกฎหมาย
 - 5.6 รักษาระยะต่อระหว่างรถคันหน้ากับรถของตนอยู่ตลอดเวลา โดยถือหลัก ระยะต่อเท่ากับ (ความเร็ว) กำลัง 2 หารด้วย 100 เช่น

- ความเร็ว 100 กิโลเมตร/ชั่วโมง	ระยะต่อ 100 เมตร
- ความเร็ว 90 กิโลเมตร/ชั่วโมง	ระยะต่อ 81 เมตร
- ความเร็ว 80 กิโลเมตร/ชั่วโมง	ระยะต่อ 64 เมตร
- ความเร็ว 70 กิโลเมตร/ชั่วโมง	ระยะต่อ 49 เมตร

 อย่าขับจี้รถคันหน้า ต้องเว้นระยะหยุดให้ปลอดภัยตามสูตรดังกล่าว

6. ให้ความสำคัญการเดินทางในขบวน ควบคุมดูแลให้ผู้โดยสารปฏิบัติดังนี้
 - 6.1 ให้ระมัดระวังความปลอดภัย การแสดงกิริยาวาจา
 - 6.2 อย่างส่งเสียงอื้ออึง
 - 6.3 อย่าเสพสุรา
 - 6.4 อย่าห้อยโหน หรือยื่นแขนขา หรืออวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดออกนอกตัวรถ
 - 6.5 อย่ากระทำการใดๆ ให้เป็นที่ตำหนิของประชาชนทั่วไป เพราะการมีอุบัติเหตุ นำขบวนมักจะถูกเพ่งเล็งว่าได้รับอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่นอยู่แล้ว ยิ่งจะทำให้ภาพพจน์ของทางหลวงเสียหายนำขบวน
7. เส้นทางที่จะนำขบวน
 - 7.1 นำในเส้นทางเดี่ยว ซึ่งเห็นว่าไม่ปลอดภัยในการจราจร
 - 7.2 ไม่นำในเส้นทางคู่ขนาน เช่น สายบางนา-ชลบุรี กรุงเทพฯ-กาญจนบุรี กรุงเทพฯ-อยุธยา สระบุรี
 - 7.3 จุดรับขบวน
 - 7.3.1 สายเหนือ-รับ-ส่งขบวนที่ด่านเก็บค่าธรรมเนียมบางปะอิน
 - 7.3.2 สายตะวันออกเฉียงเหนือ-รับ-ส่งขบวนที่หน้า ส.ทอ.2 กก.1 (หินกอง)
 - 7.3.3 สายใต้ ถ้าเดินทางในถนนธนบุรี ปากท่อ-รับ-ส่งขบวนที่แยกธนบุรี-ปากท่อ (จุดลงทางด่วนพระราม 9) ถ้าเดินทางในถนนเพชรเกษม-รับ-ส่ง ขบวนที่แยกวังมะนาว อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี
8. การนำขบวนจะนำเฉพาะในเส้นทางรับผิดชอบทางหลวงเท่านั้น และนำเฉพาะการเดินทางไปและกลับ จะไม่นำไปยังสถานที่ต่างๆ ตลอดรายการ
9. ในกรณีอื่นๆ นอกจากนี้การนำขบวนในเส้นทางรอบกรุงเทพฯ ระยะทางประมาณ 200 กิโลเมตร ขอให้รับผิดชอบของตำรวจท้องที่ขบวนนำขบวน ทั้งนี้ได้ประสานงานไว้แล้ว

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200 โทร. 281-5955

กระทรวงเกษตรฯ มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศ อันเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่แบ่งส่วนราชการออกเป็นหลายหน่วยงาน แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทัศนศึกษาได้แก่

1. กรมป่าไม้ ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ 10900

1.1 กองอุทยานแห่งชาติ ควบคุมดูแลอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าไปเที่ยวชมพร้อมมูล

1.2 กองอนุรักษ์สัตว์ป่า มีหน้าที่อนุรักษ์สัตว์ป่า และพันธุ์ไม้ กำหนดเขต จัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า สถานีวิจัยสัตว์ป่า ปกติไม่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปดังเช่น อุทยานแห่งชาติ ต้องติดต่อขออนุญาตเพื่อการศึกษาหรือวิจัยเป็นบางกรณี โทร.579-1565

2. กรมชลประทาน ถนนสามเสน กรุงเทพฯ 10300 โทร.241-0740-9 กรมชลประทาน

มีหน้าที่จัดสร้างเขื่อนกั้นน้ำในแม่น้ำลำคลองต่างๆ เพื่อผันน้ำไปใช้ประโยชน์ในด้านเกษตรกรรม ประโยชน์ทางอ้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ เช่น เขื่อนแก่งกระจาน-เพชรบุรี เขื่อนวชิราลงกรณ์-กาญจนบุรี เขื่อนลำปาว-กาฬสินธุ์ เขื่อนลำนครราชสีมา มีหนังสือติดต่อขออนุญาตเข้าชม และจัดเจ้าหน้าที่บรรยายล่วงหน้า

3. กรมประมง ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200 กรมประมงมีหน้าที่ศึกษา

ค้นคว้าและส่งเสริมกิจการประมงของประเทศ แหล่งเพาะพันธุ์ปลา และสถานีประมงหลายแห่งในประเทศ นอกจากนี้จะให้ความรู้ทางวิชาการประมงแล้ว ทิวทัศน์ธรรมชาติยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจด้วย เช่น บึงบอระเพ็ด-นครสวรรค์ กว๊านพะเยา-พะเยา ศูนย์ชีววิทยาทางทะเล-ภูเก็ต บึงสีไฟ-พิจิตร

รัฐวิสาหกิจที่เป็นหน่วยงานขึ้นกับกระทรวงเกษตรฯ และเปิดให้เข้าชมกิจการคือ

1. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) 76 ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200

โทร. 281-3321 หน่วยงานนี้มีศูนย์ฝึกลูกช้าง ลำปาง เป็นสถานที่ให้ผู้เข้าชมการใช้ช้างเพื่อประโยชน์ของงานอุตสาหกรรมป่าไม้

2. องค์การสวนยาง สถานีนาบอน นครศรีธรรมราช 80220 เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า

ทางวิชาการ มีที่พักแรมบริการ (ช่วงสะดวก กุมภาพันธ์-เมษายน)

3. องค์การสะพานปลา 211 ซอยสะพานปลา ถนนเจริญกรุง เขตยานนาวา กรุงเทพฯ

โทร.211-0300 มีสถานที่เปิดให้เข้าชม ได้แก่ สะพานปลากรุงเทพฯ สมุทรสาคร สมุทรปราการ สงขลา ปัตตานี หัวหิน ชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง ภูเก็ต สตูล ตรัง และปราณบุรี

4. องค์การอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 167 ซอยมิตรผดุง ถนนเจริญกรุง เขตยานนาวา กรุงเทพฯ 10120 โทร.211-1231-2 ต่อ 25
5. องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) อำเภอมหากเหล็ก สระบุรี โทร.(036) 244-167 เปิดบริการนำชมกิจการเลี้ยงวัวพันธุ์เนื้อและพันธุ์นม รวมทั้งกระบวนการผลิตนมสำเร็จรูปด้วยวิทยาการสมัยใหม่
6. บริษัทไม้อัดไทย จำกัด อาคาร 6 ถนนราชดำเนินกลาง กรุงเทพฯ 10200 โทร.222-7206-8
7. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) 101 ถนนกำแพงเพชร กรุงเทพฯ 10900

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวฯ เป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศเพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ และให้ประชาชนในประเทศเดินทางท่องเที่ยวในประเทศให้มากยิ่งขึ้น อันทำให้เกิดการกระจายรายได้กระจายอาชีพอย่างกว้างขวางให้มากที่สุด

ททท. มีการจัดแบ่งหน่วยงานออกหลายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทัศนศึกษา นอกเหนือจากการให้บริการทางด้านข่าวสารการท่องเที่ยวตามสำนักงานในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ทุกวันในเวลาราชการ สถาบันการศึกษาใดต้องการได้ข่าวสารข้อมูล แนะนำในการจัดทัศนศึกษา การบรรยายนอกสถานที่ ตลอดจนข้อแนะนำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีหนังสือติดต่อเป็นทางการไปที่ ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ ททท.ยังผลิตสื่อการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้ข่าวสารความรู้และความบันเทิงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่เอกสาร อสท. วารสารธุรกิจท่องเที่ยว การจัดรายการสารคดีวิทยุ การจัดสารคดีโทรทัศน์ แผ่นภาพโปสเตอร์ แผ่นพับแนะนำจังหวัดท่องเที่ยว ฯลฯ

สำนักงาน ททท. เปิดบริการให้ข่าวสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวหลายแห่ง กรุงเทพฯ สำนักงานราชดำเนินนอก สนามบินดอนเมือง สถานีรถไฟหัวลำโพง ร้านค้าปลอดภาษีของ ททท. ที่เพลินจิต

สำนักงานใหญ่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) 202 อาคารเลอคองคอร์ด ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310 โทร. 694-1222

สำนักงานททท.ต่างจังหวัด ได้แก่

สำนักงานกาญจนบุรี ถนนแสงชูโต อ.เมือง จ.กาญจนบุรี 71000 โทร. (034)511-200
โทรสาร (034)511-200

สำนักงานเชียงใหม่ ถนนเชียงใหม่-ลำพูน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000 โทร. (053)248-
604, 248-607, โทรสาร (053)248-605

สำนักงานนครราชสีมา 2102-2104 ถนนมิตรภาพ อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000โทร.
(044)243-753 โทรสาร (044)255-244

สำนักงานพัทธา 382/1 ถนนชายหาด อ.บางละมุง จ.ชลบุรี 20260 โทร.(038)428-750
โทรสาร (038)429-113

สำนักงานภูเก็ต 73-75 ถนนภูเก็ต อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000โทร. (076)211-036 212-213
โทรสาร (076)213-582

สำนักงานหาดใหญ่ 1/1 ซอย 2 ถนนนิพัทธ์อุทิศ 3 หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 โทร.
(074)243-747 โทรสาร (074)245-986

สำนักงานพิษณุโลก 209/7-8 ถนนบรมไตรโลกนาถ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000 โทร.
(055)252-742 252-743โทรสาร (055)252-742

สำนักงานสุราษฎร์ธานี 5 ถนนตลาดใหม่ บ้านคอน อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000
โทร.(077)281-828 โทรสาร (077)282-828

สำนักงานอุบลราชธานี 261-1 ถนนเขื่อนธานี อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000
โทร. (045)243-770, 243-771 โทรสาร (045)243-771

สำนักงานนครศรีธรรมราช 1180 บวรบazaar ถนนราชดำเนิน อ.เมือง จ.นครศรีธรรม-
ราช 80000 โทร.(075)356-264 โทรสาร (075)356-264

สำนักงานชะอำ 5000/51 ถนนเพชรเกษม อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120
โทร.(032)471-520 โทรสาร (032)471-502

สำนักงานเชียงราย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ถ.สิงห์ไคล อ.เมือง
จ.เชียงราย 57000 โทร. (053)717-433 โทรสาร (053)717-434

สำนักงานระยอง 282/1 ถ.ชายหาด หมู่ 10 อ.บางละมุง จ.ชลบุรี 20260
โทร.(038) 428-750 โทรสาร (038)429-113

สำนักงานขอนแก่น ศาลาประชาคม ถ.กลางเมือง จ.ขอนแก่น 40000 โทร.(043)244-498,244-499 โทรสาร (043)244-497

หน่วยงานที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของ ททท.

1. สถาบันฝึกอบรมวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว (สรท.) บางแสน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130 โทร. (038) 381-029, 382-008 โทรสาร (038) 381-025

2. กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว 26/56 อาคาร ที.พี.ไอ ทาวน์เวอร์ ถนนจันทร์, ตัดใหม่ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 โทร. 678-6800-9 โทรสาร 678-6879 และโทร 1155

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานของกรมตำรวจ แต่มีการปฏิบัติงานประสานนโยบายกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบอำนวยความสะดวก และให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวที่ราชอาณาจักร สถานที่ปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ใกล้เคียง หรืออยู่ร่วมกับสำนักงานททท.ในภูมิภาคแทบทุกแห่ง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกัน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวจะปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมงทุกวันในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

หน้าที่ของตำรวจท่องเที่ยว นอกจากรับแจ้งเหตุ หรือคดีอันเกิดแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศภายใต้กฎหมายไทยแล้ว ในแต่ละวันจะมีเจ้าหน้าที่สายตรวจไปตามแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักและธุรกิจบันเทิง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก มีการจัดรถนำขบวนท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะที่ได้รับอนุมัติ มีหนังสือถึงผู้บังคับการตำรวจท่องเที่ยวกรุงเทพฯ ซึ่งในการนำขบวนท่องเที่ยวใหญ่ ๆ ตำรวจท่องเที่ยวจะได้ทำหน้าที่ประสานงานนำขบวนกับตำรวจทางหลวง หรือตำรวจหน่วยอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นตำรวจท่องเที่ยวยังมีเจ้าหน้าที่พลเรือนที่ทำหน้าที่ประสานงานด้านบริการข่าวสาร ข้อมูล และสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว เรียกว่า “เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยว”

ที่ทำการตำรวจท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มีกองบังคับการอยู่ ณ อาคาร ที.พี.ไอ.ทาวน์เวอร์ เขตสาทร และมีแผนกย่อยในการปฏิบัติงานที่คอนเมือง ในส่วนภูมิภาคอยู่คู่กับททท. ที่เชียงใหม่ พัทยา ภูเก็ต หาดใหญ่ เกาะสมุย กาญจนบุรี และขอนแก่น มีหน่วยย่อยในแหล่งสำคัญของภูมิภาคเพิ่มขึ้น ได้แก่ บ้านท่าดอน อำเภอแม่อาว เชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย และตะรุเตา ฯลฯ

สอบถามข้อมูลหรือแจ้งเหตุเกิดแก่นักท่องเที่ยว โทรศัพท์ตำรวจท่องเที่ยว กรุงเทพฯ 678-6800-9 พัทยา (038)429-371 เชียงใหม่ (053) 248-974 ภูเก็ต (076) 212-213 หาดใหญ่ (074) 246-733 เกาะสมุย (077) 421-218 กาญจนบุรี (034) 512-795

สำนักพระราชวัง

สำนักพระราชวัง ถนนหน้าพระลาน กรุงเทพฯ 10200 โทร. 224-3273

สำนักพระราชวัง เป็นหน่วยงานอิสระ ตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง มีอำนาจหน้าที่จัดการพระราชวัง ตลอดจนการดูแลรักษาทรัพย์สินผลประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้สำนักพระราชวังยังได้รับพระบรมราชานุญาตให้บุคคลทั่วไปเข้าไปเที่ยวชมพระราชวัง พระตำหนัก และเขตพระราชฐานบางแห่งได้ รวมทั้งมีการจัดวิทยากรนำชมด้วย ประชาชนและนักท่องเที่ยวจะต้องเสียค่าธรรมเนียมเข้าชมตามกำหนดต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย

พระราชวังที่เปิดให้เข้าชมปัจจุบัน ได้แก่ พระบรมมหาราชวัง พระตำหนักวิมานเมฆใน กรุงเทพฯ พระราชวังบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ สกลนคร พระตำหนักในต่างจังหวัด ส่วนใหญ่เปิดเฉพาะวันศุกร์และวันหยุดราชการ ในขณะที่ยังไม่มีมีการแปรพระราชฐาน หากมีการเข้าชมเป็นหมู่คณะ เพื่อจัดวิทยากรนำชมเป็นพิเศษและลดค่าธรรมเนียมเข้าชม ต้องทำหนังสือติดต่อล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 สัปดาห์ ไปยังเลขาธิการสำนักพระราชวัง

รัฐวิสาหกิจที่ สนับสนุน กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ สำหรับเยาวชน

1. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย 14 ซอยยาสูบ 1 ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ 10900 โทร.279-5010-9, 279-5130-9 มีหน่วยงานเปิดบริการให้เข้าชม ได้แก่
 - 1.1 ศูนย์ปฏิบัติการก๊าซชลบุรี ต.บายพาส อ.เมือง จ.ชลบุรี
 - 1.2 คลังเก็บผลิตภัณฑ์ และทำเทียบเรือเขาบ่อยา ต.ทุ่งศาลา อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี
 - 1.3 โรงงานแยกแก๊สธรรมชาติ ถ.สุขุมวิท ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง
 - 1.4 คลังก๊าซบ้านโรงโป๊ะ ต.ตะเคียนเตี้ย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี
 - 1.5 คลังก๊าซบางจาก ต.บางจาก อ.พระโขนง กรุงเทพฯ

- 1.6 คลังก๊าซนครสวรรค์ ต.หนองปลิง อ.เมือง จ.นครสวรรค์
- 1.7 คลังก๊าซลำปาง ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง
- 1.8 คลังก๊าซขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น
- 1.9 คลังก๊าซสุราษฎร์ธานี ต.บางกุ้ง อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี
- 1.10 คลังปิโตรเลียมสงขลา ต.หัวเขา กิ่งอ.สิงหนคร จ.สงขลา

2. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 53 หมู่ 2 ถนนจรูญสนิทวงศ์ บางกรวย นนทบุรี 11130 โทร.424-0101-11 สอบถามรายละเอียดการเข้าชมกิจกรรมที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ โทร.424-3214 กฟผ. เปิดให้ชมการปฏิบัติงานของหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งมีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านที่พักร้านอาหาร แต่ต้องติดต่อล่วงหน้าในส่วนกลางก่อน สำหรับเขื่อนในส่วนภูมิภาคที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมมูลได้แก่

- 2.1 เขื่อนอุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น
- 2.2 เขื่อนสิรินธร จ.อุบลราชธานี
- 2.3 เขื่อนรัชชประภา จ.สุราษฎร์ธานี
- 2.4 เขื่อนสิริกิติ์ จ.อุตรดิตถ์
- 2.5 เขื่อนเขาแหลม จ.กาญจนบุรี
- 2.6 เขื่อนภูมิพล จ.ตาก
- 2.7 เขื่อนจุฬาภรณ์ จ.ชัยภูมิ
- 2.8 เขื่อนศรีนครินทร์ จ.กาญจนบุรี

3. สถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 924 หลังท้องฟ้าจำลอง ถ.สุขุมวิท เขตพระโขนง กรุงเทพฯ

4. การกีฬาแห่งประเทศไทย 2088 ถนนรามคำแหง หัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร.314-2071-6 มีสถานที่พัก

5. ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ 470 สะพานควาย กรุงเทพฯ 10400 โทร.279-0606, 278-0090

6. บริษัทหินอ่อน จำกัด 146-152 ถ.พระราม 1 ซ้างกรีฑาสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ 10500 โทร.214-1653, 214-3283-4

7. ธนาคารกรุงไทย จำกัด สำนักงานใหญ่ ถ.สุขุมวิท คลองเตย เขตพระโขนง
กรุงเทพฯ 10110 โทร. 251-2170, 251-2175-80

8. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 196 ถ.พหลโยธิน บางเขน
กรุงเทพฯ 10900 โทร. 579-1121-30 และหน่วยงานย่อยที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช ต.วังน้ำเขียว
อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา

9. องค์การทอผ้า 72 ถ.ทหาร สี่แยกเกียกกาย แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ
10300 โทร.241-5620-4 มีหน่วยย่อยอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลกด้วย

10. องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย 71 ถ.พระราม 5 แขวงจิตรลดา เขตดุสิต
กรุงเทพฯ 10300 โทร. 281-0000 มีหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดองค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย คือ
สวนสัตว์เชียงใหม่ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว และสวนสัตว์วันครราชสีมา

ที่มา : รวบรวมมาจากคู่มือท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

7. ตัวอย่างจดหมายต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษานอกสถานที่

แบบขออนุญาตผู้บังคับบัญชาพำนักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่

สถานศึกษา.....

(วันเดือนปี).....

เรื่อง การพำนักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

เรียน

ข้าพเจ้าขออนุญาตนำนักเรียนและนักศึกษา มีจำนวน.....คน และครูอาจารย์
 ควบคุม คน โดยมี..... เป็นผู้ควบคุม
 ไป..... จังหวัด.....
 เริ่มออกเดินทางวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... และจะไป
 ตามเส้นทางผ่าน..... โดยยานพาหนะ.....
 จะพักค้างคืนที่.....และกลับสถานศึกษา วันที่.....เดือน.....
 พ.ศ..... ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น จำนวน.....บาท การไปครั้งนี้ได้ปฏิบัติตามระเบียบ
 กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพำนักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ..... ข้อ 6 แล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ ข้อความที่ไม่ใช่ให้ขีดออก

แบบขออนุญาตผู้ปกครองพำนักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่

สถานศึกษา.....

(วันเดือนปี).....

เรื่อง การพำนักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

เรียน

ด้วย (ชื่อสถานศึกษา).....มีความประสงค์จะขออนุญาต

นำ (ชื่อนักเรียนนักศึกษา).....ไปศึกษานอกสถานที่

ในการไปครั้งนี้มีนักเรียนและนักศึกษา จำนวน.....คน มีครู อาจารย์ผู้ควบคุม..... คน โดย

มี.....ผู้ควบคุมไปเพื่อ..... ณ.....

จังหวัด..... เริ่มออกเดินทางวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

เวลา..... น. และจะไปตามเส้นทางผ่าน..... โดยพาหนะ

.....จะพักค้างคืนที่..... และกลับถึงสถานศึกษาวันที่

..... เดือน..... พ.ศ..... ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น จำนวน.....บาท

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาต (ชื่อนักเรียน/นักศึกษา).....

ไปศึกษานอกสถานศึกษาในครั้งนี้ พร้อมนี้ได้แนบรายละเอียดในการเดินทางมาด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

โปรดกรอกแบบข้างล่างนี้แล้วส่งกลับคืนสถานศึกษา

ข้าพเจ้า..... ผู้ปกครอง.....

อนุญาต ไม่อนุญาต ให้.....ไปศึกษานอกสถานศึกษาในครั้งนี้

ลงชื่อ ผู้ปกครอง

หมายเหตุ โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ต้องการ

แบบรายงานผลการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่

สถานศึกษา.....

(วันเดือนปี).....

เรื่อง รายงานผลการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานที่

เรียน

ตามที่ข้าพเจ้าขออนุญาตนำนักเรียนและนักศึกษา มีจำนวน.....คน และครู
 อาจารย์ควบคุม คน โดยมี..... เป็นผู้ควบคุม
 ไปเพื่อ..... จังหวัด.....
 โดยเริ่มออกเดินทางวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ได้ไป
 ตามเส้นทางผ่าน..... โดยยานพาหนะ.....
 และได้กลับถึงสถานศึกษาวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

การพานักเรียนและนักศึกษาไปครั้งนี้เป็นไปด้วยความ.....
 (เรียบร้อยหรือไม่เรียบร้อยให้ชี้แจง โดยละเอียด)

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ ข้อความที่ไม่ใช่ให้ขีดออก

**8. แบบสอบถามครูผู้บริหาร และนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม เขตพระนคร
และโรงเรียนวัดปทุมवास เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร**

แบบสอบถามครู

แบบสอบถามเรื่องการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนของ
ครูโรงเรียนประถมศึกษา : โรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดปทุมवास กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับขอบเขตและลักษณะการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

ประกอบการสอนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ตอนที่ 2 ปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1

เกี่ยวกับขอบเขตและลักษณะการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการเรียนการสอน

คำชี้แจง

กรุณา เติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ตัวอย่าง

คำถาม ท่านเคยใช้บุคลากรคือ ชาวสวน ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง

คำตอบ ก. เรื่องสถานะการเจริญและประโยชน์ของพืช

ข. เรื่องการคัดเลือกและการขยายพันธุ์พืช

ค. เรื่องการปลูกและบำรุงรักษาพืชตามฤดูกาล

1. ท่านเคยใช้สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ พืช สัตว์ ดวงดาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ฯลฯ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.....

ข.....

ค.....

หมายเหตุ แบบสอบถามครูและผู้บริหาร ได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามในวิทยานิพนธ์ “การใช้ประโยชน์จากแหล่งวิชาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานีของนางวนิดา เลหาวัฒน์”

2. ท่านเคยใช้สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดิน หิน ก้อนกรวด แร่ธาตุ ฯลฯ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.....

ข.....

ค.....

3. ท่านเคยใช้แหล่งที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น แหล่งอากาศเป็นพิษ แหล่งทิ้งขยะมูลฝอย แหล่งน้ำเน่า แหล่งสลัม ฯลฯ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.....

ข.....

ค.....

4. ท่านเคยใช้บริษัท ร้านค้า สมาคม และโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่นประกอบการสอนเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.....

ค.....

5. ท่านเคยใช้ตลาดสดประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.....

ค.....

6. ท่านเคยใช้วัดประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.....

ค.....

7. ท่านเคยใช้สถานที่ประกอบอาชีพอิสระ เช่น ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ไร่นา สวนผัก ค้าขาย ฯลฯ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.....

ค.....

8. ท่านเคยใช้โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.

ค.

9. ท่านเคยใช้สถาบันทางการศึกษาต่างๆ เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคนิค โรงเรียน
เกษตรกรรม ฯลฯ ประกอบการสอนเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.

ค.

10. ท่านเคยใช้โรงพยาบาล สถานีอนามัยอำเภอ สถานีอนามัยตำบล ประกอบการสอน
ในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.

ค.

11. ท่านเคยใช้ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.

ค.

12. ท่านเคยใช้ที่ทำการ ไปรษณีย์ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.

ค.

13. ท่านเคยใช้สถานีตำรวจประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

ก.

ข.

ค.

14. นอกจากสถานที่ที่ระบุมาแล้ว ท่านเคยใช้สถานที่อื่นๆ อะไรบ้าง ใช้ประกอบการสอนเรื่องใด?

- ก.
- ข.
- ค.

15. ท่านเคยใช้บุคลากรในชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

- ก.
- ข.
- ค.

16. ท่านเคยใช้บุคลากรในชุมชน เช่น ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ผู้ให้บริการชุมชน ฯลฯ ประกอบการสอนในเรื่องใดบ้าง?

- ก.
- ข.
- ค.

17. นอกจากบุคลากรที่ระบุมาแล้ว ท่านเคยใช้บุคลากรอื่นๆ ใช้ประกอบการสอนเรื่องใด?

- ก.
- ข.
- ค.

ด้านวิธี การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

กรุณากาเครื่องหมาย / และเติมคำลงในช่องว่างตามความเป็นจริง (ข้อหนึ่งเลือกได้หลายข้อ)

18. ท่านเคยใช้สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอนโดยวิธีใดบ้าง?

- นำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประกอบการสอน
- นำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์การสอน
- ไปศึกษานอกสถานที่
- อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ).....

19. ท่านเคยใช้สถานที่ต่างๆ ประกอบการสอนโดยวิธีใดบ้าง?

- แนะนำหรือพานักเรียนไปร่วมกิจกรรม
- แนะนำนักเรียนให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติม
- ใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม
- ไปศึกษานอกสถานที่
- อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ).....

20. ท่านเคยใช้บุคลากรประกอบการสอนโดยวิธีใดบ้าง?

- แนะนำหรือพานักเรียนให้ไปสัมภาษณ์บุคลากร
- เชิญบุคลากรเป็นวิทยากรในขณะไปศึกษานอกสถานที่
- เชิญบุคลากรเป็นวิทยากรพร้อมวัสดุอุปกรณ์การสอนมาร่วมประกอบ
การสอนกับครู
- อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ).....

เวลาในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน

21. ท่านใช้เวลาใดในการพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่?

- ในเวลาเรียน
- วันเสาร์หรืออาทิตย์
- นอกเวลาเรียนหรือหลังเลิกเรียนแล้ว
- วันหยุดราชการอื่นๆ
- ไม่เคยเลย

กิจกรรมที่ ปฏิบัติ ก่อนและหลังการใช้ แหล่งทรัพยากรในชุมชน

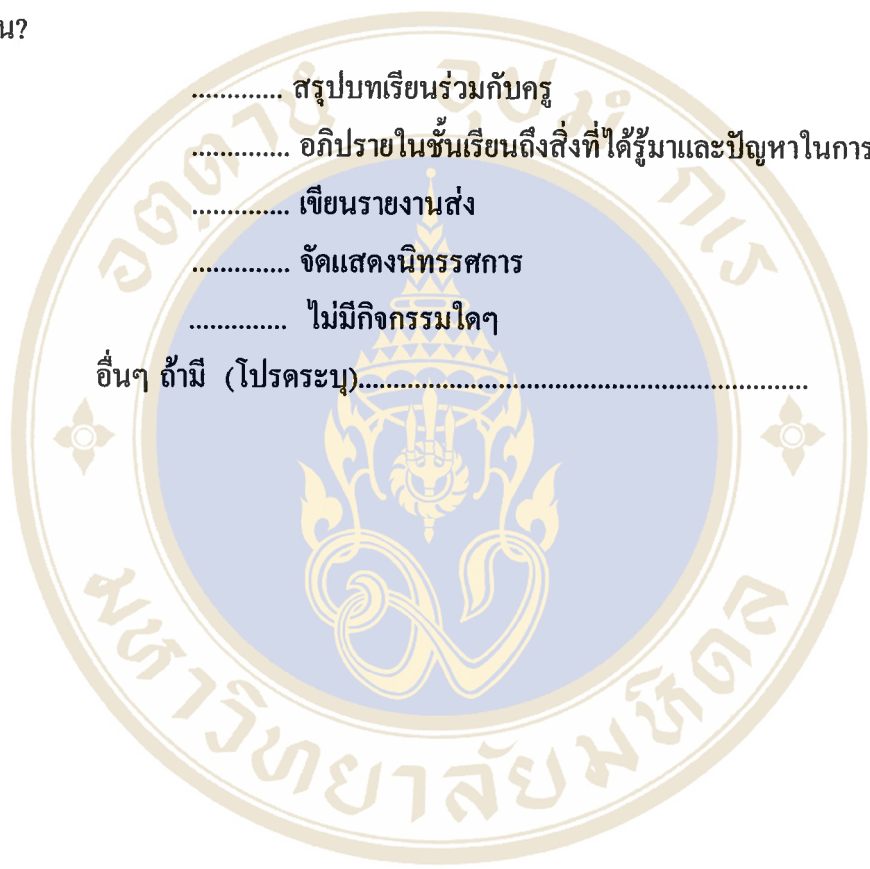
22. กิจกรรมใดที่ท่านให้นักเรียนปฏิบัติก่อนจะใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากรในชุมชน?

- ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน
และอภิปรายเรื่องที่จะไปศึกษา
- แบ่งกลุ่มนักเรียนและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ปฏิบัติ
- ครูอบรมมารยาทที่พึงปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรใน
ชุมชน

- จัดแสดงภาพเกี่ยวกับเรื่องที่จะไปศึกษา
- ให้นักเรียนอ่านหนังสือตามหัวข้อที่กำหนดให้
- ไม่มีกิจกรรมใดๆ
- อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ).....

23. กิจกรรมใดที่ท่านให้นักเรียนปฏิบัติหลังการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน?

- สรุบบทเรียนร่วมกับครู
- อภิปรายในชั้นเรียนถึงสิ่งที่ได้รู้มาและปัญหาในการปฏิบัติงาน
- เขียนรายงานส่ง
- จัดแสดงนิทรรศการ
- ไม่มีกิจกรรมใดๆ
- อื่นๆ ถ้ามี (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2

ปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือตามความเป็นจริง

ก. ในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ท่านเคยมีอุปสรรคหรือปัญหาต่อไปนี้หรือไม่?

1. ขาดระเบียบวินัยของนักเรียน
2. ความปลอดภัยในการเดินทางของนักเรียน
3. นักเรียนได้รับประสบการณ์ไม่ตรงจุดที่ครูต้องการ
4. นักเรียนไม่สนใจไปศึกษานอกสถานที่
5. นักเรียนขาดการสรุปและรายงานผลหลังจากไปศึกษานอกสถานที่แล้ว
6. จำนวนครูผู้ควบคุมมีน้อยไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน
7. ครูไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรในชุมชนนั้นๆ อย่างเพียงพอ
8. ครูและนักเรียนขาดการวางแผนและเตรียมตัว
9. ผู้บริหารไม่สนับสนุน
10. ผู้ปกครองไม่สนับสนุน
11. เจ้าหน้าที่แหล่งทรัพยากรในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ
12. การติดต่อแหล่งทรัพยากรในชุมชนมีพิธีการมากเกินไป
13. การคมนาคมไม่สะดวก
14. ค่าใช้จ่ายสูง
15. เสียเวลา
16. อื่นๆ ถ้ามีโปรดระบุ.....

มี	ไม่มี

ข. ท่านต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือท่านในสิ่งต่อไปนี้หรือไม่?

1. การจัดทำบัญชีสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน
2. การประชุมครูเพื่อชี้แจงหลักการและวิธีการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน
3. การติดต่อแหล่งทรัพยากร ในชุมชน
4. การจัดบริการในเรื่องยานพาหนะในการไปศึกษานอกสถานที่
5. การจัดผู้ควบคุมนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน
6. การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการไปศึกษานอกสถานที่
7. การพิจารณาเลือกทำแบบสำรวจการหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร
8. การทำหนังสือเชิญวิทยากร
9. การจัดสรรเงินค่าตอบแทนวิทยากร
10. การติดต่อขอยืมวัสดุอุปกรณ์
11. อื่นๆ ถ้ามีโปรดระบุ.....

ต้องการ	ไม่ต้องการ

ค. ในเรื่องต่อไปนี้ท่านเห็นด้วยหรือไม่?

1. ควรจะใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับ
ประถมศึกษา
2. การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนจะช่วยให้
นักเรียนมีความรู้รอบตัวและประสบการณ์กว้างขวาง
3. การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนจะช่วยให้
นักเรียนมีความเข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างแท้จริง
4. นักเรียนของท่านมีความสนใจในการใช้แหล่งทรัพยากรใน
ชุมชนประกอบการสอนมาก
5. ควรให้นักเรียนมีส่วนในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มาก
ที่สุดนับตั้งแต่การวางแผน การเชิญวิทยากร การทำกิจกรรม
การรายงานผล ประเมินผล
6. ท่านมีความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากร
ในชุมชนเพียงพอแล้ว
7. ครูควรจะได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งทรัพยากร
ในชุมชนให้มากกว่านี้
8. ผู้บริหารควรให้ใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอน
ให้มากขึ้น

เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย

ง. ท่านมีข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบ การสอนในระดับประถมศึกษาอย่างไร?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

จ. ในขณะที่ท่านเป็นครูประจำชั้นและสอนวิชา สปช. ท่านเคยพานักเรียนไปเรียน นอกสถานที่ประมาณปีละกี่ครั้ง และจัดทุกปีหรือไม่ เพราะเหตุใด?

.....

.....

.....

ฉ. ท่านมีความเห็นอย่างไรที่จะให้ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือกับท่าน ในการจัดการศึกษาณสถานที่สำหรับนักเรียน และท่านเห็นว่าควรให้ความร่วมมือในด้านใด นอก จากนี้ในแหล่งชุมชนของโรงเรียนที่ตั้งอยู่นั้น เช่นพิพิธภัณฑน์ โรงพยาบาล และวัด และสถานี่ตำรวจ เป็นต้น ได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนของท่านอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

ช. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

แบบสอบถามผู้บริหาร

แบบสอบถามเรื่องการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน ประกอบการสอน
 ในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษา : โรงเรียนวัดชนะสงครามและ
 โรงเรียนวัดปรณาวาส กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างขวามือตามความเป็นจริง

ก. ท่านต้องการให้โรงเรียนกระทำในสิ่งต่อไปนี้หรือไม่?

1. การจัดทำบัญชีสำรวจแหล่งทรัพยากรในชุมชน
2. การประชุมครูเพื่อชี้แจงหลักการและวิธีการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน
3. การติดต่อแหล่งทรัพยากร ในชุมชน
4. การจัดบริการในรถยนต์พาหนะในการไปศึกษานอกสถานที่
5. การจัดผู้ควบคุมนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน
6. การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการไปศึกษานอกสถานที่
7. การพิจารณาเลือกทำแบบสำรวจการหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร
8. การทำหนังสือเชิญวิทยากร
9. การจัดสรรเงินค่าตอบแทนวิทยากร
10. การติดต่อขอยืมวัสดุอุปกรณ์
11. อื่นๆ ถ้ามีโปรดระบุ.....

ต้องการ	ไม่ต้องการ

ข. ในเรื่องต่อไปนี้ท่านเห็นด้วยหรือไม่?

1. ควรจะใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา
2. การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้รอบตัวและประสบการณ์กว้างขวาง
3. การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนจะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างแท้จริง
4. นักเรียนของท่านมีความสนใจในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอนอย่างมาก
5. ควรให้นักเรียนมีส่วนในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุดนับตั้งแต่การวางแผน การเชิญวิทยากร การทำกิจกรรม การรายงานผล และประเมินผล
6. ครูในบังคับบัญชาของท่านได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเป็นที่น่าพอใจ
7. ครูของท่านมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพียงพอแล้ว
8. ตัวท่านเองมีความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพียงพอแล้ว
9. ตัวท่านเองได้สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนอย่างเพียงพอแล้ว
10. สภาพของชุมชนของท่านเป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน
11. ระเบียบในการเชิญวิทยากรมีความยุ่งยากมาก
12. ระเบียบในการไปศึกษานอกสถานที่มีความยุ่งยากมาก
13. ควรมีการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากร

เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย

ค. ท่านมีข้อเสนอแนะในการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนมาประกอบการสอนในระดับประถมศึกษาอย่างไรบ้าง?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

ง. ท่านมีความเห็นอย่างไรที่จะให้แหล่งชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ให้ความร่วมมือกับท่านในการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียน และท่านเห็นว่าควรให้ความร่วมมือในด้านใด นอกจากนี้ในแหล่งชุมชนของโรงเรียนที่ตั้งอยู่นั้น เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงพยาบาล วัด และสถานีตำรวจ เป็นต้น ได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนของท่านอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จ. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

แบบสอบถามนักเรียน

แบบสอบถามเรื่องการเรียนรู้ ความพึงพอใจ และความคิดเห็นในการไปศึกษานอกสถานที่ ณ จังหวัดนครปฐม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ปี 2539

ให้นักเรียนกากบาท ตัวเลือกที่นักเรียนเห็นชอบมากที่สุด

1. นักเรียนทราบการไปศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้แล้วนักเรียนยินดีและดีใจมากน้อยเพียงใด?

	ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่ยินดี
--	--------------	--------	------------	---------	-------------
2. นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ก่อนไปศึกษานอกสถานที่ในแหล่งที่จะไปศึกษาในครั้งนี้น้อยเพียงใด (สวนสมุนไพรมะพร้าว, เรือนไทย, พุทธมณฑลและพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง)?

สวนสมุนไพรมะพร้าว	ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่สนใจ
เรือนไทย	ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่สนใจ
พุทธมณฑล	ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่สนใจ
พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง	ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่สนใจ

สวนสมุนไพรมะพร้าว : สวนสิริรุกขชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. นักเรียนเคยไปศึกษาหาความรู้เรื่องสวนมะพร้าวที่สวนสิริรุกขชาติหรือไม่?

ก. เคย ไปกับใคร	ข. ไม่เคย เพราะ	ค. ไม่ตอบ
-----------------	-----------------	-----------
4. วิทยากรนำชมสวนสิริรุกขชาติทั้งสามท่านนี้นักเรียนพึงพอใจมากหรือไม่?

ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่พอใจ
--------------	--------	------------	---------	------------
5. นักเรียนได้รับความรู้จากการชมสวนสิริรุกขชาติมากน้อยแค่ไหน?

ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่ตอบ
--------------	--------	------------	---------	-----------
6. นักเรียนคิดว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับพืชสวนมะพร้าวมากขึ้นกว่าเดิมจากการเรียนวิชาการกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียนมากน้อยเพียงใด?

ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่มากนักเลย
--------------	--------	------------	---------	-----------------
7. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ในการเข้าชมสวนสมุนไพรมะพร้าวมากน้อยเพียงใด?

ก. มากที่สุด	ข. มาก	ค. ปานกลาง	ง. น้อย	จ. ไม่ตอบ
--------------	--------	------------	---------	-----------

เรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล

8. นักเรียนเคยไปที่เรือนไทยในมหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา หรือไม่?

ก. เคย ไปกับใคร ข. ไม่เคย เพราะ ค. ไม่ตอบ

9. วิทยากรนำชมทั้งสองท่านนั้น นักเรียนพอใจมากน้อยเพียงใด?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่พอใจเลย

10. นักเรียนได้รับความรู้จากการชมเรือนไทยมากน้อยเพียงใด?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ได้รับเลย

11. นักเรียนคิดว่าได้รับความรู้เรื่องเรือนไทยมากขึ้นกว่าเดิมจากการเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียนมากน้อยเพียงใด?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ

12. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ในการพาชมเรือนไทย?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ

พุทธมณฑล

13. นักเรียนเคยไปที่พุทธมณฑลหรือไม่?

ก. เคย ไปกับใคร ข. ไม่เคย เพราะ ค. ไม่ตอบ

14. วิทยากรนำชมทั้งสองท่าน นักเรียนพึงพอใจเพียงใดกับการเล่าพุทธประวัติและให้นักเรียนตอบคำถามในเวลาเดียวกัน รวมทั้งมอบรางวัลเป็นหนังสือให้ 1 เล่ม หรือการนำชมแหล่งสถานที่สำคัญๆ ภายในพุทธมณฑล?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ

15. นักเรียนได้รับความรู้จากพุทธมณฑลมากน้อยเพียงใด?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ได้เลย

16. นักเรียนศึกษาพุทธศาสนาในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนคิดว่าการออกมาชมปูชนียสถานที่สำคัญ เช่น พุทธมณฑลนั้น แล้วได้รับความรู้และเข้าใจมากขึ้นกว่าเดิมเพียงใด?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ

17. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินใจและสนุกกับการเรียนรู้ ในการไปพุทธมณฑลครั้งนี้เพียงใด?

ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ

25. จากการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้ นักเรียนได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยแบบเก่าๆ ที่นับวันจะหมดไปแล้ว นักเรียนรู้สึกเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยมากน้อยเพียงใด และเป็นสิ่งที่ควรจะอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยต่อไปหรือไม่?
- เห็นคุณค่า : ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย
 ควรอนุรักษ์ : ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย
26. นักเรียนให้ความร่วมมือกับพี่ๆ บนรถและวิทยากรนำชมหรือการเข้าชมในแต่ละสถานที่มากน้อยเพียงใด?
- ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ
27. นักเรียนนำเอกสาร (เล่มสีชมพู) ที่แจกในการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้ไปใช้ประกอบความรู้ในการทำการบ้านหรือในวิชาที่เรียนมากน้อยเพียงใด?
- ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ
28. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นดังต่อไปนี้
 (ตอบว่า ก. มากที่สุด ข. มาก ค. ปานกลาง ง. น้อย จ. ไม่ตอบ)
- 28.1 สภาพรถปรับอากาศ (รถนักเรียน) สีเหลือง (ดี)
 28.2 อาหาร, ขนม และเครื่องดื่ม (ชอบ)
 28.3 สถานที่ที่พาไป (ชอบ)
 28.4 การเล่นเกมส์, (แนะนำเพื่อน, ร้องเพลงบนรถ ฯลฯ) (ชอบ)
 28.5 การพบเพื่อนใหม่ต่างโรงเรียน (ชอบ)
 28.6 เอกสารที่แจกบนรถเล่ม (สีชมพู) (ดี)
 28.7 ของรางวัลต่างๆ หรือคำชมที่ได้รับจากการตอบคำถามหรือเล่นเกมส์ (ชอบ)
 28.8 เจ้าหน้าที่ต่างๆ (ที่เลี้ยง) ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมฯ (ดี)

ชื่อ..... นามสกุล.....

โรงเรียน.....

11. การดำเนินงานโครงการการศึกษาภายนอกสถานที่ ทางวัฒนธรรมเนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ปี 2539

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท โทร. 441-9327

ที่ วันที่ 06 ธันวาคม 2538

เรื่อง ขออนุมัติจัดทำโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรมเนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2539

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท (ผ่านประธานหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา, หัวหน้าสำนักงานวิจัย และรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนา และปฏิบัติการ)

เนื่องด้วย ดิฉัน นางสาวสมใจ แซ่โจ้ว เจ้าหน้าที่วิจัย 3 มีความประสงค์จะจัดทำโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรมเนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในสัปดาห์ประจำวันได้ กับทั้งสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยตรง และมีงานเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมสู่สังคมเสมอมา ซึ่งเด็กและเยาวชนนับเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง เนื่องด้วยเป็นผู้ที่จะรับและสืบทอดวัฒนธรรมของชาติต่อไปในอนาคต

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนผู้ช่วยศาสตราจารย์
สมถวิล วัฒนวิทย์

อ.สมถวิล วัฒนวิทย์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญา บัวสว่าง)

ประธานหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันฯ

โครงการนี้เป็นประโยชน์กับนักเรียนวัฒนธรรม
ที่ภาคภูมิใจ ขอได้โปรดพิจารณาด้วย

(อาจารย์ลักขณา คาวรัตนหงษ์)

หัวหน้าสำนักงานวิจัย

นางสาวสมใจ แซ่โจ้ว

(นางสาวสมใจ แซ่โจ้ว)

เจ้าหน้าที่วิจัย

อ.เอี่ยม ทองดี

(อาจารย์เอี่ยม ทองดี)

รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาและปฏิบัติการ

ที่ โทร ๐๖/๐๓๓๓๖

อ.เอี่ยม

อ.เอี่ยม

โครงการทัศนศึกษา

1. ชื่อโครงการ : ทัศนศึกษาทางวัฒนธรรมเนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539
2. หน่วยงานรับผิดชอบ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
ที่ปรึกษาโครงการ : รองศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุวิสา วัฒนกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญา บัวสรวิง
 อาจารย์ลักขณา คาววัฒนหงษ์
 อาจารย์โสฬส ลีวิไลย์
 อาจารย์เอี่ยม ทองดี
หัวหน้าโครงการ : นางสาวสมใจ แซ่โจ้ว
ผู้ร่วมโครงการ : นางสาวณัฐวิ ทศธร
 นาวะวีระพงศ์ มีสกลาน
 นักศึกษาปริญญาโท ชั้นปีที่ 1 หลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา สาขานิติศึกษาศึกษา
วันดำเนินการ : วันเสาร์ที่ 13 มกราคม 2538

3. หลักการและเหตุผล : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท เป็นหน่วยงานที่ศึกษา และดำเนินงานทางด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยมีจุดประสงค์เพื่อกระจายความรู้สู่สังคม อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ กับทั้งสถาบันฯ ยังมีพันธกิจในการทำนุบำรุง และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศอีกด้วย

การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยที่สถาบันฯ เคยดำเนินการมานั้น ส่วนใหญ่มุ่งทำให้นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ซึ่งก็มีผลดีเสมอมา สถาบันฯ จึงเห็นว่า หากขยายงานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยนี้ให้แก่เยาวชนของชาติ ประโยชน์ก็จะเพิ่มพูนและกระจายไปในวงกว้าง เนื่องด้วยเยาวชนเป็นผู้ที่จะรับและสืบทอดวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของไทยในอนาคต ดังนั้น ในโอกาสสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 สถาบันฯ จึงเห็นควรร่วมกิจกรรมกับรัฐบาล ในอันที่จะส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยแก่เยาวชนของชาติ โดยจัดกิจกรรมด้านทัศนศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนโรงเรียนวัดถนนสงคราม กรุงเทพฯ

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของถิ่นฐานที่เอื้อมเอื้อน ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และการได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสถานที่และสิ่งต่างๆ นี้ จะช่วยให้เยาวชนมีหูตากว้างขวางขึ้น เพราะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากของจริงที่เห็นและสัมผัสด้วยตนเอง นับเป็นการช่วยพัฒนาเยาวชนให้ฉลาดและรอบรู้มากขึ้น กับทั้งช่วยปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของเราชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติอีกด้วย

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้ภาคีรัฐบาลได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิหน้าที่เพื่อการพัฒนาชาติ
- 4.2 เพื่อสนับสนุนให้เด็ก และเยาวชนได้มีความรู้ในถิ่นฐานบ้านเมืองของตนเองมากขึ้น และได้มีโอกาสศึกษาศิลปวัฒนธรรมภายในประเทศ อันจะก่อให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในสมบัติวัฒนธรรมของชาติ
- 4.3 เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีประสบการณ์ชีวิตที่ดี ซึ่งส่งผลให้มีทัศนคติที่ดี ทั้งต่อสังคมและต่อตนเอง
- 4.4 เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

5. กลุ่มเป้าหมาย :

- เด็กและเยาวชนโรงเรียนวัดชนะสงคราม จังหวัดกรุงเทพฯ จำนวนประมาณ 100 คน

6. รายละเอียดการจัดงาน

จัดทัศนศึกษาแบบเข้าไป-เย็นกลับตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำคัญต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม ในวันที่ 13 มกราคม 2539 ให้แก่เด็กและเยาวชนในกลุ่มเป้าหมาย จำนวนประมาณ 100 คน

7. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

- 7.1 ติดต่อหน่วยงานที่มีเด็กและเยาวชนตามกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ
- 7.2 ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวอำนวยความสะดวกในด้านการเข้าชมให้แก่คณะเด็กและเยาวชน
- 7.3 ประชาสัมพันธ์การจัดทัศนศึกษาเพื่อฉลองวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539
- 7.4 เตรียมงานและประสานงานทุกฝ่ายก่อนการเดินทาง
- 7.5 จัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูโครงการที่กำหนดไว้ ณ จังหวัดนครปฐม ในวันที่ 13 มกราคม 2539

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เด็กและเยาวชนสามารถนำความรู้ทางวัฒนธรรมที่ได้รับศึกษานั้นไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งเด็กจะมีทัศนคติที่ดีและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

9. กำหนดการเดินทาง

- 8.00 น. เดินทางออกจากโรงเรียน
- 9.00 น. เดินทางถึงสวนสิริรุกขชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล-ตำบลศาลายา กิ่งอำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
- 10.45 น. เดินทางออกจากสวนสิริรุกขชาติ
- 11.00 น. เดินทางถึงเรือนไทย มหาวิทยาลัยมหิดล
- 12.00 น. รับประทานอาหาร ณ เรือนไทย
- 12.45 น. เดินทางออกจากเรือนไทย
- 13.00 น. เดินทางถึงพุทธมณฑล
- 14.30 น. เดินทางออกจากพุทธมณฑล
- 15.00 น. เดินทางถึงนิทรรศน์หุ่นขี้ผึ้งไทย
- 16.00 น. เดินทางออกจากนิทรรศน์หุ่นขี้ผึ้งไทย
- 17.00 น. เดินทางกลับถึงโรงเรียน

ที่ ทม 0816/033๓๖

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑลสาย 4
ศาลาสา กิ่งอำเภอพุทธมณฑล นครปฐม 73170

๒๘ ธันวาคม 2538

เรื่อง ขออนุญาตนำเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม ไปทัศนศึกษา
ณ จังหวัดนครปฐม

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดชนะสงคราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย : โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งยังเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสิบสามวัฒนธรรมไทย 2538-2540 และกลุ่มเป้าหมายที่สถาบันฯ ต้องการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมดังกล่าว ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม ดังนั้น สถาบันฯ จึงใคร่ขออนุญาตนำเด็กนักเรียนของท่าน จำนวน 100 คน เดินทางทัศนศึกษาในจังหวัดนครปฐม ดังรายละเอียดโครงการที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุวิธา รัตนกุล)
ผู้อำนวยการสถาบันฯ

ที่ ทม 0816/03357

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑลสาย 4
ศาลาสา กิ่งอำเภอพุทธมณฑล นครปฐม 73170

๑๘ ธันวาคม 2538

เรื่อง โปรดอนุเคราะห์ให้คณะนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 100 คน เข้าชมพิพิธภัณฑ์
หุ่นขี้ผึ้ง โดยไม่เสียค่าบริการ

เรียน ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ กับทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสี่สามวัฒนธรรมไทย 2538 - 2540 ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ สถาบันฯ จึงใคร่ขออนุญาตคณะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 100 คน เข้าชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง โดยไม่เสียค่าบริการ ในวันเสาร์ที่ 13 มกราคม 2539 เวลา 16.00 - 17.00 น.

จึงเรียนมาเพื่อโปรดกรุณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุวิสา รัตนกุล)

ผู้อำนวยการสถาบันฯ

Copyright by Mahidol University

ที่ ทม 0816/03356

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑลสาย 4
ศาลาสา กิ่งอำเภอพุทธมณฑล นครปฐม 73170

๙ ธันวาคม 2538

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์จัดวิทยากร 2 ท่าน ในการนำชมและให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธมณฑลแก่นักเรียน
โรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 100 คน

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธมณฑล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กับทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสัปดาห์วัฒนธรรมไทย 2538 - 2540 ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ สถาบันฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์วิทยากร 2 ท่าน นำชมและให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธมณฑลแก่นักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน ในวันเสาร์ที่ 13 มกราคม 2539 เวลา 13.00 - 14.30 น.

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุวิภา รัตนกุล)
ผู้อำนวยการสถาบันฯ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท โทร. 441-9327

ที่ ทม 0816/0333

วันที่ 28 ธันวาคม 2538

เรื่อง ขอเข้าชมสวนสิริรุกขชาติและขอความอนุเคราะห์วิทยากร 3 ท่าน นำชมและให้ความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม

เรียน คณบดี คณะเกษตรศาสตร์

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กับทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสืบสานวัฒนธรรมไทย 2538 - 2540 ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ สถาบันฯ จึงใคร่ขอนำนักเรียนวัดชนะสงคราม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน เข้าชมสวนสิริรุกขชาติ และขอความอนุเคราะห์วิทยากร 3 ท่าน เพื่อนำชมและบรรยายดังนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์พร้อมจิต ศรีลัมภ์ และรองศาสตราจารย์วงศ์ศักดิ์ จักกุล ทั้งนี้ในวันเสาร์ที่ 13 มกราคม 2539 ระหว่างเวลา 9.00 - 10.45 น.

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุริยา รัตนกุล)

ผู้อำนวยการสถาบันฯ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท โทร. 441-9327
 ที่ ทม 0816/03360 วันที่ ๒๙ ธันวาคม 2538
 เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นวิทยากรนำชม และให้ความรู้เกี่ยวกับเรือนไทย แก่นักเรียนโรงเรียน
 วัดชนะสงคราม

เรียน อาจารย์อำภิราภรณ์ วรรณดี

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม
 เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์
 การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ กับ
 ทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปฏิรูปวัฒนธรรมไทย 2538 - 2540 ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรม
 ดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ สถาบันฯ จึงใคร่ขอท่านเป็นวิทยากรนำชมและให้ความรู้เกี่ยวกับเรือนไทย
 แก่นักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน ในวันเสาร์ที่ 13 มกราคม
 2539 เวลา 11.00 - 12.00 น.

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุวิธา รัตนกุล)
 ผู้อำนวยการสถาบันฯ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย
THAI HUMAN IMAGERY MUSEUM

๔๙/๒ หมู่ ๑ ถนนปิ่นเกล้า-นครราชสีมา กม. ๑๑ ตำบลอนุสาวรีย์ อำเภออนุสาวรีย์ จังหวัดนครปฐม โทร. ๐๖-๒๕๖๖๖๖, ๐๘๑-๕๖๖๖๖๖, ๐๘๑-๕๖๖๖๖๖, ๐๘๑-๕๖๖๖๖๖
43/2 Moo 1, Pindao-Nakhonchai Rd., (Km. 31), Kurukiew, Nakhonchai Sri Nakhonpathom, Thailand

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม	
เพื่อพัฒนาชนบท	
รับเลขที่	0022
วันที่	= 4 ส.ค. 2539
เวลา	16 76

ที่ นก.๒๑๑๓/๕๓๒

๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๘

เรื่อง อนุญาตให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย เนื่องในโอกาสวันเด็ก

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

อ้างถึง หนังสือที่ ทม ๐๘๑๖/๐๓๓๘๗ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง ท่านได้แจ้งความประสงค์ จะนำคณะนักเรียนเข้าทัศนศึกษา
พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ในวันเสาร์ที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นวันเด็กแห่งชาตินั้น พิพิธภัณฑ์ฯ
รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้ต้อนรับคณะของท่าน และมีความยินดีขอเรียนให้ทราบว่า พิพิธภัณฑ์ฯ
ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน ที่จะเติบโตขึ้นเป็นกำลัง
สำคัญของชาติในอนาคต จึงจัดกิจกรรมทางวิชาการ และนันทนาการขึ้นในวันดังกล่าว และอนุญาต
ให้เด็กทุกคนเข้าชมโดยไม่เสียค่าผ่านประตู ๑ วัน

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันฯ

ขอแสดงความนับถือ

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)
(นายพิฑูรย์ นิตยากรศิลป์)

ผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑ์ฯ
(Handwritten signature)

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา-

โทร. (๐๓๘) ๓๓๒๖๐๗-๓๓๒๖๐๘, ๓๓๒๖๐๖

โทรสาร: (๐๓๘) ๓๓๒๖๐๗

บันทึกข้อความ

เลขที่	0101
วันที่	15 มี.ค. 2539
เวลา	15.00

ส่วนราชการ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โทร. 6448677-91, โทรสาร 2474696
 ที่ ทม 0807/ ๒๒ วันที่ 15 มกราคม 2539
 เรื่อง ขอเข้ามีส่วนร่วมสิริรุกวิชาชีพและขอความอนุเคราะห์วิทยากร 3 ท่าน นำชมและให้ความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดคณะสงคราม

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

ตามบันทึกข้อความ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ที่ ทม 0816/03358 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2538 ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ จึงใคร่ขออนุญาตนำนักเรียนวัดคณะสงคราม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน เข้าชมสวนสมุนไพรสิริรุกชาติ และขอความอนุเคราะห์วิทยากร 3 ท่าน เพื่อนำชมและบรรยาย ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

คณะเภสัชศาสตร์ ขอเรียนว่า คณะฯ ยินดีให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนในโครงการดังกล่าว เพื่อเป็นการทัศนศึกษาและให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรแก่นักเรียน โดยมอบหมายให้ นายอำพล บุญเปลื้อง นำชมสวนสมุนไพร ในครั้งนั้น

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

(Handwritten signature)

(นางจันทรา ชัยพานิช)

คณบดี คณะเภสัชศาสตร์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันฯ

ขอ ผอ. สถาบันฯ + วนร. ๑๖๖
ผู้รับ ๑๖๖ ๕๐๖ มทท (ร.ร. ม.๑๖)

(Handwritten signature)
 152๑.๓๕

ส.ย
 ๑ 16 มี.ค. 39

ที่ ศษ 1407.000304/006

โรงเรียนวัดชนะสงคราม
ถนนจักรพงษ์ เขตพระนคร 10200

4 มกราคม 2539

เรื่อง ขออนุญาตพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมและทัศนศึกษา เนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539
เรียน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ด้วยโรงเรียนมีความประสงค์จะพานักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ไปร่วมกิจกรรมและทัศนศึกษา เนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 ดังนี้

1. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปทัศนศึกษา ณ สวนสิริรุกชชาติ พุทธมณฑล และพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง
จังหวัดนครปฐม โดยให้ไปขึ้นรถที่โรงเรียนในวันที่ 13 มกราคม 2539 เวลา 07.30 น. และจะเดิน
ทางกลับถึงโรงเรียน เวลาประมาณ 17.00 น. การแต่งกายดูนักเรียน
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปร่วมกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ณ สวนสุภรสาครัย เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร โดยให้ไปขึ้นรถที่โรงเรียน ในวันที่ 13 มกราคม 2539 เวลา 06.30 น. และจะ
เดินทางกลับถึงโรงเรียน เวลาประมาณ 12.00 น. การแต่งกายดูพลศึกษา

ซึ่งโรงเรียนได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าระเบียบข้อก่อนนักเรียนที่จะได้รับประสบการณ์ที่ดี
สามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ท่านจะอนุเคราะห์หรือไม่โปรดตอบให้ทราบด้วย ภายในวันที่

8 มกราคม 2539

ขอแสดงความนับถือ

บันทึกข้อความ

รับที่ 32556
วันที่ 28 ส.ค. 2538
เวลา 15.16 น.

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท โทร. 441-9327

6.2-616

ที่ ทม 0816/03375

วันที่ 28 ธันวาคม 2538

เรื่อง โปรดลงนามในหนังสือถึงผู้บัญชาการทหารเรือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการใช้รถนำเยาวชน
ทัศนศึกษา เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ

เรียน อธิการบดี

ห้องอธิการบดี
รับเลขที่ ทม 1715
เข้าวันที่ 28 ส.ค. 2538 15.40 น.
ออกวันที่ 28 ส.ค. 2538 9.00 น.

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มีโครงการจะจัดทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม
เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์
การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้
กับทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสัปดาห์วัฒนธรรมไทย 2538-2540 ในการจัดทัศนศึกษาดังนี้ ทาง
สถาบันฯ มีความจำเป็นต้องใช้รถของกองทัพเรือ จำนวน 2 คัน จึงเรียนมาเพื่อขอความกรุณาจากท่าน
อธิการบดี โปรดลงนามในหนังสือถึงท่านผู้บัญชาการทหารเรือดังกล่าวได้แนบมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดลงนามในหนังสือดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ศาสตราจารย์ ดร. วิมลวรรณ
อธิการบดี

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุริยา รัตนกุล)
ผู้อำนวยการสถาบันฯ

เรียน ท่านผู้บัญชาการทหารเรือ และท่านผู้บัญชาการ
ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เพื่อขอใช้รถนำเด็กและเยาวชน
ทัศนศึกษาในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539
และขอความอนุเคราะห์ในการใช้รถนำเด็กและเยาวชน
ทัศนศึกษาในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539
และขอความอนุเคราะห์ในการใช้รถนำเด็กและเยาวชน
ทัศนศึกษาในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ขอความอนุเคราะห์ในการใช้รถนำเด็กและเยาวชน
ทัศนศึกษาในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ส่งไปทาง
ลงนาม
29 S.A. 2538

ที่ ทม 0801/ 17529

มหาวิทยาลัยมหิดล
198/2 สำนักงานมหาวิทยาลัยมหิดล
เชิงสะพานสมเด็จพะปิ่นเกล้า
ถนนพระปิ่นเกล้า บางพลัด
กรุงเทพฯ 10700

๒๙ ธันวาคม 2538

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ใช้รถบัส

เรียน ผู้บัญชาการทหารเรือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย : โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปี่สิบสามวัฒนธรรมไทย 2538-2540 ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ มหาวิทยาลัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ใช้รถบัสขนาด 45-50 ที่นั่ง ของกองทัพเรือ จำนวน 2 คัน เพื่อนำนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 100 คน เดินทางทัศนศึกษาในจังหวัดนครปฐม ดังรายละเอียดของโครงการที่แนบมาพร้อมนี้ โดยสถาบันฯยินดีจ่ายค่าน้ำมันและค่าเบี่ยงพนักงานขับรถสนัด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท 29 S.A. 2538

สถานีวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

นางสาวสมใจ แซ่โจ้ว โทร. 441-9327, 441-9343, 441-9020-4 ต่อ 3254 FAX: 441-0209

Copyright by Mahidol University

Handwritten signature

ที่ ทม 0816/๖33๕4

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพหลโยธินสาย 4
ศาลายา ตำบลเกาะพลับพลา นครปฐม 73170

๒๘ ธันวาคม 2538

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์รถนำขบวนนักเรียนไปทัศนศึกษา ณ จังหวัดนครปฐม

เรียน ผู้บังคับการตำรวจท่องเที่ยว

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ กับทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสี่แสนวัฒนธรรมไทย 2538-2540 โดยสถาบันฯ จะนำนักเรียนโรงเรียนวัดชนะสงคราม จำนวน 100 คน เดินทางไปทัศนศึกษา ณ สถานที่ต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม ดังรายละเอียดตามกำหนดการ โดยใช้รถบัสขนาด 45-50 ที่นั่ง จำนวน 2 คัน รถออกเดินทางจากโรงเรียนวัดชนะสงคราม วันที่ 13 มกราคม 2539 เวลา 08.00 และเดินทางกลับถึงโรงเรียนเวลาประมาณ 17.00 น.

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จัดรถนำขบวนเพื่อความสะดวกและปลอดภัยตลอดเส้นทางในการไปทัศนศึกษาครั้งนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุวิภา รัตนกุล)
ผู้อำนวยการสถาบันฯ

Copyright by Mahidol University

ที่ มท ๐๔๑๑.๘๒/ พิเศษ

กองกำกับการ ๒
กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว
๒๘/๑ อาคารยูนิโกะเฮาส์
เพลินจิต กท. ๑๐๓๓๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สนับสนุนรถโรงเรียน (ปรับอากาศสี่ล้อ)

เรียน ผู้อำนวยการกองการขนส่ง

เนื่องด้วยชุดเฉพาะกิจนำขบวนกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาลัษณ์มหิดล ได้จัดทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนวัดชนะสงครามจำนวน ๑๐ คน ณ จังหวัดนครปฐมในวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๔ ซึ่งในการจัดครั้งนี้ทางโครงการนี้ได้เรียกเก็บเงินจากทางนักเรียนและโรงเรียนแควอทางใด

เพื่อให้การจัดทัศนศึกษานี้ สำเร็จได้ตามแผนทางชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านช่วยจัดรถปรับอากาศ จำนวน ๒ คัน โดยออกเดินทางจากโรงเรียนวัดชนะสงคราม เวลา ๐๗.๓๐ น. และเดินทางกลับถึงโรงเรียน เวลา ๑๗.๐๐ น.

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ทว ยักเป็นพระคุณอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตำรวจเอก

(สุนทร จิตรอรุณ)

หัวหน้าชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองกำกับการ ๒
กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

ชุดเฉพาะกิจนำขบวน

โทร. ๖๔๒-๑๗๒๑-๖

ที่ ทม 0816/08353

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑลสาย 4
ศาลายา กิ่งอำเภอพุทธมณฑล นครปฐม 73170

๑๘ ธันวาคม 2538

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เครื่องดื่มนม, หมวก, เสื้อและป้ายผ้า

เรียน หัวหน้าแผนกงานพิเศษ บริษัทเสริมสุข จำกัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539

ด้วยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดโครงการทัศนศึกษาทางวัฒนธรรม เนื่องในสัปดาห์วันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ กับทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐในปีสิบสามวัฒนธรรมไทย 2538 - 2540 ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ สถาบันฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เครื่องดื่มนม, หมวก, และเสื้อ สำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม อายุระหว่าง 11-13 ปี จำนวน 100 คน และป้ายผ้าจำนวน 3 ผืน เพื่อใช้ในกิจกรรมครั้งนี้ ดังรายละเอียดที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุวิภา รัตนกุล)
ผู้อำนวยการสถาบันฯ

ที่ มท 0511.82/ พิ๗๒

กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

29/1 อาคารยูนิโก้ไฮส์ เฟลนิจิต

กท. 10330

4 มกราคม 2539

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา

เรียน คุณ พูนศักดิ์ สุธาบุญ หัวหน้าแผนกกิจกรรมพิเศษ

เนื่องด้วยชุดเฉพาะกิจนำขบวนกองกำกับการตำรวจท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชบะสงครามจำนวน 70 คน ณ.จว. นครปฐมในวันที่ 13 มกราคม 2539 ซึ่งในการจัดครั้งนี้ทางโครงการมิได้เรียกเก็บเงินจากทางนักเรียนและโรงเรียนแต่อย่างใด

เพื่อให้การจัดทัศนศึกษาดังกล่าวสำเร็จได้ตามแผนทางชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว จึงขอความอนุเคราะห์ทางบริษัทช่วยสนับสนุน (เครื่องดื่ม และป้ายผ้า จำนวน 4 ผืน) เพื่อใช้ในการทัศนศึกษาดังกล่าว ในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตำรวจเอก

(สุนทร จิตรอรุณ)

หัวหน้าชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

ชุดเฉพาะกิจขบวน

โทร. 652-1721-6

ที่ มท 0511.82/จิ๒๒

กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

29/1 อาคารยูนิโก้เฮาส์ เฟลิมจิต

กท. 10330

๔ มกราคม 2539

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการกลางบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

เนื่องด้วยชุดเฉพาะกิจนำขบวนกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาลัทยมหิดล ได้จัดทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงครามจำนวน 70 คน ณ.จว. นครปฐมในวันที่ 13 มกราคม 2539 ซึ่งในการจัดครั้งนี้ทางโครงการมิได้เรียกเก็บเงินจากทางนักเรียนและโรงเรียนแต่อย่างใด

เพื่อให้การจัดทัศนศึกษาดังกล่าว สำเร็จได้ตามแผนทางชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว จึงขอความอนุเคราะห์ทางบริษัทช่วยสนับสนุน (เครื่องเขียน, เครื่องดื่ม, อาหารกลางวัน, เสื้อ, หมวก) เพื่อใช้ในการทัศนศึกษาดังกล่าว ในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตำรวจเอก

(สุนทร จิตรอรุณ)

หัวหน้าชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

ชุดเฉพาะกิจขบวน

โทร. 652 1721-6

ที่ มท 0511.82/วิ๗๖

กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

29/1 อาคารยูนิโก้ไฮส์ เฟลีนจิต

กท. 10330

4 มกราคม 2539

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา

เรียน คุณ เสน่ห์ ศรีสุวรรณ บริษัท เอสโซ่ จำกัด (มหาชน)

เนื่องด้วยชุดเฉพาะกิจนำขบวนกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันวิจัยก.เขาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาลัษณ์มหิดล ได้จัดทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงครามจำนวน 70 คน ณ.จว. นครปฐมในวันที่ 13 มกราคม 2539 ซึ่งในการจัด
ครั้งนี้ทางโครงการมิได้เรียกเก็บเงินจากทางนักเรียนและโรงเรียนแต่อย่างใด

เพื่อให้การจัดทัศนศึกษาดังกล่าวนี้ สำเร็จได้ตามแผนทางชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองบังคับการ-
ตำรวจท่องเที่ยว จึงขอความอนุเคราะห์ทางบริษัทช่วยสนับสนุน (เครื่องเขียน, เครื่องดื่ม, อาหารกลางวัน, เสื้อ,
หมวก) เพื่อใช้ในการทัศนศึกษาดังกล่าว ในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตำรวจเอก

(สุนทร จิตรอรุณ)

หัวหน้าชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

ชุดเฉพาะกิจขบวน

โทร. 652 1721-6

ที่ มท 0511.82/พิเศษ

กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

29/1 อาคารยูนิโก้เข้าสู่

เพลินจิต กท. 10330

11 มกราคม 2539

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สนับสนุนอุปกรณ์ทัศนศึกษา

เรียน ผู้จัดการแผนกทัวร์ บริษัท มาสเตอร์ทัวร์ จำกัด

เนื่องด้วยชุดเฉพาะกิจนำขบวนกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบทมหาลัมพิตล ได้จัดทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม ณ จังหวัดนครปฐม ในวันที่ 13 มกราคม 2539 ซึ่งในการจัดครั้งนี้ทางโครงการมิได้ เรียกเก็บเงินจากทางนักเรียนและโรงเรียนแต่อย่างใด

เพื่อให้การทัศนศึกษาดังกล่าว สำเร็จได้ตามแผนทางชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว จึงขอความอนุเคราะห์ทางบริษัทช่วยสนับสนุน (เสื้อและหมวก) จำนวน 40 ชุด เพื่อใช้ในการทัศนศึกษาดังกล่าว ในครั้งนี้อย่างยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตำรวจเอก

(สุนทร จิตรอรุณ)

หัวหน้าชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองกำกับการ 2

กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

ชุดเฉพาะกิจนำขบวน

โทร. 652-1721-6

ที่ มท 0511.82/๒๑๗๖

กองกำกับการ 2
กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว
29/1 อาคารยูนิโก้เฮาส์
เพลินจิต กท. 10330

๘/๘ มกราคม 2539

เรื่อง ขอบพระคุณ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธมณฑล

ตามที่ชุดเฉพาะกิจนำขบวนกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว ร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทัศนศึกษาเนื่องในวันเด็กแห่งชาติให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดชนะสงคราม ณ จังหวัดนครปฐม ตามความทราบแล้วนั้น บัดนี้กิจกรรมดังกล่าวได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ โดยความร่วมมือจากท่าน

ทางชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว และสถาบันฯ ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความสนับสนุนด้านวิทยากร 2 ท่าน ในการนำชมและให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธมณฑลแก่นักเรียน และหวังในความอนุเคราะห์จากท่านอีกในโอกาสต่อไป

ขอแสดงความร่วมมือ

ร้อยตำรวจเอก

(สุนทร จิตรอรุณ)

หัวหน้าชุดเฉพาะกิจนำขบวน กองกำกับการ 2
กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว

ชุดเฉพาะกิจนำขบวน

โทร. 652-1721-6

ภาพประกอบ

รถปรับอากาศ (รถนักเรียน) และรถตำรวจท่องเที่ยวนำขบวน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญญา บัวสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ
มอบถุงผ้าและอุปกรณ์การศึกษา

กิจกรรมสันทนากาการบนรระหว่ากาการเดินทางไปศึกษาอกสกาที่

ณ สวนสิริรุกขชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยากรกล่าวถึงประวัติของสวนนี้
และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสมุนไพร

แบ่งกลุ่มกันศึกษา

นำชมสวนสมุนไพร

แบ่งกลุ่มกันศึกษาและสอนร้องเพลง “มะ โหน่ง” (วิทยากรเป็นกันเองกับนักเรียน)

นักเรียนบันทึกข้อมูลพืชสมุนไพร และนำพืชสมุนไพรกลับบ้าน (วิทยากรอนุญาตให้นักเรียนเด็ดไปฝากคนที่บ้านได้)

นักเรียนใช้ทักษะการสังเกตด้วย ตา คม และจิม

เมื่อเสร็จสิ้นการศึกษาพิเศษคุณไพโร วิทยากรนำนักเรียนมารวมกันให้พักผ่อน
และซักถามนักเรียนในส่วนที่นักเรียนไม่เข้าใจ

อาจารย์ตักขณา ดาวรัตนหงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ แสดงความขอบคุณวิทยากร ทั้ง 3 ท่านด้วยการมอบของที่ระลึก

ณ เวทีไทย มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยากรนำนักเรียนมาศึกษาศาสนาพระภูมิ

วิทยากรนำนักเรียนมาศึกษาพันธุ์ไม้ไทยๆ และบริเวณรอบๆ เรือนไทย

วิทยากรนำนักเรียนมาศึกษาหน้าที่ใช้สอย การใช้งานของสถานใต้ถุนเรือนไทยในสมัยก่อน

วิทยากรนำนักเรียนมาศึกษาบนเรือนไทยถึงลักษณะเรือนไทยและ
หน้าที่ใช้สอย การใช้งานของแต่ละเรือน

ช่วงพักกลางวัน เด็กนักเรียนจะมาเข้าแถวรับอาหารกลางวันไปทาน

นักเรียนรับประทานอาหารเช้าในห้องเรียนไทย

เจ้าหน้าที่ของบริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด มาช่วยบริการตัดไอศกรีมและ
ทำเครื่องดื่มให้แก่นักเรียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญญา บัวสรวง อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ แสดงความขอบคุณ
เจ้าหน้าที่บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด ที่สนับสนุนในด้านอาหาร เครื่องดื่ม ของว่าง
และมาบริการแก่เด็กๆ ทุกคน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิญญา บัวสรวง อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการฯ แสดงความขอบคุณ
เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวที่สนับสนุนโครงการฯ นี้

ช่วงพักกลางวันหลังอาหารเที่ยง เด็กๆ จะมาร่วมกันวาดรูปกับพี่เลี้ยง (เจ้าหน้าที่
ของสถาบันฯ)

ณ พุทธมณฑล นักเรียนทุกคนมาไหว้พระ

วิทยากรเล่าประวัติของพุทธมณฑล และประวัติของพระพุทธเจ้า โดยวิทยากรใช้วิธีกระตุ้น
ถามเด็กและให้เด็กตอบ

นักเรียนทั้งสองโรงเรียนร่วมกิจกรรมวันเด็กในพุทธมณฑล

นักเรียนร่วมกิจกรรม “วิ่งเปรี้ยว” กับเด็กๆ ที่มาร่วมงานวันเด็ก

ณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย นักเรียนมารวมกลุ่มหน้าพิพิธภัณฑ์เพื่อแบ่งกลุ่มกันศึกษา โดยวิทยากรกล่าวประวัติของพิพิธภัณฑ์และการสร้างหุ่นขี้ผึ้งก่อนเข้าชม

Copyright by Mahidol University

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสมใจ แซ่โจ้ว
วัน เดือน ปีเกิด 9 กรกฎาคม 2512
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, พ.ศ. 2532-2536
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2536-2541
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)
ทุนวิจัย ทุนอุดหนุนประเภทนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน พ.ศ. 2537 - ปัจจุบัน
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
ตำแหน่ง : เจ้าหน้าที่วิจัย